

**AFGANİSTAN FARYAB İLİ ANDHOY İLÇESİ ÖZBEK
AĞIZLARI
(İNCELEME- METİN- SÖZLÜK)**

Negina ATTAR

**Ocak 2023
DENİZLİ**

**AFGANİSTAN FARYAB İLİ ANDHOY İLÇESİ ÖZBEK
AĞIZLARI
(İNCELEME- METİN- SÖZLÜK)**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yeni Türk Dili Programı**

Negina ATTAR

Danışman: Prof. Dr. Turgut TOK

OCAK 2023

DENİZLİ

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, arařtırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etięe ve akademik kurallara özenle riayet edildiđini; bu çalıřmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etięe uygun olarak kaynak gösterildiđini ve alıntı yapılan çalıřmalara atıfta bulunulduđunu beyan ederim.

Negina ATTAR

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, derleme ve inceleme yapılan bölge, Afganistan'ın Faryab ilinde yer alan Andhoy ilçesini kapsamaktadır. Andhoy, Afganistan'ın kuzey bölgesinde yer alan Özbek ve Türkmen nüfusun yoğun olduğu yerleşim alanıdır. Çalışma sahamız olan Afganistan'ın Faryab bölgesinde hâkim olan dillerin (Farsça/Derice) etkisiyle bu bölgede konuşulan ağızların yavaş yavaş kaybolmaya başladığı da bir gerçektir. Bu nedenle bu coğrafyada konuşulan ağızların incelenmesi Türk Dili çalışmalarında önemli katkılar sunacaktır.

Tez, Afganistan Faryab İli Andhoy İlçesi Özbek Ağızları (İnceleme-Metin-Sözlük) başlıklarından oluşmaktadır. Andhoy ilçesine gidilip tarafımızca derlenen ses ve görüntü kayıtları yazıya geçirilerek deşifre edilmiştir.

Giriş bölümünde, araştırmanın kapsamı, amacı ve metodu başlıkları altında açıklanarak, Andhoy'un coğrafi, tarihî ve sosyo-kültürel yapısı hakkında bilgi verilmiştir.

İnceleme bölümünde, Ses Bilgisi ve Şekil Bilgisi başlıkları altında Standart Özbek Türkçesi esas alınarak karşılaştırılmıştır. Sonuç bölümünde, incelemede elde edilen veriler esas alınarak Andhoy ağzının özellikleri sıralanmıştır.

Metin bölümünde, ses ve görüntü kayıtları Times Turkish Transcription alfabesi kullanılarak yazıya aktarılmış, Toplam 17 metin mahalle adlarına göre kodlanmıştır.

Sözlük bölümünde ise kelime boyutuyla Türkiye Türkçesinden değişiklik gösteren kelimeler Türkiye Türkçesi anlamları ve kullanıldığı metin numarasıyla verilmiştir.

Derleme esnasında kapılarını açıp sofralarına konuk eden, nazikçe gösterdikleri hoşgörü ve yaklaşımlarından dolayı Andhoy halkına şükranlarımızı sunuyoruz.

Bu çalışma sürecinde titizlikle takip eden tez danışmanım Prof. Dr. Turgut TOK hocam'a, teşekkürlerimi sunmayı bir borç biliyorum. Ayrıca, bu çalışmaya katkı sağlayan hocam Dr. Öğr. Üye. Salih Mehmet Arçın ve Arş. Gör. Dr. Orhan Baldane hocalarıma teşekkür ederim.

Bu süre boyunca yanımda olan değerli ailem annem, Ramin Dayı ve sahada bizimle köy köy dolaşan kardeşim Şabir ATTAR, ablam Naciba Amini'ye ve yazım sürecinde yanımda olan arkadaşlarım Büşra Nur Yıldız ve Zeynep Karaca'ya teşekkür ederim.

ÖZET

AFGANİSTAN FARYAB İLİ ANDHOY İLÇESİ ÖZBEK AĞIZLARI (İNCELEME- METİN- SÖZLÜK)

ATTAR Negin
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yeni Türk Dili Programı
Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Turgut TOK

Ocak 2023, XIII+272

Tezimiz, Afganistan'ın Faryab İlinde yer alan Andhoy ilçesinde yaşayan Özbek Türklerinin ağız özelliklerini kapsamaktadır. Andhoy İlçesi, Afganistan'ın kuzey bölgesinde yer alan Özbek ve Türkmen nüfusun yoğun olduğu yerleşim alanıdır. Bugünkü Türk yazı dillerini resmi şekilde kullanma şansı bulamayan Türk topluluklardan biri de Afganistan Türkleridir. Ayrıca çalışma sahamız olan Afganistan'ın Faryab bölgesinde hâkim olan dillerin (Farsça/Derice) etkisiyle bu bölgede konuşulan ağızların yavaş yavaş kaybolmaya başladığı da bir gerçektir. Bu doğrultuda çalışmamıza konu olan Afganistan Faryab İli Andhoy İlçesi Özbek Ağızları (İnceleme-Metin -Sözlük) bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın kapsamı, amacı, metodu, metinler ve bölgenin coğrafî, tarihî ve sosyo kültürel yapısı hakkında bilgi verilmiştir. İnceleme bölümünde transkripsiyonu tamamlanan metinler iki başlık altında (Ses Bilgisi ve Şekil Bilgisi) bakımından Standart Özbek Türkçesi ile karşılaştırılmış, benzerlik ve farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. İnceleme bölümünde ele alınan konular, metinde geçen örnekleriyle birlikte açıklanmıştır. Bu incelemeden elde edilen veriler sonuç ve değerlendirme bölümünde sıralanmıştır. Tezin temel kaynağını oluşturan metin bölümü tarafımızca derlenen, Özbek Türklerinin yoğun olarak yaşadığı köylerden elde edilmiştir. Sözlük bölümünde ise kelime boyutuyla Türkiye Türkçesinden değişiklik gösteren kelimeler alfabetik olarak açıklanmıştır. Bu bölümün içerisinde atasözleri ve deyimler verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Afganistan, Andhoy, Andhoy Ağızı, Özbek Türkçesi

ABSTRACT
UZBEK TURKISH DIALECTS OF AFGHANISTAN FARYAB PROVINCE
ANDHOY DISTRICT
(REVIEW-TEXT-DICTIONARY)

ATTAR Negin
Master Thesis
Turkish Language and Literature Department
New Turkish Language Programs
Adviser of Thesis: Prof. Dr. Turgut TOK

January 2023, XIII+272

Our thesis includes the dialect characteristics of Uzbek Turks living in Andkhoy District in Faryab Province of Afghanistan. Andkhoy District is a residential area with a dense Uzbek and Turkmen population in the northern region of Afghanistan. One of the Turkish communities that could not find the chance to use today's Turkish written languages in an official way is the Afghan Turks. In addition, it is a fact that the dialects spoken in this region are gradually disappearing with the influence of the languages (Persian/Deri) dominant in the Faryab region of Afghanistan, which is our field of study. In this direction, Faryab Province Andkhoy District, which is the subject of our study, consists of Uzbek Turkish Dialects (Review-Text-Dictionary). In the introduction, information is given about the scope, purpose, method, texts and geographical, historical and socio-cultural structure of the region. In the analysis section, the texts whose transcription was completed were compared with the Standard Uzbek Turkish in terms of two titles (Phonetic and Morphology), and similarities and differences were tried to be determined. The topics covered in the review section are explained with examples of their use in the text. The data obtained from this review are listed in the conclusion and evaluation section. The text part, which constitutes the main source of the thesis, has been obtained from the villages where the Uzbek Turks live intensely, compiled by us. In the dictionary section, words that differ from Turkey Turkish in word size are explained alphabetically. In this section, proverbs and idioms are given.

Keywords: Afghanistan, Andkhoy, Andkhoy Dialect, Uzbek Turk's

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
TABLolar DİZİNİ	x
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ.....	xii
GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN ESASLARI	1
1.1.1 Araştırmanın Kapsamı	1
1.1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.1.3. Araştırmanın Metodu.....	2
1.1.4. Metinler.....	2
1.2. BÖLGENİN FİZİKİ COĞRAFYASI	3
1.2.1. Konumu ve Yüzey Şekilleri.....	3
1.2.2. İklim.....	4
1.3. BÖLGENİN SOSYAL YAPISI	4
1.3.1. İktisadî Yapı.....	4
1.3.2. Eğitim-Öğretim.....	6
1.4. BÖLGENİN TARİHİ VE ETNİK YAPISI.....	6
1.4.1. Bölgenin Tarihi	6
1.4.2. Bölgenin Etnik Yapısı.....	11
İNCELEME	12
AFGANİSTAN FARYAB İLİ ANDHOY İLÇESİ ÖZBEK AĞIZLARI ÖZELLİKLERİ	12
2.1. SES BİLGİSİ.....	12
2.1.1. ÜNLÜLER.....	12
2.1.1.2. Uzun Ünlüler.....	16
2.1.1.2.1. Birincil Uzun Ünlüler.....	17
2.1.1.2.2. İkincil Uzun Ünlüler	17
2.1.1.3. Kısa Ünlüler	18

2.1.1.4. İkiz Ünlüler	18
2.1.1.5. Ünlü Uyumları	18
2.1.1.5.1. Büyük Ünlü Uyumu	18
2.1.1.5.2. Küçük Ünlü Uyumu	19
2.1.1.6. Ünlü Değişmeleri	19
2.1.1.6.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi	19
2.1.1.6.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması.....	20
2.1.1.6.3. Geniş Ünlülerin Daralması.....	20
2.1.1.6.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi.....	21
2.1.1.6.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması:.....	22
2.1.1.6.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi:.....	22
2.1.1.7. Ünlü Düşmesi.....	23
2.1.1.8. Ünlü Türemesi.....	23
2.2.2. ÜNSÜZLER.....	23
2.2.2.1. Titreşimli Ünsüzler.....	23
2.2.2.2. Ünsüz Uyumu	29
2.2.2.2.1. Titreşimli Ünsüzlerin Uyumu:	30
2.2.2.2.2. Titreşimsiz Ünsüzlerin Uyumu:	30
2.2.2.2.3. Ünsüz Uyumunun Bozulması:	30
2.2.2.3. Ünsüz Değişmeleri	31
2.2.2.3.1. Titreşimlileşme.....	31
2.2.2.3.2. Süreklileşme.....	31
2.2.2.3.3. Titreşimli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	32
2.2.2.3.4. Titreşimli-süreklil ünsüzler arasındaki değişmeler	32
2.2.2.3.5. Titreşimli-süreksiz ünsüzler arasındaki değişmeler	33
2.2.2.3.6. Titreşimsiz Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	33
2.2.2.3.7. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler.....	33
2.2.2.3.8. Süreksiz Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	33
2.2.2.4. Ünsüz Benzeşmesi	33
2.2.2.4.1. İlerleyici Benzeşme	33
2.2.2.4.2. Gerileyici Benzeşme	34

2.2.2.5. Ünsüz Düşmesi	35
2.2.2.5.1. Ön Seste Ünsüz Düşmesi	35
2.2.2.5.2. İç Seste Ünsüz Düşmesi	35
2.2.2.5.3. Son Seste Ünsüz Düşmesi.....	36
2.2.2.6. Ünsüz Türemesi	37
2.2.2.6.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi	37
2.2.2.6.2. İç Seste Ünsüz Türemesi	37
2.2.2.7. Ünsüz İkizleşmesi	37
2.2.2.8. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi.....	37
2.2.2.9. Hece Kaynaşması.....	37
2.2.2.10. Hece Yutumu	38
2.2.2.11. Ünsüzlerde Yer Değiştirme.....	38
2.2. ŞEKİL BİLGİSİ	39
2.2.1. İSİMLER	39
2.2.1.1. İsim Yapım Ekleri.....	39
2.2.1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler.....	39
2.2.1.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler	42
2.2.1.2. Çokluk Eki	43
2.2.1.3. Hâl Ekleri	43
2.2.1.3.1. İlgi Hâli	43
2.2.1.3.2. Yükleme Hâli	44
2.2.1.3.3. Yönelme Hâli	44
2.2.1.3.4. Bulunma Hâli	45
2.2.1.3.5. Ayrılma Hâli.....	45
2.2.1.3.6. Vasıta Hâli.....	45
2.2.1.3.7. Eşitlik Hâli	46
2.2.1.3.8. Yön Gösterme Hâli	46
2.2.1.3.9. Sınırlama Hâli	46
2.2.1.4. Aitlik Eki.....	46
2.2.1.5. Soru Eki.....	47
2.2.1.6. İyelik Ekleri.....	47

2.2.1.7. İkileme ve Tekrar	48
2.2.2. ZAMİRLER	48
2.2.2.1. Şahıs Zamirleri	48
2.2.2.2. İşaret Zamirleri	50
2.2.2.3. Dönüştülük Zamiri	51
2.2.2.4. Soru Zamirleri	52
2.2.2.5. Belirsizlik Zamirleri	52
2.2.3. SIFATLAR	53
2.2.3.1. Niteleme Sıfatları	53
2.2.3.2. Belirtme Sıfatları	53
2.2.3.2.1. İşaret Sıfatları	53
2.2.3.2.2. Sayı Sıfatları	53
2.2.3.2.3. Soru Sıfatları	54
2.2.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları	54
2.2.3.3. Sıfatlarda Pekiştirme	54
2.2.4. ZARFLAR	54
2.2.4.1. Yer ve Yön Zarfları	54
2.2.4.2. Zaman Zarfları	55
2.2.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları	55
2.2.4.4. Niteleme Zarfları	55
2.2.4.5. Gösterme Zarfları	55
2.2.4.6. Soru Zarfları	56
2.2.4.7. Tekrar Zarfları	56
2.2.5. EDATLAR	56
2.2.5.1. Cevap Edatları	56
2.2.5.2. Gösterme Edatları:	56
2.2.5.3. Son Çekim Edatları:	56
2.2.5.4. Ünlem Edatları	57
2.2.5.4.1. Ünlemler	57
2.2.6. FİİLLER	57
2.2.6.1. Fiil Yapım Ekleri	57

2.2.6.1.1. İsimden Fiil Yapan Ekler	57
2.2.6.1.2. Fiilden Fiil Yapan Ekler.....	59
2.2.6.2. Şahıs Ekleri	60
2.2.6.3. Şekil ve Zaman Ekleri.....	64
2.2.6.3.1. Bildirme (Haber) Kipleri.....	64
2.2.6.3.1.1 Geniş Zaman	64
2.2.6.3.1.2. Şimdiki Zaman.....	64
2.2.6.3.1.3. Duyulan Geçmiş Zaman.....	66
2.2.6.3.1.4. Bilinen Geçmiş Zaman.....	68
2.2.6.3.1.5. Gelecek Zaman.....	68
2.2.6.3.2. Dilek (Tasarlama) Kipleri	69
2.2.6.3.2.1. Emir Kipi.....	69
2.2.6.3.2.3. İstek	71
2.2.6.4.Fiillerin Birleşik Zaman Çekimleri	72
2.2.6.4.1. Hikâye	72
2.2.6.4.2. Rivayet	73
2.2.6.5. Yardımcı Fiiller.....	74
2.2.6.5.1. İsimlere Gelen Yardımcı Fiiller	74
2.2.6.5.2. Fiillere Gelen Yardımcı Fiiller.....	75
2.2.6.6.Ek Fiil.....	76
2.2.6.6.1. İsimleri Fiilleştirme Görevi.....	76
2.2.6.7. Sıfat-fiil	76
2.2.6.8.Zarf-fiil.....	77
METİNLER	85
SÖZLÜK.....	240
KAYNAKLAR	260
ÖZ GEÇMİŞ	272

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Faryab Haritası	3
Şekil 2. Andhoy Haritası.....	4

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Andhoy İlçesinin Etnik grupları (2019).....	11
Tablo 2: Standart Özbek Türkçesi İçin Kullanılmış Alfabeler ve Bu Alfabelerin Ses Karşılığı.....	12
Tablo 3. Ünlüler	16
Tablo 4. Ünsüzler	29
Tablo 5. Şahıs Zamirleri.....	50
Tablo 6. İşaret Zamirleri	50
Tablo 7. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri (Birinci Tip).....	61
Tablo 8. İyelik Kökenli şahıs ekleri (İkinci tip).....	62
Tablo 9: Afganistan Faryab İli Andhoy İlçesi Özbek Ağızları Metinler Listesi.....	86

KISALTMALAR DİZİNİ

- AA : Afganistan Faryab İli Andhoy İlçesi Özbek Ağızları
age. : Adı geçen eser
agm. : Adı geçen makale
Çev. : Çeviren
Far. : Farsça
ÖT. : Standart Özbek Türkçesi
s. : Sayfa
TDK : Türk Dil Kurumu
Yay. : Yayınları

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ÜNLÜLER

a

á : a-e arası ünlü

â : yarı yuvarlak a (a-o arası ses)

ā : uzun a ünlüsü

e

ę : e-i arası ünlüsü

ă : açık e ünlüsü

ē : uzun e ünlüsü

ı

í : ı-i arası ünlüsü

ı° : ı-u arası ünlüsü

ī : uzun ı ünlüsü

i

i° : i-ü arası ünlüsü

ī : uzun i ünlüsü

o

ó : o-ó arası ünlüsü

ō : uzun o ünlüsü

ö

u

ū : uzun u ünlüsü

ů : kısa u ünlüsü

ú : u-ü arası ünlüsü

ÜNSÜZLER

b

c

ç

Ç : ç-ş arası ünsüzü

d	
f	
g	
ğ	: arka damak g ünsüzü
h	
ḣ	
ḧ	
k	
ķ	
l	
m	
n	
ñ	: genizsel n ünsüzü
p	
P	: b-p arası ünsüzü
r	
s	
S	: s-z arası ünsüzü
ş	
t	
T	: t-d arası ünsüzü
v	
V	: b-v arası ünsüzü
w	: çift dudak ünsüzü
y	
z	

İŞARET

˘	: Ulama işareti.
'	: vurgu

GİRİŞ

1.1. ARAŞTIRMANIN ESASLARI

1.1.1 Araştırmanın Kapsamı

Ağız verileri saha araştırması sonucunda ortaya çıkar ve üzerinde yapılan çalışmalar, dilin art zamanlı ve eş zamanlı değişim ve gelişiminin görülmesi, dilin arkaik özelliklerinin ortaya çıkarılması gibi nedenler bakımından önemlidir. İletişim teknolojisinin gelişmesi, okuma yazma oranının artması, iç ve dış göçün hızlanması gibi nedenler ağız özelliklerinin yitirilmesine neden olmaktadır. Bu nedenlerle ağız metinlerinin derlenmesi ve yazıya aktarılması ivedilik arz etmektedir. Bu bölgede konuşulan ağızların, hâkim olan dillerin (Farsça/Derice) etkisiyle kaybolmaya maruz kalması nedeniyle Afganistan'ın Faryab ilinin Andhoy ilçesindeki Özbek ağızlarını inceledik.

Ağız derlemesini ve incelemesini yaptığımız saha, Faryab ilinde yer alan Andhoy ilçesini kapsamaktadır. Andhoy, Afganistan'ın kuzey bölgesinde yer alan Özbek ve Türkmen nüfusunun yoğun olduğu yerleşim alanıdır. Bu çalışmada, bölgede asırlardır yaşamakta olan Özbek Türklerinin ağız özellikleri bilimsel yöntemlerle kayıt altına alınmış ve incelenmiştir.

Andhoy ilçesinde 104 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bu yerleşimlerin büyük bir çoğunluğunda Özbek Türkçesi konuşulmaktadır. Özbek Türkçesi konuşulan yerleşimlerin önemli bir kısmında metin derlemesi yapılmıştır. Günümüzde halen olumsuz birçok sıkıntı ve zorluklara rağmen bölgede Türkçe yer adları varlığını sürdürebilmektedir. Bu yerleşimlerin bazılarının adları şöyledir:

Kasaphane, Bakkalhane, Ak Mescit, Ağar, Tokaylı, Urgancı, Yamçı, Beg Mahalle, Attar, Koz Aymak, Hızır Ali, Tavaçı, Yengi Tegirmen, Cer Tegirmen, Köplek, Baba Hoca, Gacı Abad, Beşkint, Kanat, Ahtaçı, Vurgançı, Türkmeniye, Özbekiye, Serceng Bağ, Çukur Kışlak...

1.1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Andhoy'da yaşayan Özbek Türklerinin ağız özelliklerini belirlemek ve bu malzeme üzerinde incelemeler yapmayı amaçlamaktadır. Bu amaç; Andhoy ve çevresinde kullanılan ağız özelliklerinin fonetik ve morfolojik açıdan benzerlik ve farklılıklarını göstermek, bugün var olan söz varlığını kayıt altına almak doğrultusundadır. Bu nedenle bu

coğrafyada konuşulan ağızların incelenmesi akademik anlamda Türk dili çalışmalarına önemli katkılar sunacaktır.

1.1.3. Araştırmanın Metodu

Derleme yapılırken metinler, sözlü derleme metoduyla hem sesli hem görüntülü kayda alınmış ve derleme yapılan kişilere bilgi verilip izinleri alınmıştır. Kayıt altına alınan veriler metinlere dönüştürülürken çeviri yazı harfleri (Times Turkish Transcription) ve işaretleri kullanılmıştır. Derleme esnasında ağız verileri alınan kaynak kişilerin kendi evlerinde ve düzenlerinde konuşmasına dikkat edilmiştir. Öğrenim, yaş durumu ve cinsiyet dikkat edilerek kaynak kişiler belirlenmiştir.

Transkripsiyonu tamamlanan metinler ses ve şekil bilgisi bakımından Standart Özbek Türkçesiyle karşılaştırılmıştır. ÖT'ye ait olan kelimeler Standart Özbek Türkçesi Latin kökenli transkripsiyon alfabesine göre verilmiştir. Çalışmamızda Türkçe-Özbekçe, Özbekçe-Türkçe, Özbekçe sözlüklerden yararlanılmıştır.¹

Çalışmanın sonunda sözlük eklenmiştir. Sözlük bölümünde ise kelime boyutuyla Türkiye Türkçesinden değişiklik gösteren kelimeler alfabetik olarak açıklanmıştır. Ancak, metinde geçen tüm sözcükler sözlük kısmında yer almamaktadır. Bunun yanı sıra bu bölümün içerisinde atasözleri ve deyimler de verilmiştir.

1.1.4. Metinler

Araştırmanın temel kaynağı, Andhoy ilçesine gidilip tarafımızca derlenen ses ve görüntü kayıtlarının yazıya geçirilmesiyle oluşturulan metinlerdir. Bu metinler üzerinde dilbilimsel çalışmalar yapılmıştır. Çalışma, on yedi metinden oluşmaktadır.

Metin kodlaması yapılırken mahalle adları üzerinden kodlama yapılmıştır. Örneğin, Kassabhane mahallesinden derlenen 1. Metin, K01 kodu ile kodlanmıştır.

---

¹ Tuncay Öztürk ve D., *Özbekçe-Türkçe ve Türkçe-Özbekçe İzhali Lugati*, Özbek Türk Liseler Yay. Taşkent, 1997

Nasiba Yusupova, *Türkçe-Özbekçe Sözlük*, TDK Yay. Ankara, 2018

Z. M. Marufov, *Özbek Dilinin İzhali Lugati 1-II*, Rus Tili Neşriyatı, Moskova, 1981

Yaman Ertuğrul ve M. Nizamiddin, *Özbek Türkçesi-Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi- Özbek Türkçesi Karşılaştırmalı Kılavuzu*, TDK Yay. Ankara, 1998

1.2. BÖLGENİN FİZİKİ COĞRAFYASI

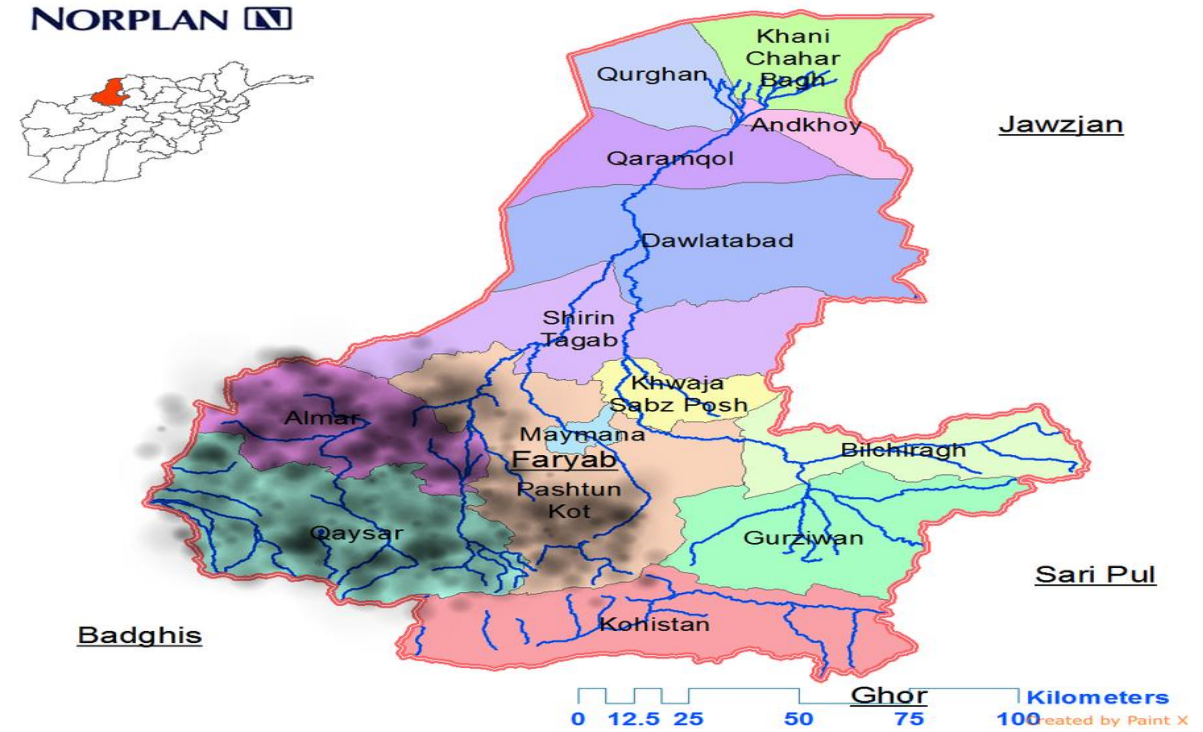
1.2.1. Konumu ve Yüzey Şekilleri

Faryab ili, İpek yolu üzerinde yer alan ticaret kervanlarının geçiş yolundadır. Faryab ili Bala Murgab-Herat yolu Meşhed ve İran, Mari (Merv) şehri ile Türkmenistan, Andhoy-Akine yolu ile Kerki ve Türkmenistan, Cevzican-Belh-Mezar-ı Şerif yolu ile Talıkan, Kabil, Özbekistan ve Tacikistan yolları üzerindedir.²

Andhoy, Faryab ilinin 14 ilçesinden biri olan 381 km² yüzölçümü ile ikinci büyük ilçesidir. Amuderya'dan 30 km uzaklıktadır. Etrafı kumlu tepelerle çevrili geniş bir ovoidan oluşur. Kuzeyinde Hançarbağ ilçesi; batısında Cevzican ili; kuzeybatısında Kurğan ilçesi; güneybatısında Karamkul ilçesi; Güneyinde Devlet Abad ile çevrilidir.³

İlçenin toprağı ekime elverişlidir. Arpa, buğday ve susam ekilmektedir. Bunların yetişmesi için yağmur suyuna ihtiyaç vardır.⁴

Şekil 1. Faryab Haritası⁵

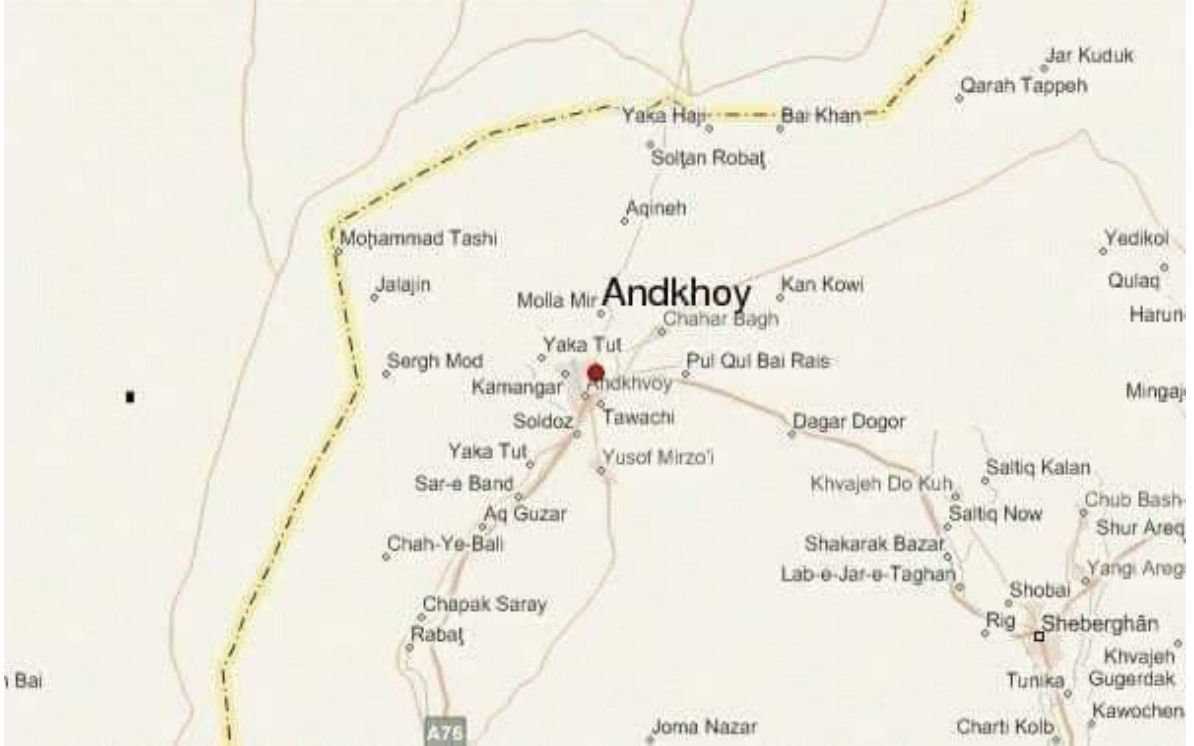
² Murat Akyüz, *Geç Dönem Çağatay Edebiyatından Günümüze Afganistan Özbek Edebiyatının Tarihi Gelişimi ve Faryab Edebi Muhiti* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2012, s.12

³ <https://fa.m.wikipedia.org/wiki/%D9%88%D9%84%D8%B3%D9%88%D8%A7%D9%84%DB%8C.%D8%A7%D9%86%D8%AF%D8%AE%D9%88%DB%8C>

(Erişim Tarihi: 16.10.2022, 12:30)

⁴ Kazim Amini, *Coğrafyayı Umumi Faryab*, hicri şemsi 1387 miladi 2008 s. 24

⁵ <https://twitter.com/JulianRoepcke/status/618342129870499840/photo/1>

Şekil 2. Andhoy Haritası⁶

1.2.2. İklim

Andhoy ilçesi, karasal iklim türüne sahip olduğundan dolayı ilçede genellikle kuraklık ve susuzluk hâkimdir. Bu yüzden sık sık kum fırtınaları olmaktadır. Geleneksel kırsal yaşamın hâkim olduğu Andhoy ilçesinin coğrafi şartları tarıma elverişli değildir. Buna rağmen burada yaşamakta olan halkın çoğu tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır.⁷

1.3. BÖLGENİN SOSYAL YAPISI

1.3.1. İktisadî Yapı

Andhoy bölgesinin geçim kaynağı halı, kilim dokumacılığı, tarım, hayvancılık, çiftçilik ve deri ticaretine dayanmaktadır. İlçede yetiştirilen deve, sığır, keçi, koyun gibi hayvanların yanında daha yaygın olarak “Karakul” koyunları yetiştirilir. Çiftçiler genel

(Erişim Tarihi: 09.10.2022)

⁶ <https://www.weather-forecast.com/locationmaps/Andkhoy.10.gif>

(Erişim tarihi: 20.02.2021)

⁷ Muhammad Qasem Abdulla, *Afganistan Türklerinde Aile ve Evlilik (Andkhoy örneği)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2017, s. 32-33

olarak arpa, buğday ekip su ihtiyaçlarını bahar aylarında yağın yağmurdan karşılamaktadır. Bu ekim işleriyle uğraşan çiftçiler, su ihtiyaçlarının %99'unu yağmur sularından karşıladıkları için yağmur yağmadığı veya yağmurun az yağdığı yıllarda genellikle işsiz kalmaktadırlar. Yağışın olduğu yıllar, genel itibariyle verimli geçerken yağışın olmadığı ya da yağışın az olduğu dönemlerde toprağa ekilen arpalar, buğdaylar başak çıkarmadan kuruyup kalmaktadır. Bu olumsuz nedenlerden dolayı, Andhoy'da ekilen arpa ve buğday halkın ihtiyacını büyük oranda karşılayamamaktadır. Bu yüzden Andhoy sakinleri, bu tür ihtiyaçlarını Türkmenistan, Kazakistan gibi ülkelerden karşılamak zorunda kalmaktadır.⁸

Andhoy ilçesinin esnaf kesimi ise el dokuma halı ve kilim ile geçimlerini sağlamaktadırlar. Bunlar; alım satım işleri, halı ipinin boyanması, iplerin dokunduktan sonra kırılıp, yıkanması gibi işlerdir. Andhoy, ülkenin el dokuma halı üreten önemli ve ün kazanan merkezlerinden biridir.⁹

Andhoy esnafının diğer bir kısmı *karakul* kuzularından elde edilen *astragan kürkü* ticareti ile uğraşmaktadır. Astraganın kaliteli olması için kuzuların doğumundan sonra annelerini emmelerine izin verilmeden birkaç saat içinde kesilmesidir. Bazen kuzuların doğum anı yaklaştığında annesi kesilip, annesinin karnından çıkarılıp alınmaktadır. Karakul ticareti yapılan bu kuzular kış ve ilkbahar aylarında elde edilir.¹⁰

Bunun yanı sıra halkın bir kısmı koyunun yünü ip haline getirip boyadıktan sonra bu ipleri satıp geçimlerini sürdürmektedir. Andhoy halkının %90'nı halı dokumacılığıyla geçinmektedir. Bölgede bu halıları dokumak kadınların sorumluluğudur. Halı dokuma işini yapan bahsi geçen kadınlar ise Türkmen ve Özbek kadınlarıdır.¹¹

Andhoy ilçesinde yer alan, Afganistan'ın önemli ticaret sınır kapılarından biri olan, Afganistan'ı Türkmenistan'a bağlayan Aqina Ticaret Sınır Kapısı, bölgenin 30 km kadar kuzeyinde bulunmaktadır. Andhoy'un batısında yer alıp yıllık 10.000 tonluk rezerve sahip Andhoy Tuz Madeni de ilçenin değerini arttırmaktadır.

---

⁸ M. Q. Abdullah, *age.*, s. 32

⁹ M. Q. Abdullah, *age.*, s. 33

¹⁰ M. Q. Abdullah, *age.*, s. 33

¹¹ M. Q. Abdullah, *age.*, s. 33

1.3.2. Eğitim-Öğretim

Andhoy ilçesinde 16 kız, 25 erkek okulu olmak üzere toplam 41 okul bulunmaktadır. Bunlardan 7'si lisedir. 23 okulun kendisine ait binası olup, geri kalanların kendilerine ait binaları yoktur. Bu okullarda, 658 erkek ve 206 kadın olmak üzere toplam 864 öğretmen görev yapmaktadır. Eğitim gören öğrencilerin 10.490'ı kız, 25,153'ü erkek olmak üzere toplamda 35.643 öğrenciye ulaşmaktadır.¹²

Andhoy ilçesinde, iki enstitü ve bir de Öğretmen Yetiştirme Eğitimi Kurumu bulunmaktadır. Bunların yanı sıra kurslar ve resmî olmayan medrese eğitimi de bulunmaktadır.

1.4. BÖLGENİN TARİHİ VE ETNİK YAPISI

1.4.1. Bölgenin Tarihi

Afganistan, tarih boyunca birçok milletin yerleşim yeri olmakla beraber bu milletler içerisinde birçok Türk boyunun da hem geçiş yolu hem de vatanı olmuştur. Bazı Türk boyları, yeni coğrafyalara ulaşmak için bu mekânı yol olarak kullanmışlardır. Bölgeyi geçiş güzergâhı olarak kullanmayan diğer Türk boyları, bu toprakları vatan kabul ederek, mimari, edebî, kültürel ve tarihî eserler geride bırakmışlardır.¹³

Bu ilçenin tarihi, Andhoy, Anhod, Anthod, Elhod ve Anhod vb. adlarla anılmadan önce, yeterli tarihî verinin olmadığı belirtilmiştir. Andhoy'un kurucusu Britannia Ansiklopedisi'nde, Büyük İskender olarak kabul edilir. MÖ 328 yılında Andhoy Kalesi'nin inşası Büyük İskender'e atfedilir. Görünüşe göre Andhoy'un bahsi geçen ilk eser, Ebu'l-Qasim Abdullah İbn Khurdad'ın El-Mesalik ve'l-Memalik adlı kitabıdır. Bu tarihi kaynak, hicri 3. asrın ikinci yarısına aittir. Başka bir kaynakta, Maymana, Andhoy ve Cevzican bölgelerinin Müslümanların hâkimiyetine hicri 33 yılında geçtiğinden bahsedilir. Maymana ve Andhoy sakinleri, bu devirde İslam dinini kabul etmiştir. 3. yüzyılın coğrafyacısı Ebu İshak İstakhari, Andhoy bölgesinin 3. yüzyılda küçük bir köy halinde olduğunu söyler. Yerel halktan edindiğimiz bilgilere göre de Andhoy, önceden ormanlık (cengel) bir alan olması

¹²https://fa.m.wikipedia.org/wiki/%D9%88%D9%84%D8%B3%D9%88%D8%A7%D9%84%DB%8C_%D8%A7%D9%86%D8%AF%D8%AE%D9%88%DB%8C

(Erişim Tarihi: 16.10.2022)

¹³ M. M. Akyüz, *age.*, s.32

nedeniyle, Andhoy adını Ebu Müslim Horasanî¹⁴ Cengel-i Madandaraz şeklinde ifade etmiştir.¹⁵ Bunların yanı sıra Andhoy adı, eski coğrafyacılar tarafından çeşitli şekillerde zikredilmiştir: Andhod, Andhed, Anhod, Elhod...¹⁶

Tarih araştırmacılarına göre, bu bölgelerde evcil hayvan yetiştirme tarihi bin yıldan fazla bir süreyi içermektedir. Eski Sovyetler Birliği arkeologları hicri 1369 yılında Andhoy ile Davlat Abad ve Akça'nın kuzeyinde yaptıkları keşifler sonucunda, bu bölgelerde hayvancılık ve tarımın Tunç Çağı ile çağdaşlığından bahsetmişlerdir.¹⁷

Kuzey Afganistan ve Güney Türkistan'da yer alan Andhoy, Gazneliler döneminde askerî nakil hatlarının güzergâhı olmuştur.¹⁸

1040 yılında Selçuklular ve Gazneliler arasında yapılan Dandanakan Savaşı sonucunda kuzey ve batı Afganistan toprakları Selçuklu idaresine geçmiştir. Güney Türkistan illeri 1059 yılına kadar birkaç kez iki devlet arasında idare edilmiştir. Selçuklu Devleti'nin Oğuz isyanı ile zayıflamasından güç kazanan Gurlular, 12. yüzyılın ikinci yarısında Afganistan coğrafyasının neredeyse tamamını idare etmişlerdir.¹⁹ Bu yüzyılda Andhoy bölgesinin çevresine çok güçlü bir sur örülmüştür.²⁰

13. yüzyılın başında kuzey ve batı Afganistan toprakları Harzemşahların, Moğollar devrinde ise Güney Türkistan Çağatay Hanlığına bağlı kalmıştır.²¹

14-16. yüzyıla kadar Afganistan Timurluların hâkimiyetinde idare edilmiştir. Ülkede kültür ve sanat anlamında Timur Rönesansı yaşatmıştır. Timur, İslam âlimlerine önem vermiştir. Bunların içinde Andhoy'a bağlı olan Sayyid Baraka ve Baba Sangu (Baba Veli)²² dan bahsetmek mümkündür. Hicri 782 miladi 1380'de Horasan'ı ele geçirmek için

¹⁴ Bu bilgi Ç01 numaralı metinde anlatılmıştır: Hazreti Ali'den sonra islam dini için kâfirlere karşı mücadele etmiş ve savaşmıştır.

¹⁵ Bu bilgi, Kb02 metinde Hacı Muhammad Akbar anlatmıştır: Andhoy ilçesine önceden ormanlık bir alan olduğundan ötürü Madandaraz denilmiştir.

¹⁶ Muhammad Matin Andhoyi, *Andhoy ve caygah an dar tarih*, hicri şemsi 1378 miladı 1999 s. 1-3

¹⁷ M. M. Andhoyi, *age.*, s. 3

¹⁸ M. M. Andhoyi, *age.*, s. 17

¹⁹ Resul Şahsi, "Afganistan". *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 6 /1, Ankara 2022, s.135

²⁰ <https://www.cgie.org.ir/fa/article/225820/%D8%A7%D9%86%D8%AF%D8%AE%D9%88%DB%8C>

(Erişim Tarihi: (11.22.2022))

²¹ R. Şahsi, agm. s. 135

²² Bu bilgi, Ç01. numaralı metinde Hamidullah Nar Bakkal tarafından anlatılmıştır. Andhoy'ya ilk yerleşenlerden biri olan Baba Veli İmam Hanifa'nın oğlu, Timur onu yanına gelip duasını almış ve askerlerine ziyafet vermiştir.

Amuderya'yı geçerek Belh ve Şebirgan'ın fethinden sonra Andhoy sarayında Baba Veli'yi ziyaret etmiştir.²³

Sayyid Baraka²⁴ ise Horasan'ın alınma sırasında onun yanında olmuş ve Timur'a manevi güç katmıştır. Timur 1370 yılında bölgeyi ele geçirdikten sonra, Andhoy'u Sayyid Baraka'nın himayesine bırakmıştır. Sayyid Baraka Timur'un Mazandaran, Deşt-i Kıpçak seferlerinde askerlere manevi yönden destek vermiş, askerî gezilere katılmadığı zamanlarda Semerkant ve Andhoy'da yaşamıştır. 1404 kışında Sayyid Baraka'nın ölüm haberini alınca Emir Timur, Sayyid Baraka'nın cenazesinin Andhoy'a defnedilmesini emretmiştir. 1409'da Şahruh Mirza, devletin başına geçtiği zaman, Sayyid Baraka'nın mezarını Timur'un vasiyetine göre Andhoy'dan Semerkant'a getirerek Emir Timur'un türbesinin yanına defnetmiştir. Şahruh Mirza ve Mirza Uluğ Bey döneminde Andhoy onların idaresine geçmiştir.²⁵

Şeybani Han Maverünnehir ve Hive'den sonra Belh'i (1506) ve Herat'ı (1507) ele geçirmiştir.²⁶ Güney Türkistan bölgesinde 17. yüzyılın ortasına kadar bazen Buhara Hanlığı bazen de bölgede kurulan küçük Özbek hanlıkları hâkim olmuştur.²⁷

Andhoy, Şeybani Han tarafında hicri 912 miladi 1506 yılında ele geçirilmiştir. Şeybani Hanlığı (Özbekler) Afganistan'ın kuzey kısmında ve Andhoy ilçesinin idaresini sağlarken, Babür İmparatorluğu Afganistan'ın güney kısmında hüküm sürmüştür. Andhoy ilçesinin tarihi sur gibi güçlü askerî tahkimâtlara sahip olarak itibarını korumuştur.²⁸

Şeybani Han döneminde, Safeviler ve Özbekler arasındaki kanlı savaflardan ve dönemin getirmiş olduğu zorluklardan dolayı Afganistan'ın güneybatısındaki Beluç kabilesi kuzeyine göç etmek zorunda kalmışlardır. Aşiretlerin çoğu sünnilerden olduğu için Özbeklerin tarafını tutarak Maymana, Andhoy, Sarpul ve Şebirgan ve kuzeydeki diğer bazı yerlere yerleşmişlerdir. Bu kabileler, Beluç dilini ve kültürünü zamanla kaybetmişlerdir.²⁹

Andhoy'un yirmi kilometre kuzeyinde bulunan Türkmenistan ile sınırı teşkil eden Akine, bu idari öneminden kaynaklı Şeybani Hanlığı tarafından Sardabe-i Akine (kapalı

²³ M. M. Andhoyi, *age.*, s.22

²⁴ Aslen Mekkeli, Timur ile ilk kez Özbekistan'ın Tirmiz şehrinde tanışmış.

²⁵ M. M. Andhoyi, *age.*, s.29-31

²⁶ R. Şahsi, *agm.*, s.136

²⁷ R. Şahsi, *agm.*, s. 136

²⁸ M. M. Andhoyi, *age.*, s. 39

²⁹ M. M. Andhoyi, *age.*, s. 38

havuz) inşa edilmiştir. Bu tarihi eserin hicri 995 miladi 1587 yılında Buhara Hanı (Abdullah Han'ın) teşvikiyle yaptırıldığı ve o zamanın hükümdarları tarafından, farklı zamanlarda restore edildiği anlaşılmaktadır.³⁰

17. yüzyılın ikinci yarısında Afganistan ve Güney Türkistan Nadir Şah Afşar'ın idaresine geçmiştir.³¹ Nadir Şah, Belh Hanlığıyla idare edilen Belh vilayetine saldırmış, 1745 yılında Andhoy ve Belh sakinleri dayanamayıp Nadir Şah'a karşı ayaklanmışlardır. Daha sonra Nadir Şah Afşar isyancılara ceza olarak çok büyük miktarda vergi vermelerini istemiştir. Andhoy halkı bu zulümlerden dolayı dağlara kaçmak zorunda kalmışlardır.³² 1747 yılında Nadir Afşar'ın ölümünden sonra Ahmed Şah Baba Dürrani (Abdaliler) Horasan'da bugünkü Afganistan devletini kurmuştur.

Ahmed Şah, Özbeklerin iç karışıklıklarından faydalanarak 1752'de Amuderya'ya kadar olan toprakları ele geçirmiştir. 1772 yılında yapılan bir anlaşmayla nehir, sınır olarak kabul edilmiştir. Böylece Ahmed Şah toprakları genişleterek Afganistan'ın kuzey bölgesinin Peştun hâkimiyetine girmesi günümüze kadar devam etmiştir.³³

Andhoy, Nadir Şah Afşar ve Abdaliler zamanda Rahmettullah Han'ın himayesinde bulunmuştur. Abdaliler devrinde Andhoy'un tarihi yapıtlarından biri olan Baba Veli'nin türbesi inşa edilmiş, kubbesi Şeybani Hanlığı döneminde eklenmiştir. Rahmetullah Han'dan sonra Andhoy bölgesi onun torunları tarafından yönetilmiştir.³⁴

1839'da ülkede Birinci Afgan-İngiliz Savaşı Dost Muhammad Han zamanında gerçekleşmiştir. İngilizler bu tarihte Kabil'i ele geçirmiştir. 1849'da Güney Türkistan bazen Buhara Hanlığı yönetiminde çoğu zaman özerk Belh, Maymana, Akça, Andhoy, Hulm gibi küçük devlet şeklinde idare edilmiştir. 1850-1852'de Dost Muhammad Han bu devletleri idaresine almış, ama yerli halk (Türk ve Tacikler) tarafından kabul edilmeyip, sürekli isyanlara yol açmıştır. Bundan dolayı Afgan hükümetini kabul etmeleri için buralara Peştun aşiretleri yerleştirilmiş, İngiltere de bu durumu desteklemiştir.³⁵

---

³⁰ M. M. Andhoyi, *age.*, s. 39

³¹ R. Şahsi, *agm.*, s. 137

³² M. M. Andhoyi, s. 44-45

³³ R. Şahsi, *agm.*, s.137

³⁴ M. M. Andhoyi, *age.*, s. 47-48

³⁵ R. Şahsi, *agm.*, s. 138

1880’de İngilizler Abdurrahman Han’ı Kabil emiri olarak tanıdıktan sonra bu dönemde de Güney Türkistan’a kalabalık Peştun grupları yerleştirmiştir.³⁶ Abdurrahman Han bağımsız Maymana Hanlığına son vererek idareyi ele geçirmiştir. Andhoy bu dönemde Davlat Han’ın idaresinde kalmıştır. Abdurrahman Han, Maymana Hanlığını ele geçirirken Andhoy halkı ona karşı ayaklanmışlardır.

Habibullah Han daha sonra ise Amanullah Han yönetimi ele almıştır. Bununla birlikte 1932 anayasası, eğitim, sağlık, devlet teşkilatı gibi birçok alanda yenilikler yapılmıştır.³⁷ Andhoy da bu yeniliklerden nasibini almış, ilk kez bölgede İlkokul inşa edilmiştir. 1933 yılında Andhoy, Maymana ve Şebirgan arasına telefon bağlanmış, Afgan Bank kurulmuştur.³⁸

Başbakan Davud Han (1953-1963) ülkeyi idaresine aldıktan sonra, Sovyetler Birliğinde eğitim gören Afganlar komünist fikirlerini benimsemiş, Halk ve Perçem adı altında örgütler kurmuştur. 1978 yılında askerî bir darbe ile Davut Han’ı devlet idaresinden uzaklaştırmışlardır. Bu darbeden sonra ülke komünistler tarafından idare edilmiştir.³⁹

1992 yılında komünist yönetim devrilerek Mücahitler yeni yönetimi ele geçirmiştir. Ama aralarında iktidar mücadelesine girerek iç savaş ortaya çıkmıştır.⁴⁰

Güney Türkistan Türkleri, Mareşal Raşit Dostum’un liderliğinde, 1994’te bölgesel hâkimiyetini yeniden kurmuşlardır. Taliban rejimi, 1994 sonrası dört yıllık silahlı mücadele ve cephe savaşlarında Güney Türkistan’da halka defalarca mağlup olmuştur. Bu rejim, tam yenileyeceği zamanda Batı desteği ile özel anlaşmalarla Güney Türkistan’ı savaşmadan 1998’de ele geçirmişlerdir. Güney Türkistan’da imkânsızlıklar içerisinde kurulan tüm yapı darmaduman edilmiştir.⁴¹

2001 yılında tekrar askerî yapıyı teşkilatlandıran Raşit Dostum, Amerika Birleşik Devletleri ile yaptığı anlaşma ile Güney Türkistan’ın yedi şehrini iki ay içinde Taliban’dan kurtarmıştır. 2014 seçimlerinde Afganistan Türklerinden Raşit Dostum, Afganistan tarihinde

---

³⁶ R. Şahsı agm., s. 141

³⁷ R. Şahsı, agm., s. 142

³⁸ M. M. Andhoyi, s. 70-72

³⁹ R. Şahsı, agm., s. 143

⁴⁰ M. Akyüz, *age.*, s. 27

⁴¹ <https://www.ogunhaber.com/yazarlar/doc-dr-omer-kul/belki-de-son-savas-son-sans-101836m.html>
(Erişim Tarihi: 22.11.2022)

ilk defa Cumhurbaşkanı yardımcısı olarak seçilmiştir. Bu tarihten itibaren Afganistan Türkleri devlet yönetiminde en üst seviyede temsil edilmeye başlamıştır.⁴²

Ancak, 2007 yılı sonrasında Taliban Afganistan’da tekrardan güç kazanmış, 2018 yılının ortasında Amerika Birleşik Devletleri, Taliban ile barış görüşmelerine başlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri henüz Afganistan’dan çekilmeden Taliban güçleri hızla ülkenin her yerinde devlete karşı harekete geçmişlerdir. 2021 yılında ise Cumhurbaşkanı Eşref Gani ülkeyi terk edip, Amerika Birleşik Devletleri’nin Afgan ordusu da Taliban ile savaşmadan görevli oldukları bölgeleri terk etmişlerdir. Günümüzde ise Afganistan ve Güney Türkistan bölgesi Taliban güçleri tarafından yönetilmektedir.⁴³

1.4.2. Bölgenin Etnik Yapısı

Andhoy Belediyesi çalışmalarının sonucunda elde edilen istatistiklerden hareketle nüfus hakkında çok sağlıklı bilgiler bulunmamaktadır. 2019 verilerine bölgenin nüfusu 148.853 kişi olarak tespit edilmiştir. Nüfusun 75.970’i erkek, 72.883’ü kadından oluşmaktadır. Bölgede 23.034 aile ikamet etmektedir. Edindiğimiz verilere göre nüfusun %48’i Özbek Türkçesi konuşmaktadır.⁴⁴

Tablo 1. Andhoy İlçesinin Etnik grupları (2019)

Millet	Oran
Peştun	%1
Tacik	0
Hazara	0
Özbek	%48
Türkmen	%15
Arap	%30
Başka Milletler	%6

⁴² <https://www.ogunhaber.com/yazarlar/doc-dr-omer-kul/belki-de-son-savas-son-sans-101836m.html>
(Erişim Tarihi: 22.11.2022)

⁴³ R. Şahsi, agm. s. 143

⁴⁴ Andhoy Belediye İstatistiği

İNCELEME

AFGANİSTAN FARYAB İLİ ANDHOY İLÇESİ ÖZBEK AĞIZLARI
ÖZELLİKLERİ

2.1. SES BİLGİSİ

Tablo 2: Standart Özbek Türkçesi İçin Kullanılmış Alfabeler ve Bu Alfabelerin Ses Karşılığı⁴⁵

Kiril Alfabeti	Latin Alfabeti	Latin Kökenli Transkripsiyon Alfabeti
1940—1992	1992—	
А а	A a	Aa, Ää
Б б	B b	Bb
Д д	D d	Dd
Ее ⁴⁶	E e	Ee
Ф ф	F f	Ff
Г г	G g	Gg
Х х	H h	Hh
И и	I i	İi, Iı
Ж ж	J j	Cc
К к	K k	Kk
Л л	L l	Ll
М м	M m	Mm
Н н	N n	Nn
О о	O o	Åå
П п	P p	Pp
Қ қ	Q q	Qq
Р р	R r	Rr
С с	S s	Ss
Т т	T t	Tt
У у	U u	Uu, Üü
В в	V v	Vv
Х х	X x	Xx
Й й	Y y	Yy
З з	Z z	Zz
Ў ў	O' o'	Oo, Öö
Ғ ғ	G' g'	Ğğ
Ш ш	Sh sh	Şş
Ч ч	Ch ch	Çç
Ъ	'	

2.1.1. ÜNLÜLER

Afganistan Faryab ili, Andhoy ilçesi Özbek ağızlarında tespit edilen ünlüler şunlardır:

/a/, /á/, /â/, /ā/, /ä/, /e/, /e/, /ē/, /ı/, /i/, /i^o/, /i^o/, /ı/, /i/, /i/, /u/, /ú/, /ü/, /ū/, /o/, /ö/, /ó/, /ō/

⁴⁵ Çalışmanın devamında AA, günümüz Özbek Türkçesiyle mukayasa edilecektir. ÖT'ye ait olan kelimeler Özbek Türkçesi Latin Kökenli Transkripsiyon Alfabetine göre işaretlenmiştir.

⁴⁶ Ee sesi için kelime başında Э э kullanılır.

2.1.1.1. Normal Süreli ünlüler

/a/ Ünlüsü:

Kalın, düz, geniş, normal süreli bir ünlüdür. Kelime başında, ortasında, sonunda görülür. Afganistan Faryab ili Andhoy ilçesi Özbek ağızlarında⁴⁷ genellikle bu ses görülmektedir.

ancír “incir” K01.164, *tartídílē* “ölçüyorlardı” K01.372, *yaḥşí* “güzel” Ç01.201, *amakí* “amca” Ç01.5

/á/ Ünlüsü:

Yarı kalın, yarı ince, /a/ sesi ile /e/ sesi arasında, düz, geniş, orta damak ünlüsüdür. AA’da genellikle inceltici ünsüzlerin yanında kullanılmaktadır. Kelime başında nadir olarak görülmekle birlikte kelimenin ortasında, sonunda ve eklerde yaygın olarak görülür.

yávúrçág “öğütme taşı” K01.442, *tiwálē* “develer” K02.23, *áwāl* “evvel” K02.275

/â/ Ünlüsü:

Kalın, düz, geniş, yuvarlak ve uzun bir ünlüdür. Kelime başında ve ortasında görülür. Derleme sahamızda tespit ettiğimiz örnekler içerisinde /â/ ünlüsü kelimenin ilk hecesinde görülür.

wâḥtán “o taraftan” K01.114, *yâtálmíydí* “uyuyamıyorduk” K02.263, *álmí ṣ-ík'kí* “altmış iki” K02.1, *ánám* “annem” K02.7

/ä/ Ünlüsü:

Düz, geniş, ince, açık /e/ ünlüsüdür. Genellikle kelime içinde görülür. Çalışma sahamızın tamamında kullanımı vardır. Çoğunlukla ilk hecede olmakla beraber az da olsa eklerde de görülür.

davlât “devlet” Ka01.128, *kättä* “büyük” B18, *gäp täpíldí* “söz laf ortaya çıktı” B1146, *távçádäkí* “yükteki” Ş01.114, *ḳas'sávḥānādä* “yer adı” K01.1, *áwalTän* “önce” K01.9

⁴⁷ Çalışmanın devamında, Andhoy ağızı için AA kısaltması kullanılacaktır.

/e/ Ünlüsü:

İnce, düz, geniş, normal süreli bir ünlüdür. AA'da kelime başında, ortasında ve sonunda görülür.

kórpeçe “minder” K01.27, *sek'kiz* “sekiz” K01.23, *kelin* “gelin” K01.193

/e/ Ünlüsü:

Yarı geniş, ince, düz /e/ sesi ile /i/ sesi arasında düz bir ünlüdür. AA'da, kelime ortasında çoğunlukla görülmektedir.

keçá “gece” K01.123, *yād etáli* “yad edelim” K01.127, *dëyú* “diyerek”
Ç01.320

/i/ Ünlüsü:

Düz, dar, yarı kalın, yarı ince /i/ sesi ile /i/ arası bir ünlüdür. AA'da yaygın bir şekilde görülmektedir. Kelime başında ortasında ve yaygın olarak eklerde görülür.

kıldí “kıldı” K01.103, *kełinní* “gelinin” K01.154, *yaḥşígínáyná* “güzelce”
KA.18

/i/ Ünlüsü:

İnce, düz, dar, normal süreli bir ünlüdür. Kelime başında, ortasında ve sonunda bulunmaktadır.

ciydá “ığde” K02.304, *irká* “gözde, nazlı” KA01.184, *sil* “sel” B02.22

/ı/ Ünlüsü:

Kalın, düz, dar, normal süreli bir ünlüdür. Kelime içinde ve eklerde görülmektedir.

çárhı “çark” K01.36, *yaḥındaykán* “yakında imiş” K01.126, *kıldí* “yaptık”
Ç01.36, *tllā* “altın” Ç01.212

/ı°/ Ünlüsü:

Kalın, yarı dar, yarı geniş, yarı düz yarı yuvarlak /ı/ sesi ile /u/ sesi arası bir ünlüdür. Kelime içinde görülür. Nadir olarak eklerde de görülmektedir.

şúki r “şükür” KA01.30, *mardı m* “insanlar” B01.91, *uzı n* “uzun” B01.350,
bāḳı z “bu tarafınız” B01.1

/i°/ Ünlüsü:

İnce, yarı dar, yarı geniş, yarı düz, yarı yuvarlak /i/ sesi ile /ü/ sesi arası bir ünlüdür. AA'da seyrek olarak kelime içinde görülmektedir.

náwri°z “nevruz” K01.222, *yóldi°z* “yıldız” K02.520, *si°ltān bāy* “kişi adı” K02.84

/o/ Ünlüsü:

Kalın, yuvarlak, geniş, normal süreli bir ünlüdür. Derlenen metnimizde kelime başında ve ortasında görülür.

opíllá “o zaman” K01.32, *rozá námázdán* “ramazan bayramından” K01.259, *hoşrímákán* “güzelmiymiş” KA01.58

/ó/ Ünlüsü:

Yarı kalın, yarı ince, /o/ sesi ile /ö/ arasında, geniş, yuvarlak bir ünlüdür. Bölgemiz ağzlarında incelmış /o/ sesinden ortaya çıktığı görülür. Kelime başında ve ortasında görülür.

bówí “nene” K02.142, *ķóymíymán* “bırakmıyorum” K02.462, *çóldáykán* “çölde imiş” Ç01. 375

/ö/ Ünlüsü

İnce, yuvarlak, geniş, normal süreli bir ünlüdür. AA'da kelime başında görülür. Bölge ağzında kullanımı yaygın değildir.

özi “kendi” K01.54, *ötsäyíz* “geçerseniz” K02.48, *öt'kázdi* “geçirdi” K01.20

/ú/ Ünlüsü:

Yarı kalın, yarı ince, yuvarlak, dar /u/ sesi ile /ü/ sesi arası bir ünlüdür. AA'da, kelime başında, ortasında ve sonunda görülür.

túzátádílē “düzenliyorlardı” Ç01.449, *ústíyá* “üstüne” KA01.57, *iñTíkú* “şimdi” KA02. 54

/u/ Ünlüsü:

Kalın, düz yuvarlak, dar normal süreli bir ünlüdür. AA'da kelime başında, ortasında ve sonunda görülür. Metnimizin tamamında görülmektedir.

umíd “umut” K02.136, *buhārádá* “buhara'da” Ç01.182

AA'da tespit edilen ünlülerin tablosu şu şekildedir:

Tablo 3. Ünlüler

ÜNLÜLER		DÜZ			DÜZ- YUVARLAK	YUVARLAK
		GENİŞ	GENİŞ- DAR	DAR	DAR	GENİŞ
KALIN	KISA				ü	
	NORMAL	a		ı, ı°	u	o
	UZUN	ā		ī	ū	ā, ō
KALIN- İNCE	NORMAL	á	ä	í	ú	ó
İNCE	NORMAL	e	ę	ı, ı°		ö
	UZUN	ē		ī		

2.1.1.2. Uzun Ünlüler

AA'da uzun ünlüler, alıntı kelimelerde, vurgu, ses tonlaması, ünsüz düşmesi, ünlü birleşmesi gibi ses olayları sonucundan ortaya çıkmıştır. Tespit edilen uzun ünlüler:

/ā/, /ē/, /ī/, /i/, /ū/, /ō/

/ā/ Ünlüsü:

āsmān “gökyüzü” K01.77, *nācír* “hastalık” K02.5, *bıçārá* “çaresiz” B01.38

/ē/ Ünlüsü:

ēttí “yedi” B01.52, *ķarslē* “başörtüler” B01.72, *ētmış* “yetmiş” Kb02.136

/i/ Ünlüsü:

taħtīğdíyá “düğün sonrası yapılan tören” B01.257, *yaħşī* “iyi, güzel” K02.308

/ī/ Ünlüsü:

bīkārlydá “işsizlikte” K01.88, *īl* “yıl” B01.495

/ū/ Ünlüsü:

ālū-ḳalıydı “alıp geliyorlardı” K01.109, *ūstāḥānı* “kemiği” K02.25, *kūncıt* “susam” K02.39

/ō/ Ünlüsü:

ḥōdāyí ṣūkı́r “allaha şükür” KA01.30, *tōmār* “takı” K01.140, *ḥōşuz* “hoşumuz” K02.12

2.1.1.2.1. Birincil Uzun Ünlüler**Alıntı Kelimelerde Birincil Uzun Ünlüler:**

AA’da, Farsça ve Arapça alıntı kelimelerde uzun ünlüler genellikle korunmuştur. *inḳılāb* “darbe” Kb02.39, *icāzā* “izin” K01.108, *āḥır* “son” Kb02.64, *bīkārılıydá* “işsizlikte” K01.89, *ūstāḥānlá* “kemikler” Ç01.416, *ḳatílām* “katliam” Kb02.137, *hamsāyávúz* “komşumuz” Ç01.9, *píyālá* “fincan” K01.230, *arzān* “ucuz” K01.370, *vílísvállí* “belediye” Ç01.26, *dīḳān* “çiftçi” Kb02.174, *ūlāmālā* “ulema” Ç01.361, *ḥōdā* “tanrı” Kb01.229, *mucāidínín* K01.11, *āmín állāū ákbár* “âmin” K01.116, *paşşānı* “paşanı” Ç01.443, *mīmān* “misafir” K01.305, *itíyāt* “dikkat” Ş01.23

2.1.1.2.2. İkincil Uzun Ünlüler**A. Ünsüz Düşmesi ile Oluşan Uzun Ünlüler:**

Derleme sahamızda, kelimelerin başında, ortasında veya sonunda /k/, /ğ/, /h/, /r/, /y/ ünsüzlerin düşmesiyle oluşan uzun ünlülerin metnimizdeki örnekleri şu şekildedir:

ānız “henüz” K02.182, *ayrān* “hayran” T01.117, *yā* “yok” K01.1, ÖT. yuvdi>*yūdı* “yıkadık” B01.167, ÖT. bār>*bā* “var” K01.22, ÖT. qoymidilār>*ḳóyímídílē* “bırakmıyorlardı” K01.60, *tūkmánlāyá* “Türkmenler” Kb02.166, ÖT. şundäy>*şúndā* “şöyle” Kb02.146, ÖT. bundäy>*múndā* “böyle” K02.598, *īyättı* “yiyordu” Ç01.338, ÖT. qandäy>*ḳandā* “nasıl” B01.38, ÖT. undäy>*ondā* “öyle” Aa1.22, ÖT. yığla>*īğla* “ağla” KA01.165, ÖT. yetti>*ēttı* “yedi” KA01.166, *yúwárí ḳoūrádı* “gönderecektir” Ş01.135, ÖT. on tort yuz>*óntır.ūz* “on dört yüz” K01.311

B. Tonlama ve Vurgudan Oluşan Uzun Ünlüler

ÖT. uzâq>*üzâğ* “uzak” B01.292, ÖT. baqqâl>*bâk'kâl* “bakkal” K02.632, ÖT. tupraq>*tórpâğ* “toprak” Kb01.9, ÖT. ilân>*ilân* “yılan” K02.82, *uráykán* “vuruyor imiş” K02.649, *umaçní* “umaç yemeğinin” Ş01.159, ÖT. qân>*k'ânádí* “kanadı” K02.404, *kóp'pálá* “daha çok” K01.233

2.1.1.3. Kısa Ünlüler

Bölge ağızında kısa ünlü olarak /ü/ ünlüsü tespit edilmiştir.

/ü/Ünlüsü:

burüýá “burasıya” K01.3, *şürüýá* “şurasıya” K01.13, *távüğ* “tavuk” K01.39

2.1.1.4. İkiz Ünlüler

AA’da tespit edilen ikiz ünlüler şu şekildedir:

Türkçe Kelimelerde:

deú “diyerek” K01.289, *yağşıála* “güzelce” KA01.26, *yáğşıálân* “çok güzel” K02.232

Alıntı Kelimelerde:

mucāidínín “mücahitler” K01.1, *şāid* “şehit” K01.19, *saât* “saat” B01 69

2.1.1.5. Ünlü Uyumları

2.1.1.5.1. Büyük Ünlü Uyumu

Büyük ünlü uyumunda kalın ünlü kalın ünlüyü, ince ünlü ince ünlüyü takip eder. Ancak, Özbek Türkçesinde büyük ünlü uyumunun olmadığı görülmektedir. Uyumsuzluk genellikle ekler ve kökler arasında daha çok görülmektedir.⁴⁸ Bu uyumu bozan temel unsurlardan biri de Karluk grubu Türk lehçelerinde görülen düz ünlü /i/ nin çekim eklerinde kullanılmasıdır.⁴⁹ AA’da bu özelliklerin yanında, düzensiz olarak büyük ünlü uyumunun sağlandığı da görülmektedir. Tespit edilen örnekler şunlardır:

nannan “ekmekten” Ç01. 42, *onu* “onu” K01.40, *onnan* “ondan” K01.209

⁴⁸ Mustafa Volkan Coşkun, *Özbek Türkçesi grameri*, Ankara, 2017, s. 45

⁴⁹ Ridvan Öztürk “Özbek Türkçesi Grameri”, *Türk Lehçeleri Grameri*, Editor Ahmet Bican Ercilasun) Akçağ Yay. Ankara, 2007, s. 289

2.1.1.5.2. Küçük Ünlü Uyumu

Özbek Türkçesi sözcüklerinde küçük ünlü uyumunun olmadığı görülmektedir. Türkçe kökenli ve alıntı kelime tabanlarının çoğunda küçük ünlü uyumu yoktur.⁵⁰ Ancak, AA'da bu uyumun sağlandığı seyrek olarak görülür.

ópúşú “öpüşerek” KA01.81, *kóruşú* “görüşerek” KA01.81, *ķaynanasí* “kaynanası” KA01.81, *kámbágálçılı* “fakirlik, yoksulluk” B01.11, *ķóyú* “koyarak” KA01.161, *tóydúr* “düğün günüdür” K01.146, *kórunú* “görünerek” K01.288

Özbek Türkçesinde kelime tabanları ve çekim ekleri arasında da küçük ünlü uyumu yoktur. Buna neden olan unsurların başında, çekim eklerinde ünlü olarak çoğunlukla “düz i ünlüsü”nün bulunmasıdır.⁵¹

Derlenen metinde de Özbek Türkçesinde olduğu gibi, i-i arası /i/ sesi çekim eklerinde kullanılır.

Uyum Dışında Kalan Örnekler:

okídım “okudum” Ç01.2 *ķáyıtúvúridílē* “dönüveriyorlardı” K01.117, *ķatínlaní* “kadınların” K01.124, *ķókúkánmíş* “çökmüş imiş” KA01.15, *tóylárını* “düğünlerini” KA01.145, *bólı taķtıyķán* “olup duruyormuş” KA02.108, *yólı* “yolu” Ş01.81

2.1.1.6. Ünlü Değişmeleri

2.1.1.6.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi

â>i Değişmesi:

ÖT. áldigä>*ildáyıyá* “önüne” K01.273

i>í Değişmesi:

ÖT. qırq ikki>*ķır'ikki* “kırk iki” K01.18, ÖT. qızıl>*ķızıl* “kızıl” K02.116, ÖT. sınıq>*sínígí* “sınık, kırık” A01.141, ÖT. qıldı>*ķıldı* “yaptık” KA01.15, ÖT. qışdä>*ķıştá* “kışın” B02.63

⁵⁰ M. V. Coşkun, *age.*, s. 46

⁵¹ M. V. Coşkun, *age.*, s. 47

o>ó Değişmesi:

ÖT. qoydilär>*qóyídílē* “koydular” K01.125, ÖT. toq->*tóqıvúrídí* “dokuverirdik” K01.282

u>ı Değişmesi:

ÖT. távuq>*táwíg* “tavuk” Ş01.14, ÖT. qayğu>*qaygı* “kaygı” B01.65

u>ú Değişmesi:

ÖT. buğdâyni>*búgdâyní* “buğdayı” Ta01.3, ÖT. muni>*múní* “bunu” KA01.2, ÖT. uyländirdi>*úylántírdí* “evlendirdik” B02.28

2.1.1.6.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması**i>ı° Değişmesi:**

ÖT. ottiz ming>*ót'tı'oz mîñ* “otuz bin” K01.119, ÖT. oğlim>*óğlı'om* “oğlum” K01.22

2.1.1.6.3. Geniş Ünlülerin Daralması**ä>i Değişmesi:**

ÖT. nársälärni>*nirsáláni* “eşyaları” K01.49

ä>ı Değişmesi:

ÖT. qaytä>*qaytı* “geri” B01.140, ÖT. oğrinçä>*ürgínçı* “gizlice” B02.89

e>e Değişmesi:

ÖT. yetmiş>*etmiş* “yetmiş” P01.12, ÖT. erkäk>*erkáy* “erkek” Kb01.55, ÖT. keligänim>*kelyánim* “geldiğim” K01.2

e>ı Değişmesi:

ÖT. on beş>*on bış* “onbeş” K01.20, ÖT. keçrâq>*kıçrâğ* “daha geç” T01.86, ÖT. televizor>*tílízín* “televizyon” Aa1.60, ÖT. sel>*sıl* “sel” T01.45, ÖT. keç>*kıç* “geç” B01.298

e>i Değişmesi:

ÖT. keçä>*kıçá* “gece” P01.68, ÖT. sepib>*sipū* “serperek” K01.40, ÖT. tegmäsin>*tiymásín* “değdirmesin” Ş01.122

o>ú Değişmesi:

ÖT. qozi>*kúz'zí* “kuzu” B01.62, ÖT. mol edi>*múlydí* “bol idi” K02.362, ÖT. jonat->*cúynátíydí* “gönderiyor idik” K01.101

o>â Değişmesi:

ÖT. sorämädi>*sâramáydí* “sormuyordu” K01.90, ÖT. songrä>*sârá* “sonra” Kb01.2

2.1.1.6.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi**i>e Değişmesi:**

ÖT. kiymäs>*keymás* “giymez” K01.162

u>â Değişmesi:

ÖT. yuqari>*yâk'kârisídá* “yukarısında” K01.479

o>a Değişmesi:

ÖT. toxtä->*tahtíykán* “duruyor imiş” B01.217

u>o Değişmesi:

ÖT. uşä>*oşá* “işte” B01.442, ÖT. undäy>*oñdag* “böyle” K01.41

ü>ó Değişmesi:

ÖT. bükün>*bóyín* “bugün” K01.372, ÖT. ükäsígä>*ókásíyá* “kardeşine” K02.351, ÖT. küydír>*kóydíridí* “yaktırıyorduk” K01.50

i>ä Değişmesi:

ÖT. nări> *näryä* (öteye) K01.5, ÖT. nârsä>*nîrsä* “nesne, eşya” K01.94

ä>á

ÖT. körpä>*kórpá* “yorgan” K01.120, ÖT. män>*mán* “ben” KA01.1, ÖT. kötäríb>*kótárí* “kaldırıp” K01.303

2.1.1.6.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması:

e>ú Değişmesi:

ÖT. kelibber->*kəlívúrádí* “geliverecekti” Kb01.229

2.1.1.6.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi:

â>á Değişmesi:

ÖT. yâxşiginä>*yâhşígínáyná* “güzelce” K01.176

â>a Değişmesi:

ÖT. sâvuq>*savíg* “soğuk” T01.45, ÖT. cây>*cay* “bir yer” Kb02.396, ÖT. bâlâm>*balam* “bebeğim” B01.239, ÖT. çâpämän>*çapamán* “koşuyorum” B01.138

â>í Değişmesi:

ÖT. pâmidâr>*pamádír* “domates” Ş01.71

â>â Değişmesi:

ÖT. äyâl>*ayâlí* “kadını” K02.73, ÖT. tâğalâr>*tâğálêrí* “dayıları” KA01.28, ÖT. tâğ>*tâğ* “dağ” B01.27

o>a Değişmesi:

ÖT. toxtägän>*tahtáyán* “duran” B02.76, ÖT. toxtä->*tahtávúz* “duruyoruz” B02.29

u>í Değişmesi:

ÖT. sâvuq>*savíg* “soğuk” T01.45, ÖT. tuyä>*tíyáníkí* “deveninki” Ç01.242, ÖT. qayğu>*qaygí* “kaygı” B01.65

u>ı° Değişmesi:

ÖT. yolduz>*yóldı°z* “yıldız” P01.66, ÖT. şükür>*şúkır°r* “şükür” KA01.155, ÖT. tâvuq>*tavı ğ°* “tavuk” K02.98

2.1.1.7. Ünlü Düşmesi

ÖT. *âğız*>*agzi*“ağız” K02.35, *agzi*“ağız” K01.352, ÖT. *boğız*>*bagz*“boğaz” K02.54, ÖT. *oğrilik*>*ogillig*“hırsızlık” Ç01.304

2.1.1.8. Ünlü Türemesi

ÖT. *qabr*>*kawir*“mezar” Ç01.168, ÖT. *umr*>*omir*“ömür” Ç01.215

2.2.2. ÜNSÜZLER

AA’da tespit edilen ünsüzler şunlardır:

/b/, /c/, /ç/, /Ç/, /d/, /g/, /ğ/, /f/, /k/, /k/, /t/, /T/, /P/, /p/, /S/, /s/, /ş/, /h/, /h/, /h/, /m/, /n/, /ñ/, /l/, /r/, /y/, /v/, /V/, /w/, /z/

Titreşimli Ünsüzler:

/b/, /d/, /c/, /g/, /ğ/, /h/, /m/, /ñ/, /n/, /l/, /r/, /y/, /v/, /V/, /w/, /z/

Titreşimsiz Ünsüzler:

/ç/, /f/, /k/, /k/, /h/, /t/, /p/, /s/, /ş/

Titreşimli ve Titreşimsiz Ünsüzler:

/Ç/, /P/, /T/, /S/, /h/

2.2.2.1. Titreşimli Ünsüzler

/b/ Ünsüzü:

Titreşimli, süreksiz, çift dudak ünsüzüdür. Derleme metnimizin tamamında görülmektedir.

baş“baş” K01.26, *bış-üz*“beş yüz” Ç01.140, *yambir*“yağmur” Ç01.287

/d/ Ünsüzü:

Titreşimli, süreksiz, diş eti ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında ve sonunda görülmekle birlikte Eklerde de kullanımı vardır.

mindirir“bindirip” Ç01.308, *oğluzdí*“oğlumuzun” KA01.32, *dārwāzādān*“kapıdan” KA02.73

/c/ Ünsüzü:

Titreşimli, sürekli, diş ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında, sonunda ve eklerde bulunur.

cây “yer” Kb02.324, *páráncí* “eskiden kadınların taktığı burka tarzı örtü” P01.32, *cudā* “çok” P01.2

/g/ Ünsüzü:

Titreşimli, süreksiz, ön damak ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında, sonunda ve eklerde bulunmaktadır.

gäpíri “konuşup” Ş01.203, *gíççi* “kiçi” B02.60, *tíngín* “kurtul” B01.459

/ğ/ Ünsüzü:

Titreşimli, süreksiz, art damak ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında, sonunda ve eklerde kullanılır.

búğdáy “buğday” B01.223, *çağalāğ* “bebek” KA02.69, *tórpāğ* “toprak” Ç01.433

/h/ Ünsüzü:

Tonsuz, sızıcı, sürekli ve hırıltılı bir arka damak ünsüzüdür. AA’da, çoğunlukla Farsça kelimelerde görülür.

áhşámí “akşam üstü” K01.224, *darahtá* “ağaçta” B01.420, *yahşí* “güzel” B01.509, *híşlarúz* “akrabalarımız” A01.45

/m/ Ünsüzü:

Titreşimli, sürekli, çift dudak ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında ve sonunda kullanılır.

bówámnán “dedemden” Ç01.435, *tímír gáltáy* “demir el arabası” K02.270, *dómbíráy* “tambura” K01.354

/ñ/ Ünsüzü:

Genizde oluşan, titreşimli, sürekli, art damak ünsüzüdür. Derleme sahamızda net olarak görülen bu ses kelime ortasında, başında ve daha çok eklerde kullanılır. Ayrıca kelimelerin aslî şekillerinde bu ünsüz bulunmaktadır.

bír-miñ “bin” K01.310, *bírıştırdiñ* “bölüştürdün” K01.29, *irtáñ* “sabahlayın” B01.490, *sóñ yuwílādı* “sonra yıkıyoruz” B01.9, *ķízıñni* “kızını” K02.459, *sóñ* “sonra” B02.111

/n/ Ünsüzü:

Titreşimli, sürekli, dış eti ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında, sonunda ve eklerde görülür.

tirmān “değirmen” K01.385, *çimçigñi* “taş kuşunu” K02.527, *sāmān* “saman” K01.419

/l/ Ünsüzü:

Titreşimli, sürekli, ön damak ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında, sonunda ve eklerde bulunur.

óltirikán “oturuyor imiş” T01.105, *ķiyinçili* “zorluk” T01.19, *ķálla* “kafa” Ta01.15

/r/ Ünsüzü:

Titreşimli, sürekli, ön damak ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında, sonunda ve eklerde görülür.

ķanağrıg “karın ağrısı” Ta01.15, *uğrıñçi* “gizli” T01.66, *rózá namāzdá* “ramazan bayramında” Aa1.55

/y/ Ünsüzü:

Titreşimli, sürekli, ön damak ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında ve sonunda bulunur.

ayāğları “ayakları” Kb01.370, *yağış* “yağış” Kb01.256, *aytıberídilē* “söylüyorlardı” Ş01.186

/V/ Ünsüzü:

Titreşimli, sürekli, b-v arası dış dudak ünsüzüdür. Kelime içinde ve eklerde görülür.

máktáV “okul” Ç01.2, *yağşıVala* “çok güzel” Ç01.73, *hóşrıVālā* “daha güzel” Ş01.97, *mazáligVālā* “çok lezetli” Kb01.75, *şirínVālā* “çok tatlı” Kb01.74,

kañçárVāgdí “yer adı” Kb02.13, *kitáVhānlíyá* “kitap okumaya” Kb02.303, *āVí zámzám* “zam zam suyu” Kb02.372

/v/ Ünsüzü:

Titreşimli, sürekli, dış dudak ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında ve sonunda görülmektedir. Derleme metnimizde eklerde de kullanılır.

íkávúz “ikimiz” B01.17, *yúvárdílā* “gönderdiler” B01.122, *tíwá vúrış* “deve dövüşü” Ş01.40

/w/ Ünsüzü:

Titreşimli, sürekli, çift dudak ünsüzüdür. Kelimenin başında, ortasında ve sonunda kullanılmaktadır.

áwalTān “önceden” K01.9, *wāk'ka* “o tarafa” K01.76, *cūwā* “izin” K01.139, *tíwá* “deve” K02. 530, *pāpáwķús* “kuşun adı” K02.581, *áwá* “evet” B01. 271

/z/ Ünsüzü:

Titreşimli, sürekli, dış ünsüzüdür. Bu ses derleme metnimizde kelime başında, ortasında, sonunda ve eklerde kullanılır.

wahtúzdá “vaktimizde” Kb01.114, *ót'tí'z* “geçerseniz” Kb01.125, *arzān* “ucuz” Kb02.132

2.2.2.1.2. Titreşimsiz Ünsüzler

/ç/ Ünsüzü:

Titreşimsiz, süreksiz, dış ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında ve sonunda bulunur. *çārşámmí* “çarşamba” K02.544, *niççi* “kaç” K02.363, *çíwínlēní* “sineklerin” Ç01.341

/f/ Ünsüzü:

Titreşimsiz, sürekli, dış dudak ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında bulunmaktadır. Bölge ağzında seyrek olarak görülür.

náfárlē “kişiler” KA02.46, *şifā* “şifa” KA01.89, *haram şarífte* “ihramde” Ç01.283

/k/ Ünsüzü:

Titreşimsiz, süreksiz, ön damak ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında, sonunda ve eklerde bulunur.

kampír “yaşlı nene” B01.450, *sahírlík'ká* “sahura” B01.271, *kęçá* “gece”
Ç01.79

/k/ Ünsüzü:

Titreşimsiz, süreksiz, art damak ünsüzüdür. Bölge ağzında daha çok kalın, yarı kalın ünlülerle kelime başında, ortasında ve sonunda görülür.

kír-kúndíz “kırk gün” Ş01.86, *káTímídán* “eskiden” Ş01.127, *çaçalāgí*
“bebeği” Ş01.40, *bāgká* “bağa” Kb02.178

/t/ Ünsüzü:

Titreşimsiz, süreksiz, diş eti ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında, sonunda ve eklerde görülür.

káttá “büyük” K02.232, *tórtá beştá* “dört beş tane” B02.123, *tílwízínlēdá*
“televizyonlarda” B01.424

/p/ Ünsüzü:

Titreşimsiz, süreksiz, çift dudak ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında ve sonunda görülür.

kóp “çok” Ç01.371, *paygámbarlarúzní* “peygamberlerimizi” B01.76,
apámlēníkíyá “ablamlara” B01.416

/s/ Ünsüzü:

Titreşimsiz, sürekli, diş ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında ve sonunda bulunur.

ustímyá “üstüme” Ç01.349, *kaysí* “hangisi, kim” Ç01.260, *bólmásá* “olmaz
ise” K02.219

/ş/ Ünsüzü:

Titreşimsiz, sürekli, diş ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında ve sonunda görülür.

kawíş “ayakkabı” Ç01.237, *aşşami* “akşamlayın” B01.319, *tíş* “diş” Ş01.21

/h/ Ünsüzü:

Titreşimsiz, sürekli, gırtlak ünsüzüdür. Kelime başında, ortasında ve sonunda görülür.
háftání “haftanı” K02.194, *hámsáýá* “komşu” K01.63, *nikāh* “nikâh” Ş01.110

2.2.2.1.3. Titreşimli ve Titreşimsiz Ünsüzler**/Ç/ Ünsüzü:**

Ağızda oluşan, ç-ş arası, titreşimsiz, yarı sürekli yarı süreksiz, dış ünsüzüdür. AA’da, kelime sonunda görülür.

kıÇkíná “küçücük” K02.20, *nıÇtá* “üç tane” Ç01.165, *on-úÇ sáat* “on üç saat”
B02.17

/T/ Ünsüzü:

Yarı titreşimli, yarı titreşimsiz, süreksiz, t-d arası dış eti ünsüzüdür. Kelime içinde görülür.

iñTí “şimdi” B01.17, *kaTímí* “eski” K01.174, *tágTírní* “takdiri” K01.167,
tálágTı “dalağın” B01.40

/P/ Ünsüzü:

Yarı titreşimli, yarı titreşimsiz p-b arası süreksiz, ağızda oluşan, çift dudak ünsüzüdür. Ünsüz değişiminin ara merhalesi p>b, b>p olarak karşımıza çıkmaktadır.

mák'teP “okul” K01.1, *sínPí* “sınıf” Ç01.2, *Pazáryá* “pazara” Ç01. 94

/S/ Ünsüzü:

Yarı titreşimli, yarı titreşimsiz, sürekli, s-z arası dış ünsüzüdür. Kelime içinde ve eklerde görülmektedir. Tespit edilen örnekler şunlardır.

hiÇSat “hiç bir şey” B01.536, *túşmáSlē* “düşünmüyorlar” Ç01.125

/h/ Ünsüzü:

Titreşimli, titreşimsiz, sürekli gırtlak ünsüzüdür. Bölge ağızında seyrek bir şekilde görülmektedir.

hák “hak” K01.34, *hárakāt* “hareket” K01.306, *háyvānāt* “hayvanlar” K02.30

AA'da tespit edilen ünsüzlerin tablosu şu şekildedir:

Tablo 4. Ünsüzler

ÜNSÜZLER		AĞIZ			GENİZ
		Titreşimli		Titreşimsiz	Titreşimli
ÇİFT DUDAK	Sürekli				m
		w			
	Süreksiz	b	P	p	
DIŞ DUDAK	Sürekli	v		f	
		v			
DIŞ	Sürekli	z	S	s, ş	
	Süreksiz	c	Ç	ç	
DIŞETİ	Sürekli				n
	Süreksiz	d	T	t	
ÖN DAMAK	Sürekli	l, r, y			
	Süreksiz	g		k	
ART DAMAK	Sürekli				ñ
	Süreksiz	ğ		ķ	
GIRTLAK	Sürekli	h	h	h	

2.2.2.2. Ünsüz Uyumu

Özbek Türkçesinde, yazıda çekim eklerinin başındaki ünsüzler tek şekilli; yani ya titreşimli, ya da titreşimsizdir. Bundan dolayı, Özbek Türkçesi yazı dilinde Türkçe kökenli ve alıntı kelime tabanlarıyla çekim ekleri arasında ünsüz uyumu yoktur.⁵²

⁵² M. V. Coşkun, *age.*, s. 47

AA'da, Özbek Türkçesinde olduğu gibi ton bakımından uyum sağlayamayan biçimler vardır. Ancak, bunun yanı sıra derlenen metnimizde uyuma uyan biçimlere de rastlanılır. Bu nedenle ünsüz uyumu açısından tutarsızlık görülmektedir.

2.2.2.2.1. Titreşimli Ünsüzlerin Uyumu:

- m-d:** *yâşîmdá* “yaşımda” K01.1
n-d: *bólyándí* “olmuştu” B01.20
l-d: *ķóldán* “elden” K01.55, *bóldí* “oldu” B01.20, *ķeldí* “geldi” A01.2
z-d: *ķísmatúzdá* “kısmetimiz” Kb01.52
ġ-d: *yawúrçáġdán* “öğütme taşından” Kb01.172, *báġdá* “bağda” Kb01.167, *savíġdá* “soğukta” T01.86, *çíġdí* “çıktı” B02.55
c-d: *píncā páncdá* “elli beşte” Kb02.26
r-d: *ķíyárdáy* “giyecek kadar” Ş01.35
b-b: *óltíríbbíz* “oturuyoruz” A01.26

2.2.2.2.2. Titreşimsiz Ünsüzlerin Uyumu:

- p-t:** *tahtáptí* “duruyordu” Kb01.50, *ġáptí* “sözü” K02.492, *tóptíptáy* “top gibi” K02.495, *táyptí yúzídán* “radyodan sonra” K01.285
t-t: *ķáyrtím* “geri döndüm” Kb01.54, *bârattí* “gidiyordu” Kb01.33, *ķettím* “gittim” Ş02.2
ç-t: *umāçtí* “umacın” Kb01.78, *ķaçtí* “kaçtı” B01.546, *ıçtínkú* “içtin” B01.279, *ıçtá* “içinde” T02.112
t-ç: *ķím'mátçílí* “pahalılık” K02.5, *ķeçġáġdí* “gidecek idik” T02.105
k-t: *tíktím* “diktim” T02.102, *baktím* “baktım” B01.55
ş-t: *túştí* “düştü” Kb02.335, *beríştírádílē* “bölüştürüyorlardı” Kb01.98
s-t: *rastán* “gerçekten” Kb01.181, *Pastí* balant “aşağı yukarı” B01.221

2.2.2.2.3. Ünsüz Uyumunun Bozulması:

- t-d:** *wahtdá* “o tarafta” Kb02.22, *kámú kítátdí* “azalıp gidiyordu” B02.100, *ķeđdí* “getti” Kb02.322, *ótdí* “geçti” KA02.33
p-d: *aşrapdí* “aşrapdı (kişi adı)” K02.63, *hádápdí* “hedefi” Kb01.57
k-d: *úÇmíñlákđí* “üç bin milyar” Kb02.226

ş-d: *bâşdá* “başta” Ç01.455, *çáydışdı* “güğümü” K01.267, *çāydışda* “güğümde” Ç01.245, *işdı* “işi” KA02.29

t-g: *etgán* “yapan” K01.166, *ketgín* “gidin” Kb01.182

ğ-ç: *sándığçá* “küçük sandık” K01.288

ğ-k: *yâğká* “yağa” Ta01.26

h-d: *darāhdí* “ağacı” B01.434

2.2.2.3. Ünsüz Değişmeleri

2.2.2.3.1. Titreşimlileşme

k>y Değişmesi:

ÖT. eşikni>*eşíyní* “kapıyı” KA01 43, ÖT. keräk>*kíráy* “gerek” K01.467, ÖT. erkäk>*erkáyí* “erkeği” K02.72

q>w Değişmesi:

ÖT. yaqın>*yawíg* “yakın” KA02.48, *yáwúgrāgdá* “daha yakında” K01.107

q>ğ Değişmesi:

ÖT. aççıqtâş>*áč'çíğtaş* “şap” K01.40, ÖT. tupraq>*tórpágí* “toprağı” K01.52, ÖT. qâşıq>*kāş'síg* “kaşık” K01.205, ÖT. qatıq>*katíg* “sert” K02.57, ÖT. taqdir>*tagdır* “kader” K01.16

t>d Değişmesi:

ÖT. täşqarigä>*daşqaryá* “dışarıya” Ç01.16

2.2.2.3.2. Süreklileşme

ç>ş Değişmesi:

ÖT. kiçik>*kíškíná* “küçücük” KA02.4, ÖT. kiçik>*kíškínágináyná* “küçücük” B01.6

q>h Değişmesi:

ÖT. toqsán toqız>*tóhsán tók'kúz* “doksan dokuz” Kb2.362, ÖT. vaqt>*wáht* “vakit” K01.119, ÖT. âqşâm>*áhşámí* “akşamüstü” K01.222, ÖT. uyqu>*uyhí* “uyku” K02.404

2.2.2.3.3. Titreşimli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

v>w Değişmesi:

ÖT. bärävär>*báráwar* “beraber” B01.144, ÖT. neväräsi>*níwārásí* “torunu” KA02.52, ÖT. teväräkdän>*tiwāráydan* “kenardan” K02.163

b>w Değişmesi:

ÖT. älbättä>*alwättá* “elbette” Ç01.150, ÖT. qabr>*ķawír* “mezar” Ç01.168, ÖT. xabär>*ħáwár* “haber” K01.214, ÖT. sävâb>*sáwáw* “sevap” K01.43

b>v Değişmesi:

ÖT. azâb>*azáv* “şiddet, korku” Kb01.180, ÖT. xarâbâ>*ħarâvá* “harabe” B02.24

b>V Değişmesi:

ÖT. mäktäb>*máktáV* “okul” Ç01.2, ÖT. mäktäb>*máytáV* “okul” Kb02.20, ÖT. kitâblärgä>*kítáVláyá* “kitaplara” Kb02.301

b>r Değişmesi:

ÖT. qurbân>*kúrrān* “kuran” B01.110

2.2.2.3.4. Titreşimli-süreklı ünsüzler arasındaki deęişmeler

g>y Değişmesi:

ÖT. qılğän>*ķilyán* “yapan” Ç01.457, ÖT. tägidä>*táyídá* “altında” KA01.153, ÖT. mundäy>*móndağ* “böyle” K01.283, ÖT. nämâzgär>*namāzyár* “ikinci vakti” B01.178

r>l Değişmesi:

ÖT. terläb>*tílláv* “terleyip” T01.37

v>y Değişmesi:

ÖT. teväräk>*tíyāráy* “kenar” B02.52

2.2.2.3.5. Titreşimli-süreksiz ünsüzler arasındaki deęişmeler

g>ğ Deęişmesi:

ÖT. yalgândän>*yálgánládán* “yalandan” K02.524

2.2.2.3.6. Titreşimsiz Ünsüzler Arasındaki Deęişmeler

ç>Ç Deęişmesi:

ÖT. heç>*hiÇ* “hiç” K02.37, ÖT. üç>*úÇ* “üç” K02.46, ÖT. içkäridä>*iÇkárdá* “içeride” Ç01.170, ÖT. açdim>*aÇtım* “açtım” KA01.181, ÖT. qâçib>*kaÇı* “kaçarak” B02.30

2.2.2.3.7. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Deęişmeler

f>P Deęişmesi:

ÖT. sınıf>*sínPı* “sınıf” Ç01.2, ÖT. taraf>*táráP* “taraf” A01.34

f>p Deęişmesi:

ÖT. fikrlär>*píkírları* “fikirleri” Ta01.40, ÖT. telefonlär>*tílpínlē* “telefonlar” B02.56

2.2.2.3.8. Süreksiz Ünsüzler Arasındaki Deęişmeler

b>P Deęişmesi:

ÖT. cävâb>*cavâP* “cevap” B02.58, ÖT. piyâz>*Piyâz* “soğan” Ş01.71

d>T Deęişmesi :

ÖT. qadim>*kāTım* “eski” K02.103, ÖT. endi>*iñTı* “şimdi” B01.91

2.2.2.4. Ünsüz Benzeşmesi

2.2.2.4.1. İlerleyici Benzeşme

Tam Benzeşme :

-mb->-mm- Benzeşme:

ÖT. dumbäsining>*dómmásını* “kuyruk” B01.181

-mn->-mm- Benzeşme:

ÖT. dumni>*dómmı* “kuyruęu” KA02.26

-nd->-nn- Benzeşme:

ÖT. nändän>*nannan* “ekmekten” Ç01.42, ÖT. oşändän>*oşánnán* “ondan” K02.643, ÖT. undän>*onnán* “ondan” K02.552

-zg->-zz- Benzeşme:

ÖT. bizgä>*bíz'zá* “bize” Ç01.59, ÖT. bizgä>*bízzá* “bize” Kb02.178,

Yarı Benzeşme:**-md->-mn- Benzeşme:**

ÖT. yánimdän>*yanímnán* “yanımdan” T02.33

2.2.2.4.2. Gerileyici Benzeşme**-rn->-nn- Benzeşme:**

ÖT. qarnigä>*kan'níyá* “karnına” K01.42, ÖT. tırnák>*tínnāg* “tırnak” B01.523, ÖT. burun>*búnním* “burnum” K01. 399, ÖT. surnäy>*súnnáy* “zurna” K02.649

-hk->-kk- Benzeşme:

ÖT. máhkäm>*makkám* “sağlam” B01.255

-nb->-mm- Benzeşme:

ÖT. yäqşänbä>*yakşámmí* “Pazar günü” B01.364, ÖT. päyşänbä>*páyşámmí* “perşembe” Ç01.55

-ym->mm Benzeşme:

ÖT. qıymät>*qímmát* “pahalı” T01.41

-ls->ss- Benzeşme:

ÖT. bolsä>*bossá* “ise” K01.6, *bóssín* “olsun” K01.124

rl>ll Benzeşme:

ÖT. qımirlämäsin>*qímillámásín* “kıpırdamasın” K01.177, ÖT. oğrilik>*oğíllíg* “hırsız” Ç01.304

-nl->-ll- Benzeşme:

ÖT. etgän ekänlär>*ętyänkállē* “yapmış imişler” K02.621, Far. gazalhänlär>*ğázálhállá* “şarkıcı” K02. 638

-zl->-ll- Benzeşmesi:

ÖT. sizlärğä>*sílláyá* “sizlere” B01.361

2.2.2.5. Ünsüz Düşmesi**2.2.2.5.1. Ön Seste Ünsüz Düşmesi****h->∅**

ÖT. hänuz>*ānız* “henüz” K02.66, ÖT. hämmä>*amma* “hepsi” Kb02.347, ÖT. hävlimiz>*avlúz* “bahçemiz” B02.24

v->∅

ÖT. väksin >*ākısın* “aşı” K02.110

y->∅

ÖT. yetmiş>*ętmış* “yetmiş” P01.12, ÖT. yuräk>*iráy* “yürek” K02.47, ÖT. yetiş->*ętişmıydı* “yetişemiyorduk” B01.7

q>∅

ÖT. qoparıb>*opırı* “kopararak” B01.8

2.2.2.5.2. İç Seste Ünsüz Düşmesi**-k->∅**

ÖT. säksän>*sısán* “seksen” B01.8, *sısán* “seksen” Ç01.307

-n->∅

ÖT. songrä>*sárá* “sonra” Kb01.2

-ğ-, -g-> ∅

ÖT. yámğır>*yāmır* “yağmur” K01.317, ÖT. tegirmän>*tirmānlı* “değirmen” 382, *yāmır* “yağmur” T01.112

-l->∅

ÖT. otirgändän>*óltíryánnán* “oturandan” B02.23

-s->∅

mäsjid>*máÇíd* “mescid” Ç01.458

-h->∅

ÖT. rähmätli>*rámátí* “rahmetli” K01.311

2.2.2.5.3. Son Seste Ünsüz Düşmesi

-k>∅

ÖT. eşiklär>*eşílári* “kapıları” Ş02.35, ÖT. ellik>*elli* “elli” B02.1

-v>∅

ÖT. yuvmäydi>*yúmíydí* “yıkamıyorduk” KA02.20, ÖT. yuvdi>*yūdí* “yıkadı” B01.167, ÖT. suvni>*súni* “suyu” T02.11

-r>∅

ÖT. bår>*bā* “var” B02.46

-t>∅

ÖT. tort>*tór kawír* “dört mezar” Ç01.171, ÖT. vaqtlär edi>*wahlāydí* “vakitler idi” KA02.19, ÖT. dāraxtni>*darāhni* “ağacı” B01.261

-b>∅

ÖT. ğarib>*ğárú* “fakir” K02.608

-l>∅

ÖT. kelgin>*keğínîñ* “gel” K02.93

2.2.2.6. Ünsüz Türemesi

2.2.2.6.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi

Ø>v-

ÖT. orus>*virislē* “Ruslar” Kb01.13

Ø>w-

ÖT. orāq>*wirāg* “orak” B01.110

2.2.2.6.2. İç Seste Ünsüz Türemesi

Ø>-r-

ÖT. qari>*qárrí* “yaşlı” K01.123, ÖT. qarisi>*qár'risí* “yaşlısı” K01.422

Ø>-l-

ÖT. otirirdik>*óltíridí* “otururduk” K01.295

2.2.2.7. Ünsüz İkizleşmesi

-k->-kk-

ÖT. dökāndä>*dúkkāndá* “dükkân” B01.27

-z->-zz-

ÖT. qozi>*qúz'zí* “kuzu” B01.62

-ş->-şş-

ÖT. şānbä>*ışşāmmí* “cumartesi” K02.542, ÖT. pāşā>*paşşā* “paşa” Ç01.334,

ÖT. şışāni>*ışşānı* “şışeyi” B01.216, ÖT. eşākkä>*eşşák'ká* “eşeğe” B01.398

2.2.2.8. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

-kk->-k-

ÖT. kiçikkinä>*kíÇkíná* “küçücük” B02.58

2.2.2.9. Hece Kaynaşması

ÖT. bu yerlārdä>*búllādí* “bu yerlerde” B01.76, ÖT. qarın āgrıq>*qanağríg*

“karın ağrısı” T02.15

2.2.2.10. Hece Yutumu

ÖT. qayerdänsän>*qırdánsán* “nerelisin” Ç01.441, ÖT. kiçikkinä>*kiçkiná*
“küçücük” B02.58

2.2.2.11. Ünsüzlerde Yer Değiştirme

ÖT. tuprâq>*tórpáğı* “toprağı” K01.52, ÖT. däryâ>*dayrâ* “derya, nehir” P01.8,
ÖT. äylän->*aynâladı* “dönüyordu” K02.163

2.2. ŞEKİL BİLGİSİ

2.2.1. İSİMLER

2.2.1.1. İsim Yapım Ekleri

2.2.1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

+**(á)v**

İsime beraberlik anlamı katar. AA'da +(á)v şeklinde görülen bu ek, ÖT'de +áv, +ávi⁵³ biçimlerinde kullanılmaktadır.

úÇávní “üçünü” Ş01.90, *íkávúz* “ikimiz” Kb01.91

+**alān, +valān, +vālā, +Valā**

Derlenen metinde bu ekler sıfatlara eklenerek üstünlük anlamı katar. ÖT'de bu eklere rastlanılmamıştır.

hōşríalān “çok güzel” K02.317, *yaḥşívalān* P01.99, *yaḥşívalān* T02.45, *yáḥşívālā* K02.353, *yaḥşíVālā* “çok iyi” Ş01.86, *şírínVālā* “çok tatlı” Kb01.174, *mazáligVālā* “çok lezzetli” Kb01.175

+**an**

AA'da +an biçiminde görülen bu ek ÖT'de +ân şeklinde kullanılarak “bir” sayısına eklenmektedir.

bíran “herhangi bir” Ş01.48, *bírantá* “birileri” K02.449

+**çá**

Bu ek isimlere küçültme anlamı katar. AA'da +çá biçiminde kullanılan bu ek, Özbek Türkçesinde +çä⁵⁴ şeklinde görülür.

çáynáyçálá “küçük demlik” K01.239, *dástárhánçání* “küçük sofrası” K01.275, *sándígçá* “küçük sandık” K01.288, *síwatçágíná* “küçük sepet” KA01.118, *oğlágçálā* “küçük oğlaklar” Kb02.449, *keşínçá* “küçük gelin” B01.7, *rómālçálayá* “küçük mendillere” P01.22

⁵³ R. Öztürk, *age.*, s. 299

⁵⁴ R. Öztürk, *age.*, s. 299

+çí

Bu ek AA'da +çí biçimindedir. Ancak, ÖT'de +çi⁵⁵ eki kullanılır.

aytımçı hâtín “ağıtçı” Ş01.138, *súnnáyçı* “zurnacı” Ş01.103, *tiyáçilē* “deveciler” K01.415, *samāñçilēni* “samancılar” Ş01.81, *wírāğçı* “orakçılar” B01.115, *tiyáçı* “deveci” Ç01.393

+çılı

AA'da sıfatlara eklenerek meslek ve hal ve durum bildiren isimler üretir. ÖT'de +çilik⁵⁶ şeklinde görülür.

ğarúçılı “fakirlik” K02.3, *ķimmátçılı* “pahalılık” B01.5, *ğarúwçılı* “fakirlik” KA01.104, *yāğçılı* “yoksulluk” K02.5, *ķim'mátçılı* K02.5, *bíšıgçılı* K02.294, *ķurıgçılı* “kuraklık” T01.28

+kíná, +gíná, +ķíná

Bu ek isimlere ve sıfatlara sevimlilik, küçültme anlamı verir. AA'da +kíná, +gíná, +ķíná biçiminde görülür. Bu ek, ÖT'de +ginā, +kinā, +qinā⁵⁷ biçimlerinde kullanılmaktadır.

kıÇķíná “küçücük” K02.20, *şórták'kíná* “ekşimsi” K02.457, *nāndák'kíná* “küçük ekmek” K02.320, *báčágíná* “çocukcağız” K02.347, *birgíná*, *hóşríkkíná* “biricik, güzelce” K02.320

+lí

AA'da +lí ek yaygın olarak kullanılır. Ek, ÖT'de +li⁵⁸ biçimindedir.

dānáli máyız “çekirdekli üzüm” K01.35, *áhíratlí* “kefenlik” K01.314, *barákátlí* “bereketli” KA02.44

+lík, +líķ, +líy, +líğ

Metnimizde, en işlek kullanılan eklerden biridir. Bu ek, AA'dan farklı olarak Özbek Türkçesinde, +lik ve +lıq⁵⁹ biçimlerinde kullanılır.

⁵⁵ R. Öztürk, *age.*, s. 300

⁵⁶ H. Yıldırım *age.*, s. 42

⁵⁷ M. V. Coşkun, *age.*, s. 57

⁵⁸ M. V. Coşkun, *age.*, s. 58

⁵⁹ R. Öztürk, *age.*, s. 301

şaytānlık'ká “şeytanlığa” K02.37, *bağlıg* “bağlı” K02.349, *askarlıydá* “askarlıkta” K01.16, *sahirlık'ká* “sahura” B01.270

+lág, +lāg

Bu ek AA’da seyrek olarak görülür. AA’dan farklı olarak Özbek Türkçesinde +lāq⁶⁰ biçimindedir.

kışlagdá “köyde” K01.266, *tóğálāg* “yuvarlak” K01.461

+láv

AA’da +láv biçiminde görülürken, ÖT’de +läy⁶¹ şeklinde rastlanır.

kiçáláv “geceleyin” P01.67, *yağşıláv* “güzlerce” T01.91, *keçáláv úÇtı* “gece gece uçtuk” Kb02.341

+länçi

Sayılarla eklenerek inci anlamı katar. Seyrek olarak şu örneklerde görülür. Ek, Özbek Türkçesinde +lämçi⁶² şeklinde rastlanılır.

úÇlänçi “üçüncü” Kb02. 393, *bírlänçi* “birinci” Kb02.454

+rāg

Bu ek AA’da sıfatlara eklenir. Daha anlamı katar. Ancak, ÖT’de +rāq⁶³ biçiminde görülür.

ásānrāg “daha kolay” K01.72, *kiÇrāg* “daha geç” T01.86, *bírāzrāg* “birçok” K01.91, *yáwúgrāgdá* “çok yakın” K01.107, *ziyādrāg* “çoğunluk” K02.197, *kıyínrāg* “çok zor” K02.317

+síz

ÖT’de en çok işlek olarak kullanılan bu ek, AA’da kullanılmaz. ÖT’de bu ek, +siz⁶⁴ biçiminde görülür.

bóziğsíz “bozulmamış” KA01.174, *etiğsízidi* “yapılmamış idi” K02.109

⁶⁰ M. V. Coşkun, *age.*, s. 58

⁶¹ M. V. Coşkun, *age.*, s. 58

⁶² M. V. Coşkun, *age.*, s. 58

⁶³ R. Öztürk, *age.*, s.301

⁶⁴ H. Yıldırım, *age.*, s. 48

+tá

AA'da +tá biçiminde kullanılan bu ek, ÖT'de +tä⁶⁵ şeklinde görülür.

áltítá “altı tane” K01.108, *on ikítá* “on iki tane” K01.108, *tókkíztá* “dokuz tane” K02.76, *úçtá* “üç tane” K02.77, *tórtá ógíl úçtá kız* “dört oğul üç kız” B02.28

Alıntı Ekler**+káş**

AA'da +káş biçiminde kullanılırken, ÖT'de +kâş⁶⁶ şeklindedir.

tiyákâşlê “deveciler” K01.417

+cân

Bu ek AA'da +cân şeklinde görülürken, ek, ÖT'de +cân⁶⁷ biçimindedir.

çalcân “kocacım” B01.88, *âtácân* “babacım” B01.142, *ákácân* “abicim” B01.176, *ânacân* “annecim” P01.75

2.2.1.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler**-gí**

AA'da –gí biçiminde kullanılan bu ek, ÖT'de –gi⁶⁸ biçimindedir. AA'da işlek değildir.

kúlgí “gülünç” K02.64, *kóynárgí* “eskimiş” K02.357

-(i)ğ

Bu ek AA'da sadece -(i)ğ biçiminde görülürken, ÖT'de –k/-q, -(i)k, -(u)k, -(i)q, -(u)q⁶⁹ biçimleri görülür.

kóşíg “şarkı” B01.3, *agrígíni* “ağrısını” Ş01.21, *kátíg* “yoğurt” K02.356, *açíg* “açık” B01.446

⁶⁵ M. V. Coşkun, *age.*, s. 60

⁶⁶ M. V. Coşkun, *age.*, s. 64

⁶⁷ M. V. Coşkun, *age.*, s. 62

⁶⁸ M. V. Coşkun, *age.*, s. 69

⁶⁹ M. V. Coşkun, *age.*, s. 70

-mâğ

AA'da fiillerin hareket isimlerini yapan –mâğ eki, Özbek Türkçesinde -mâq⁷⁰ biçiminde kullanılır.

bastírmâğ “bastırmak” K02.54, *tağmâğ* “takmak” B01.377, *bağlámâğ* “bağlamak” T01.74, *ğatnámâğíní* “koşuşturmasını” Ta01.24

-ış

AA'da işlek değildir. AA'da –ış şeklinde kullanılan bu ek, ÖT'de -ş, (i)ş, -(i)ş⁷¹ biçimlerinde.

sivéníş çäptí “sevinerek koşular” K02.383, *yağış* “yağış” Kb01.256, *atış* “atış etmek” KA02.47, *wúríş* “savaş” KA02.48

2.2.1.2. Çokluk Eki

AA'da çokluk çekiminde genellikle +lē ve +lár ekleri kullanılmaktadır. Seyrek olarak +lá, +lā biçimi de görülür. Özbek Türkçesinde bu ek, sadece +lār⁷² biçiminde kullanılmaktadır.

níwáralárim “torunlarım” K02.109, *bówámláyá* “dedemlere” K02.114, *ğóylá* “koyunlar” K02.364, *yúwáridílē* “gönderdiler” B01.126, *çírıldışádílē* “bağırıyorlardı” B01.172, *bíşíráykánlē* “pişiriyormuşlar” Kb01.170, *şulānı* “şunların” Kb01.61, *kámpírlāyá* “yaşlılara” Kb02.135

2.2.1.3. Hâl Ekleri**2.2.1.3.1. İlgi Hâli**

Bu ekin AA'da çoğunlukla +nı biçimi kullanılır. Bunun yanı sıra seyrek olarak +ím ve +tí şekli de görülmektedir.

Ancak, bu ek Özbek Türkçesinde, +ning biçimindedir.⁷³Sadece teklik birinci şahıs zamiri ile teklik ikinci şahıs zamirlerinden sonra +ing şeklindedir.⁷⁴

⁷⁰ M. V. Coşkun, *age.*, s.71

⁷¹ M. V. Coşkun, *age.*, s. 72

⁷² M. V. Coşkun, *age.*, s. 82

⁷³ R. Öztürk, *age.*, s. 311

⁷⁴ H. Yıldırım, *age.*, s. 83

arıǵnı l wıd n “arıǵın kenarından” B01.453, *t nn ǵnı tüyü* “tırnak altı” B01.523, * op nnı s rps sı* “yıldız adı” B01.289, *p yǵ mb r m  iziyd y* “peygamberin kızı gibi” K01.48, *k z nı s nıǵı* “testinin kırığı” A01.141, *y m nnı y nıy * “kötünün yanına” K01.444, *t htı  stıy * “yataǵın üstüne” K01.183

2.2.1.3.2. Yükleme H li

AA’da yükleme h li eki +n , +d , +t , + , +m  bi imlerindedir. Bu eklerden  oǵunlukla +n  biçimindeki kullanılır. Bunun yanı sıra, /m/ ünsüzüyle sona eren kelimelerde +m , /t/ ünsüzüyle sona eren kelimelerde +t  biçimi kullanılmaktadır. Ayrıca bu ek için seyrek olarak kullanılan +d  ve +  varyantları da görülmektedir.

Ancak,  zbek Türkçesinde diǵer şekiller olmamakla birlikte, sadece +ni biçimi ve bazen de +n biçimi kullanılır.⁷⁵

 aq l ǵnı “bebeǵi” K01.75, * ttı* “atı” K02.28, *kiy m ttı* “kıy meti” K02.377, *m ldı* “malı” K01.4, *p ldı* “parayı” KA01.147, *c w v nı alı* “izin alarak” B01.10, *g ştı* “eti” K01.8, *d mmı* “kuyruǵu” KA02.26, *k z nı* “gözünü”  01.372, *b   nı aǵrıǵı* “ba  aǵrısı” B01.193

2.2.1.3.3. Yönelme H li

AA’da yönelme h li eki  oǵunlukla +k , +k , +y  bi imlerindedir. Bu ekin  T’de olduǵu gibi /k/ ünsüzüyle biten kelimelere +k , /k/ ünsüzüyle biten kelimelere +k , diǵer ünsüzler veya ünlülerle bitenlerde ise +y  biçimlerinde kullanıldıǵı görülür. Ancak, ekin /n / ünsüzüyle biten kelimelerde +  biçimine de rastlanılmaktadır.  zbek Türkçesinde farklı olarak yönelme h li eki +g , +k , +qa⁷⁶ biçimleri kullanılmaktadır.

 aq l k k  “bebeǵe” K01.66, *b  ik’k * “be iǵe” K01.73, *t l z n * “televizyona” K01.90, *ayn y * “aynaya” K01.187, *g lk rl kk * “in at ılıǵa”  01.4, *il k’k * “eleǵe” K01.227

⁷⁵ R. Öztürk, *age.*, s. 311

⁷⁶ M. V. Coşkun, *age.*, s. 85

2.2.1.3.4. Bulunma Hâli

Metnimizde, bulunma hâli eki +dá ve +tá biçiminde tespit edilmiştir. /t/ ünsüzüyle biten kelimelerde +tá biçimi kullanılır. AA'da az da olsa ÖT'de kullanıldığı gibi +dä⁷⁷ şekline de rastlanılır.

mándá “bende” K01.25, *bír wahttá* “bir zamanda” K02. 59, *ķışlāgdá* “köyde” B02.44, *kābıldá* “kabilde” B02.23, *yāşımdä* “yaşında” K01.1

2.2.1.3.5. Ayrılma Hâli

Ayrılma hâli eki derlenen metinde +dán, +tán, +tän ve nán biçiminde tespit edilmiştir. /m/ ve /n/ ünsüzüyle biten kelimelerden sonra +nán, /t/ ünsüzüyle biten kelimelerden sonra +tán, +tän biçimleri, bunlar hariç diğer kelimelerde +dán ekine rastlanmaktadır. Bunlardan farklı olarak Özbek Türkçesinde ayrılma hâli eki +dän⁷⁸ biçimindedir.

ināgáláridán “kardeşlerinden” K01.105, *pākístánnán* “pakistandan” Ç01.114, *búgdāydán* “buğdaydan” KA01.111, *saättán* “saatten” KA01.140, *ķárinđáştán* “akrabadan” K01.134 *ánámnán* “annemden” KA01.145 *bówálādán* “dedelerden” KA01.148, *işiyımnán* “kapımdan” KA01.170, *āttán túşirdilē* “attan indiriyorlardı” KA01.42, *kúçáladán* “sokaklardan” B01.24, *aşşamnán* “akşamdan” B01. 287, *mórÇtän* “biberden” K02. 88

2.2.1.3.6. Vasıta Hâli

Vasıta hâli için metinde herhangi bir ek tespit edilmemiştir. Ancak, vasıta hâlinde edatlı biçimler kullanılmaktadır. Bu edat mínám, mínán biçiminde görülür. Bunlardan farklı olarak, ÖT'de +bilen edatıyla yapılmaktadır. Az da olsa +ilä ve +birlä biçimlerine rastlanılır.⁷⁹

ķáramáyız mínám yánāg “siyah üzüm ile ceviz” K01.33, *záncır mínám* “zincir ile” K01.441, *átám mínán ánám* “babam ile annem” B01.275, *búgdāyí mínám* “buğday ile” Ç01.100

⁷⁷ M. V. Coşkun, *age.*, s. 85

⁷⁸ M. V. Coşkun, *age.*, s. 85

⁷⁹ M. V. Coşkun, *age.*, s. 86

2.2.1.3.7. Eşitlik Hâli

Derlenen metinde bu ek, +dáy, +dák, şekillerinde tespit edilmiştir. +táy biçimi de metnimizde seyrek olarak görülmektedir. Ancak bu ek Standart Özbek Türkçesinde +çä, +däy, +dek⁸⁰ şekillerindedir.

şúpillēkídáymásídí “şimdiki gibi değildi” K01.68, *páhtádáy* “pamuk gibi” K01.73, *nāndák'kíná* “ekmek gibi” K02.320, *páygámbarím kızıydáy* “peygamberin kızı gibi” K01.48, *tóptıptáy* “top gibi” K02.495, *káptáy* K01.173

2.2.1.3.8. Yön Gösterme Hâli

Yön eki için AA'da +kárı, +kár, +dák, +dáy biçimleri kullanılır. Bunlardan farklı olarak Özbek Türkçesinde, +gäri, +kari, +qari ve +rä⁸¹ biçimlerine rastlanılır.

yāk'kárısídá “yukarısında” K01.479, *daşqaryá* “dışarıya” Ç01.16, *ildák'ká* “önüne” Ç01.47, *ildáydán, ildáyyá* “önüne” B01. 389, *içkárdá* “içerisinde” Ç01.170

2.2.1.3.9. Sınırlama Hâli

AA'da sınırlama hâli eki +yáçá biçiminde görülür. Ancak, ÖT'de genellikle /+gäçä/ ve bazen –käça ve –qaça biçimlerine rastlanılır.⁸²

sínfısıyáçá “üçüncü sınıf” K02.1, *iliyáçá* “elliye kadar” K02.25, *wahtıyáçá* “vakte kadar” K02.32, *páncyáçá* “beşe kadar” Ç01.2, *yāşúzyáçá* “yaşıma kadar” KA01.124, *ót'tíz kúnyáçá* “otuz güne kadar” Kb02.401, *şúryáçá* “buraya kadar” B01.16, *úç rózyáçá* “üç güne kadar” B01.67

2.2.1.4. Aitlik Eki

AA'da Aitlik eki için +kí eki kullanılır. Ancak, ÖT'de +gi ve +ki⁸³ biçimlerinde görülür.

⁸⁰ M. V. Coşkun, *age.*, s. 86

⁸¹ M. V. Coşkun, *age.*, s. 87

⁸² R. Öztürk, *age.*, s. 313

⁸³ M. V. Coşkun, *age.*, s. 83

opíllákí “o zamanki” K01.68, *bú wahtlakí* “bu vakitlerdeki” K02.436, *dáráwkídáy* “az önceki gibi” Ç01.189, *hālávúzkíyá* “teyzemize” Ş01.146, *sáníkí* “seninki” P01.98, *távçádákí* “yüklükteki” K01.153

2.2.1.5. Soru Eki

Soru eki için AA’da +mí, +má biçimi kullanılırken, ÖT’de -mi şeklinde görülür. *tāhtáy mí* “durayım mı” K02.641, *máyíz mí* “kuru üzüm mü” B01.275, *óglí mí* “oğlu mu” K02.343, *kópmákán* “çok muymuş” B01.25, *arává deymákánlē* “araba mı diyorlarmış” B01.238

2.2.1.6. İyelik Ekleri

AA’da iyelik ekleri bazı ses değişikliklerinden dolayı ÖT’den farklılık göstermektedir. Metnimizde 2. tekil şahıs +ñ, +íñ, 1. çoğul şahıs +úz, +vúz, +°ız ekleri kullanılır. Ancak, AA’dan farklı olarak ÖT’de 2. tekil şahıs için +ng, +ing; 2. çoğul şahıs için +ngiz, +ingiz ve 1. çoğul şahıs için +miz, +imiz ekleri kullanılmaktadır.⁸⁴ AA’da tespit edilen iyelik ekleri örnekleriyle birlikte şu şekildedir:

Teklik 1. ş. : +m, +ím

2. ş. : +ñ +íñ

3. ş. : +í, +sí

Çokluk 1. ş. : +úz, +vúz, 1°z

2. ş. : +íz

3. ş. : lárí, lērí

+m, +ím

kózímní “gözümü” KA01.181, *ķaynágámdán* “kayınımdan” B01.358, *átám* “babam” Ş01.92

+íñ

bóyíñá “boyuna” K01.140, *báhtíñ* “bahtın” K01.148, *átáñ* “baban” K02.443

+íz (Nezaket)

bunníz “burnun” B01.29, *tāgáyízlání* “dayınlara” T02.8

⁸⁴ H. Yıldırım, *age.*, s. 76

+í, +sí

ózíní “kendini” K01.427, *o bíçārání kózí* “o zavallının gözü” B01.97, *átásí* “babası” K01.16

+úz, +vúz, +°ız

ķísmátúz “kaderimiz” K01.16, *átávuz* “babamız” K02.60, *gúzáştávúz* “geçmişimiz” B01.19, *ciyi z* “yerimiz” K02.61, *míçítı z* “camimiz” K02.62, *ayāgúz* “ayağımız” B01.177, *başúzdán* “başımızdan” KA02.53

+íz

başız bāgrízdán “başımız ve bağrınızdan” K02.46, *sız náslízdí* “sizin neslinizden” T02.5

+lári, +léri

ināgálári “kardeşleri” K01.105, *ķáyínláryá* “görümcelerine” K01.67, *ózléri* “kendileri” B01.131, *tiyálárúz* “develerimiz” K01.383

2.2.1.7. İkileme ve Tekrar

AA’da ÖT’den farklı olarak ikileme ve tekrar kelimeleri şunlardır:

ķāšíg pāšíg “kaşık maşık” K01. 194, *otāk pútāk* “oda moda” K01.349, *tawíg pawíg* “tavuk mavuk” Ç01.557, *kóná póynáyíz* “eski püskü” A01.22, *tímír pímír* “demir memir” *awlād páwłādlári* “evlad” K01.210, *báčalı káčalı* “çoluk çocuk” K01.124, *tóz póz* “tuz muz” B01.194, *tarkāri párkāri* “sebze” K02.282

2.2.2. ZAMİRLER

2.2.2.1. Şahıs Zamirleri

Şahıs zamirleri AA’da, ÖT’den farklı olarak, ses olaylarından dolayı ses değişikliğinde farklılık gösteren varyantlara rastlanılmaktadır. AA’da üçüncü tekil şahıs *o* biçiminde görülürken, ÖT’de *u* şeklindedir. Bunun yanı sıra AA’da ikinci tekil şahıs nezaket *sız* şeklinde görülür. AA’da, tespit edilen şahıs zamirleri örnekleriyle birlikte şu şekildedir:

1. Tekil Şahıs Zamiri:

mán

mání álı keldí “beni alıp geldi” K01.252, *mán* “ben” K01.79, *mání kättä kızım* “benim büyük kızım” K02.180, *mání yíglátçág bólúridílē* “beni ağlatacak oluyorlardı” K01.524

2. Tekil Şahıs Zamiri

sán, sız (nezaket)

sán “sen” K01.80, *sáñá* “sene” K01.76, *sízni* “sizin” B01.29

3. Tekil Şahıs Zamiri

o

onu “onu” K01.185, *oñá* “ona” K01.594

1. Çoğul Şahıs Zamiri

bíz, bızlá, bızlē, bızzá

bızlē “bizler” B01.47, *bızlá* “bizler” Ç01.406, *bızzá* T01.8, *bız'zání* K01.111, *bızá* K01.129

2. Çoğul Şahıs Zamiri

síz, sızlē /sállē

sállē ęálmáysállē “sizler yapamıyorsunuz” KA02.11, *sızlē* “sizler” Kb02.98, *sízni* “sizin” K01.103

3. Çoğul Şahıs Zamiri

olá, olē

olēni “onları” B01.86, *olá* “onlar” Kb01.92

AA'daki şahıs zamirlerinin hâl ekleriyle kullanımları şu şekildedir:

Tablo 5. Şahıs Zamirleri

	Tek.1	Tek.2	Nezaket	Tek.3	Çok.1	Çok.2	Çok.3
Yalın hâli	mán	sán	síz	o	bíz, bízlá/lē/zá	síllē, síllá, síllā	olā, olē, olá
İlgi hâli	mání	sání	sízní	oní	bízní, bízlání	síllēní	olání
Yükleme hâli	mání	sání	sízní	oní			
Yönelme Hâli	máñá	sáñá	sízyá	oñá	bízláyá bízzá, bíz'zá	síllēyá	olāyá, oláyá
Çıkma hâli	mánnán	sánnán	sízdán	onnán	bízládán	sílládán	oládán
Eşitlik hâli	mándáy	sándáy	sízdáy	ondáy	bízládáy	síllédáy sílládáy	síllédáy
Bulunma hâli	mándá	sándá	sízdá	ondá	bízlédá	síllédá	oládá, oládá

2.2.2.2. İşaret Zamirleri

AA'da ÖT'deki gibi işaret zamirleri kullanılmakla birlikte ses değişikliğine uğrayan varyantlara da rastlanılır. AA'da *bú* işaret zamiri yalın hâlinde ve hâl ekleriyle kullanılır. *mú* biçimi, sadece hâl ekleriyle kullanılmaktadır. AA'da tespit edilen işaret zamirleri örnekleriyle birlikte şu şekildedir:

Tablo 6. İşaret Zamirleri

Teklík	Çokluk
bu, bú, mú	búlē, búlá, bula
Şú	Şúlē
o, oşá	Olē

bu, bú, mú

búndán “bundan” Ç01. 205, *búnú* “bunu” Ç01.292, *múní* B01.65, *múnnán* B01.89, *múníkí* B01.220

şú

şúnú A01.65, *şúni* Kb01.182

o

onu K01.40, *oní* K02.26, *oñáçá* K02.268, *onçá* K02.389

oşá

oşanı “onu” K02.211, *oşáñá* K02.309

búlē, búlá, bulā

búlēni Kb02.184, *búlēnikí* “bunlarınki” Aa1.6, *búládán* T01.66, *bulāni* Kb02.

96

şúlē

şúlēday “şunlar gibi” Ş01.54, *şúlē bārídí* “şunlar var idi” Kb01.4

olē

olē “onlar” KA01.55, *olēni* KA01.145

2.2.2.3. Dönüşlülük Zamiri

Derlenen metinde dönüşlülük zamiri +öz şeklindedir. Ama ÖT’de, Dönüşlülük zamiri öz⁸⁵ biçiminde görülür.

Teklik 1. ş. :

ózím K02.503, *ózím* Ç01.12, *ózímní* KA01.4, *ózgínám* KA01.163, *ózímdáy* Ş01.89

Teklik 2. ş. :

ózíñni Ç01.133, *ózíñni* Ç01.133, *ózíñ* B02.43

Teklik 3. ş. :

ózi K01.310, *óziyá* K01.327, *ózini* K02.516

---

⁸⁵ M. V. Coşkun, *age.*, s. 106

Çokluk 1. ş. :

ózi°z K01.266, *ózúz* KA01.20, *ózúz* KA02.86, *ózúz* B02.103

Çokluk 2. ş. :

ózizdí K02.20, *ózíz* KA01.109

Çokluk 3. ş. :

ózláryá K01.314, *ózláriní* K02.6, *ózlári* K02.624, *ózléríníki* Ç01.166

2.2.2.4. Soru Zamirleri

AA'da tespit edilen soru zamirleri ÖT'de de kullanılmaktadır. Ancak, ses olaylarından dolayı değişik varyantları karşımıza çıkmaktadır. Örnekleri şu şekildedir:

kím

páláwní kím ĩydí deydíle “pilavı kim yiyecek diyorlar” K01.400, *kím ayá* *ķarāsín* “aya kim baksın” K02.437, *abú turāP kím* “Ebu Turap kim” Ç01.379, *şákární kím bílādí* “şekeri kim bilebilecekti” B01.261

nímá

nímá ķılsáy “ne yapsak” Ta01.58, *máná nímá bāridí* “böyle ne var idi” K02.645, *nímásíní* “nesini” B01.380

ķáysí

ķáysí cāyá yúvárādí “herhangi bir yere gönderecekti” T01.10, *ķáysíyá* “hangisine” Kb02. 528, *hāwízí ķáysí deyiñ* “hangi havuz diye sorun” K02.63, *ķaysí* “hangi” Ç01.260

2.2.2.5. Belirsizlik Zamirleri

AA'da tespit edilen belirsizlik zamirleri, ÖT'de de kullanılmaktadır. Buna karşın ses olaylarından dolayı değişik varyantları karşımıza çıkmaktadır. Örnekleri şu şekildedir:

hār kím “herkes” K01.100, *hiç nirsā* “hiçbir şey” K02.71, *hār ķáysíyá* “herkese” K02.76, *nímārsá* “nedir” K02.81, *birtáyá* “birine” KA01.179, *marsásíní* “neyini” B01.152, *hiçkím* “hiç kimse” B01.337, *hār nirsā* “her şey” B01.424, *am'ma nirsā* “her şey” K02.40, *hār ķáysí* “herkes” Kb02.506

2.2.3. SIFATLAR

2.2.3.1. Niteleme Sıfatları

AA'de tespit edilen niteleme sıfatları ÖT'de de görülür. Ancak, ses olaylarından dolayı farklı varyantlarına rastlanılır. Örnekleri şu şekildedir:

ḳárá āt “kara at” K01.299, *ḳárá kāzáním* “kara kazanım” K01.430, *úzin bóylí* “uzun boylu” K01.434, *yâş tiyálānî* “genç develerin” P01.9, *ḳízíl máyíz* “kırmızı kuru üzüm” K01.33, *dānālî máyíz* “çekirdekli kuru üzüm” K01.35, *ḳízíl bayrāğnî* “kızıl bayrağın” B01.346, *aḳ ḳárs* “beyaz şal” K01.123, *yâş yigit* “genç yiğit” K01.209, *kókrāñ* “mavi renk” K02.74, *gándá gúnāh* “çok günah” Ç01.50, *kóp yaḥşî adamíydî* “çok iyi biriydi” Ç01.110, *aḳ rómāl* “beyaz örtü” KA01.171

2.2.3.2. Belirtme Sıfatları

AA'da görülen belirtme sıfatları ve örnekleri şu şekildedir:

2.2.3.2.1. İşaret Sıfatları

AA'da “bu, şu, o, oşá” işaret sıfatı kullanılmaktadır. ÖT'deki “u” işaret zamiri, AA'da “o” şeklinde görülür. ÖT'de kullanılan işaret sıfatların yanı sıra, “ánáşá, maşú” gibi farklı kullanımları da vardır.

búllādî “bu yerlerde” B01.76, *ánáşá* “böyle” K02.374, *aynawí* Ş01.8, *maşú* “böyle” B02.66, *şúrdá* “şu yerde” A01.24, *şúrnî* “şurası” Kb01.43, *şúryá* “şu yere” Kb01.37, *oşá pillá yám* “o zaman hem” B01.113, *orya* “oraya” B01.140, *o keçá* “o gece” B02.82, *oşánikíyá* “onlara” K01.287

2.2.3.2.2. Sayı Sıfatları

AA'da ÖT'de kullanılan sayı sıfatları kullanılır. Buna karşın ses olaylarından dolayı farklı varyantlarına rastlanılır. Sayı sıfatları şu şekildedir:

ikkítá nân “iki tane ekmek” K01.111, *beş míñ on míñ yā* “beş bin on bin yok” K01.117, *úç róz* “üç gün” Aa1.31, *tórtá beştá awlād* “dört beş çocuk” K02.353, *bírlakí-on-míñírpá* “bir milyar on bin rupya” B01.483

2.2.3.2.3. Soru Sıfatları

AA'da tespit edilen soru sıfatları ÖT'de de kullanılır. Ancak, ses olaylarından dolayı farklı biçimleri vardır. Soru sıfatları ve örnekleri şunlardır:

niççá kiçá “kaç gece” Bb01.85, *niççi yílládán* “kaç senelerden” K02.363, *қанча* “ne kadar” K02 170, *niç'çi kún* “kaç gün” K01.34, *niçá mamlākátlāyá* “ne kadar ülkelere” Kb02.247, *қанча китāblári* “ne kadar kitapları” Ç01.149

2.2.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları

AA'da belirsizlik sıfatları ÖT'de gibi kullanılır. Ancak, ses olaylarında dolayı farklılık gösteren biçimlere rastlanılmaktadır. Belirsizlik sıfatları ve örnekleri şunlardır:

bír āzrāg “birçok” K01.91, *óndáqádán* “öylesinden” K01.94, *móndáká miyvā* “bu şekil meyve” K01.230, *bir cāyi* “bir yeri” K01.7, *bír síkím tórpág* “bir avuç toprak” K01.53, *bíyāq'ká* “bu tarafa” K01.74, *tór kúçág ótínni* “dört kucak otu” K01.177, *bír síkím buğday* “bir avuç buğday” B01.81

2.2.3.3. Sıfatlarda Pekiştirme

AA'da pekiştirme ÖT'deki gibi kullanılır. Ses değişikliklerinden dolayı farklı biçimlerine rastlanılır. Örnekleri şu şekildedir:

sápsárig “sapsarı” K01.389, *kíp'kízil* “kıp'kızıl” K01. 397, *apaq'kıná* “appak” KA01.177, *kap'kará* “kapkara” B01. 528

2.2.4. ZARFLAR

AA'da kullanılan zarflar ve örnekleri şu şekildedir:

2.2.4.1. Yer ve Yön Zarfları

AA'da yer zarfları ÖT'den farklı olarak, ses olaylarından dolayı değişiklik göstermektedir. Bunun yanı sıra AA'da kullanılıp, ÖT'den farklı olan örnekler şu şekildedir:

táyídán “altından” K01.214, *yāq'kárísídá* “yukarisından” K01.479, *nāryā* “öteye, ileriye” K02.48, *bír yāq'idá* “bir tarafında” K02.156, *yānbāšídá* “yanında” K02.333, *balanttan* “yukarıdan” K02.372, *pastan* “alttan” K02.372, *wahtán bahtán* “o taraftan bu taraftan” Ç01.40, *daşqaryá* “dışarıya” Ç01.16, *ildák'ká* “önüne” Ç01.47, *kíyityá* “arkaya” Ç01.48, *dáşyá* “dışarıya” KA01.70, *baq'ka* “bu tarafa” B01.138, *wak'ká* “o tarafa” B01.139, *bíyāndá* “bu tarafta”

B02.77, *şak'ká* “şu tarafa” B02.78, *kúnçígár* “doğu” B02.79, *wāk baq'ká* “o taraf bu tarafa” B02.82, *ildáyá* “öne” T01.111, *daşyá* “dışarıya” K02.238, *támānyá* “tarafa” K01.420

2.2.4.2. Zaman Zarfları

AA'da zaman zarfları ÖT'den farklı olarak ses olaylarından dolayı değişiklik gösterir. Bunun yanı sıra ÖT'de kullanılmayan zaman zarflarına da rastlanılır. Örnekleri şu şekildedir:

áwāl “evvel” K01.13, *şípíllá* “şimdi” K01.99, *tūnāwínkí* “dünkü” K02.324, *píllám* “zamanım” K02.381, *daráwkídáy* “az önceki gibi” Ç01.185, *irtä* “yarım” B01.129, *bóyín* “bugün” B01.129, *keçá* “gece”, *kúndá* “günde” B02.42

2.2.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları

AA'da ÖT'den farklılık gösteren azlık çokluk zarfları şunlardır:

cúdā “çok” Ç01.235, *kóp* “çok” Kb02.55, *kámginání* “azıcık” KA01.65, *hílá bóldí* “çok oldu” KA01.65, *mínçá mínçá* “az az” K02.652, *çíttí çíttí* “az az” Ş01.160, *mínçáyná* “birazcık” K02.177, *gíttáy nān* “azcık ekmek” KA01.147, *gírtáy* “az” Ç01.123, *çíttígínáyná* “birazcık” T02.81

2.2.4.4. Niteleme Zarfları

AA'da ÖT'den farklılık gösteren niteleme zarfları şunlardır:

rākám rākám “çeşit çeşit” K01.92, *yaḥşí yaḥşí* “güzel güzel” Ç01.241, *yaḥşígíná* “güzelce” KA01.19, *yaḥşígínáyná* KA01.18, *daráw* “hemen” K01.277, *kopísí* “çoğu” K02.33, *iñTíkú* “şimdi” KA02.53, *yaḥşíláv* “güzelce” T01.91

2.2.4.5. Gösterme Zarfları

AA'da tespit edilen gösterme zarfları şunlardır:

múndā “böyle” K02.598, *ondāgín* “onun gibi” Ç01.112, *şúndā* “şöyle” Ç01.111, *múndāgín* “bunun gibi” KA01.51, *onda* “öyle” KA02.116

2.2.4.6. Soru Zarfları

AA'da kullanılan soru zarfları şunlardır:

nímäyá “neye” B01.36, *ķirdánsán* “nerelisin” Ç01.441, *ķiryá* “nereye” Ç01.247, *nírdán* “nereden” KA01.164, *ķançá* “ne kadar” KA01.121, *ķaçan* “ne zaman” B01.369, *níryä* “nereye” B01.372, *ķirdáydi* “nerede idi” K01.388

2.2.4.7. Tekrar Zarfları

AA'da ses olaylarından dolayı ÖT'den farklılık gösteren tekrar zarfı şu şekildedir:

inam “yine” B01.135, *ķaytı* “geri dönmek” B01.140

2.2.5. EDATLAR

AA'da ÖT'den farklı biçimlerde kullanılan edatların örnekleri şu şekildedir:

yák'ká “yalnız” B02.21, *alwättá* “elbette” Ç01.150, *yám* “hem” B01.149, *agar* “eğer” K01.25, *paķat* “fakat” Ç01.339, *Payttá* “şaşırmak” B01.108, *pás* “tekrar” B01.235, *şúndāgín* “şunun gibi” B02.57

2.2.5.1. Cevap Edatları

áwá “evet” K01.66, *yā* “yok” K01.1, *hóş* “peki, tamam” KA01.180

2.2.5.2. Gösterme Edatları:

áná “işte” K01.6, *máná* “böyle” B01.15

2.2.5.3. Son Çekim Edatları:

sárá, sóñ

óñnán sóñ “ondan sonra” B02.2, *báçá bólyánnán sárá* “çocuk olduktan sonra” K01.63, *on-íkkí yáştán sárá* “on iki yaşından sonra” B01.497, *ķayttí sóñ* “sonra geri döndük” B01.23

Kú

yáğádíkú “yağacaktı ku” B01.12, *onnánkú* “ondan böyle ku” K02.581, *aytamankú* “söylüyorum ku” K02.31, *bóláttíkú* “oluyordu ku” KA02.16, *çígáttíkú* “çıkacaktı ku” KA02.16, *aytamankú* “söylüyorum ku” K02.32

deyä

qávíridílē deyä “kavuruyorlardı diye” K01.397

häm/ yám

yág häm “yok hem” K02.30

2.2.5.4. Ünlem Edatları

2.2.5.4.1. Ünlemler

AA’da ÖT’den farklılık gösteren ünlemlerin örnekleri şu şekildedir:

ey Ç01.211, *báqír báqír şáqír şáqír* K01.77, *iy* B01.410, *ōy* T01.91, *şíg şíg* B01.276, *şáqírdáw* B01.516, *qáqínlasá* B01.516, *húwillāw* B01.519, *ā* Kb02.501, *gášír* K02.319

2.2.6. FİLLER

2.2.6.1. Fiil Yapım Ekleri

2.2.6.1.1. İsimden Fiil Yapan Ekler

á-

Bu ek, AA’da á- biçiminde görülür. ÖT’de a-, â-, ä-⁸⁶ şekillerdedir.

tíláv “istemek” P01.113, *sánáv* “sayma” KA02.60

ál-

Bu ek, AA’dan farklı olarak, ÖT’de +äl, +âl⁸⁷ şeklinde kullanılır.

tápílmaydí “bulunmuyordu” K01.88, *bíşírálmíymán* “pişiremiyorum” K02.325

dá-

AA’da işlek değildir. AA’da dá- biçiminde kullanılan bu ek, ÖT’de da-⁸⁸biçiminde görülür.

⁸⁶ H. Yıldırım, *age.*, s. 56; M. V. Coşkun, *age.*, s. 73; R. Öztürk, *age.*, s. 304

⁸⁷ M. V. Coşkun, *age.*, s.73

⁸⁸ H. Yıldırım *age.*, s. 57

bóldáv “bölerek” KA01.70, *ātní aydav* “atı sürerek” B01.392, *āldáv* “kandırmak” Kb02.472

ğár-, kı́r-

AA’da ÖT’deki gibi ses taklitlerinden fiiller yapar. AA’da sadece şu örneklerle rastlanılmıştır. ÖT’de bu ek, kir- ve qır-⁸⁹ şeklindedir.

kışkırıydiki “çağırıyorduk” B01.445, *kışkırávız* “çağırıyoruz” A01.22, *súgáridílē* “suvarıyorlardı” T01. 27

ár-

AA’da işlek değildir. ÖT’de ár- biçiminde görülür.

kızarádí “kızarcaktı” B01.72

lá-

AA’da bu ek için –lá biçimi kullanılırken, ÖT’de la-, lä-⁹⁰ biçiminde görülür.

básláv “başlamak” K01.127, *yağláv* “yağlamak” Ş02.44, *katláv* “katlamak” B02.10, *bağláydílē* “bağlamak” B02.65, *yúkláv* “yoklamak” K01.384

láş-

AA’da bu ek için láş- biçimi kullanılırken, ÖT’de –lä-ş-⁹¹ şeklinde görülür.

yağalášú “tartışarak” P01.106, *kómáylaşadı* “yardımlaşırdı” B01.95, *yígláší* “ağlaşıp” Kb01.56

lán-

Bu ek, AA’da lán- biçiminde görülürken, ÖT’de +lán-, +lä-n-⁹² şeklindedir.

oğíllányán “çalınan” Ç01.428, *úylántírdí* “evlendirdik” B02.28, *cāylándí* “yerleştik” A01.32

⁸⁹ M. V. Coşkun, *age.*, s. 75

⁹⁰ R. Öztürk, *age.*, s. 305; H. Yıldırım, *age.*, s. 58

⁹¹ M. V. Coşkun, *age.*, s. 57

⁹² M. V. Coşkun, *age.*, s. 75; H. Yıldırım, *age.*, s. 58

2.2.6.1.2. Fiilden Fiil Yapan Ekler

-dír-, -tír-

Ettirgenlik ekidir. Ek, ÖT’de –dir-, -tir-⁹³ biçimindedir

óylántírdím “evlendirdim” K01.24 *óldírdí* “öldürdü” K01.21, *yúgírtíri* “koşuşturup” Ta01.62

-ğíz-

AA’da işlek değildir. AA’da -ğíz- biçiminde kullanılan bu ek, ÖT’de -ğiz-, -kiz-, -ğiz-, -qiz-⁹⁴ biçimindedir.

óltírğízdílē “oturturdular” KA01.56, *óltírğízsín* “oturtursun” KA01.56, *túrgízú* “kaldırıp” P01.35

-káz-, -ğáz-, -kár

AA’da -káz-, -ğáz-, -kár biçiminde kullanılan bu ek, ÖT’de –gaz-, -kaz-, -ğaz-, -qaz- şekillerinde görülür.

ótkázdím “geçirdim” Ç01.27, *ótkázdí* “geçirdik” KA01.30, *tóygázádí* “duyuradı” Ç01.139, *ótkáráykánlē* “geçiriyor imişler” B01.209, *ótkárdí* “geçirdik” KA02.53, *çígárydí* “çıkariyorduk” K01.33

-(i)l-

Edilgenlik ekidir. Metnimizde kullanımı yaygındır. ÖT’de -(i)l-⁹⁵ biçiminde görülür.

tóğilyán “doğdum” K02.2, *túkílsín* “dökülsün” B01.446, *yuwílādí* “yıkaniyor” B02.9, *kórlímış* “görünüyormuş” B02.55, *tápálmídí* “bulamıyorduk” K02.6, *tútíladí* “tutulacaktı” Ta01.45

-(i)n- (Dönüşlülük)

Edilgenlik ve dönüşlülük ekidir. Bu ek, seyrek olarak görülür. Ek, ÖT’de -(i)n biçimindedir.

⁹³ R. Öztürk, *age.*, s. 310

⁹⁴ H. Yıldırım, *age.*, s. 60

⁹⁵ H. Yıldırım, *age.*, s. 61

alínádí “alınacaktı” B02.7, *bólinádí* “olunacaktı” Ş01.22, *qılínádí* “yapılacaktı” Ta01.46, *şevíníydí* “sevinirdik” K02.226, *kórinđí* “göründü” Ç01.336, *kórinádí* “görünecekti” B01.430, *táwlaníydí* “dönüyordu” K01.280

-(i)r-

Ettirgenlik ekidir. AA’da kullanımı yaygındır. Ek, ÖT’de –(i)r⁹⁶ şeklindedir. *içirávúz* “içiriyoruz” B01.79, *içiríydílē* “içiriyorlardı” Aa1.22, *bişiríydílē* “pişiriyorlardı” Aa1.52, *bişirsáy* “pişirirsek” KA01.168, *túşirdílē* “düşürdüler” KA01.42, *kitíri* “getirerek” Ç01.375, *çığárdílá* “çıkarıyorlardı” K02.239, *çığárdílá* “çıkardılar” K02.234, *keşirdí* “getirdiler” KA01.10

-sát-

Ettirgenlik ekidir. Bu ek Özbek Türkçesinde –sát-⁹⁷ biçimindedir. *kórsátídlē* “gösterdiler” K01.186

-(i)t-

Ettirgenlik ekidir. AA’da -(i)t- biçiminde kullanılan bu ek, ÖT’de –(i)t-⁹⁸ şeklindedir. *yúvítídlē* “ıslatıyorlardı” K01.228, *óqıtírdídlá* “okutuyorlardı” K02.87, *yúvítíkánlē* “ıslatıyorlarmış” Kb01.246, *yálatáyđí* “yalatıyordu” K01.196, *qáynátídlí* “kaynatırdı” K01.264

-(i)ş-

İşteşlik ekidir. AA’da -(i)ş- şeklinde kullanılan bu ek, ÖT’de -(i)ş⁹⁹ biçimindedir. *çápíşí* “koşuşturarak” K01.287, *yúqíşádí* “bulaşırđı” K02.51, *qaráštırdíla* “baktırıyorlardı” K02.339, *kılıştırsín* “geliştırsin” KA01.182

2.2.6.2. Şahıs Ekleri

AA’da ÖT’deki gibi şahıs ekleri zamir kökenli ve iyelik kökenlidir. AA’da ÖT’den farklı olarak ses olaylarından dolayı şahıs ekleri değişiklik gösterir. AA’da iyelik kökenli

⁹⁶ M. V. Coşkun, *age.*, s. 80

⁹⁷ M. V. Coşkun, *age.*, s. 80

⁹⁸ M. V. Coşkun, *age.*, s. 80

⁹⁹ R. Öztürk, *age.*, s. 309

çokluk birinci şahıs için –vúz, -víz eki kullanılır. Ancak, AA’dan farklı olarak ÖT’de -míz ve –k¹⁰⁰ eki kullanılır. Şahıs zamirlerinin değişik varyantları ve örnekleri şu şekildedir:

Tablo 7. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri (Birinci Tip)

Şahıslar	Teklik	Çokluk
1- şahıs	-mán	-bíz
2- şahıs	-sán, -síz	-sállē, -síz
3- şahıs	Ø	-lē, -lá

1. Teklik Şahıs

-mán

berámán “vereceğim” K01.66, *bíşírálmíymán* “pişiremiyorum” K02.325

2. Teklik Şahıs

-sán, -sáñ

íteřsán “edersin” K01.87, *ķírdánsán* “nerelisin” Ç01.441, *san gāp tāpásán* “sen iş çıkarıyorsun” B01.88, *tútsáñ* “tutarsan” B02.57

síz (nezaket)

bíşírársíz “pişireceksiniz” Kb01.178, *ķóyásíz* “koyacaksınız” T01.83

3. Teklik Şahıs

Ø

ķóydí “koydu” KA01.47, *Píşíydí* “pişiyordu” KA02.120, *ķízárádí* “kızarıyordu” B01.72

¹⁰⁰ M. V. Coşkun, *age.*, s. 121

1. Çokluk Şahıs

-bíz

kóri °b'bíz “görüyoruz” K01.15, *yúribbíz* “yürüyoruz” K02.167

2. Çokluk Şahıs

-síllē

yatí túrásíllē “uyuyup kalkıyorsunuz” B01.18, *alalmáysíllē* “alamıyorsunuz” B01.498, *kítíyvírásíllē* “gidiyorsunuz” K02.373, *síllē etálmáysíllē* “siz yapamıyorsunuz” KA02.11

-síz

kításíz “gideceksiniz” B01.13, *bílasíz* “biliyorsunuz” KA02.8, *kórársíz* “görürsünüz” KA02.34

3. Çokluk Şahıs

+lē, +lā, +lá

bíşíradílē “pişiriyorlardı” Ş01.51, *aytádílē* “söylüyorlardı” K01.198, *kaķíydílā* “çakıyorlardı” T01.12

Tablo 8. İyelik Kökenli şahıs ekleri (İkinci tip)

Şahıslar	Teklik	Çokluk
1- şahıs	-(i)m	-vúz, -víz, Ø
2- şahıs	-iñ	-íz
3- şahıs	Ø	-lē, -lá

1. Teklik Şahıs

-(i)m

ķórķíydím “korkuyordum” K02.466, *ķeldím* “geldim” K01.12

2. Teklik Şahıs

-ñ,-ññ

kótárgínñ “kaldırım” B01.280, *qalídñ* “kalıyordun” B02.45, *vúrdñ* “vurdun” K01.155

3. Teklik Şahıs

∅

qóydí “koydu” KA01.47, *Píşíydí* “pişiyordu” KA02.120, *qízárádí* “kızarcaktı” B01.72

1. Çokluk Şahıs

-vúz

bíşíravúz “pişiriyoruz” Ş01.164, *içíravúz* “içiriyoruz” B01.79, *qávíravúz* “kavuracağız” K02.169, *yāyāvúz* “yayıyoruz” K02.30, *deyvíz* “diyoruz” B01.202

2. Çokluk Şahıs

∅

ketdik>kitti “gittik” K01.19, *kóp işlēdí bízlē* “biz çok çalıştık” Ç01.460, *ótkázdí* “geçirdik” KA01.30

-íz

oqíyáníz “kıldığımız” Kb02.368, *oqíkáníz* Kb02.412, *túşíryídíz* “kapatıyordunuz” K01.304

3. Çokluk Şahıs

-lē, -lā, -lá

bíşíradílē “pişireceklerdi” Ş01.51, *aytádílē* “söylüyorlardı” K01.198, *qakíydílā* “çakıyorlardı” T01.12

2.2.6.3. Şekil ve Zaman Ekleri

2.2.6.3.1. Bildirme (Haber) Kipleri

2.2.6.3.1.1 Geniş Zaman

AA'da geniş zaman olumlu çekiminde –ár- eki, olumsuzu için –más eki kullanılır. Ancak, ÖT'de olumlu çekimde –(ä)r, olumsuz çekiminde -mäs¹⁰¹ biçimi kullanılmaktadır.

-(ä)r, -ír

berár “verir” K01.133, *yaráşár* “yakıştır” K01.144, *aytármán* “söylerim” K01.79, *yúrírsíz* “yürürsünüz” KA02.34, *kórármán* “görürüm” KA01.89

Geniş Zamanın Olumsuzu

-más

ötmás “geçmez” K01.163, *keýmás* “giymez” K01.162, *bózú bólmás* “bozup olmaz” K01.67

2.2.6.3.1.2. Şimdiki Zaman

AA'da şimdiki zaman kipinde –y-, -a-, -yátım/ -yátipí/-yátíb-, -(i)yúr/-ú yúr ím/ -ú yúr-íb-/ -yúr-íp-, -ím/-íb, -át- ekleri kullanılır. AA'dan farklı olarak ÖT'de kullanılan şimdiki zaman kipleri, –yap, -moqda, -yotib, -yotir¹⁰² olmak üzere dört farklı şekilde bulunur. Bunlarla birlikte tur-, otir-, yot-, ve yur- kalıp fiillerinin veya yardımcı fiillerine –(i)b zarf-fiil eki eklenerek şimdiki zaman çekiminde kullanılır.¹⁰³Bu durum AA'da da görülmektedir.

AA'da tespit edilen şimdiki zaman eklerinin kullanım örnekleri şu şekildedir:

-á-

AA'daki bu ek, a-e ara ses şeklinde görülür. İşlek kullanılan bir ektir. Bu ek, ÖT'de –a biçiminde kullanılır.

bilámán “biliyorum” B01.103, *aytádílē* “söylüyorlardı” K01.421, *çapamán* “koşuyorum” B01.138

¹⁰¹ R. Öztürk, *age.*, s. 327

¹⁰² H. Yıldırım, *age.*, s. 163

¹⁰³ H. Yıldırım, *age.*, s. 167

-át-

AA'da bu ek şimdiki zamanın çekiminde kullanılmaktadır.

keťú b̄arátím “gidip duruyorum” K01.156, *yáǵáttí* “yađıyordu” K01.363, *álı kítáttí* “alıp gidiyorum” K01.413, *kitáttím* “gidiyorum” K02.236, *kítátdí* “gidiyordu” KA02.53, *ētmış yaşúzyá kíráttí* “yaşım yetmişe yaklaşıyor” KA02.27

-y-

AA'da ve ÖT'de şimdiki zaman ekini karşılamaktadır.

işliydím “çalışıyordum” B02.22, *háláymán* “benimsiyorum” K02.66, *yıǵlaydı* “ađlıyordu” B01.143, *karáykánlā* “bakıyor imişler” B01.190, *karaydílā* “bakıyorlardı” KA02.106

-yátím/- (y) átím, -yátíp-, -yátíb-

AA'da şimdiki zamanın bu varyantları işlek değildir. Ancak bu ek, ÖT'de -yotib, -yotir şeklindedir.

ętyátímmán “yapıyorum” B01.333, *tóǵıyátímmán* “dođurmuşum” K02.445, *baķıyátíptílē* “bakıyorlardı” B02.9, *aylátírú-yátíptílē* “döndürüp duruyorlardı” P01.40, *bíşıyátíPtí* “pişip duruyordu” B01.421, *ótkáří yátíbbíz* “geçirip duruyoruz” A01.34, *áytátímmán* “söylüyorum” K01.449, *kełátímmán* “geliyorum” P01.38, *çígúyátíptí* “çıkıp duruyordu” P01.76, *oķıyátídí* “okuyup duruyordu” K02.408

-(i)yúr-, -ú yúr-ím, -ú yúr-íb-, -yúr-íp-

AA'da -yúr yardımcı fiile zarf fiilin eklenmesi ile oluşan bu kalıplar şimdiki zaman çekiminde kullanılmaktadır. ÖT'de -yúr+(i)b¹⁰⁴ şeklinde görülür.

tútıyúrímmán “tutuyorum” B01.278, *awķalayúrávúz* Ş01.157, *kóru yúríbtí* “görüp duruyordu” K02.353, *bólú yúrímmán* “olup duruyorum” K02. 233, *deyú yúrídílē* “diyorlardı” K02.441, *iǵláv cavráv yúrúđím* “ađlayıp zırlayıp duruyordum” KA01. 169, *ętú yúrídílē* “yapıyorlardı” Ta01.38

¹⁰⁴ H. Yıldırım, *age.*, s. 167

-ím, -íb

AA'da –ím ve -íb zarf fiil ekleri şimdiki zamanın bu tipinde kullanılmaktadır. Seyrek olarak sadece şu örneklerde görülür.

óltírímán “oturuyorum” A01.27, *óltíríbbíz* “oturuyoruz” A01.26

Şimdiki Zamanın Olumsuzu**-mí, -má**

bílmíymán “bilimiyorum” P01.2, *ķúlāġ-sálmáydí* “dinlemiyordu” K01.88, *sárámáydí* “soramıyordu” K01.90, *bílmíymán* “bilimiyorum” KA01.150, *kírálmáydí* “giremiyordu” K02.60, *ótmáydí* “geçmiyordu” K02.81

2.2.6.3.1.3. Duyulan Geçmiş Zaman

AA'da duyulan geçmiş zamanda –yán/ -kán, -ákán/íkán, -ím/-úm+míš, -(í)p, -(í)m, -(i)P biçiminde kullanılır. AA'dan farklı olarak, ÖT'de -(i)b, -gän/–gan/-kan/qan , -míš, -ekän¹⁰⁵ biçimlerinde görülür.

AA'da duyulan geçmiş zaman çekiminin farklı varyantları, kullanımı ve örnekleri şu şekildedir:

-ákán, -íkán

AA'da duyulan geçmiş zaman çekiminde kullanılır. ÖT'de sadece -ekän¹⁰⁶ şeklinde görülür.

bír paşşā baríkán “bir paşa var imiş” Kb02.389, *çíġmáw ákán* “çıkmamışmış” K01.207, *ķálwákán deýän* “kalmış diye” Ç01.51, *ķílikán* “yapıyormuş” K01.10, *yáđímdá bārákán* “aklımda var imiş” K01.125

-ím/-úm+míš

AA'da –míš eki duyulan geçmiş zaman kipinde –ím zarf fiil eki eklenerek kullanılır. Ancak, ÖT'de sadece -míš¹⁰⁷ şeklindedir.

¹⁰⁵ R. Öztürk, *age.*, s. 324-325; H. Yıldırım, *age.*, s. 158

¹⁰⁶ R. Öztürk, *age.*, s. 314

¹⁰⁷ R. Öztürk, *age.*, s. 325

tógúmmış “doğmuş” K01.411, *çığımmış* “çıkılmış” K01.290, *täpımmış* “bulmuş” K02.30, *óltırımmışlê* “otururlarmış” Kb02.460, *ók tēyımmış* “ok deęmiş” B01. 492, *kēlımmış* “gelmiş” B01.545

-(i)p, -(i)m, -(i)P

AA’da duyulan geçmiş zaman eki için kullanılmaktadır. Ses olaylarından dolayı, ses benzeşmesine uğrayıp, (i)m zarf fiil eki birinci şahıs zamiri -mán ile sistemli bir şekilde çekimlenir. Ancak, ÖT’de bu ek, sadece -(i)b¹⁰⁸ şeklinde görülür.

kítırmmán “getirmişim” B01.373, *kırımmán* “girmişim” K02.96, *kālımmán* “kalmışım” K02.200, *ekıbbız* “ekmişiz” B01.505, *çığıptı* “çıkılmış” Kb02.485, *aytıptı* “söylemiş” Ç01.340, *mán deptı* “ben demiş” Ç01.418, *kıtımmán* “gitmişim” B01.139

-yán, -kán

AA’da duyulan geçmiş zaman çekimi –yán/-kán ekleri kullanılırken, ÖT’de bu ekler -gan/-kan/qan biçiminde görülür.

aytyándı “söylemiştik” K02.449, *kättä bólyánmán* “büyümüştüm” P01.3, *báryándın* “varmışım” K02.44, *malıkşā deykánlê* “malik şah diyorlarmış” Kb02.490, *kálımmıkán* “kalmış mı” B01.34

Duyulan Geçmiş Zamanın Olumsuzu

-má

sárámákánım “sormamışım” K02.444, *kılámıkán kılmáymıkán* “gelecek miymiş gelmeyecek miymiş” K02.148, *aylanmaptı* “dönmemiş” Ç01.344, *täpılmáyánákán* “bulunmuyormuş” A01.16

¹⁰⁸ R. Öztürk age., 324

2.2.6.3.1.4. Bilinen Geçmiş Zaman

-dí-, -tí-

AA'da bu kip iki şekillidir. Ünsüz uyumu vardır. /t/ ünsüzüyle biten kelimelerden sonra –tí, /d/ ünsüzüyle biten kelimelerde –dí biçimi kullanılır. Ancak, ÖT'de sadece –di¹⁰⁹ ekiyle çekimlenir. Olumsuzu -má ekiyle çekimlenmektedir.

kítírdím “getirdim” B02.22, *órgátí* “öğretti” P01.96, *órgándíñ* “öğrendin” P01.99, *aytílēdí* “söylüyorlardı” K01.125, *ayttí* “söyledi” K02.91, *mán túzāttím* “ben düzelttim” Ç01.459, *túštím* KA01.2

Bilinen Geçmiş Zamanın Olumsuzu

-má-

bólmádí “olmadı” T01.110, *tāPílmádí* “bulunmadı” B01.477, *ópirálmádím* “koparamadım” Ç01.153, *kórmádím* “göremedim” Ç01.206

–yán+yağ ve yán+iyelik+yağ

Olumsuz şeklinde kullanılır. AA'da kullanımı azdır. Görülen geçmiş zamanın bu varyantı –yán+yağ ve yán+iyelik+yağ biçiminde görülür. ÖT'dan farklı olarak –yán sıfat-fiil ekine iyelik eki eklenmez.

ÖT'de görülen geçmiş zamanın bu çekimi -gän+iyelik eki+yoq biçimindedir.¹¹⁰
kályán yâğ “kalmadı” K02.503, *bítilyán yâğ* “yazılmadı” Ç01.411, *bağlayán yâğ* “bağlamadı” Ş01.132, *óқыyánúz yâğídí* “okumamıştık” Kb02.303

2.2.6.3.1.5. Gelecek Zaman

AA'da ÖT'de gibi gelecek zaman çekiminde -a –y ekleri kullanılır. Metnimizde tespit edilen örnekleri şu şekildedir:

-a, -á

AA'da ve ÖT'de gelecek zaman kipinde kullanılmaktadır. Metnimizde ses değişmesinden dolayı -á şekline de rastlanılır. Şimdiki zamanın bu tipi AA'da yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

¹⁰⁹ H. Yıldırım, *age.*, s. 151

¹¹⁰ M. V. Coşkun, *age.*, s. 126-127; R. Öztürk, *age.*, s. 323

ķilásíz “yapacaksınız” Kb02.372, *ótásíz* “geçeceksiniz” Kb02.383, *yağamí* “yağacak mı” B01.382, *áytámán* “söylüyorum” K01.81, *berámán* “vereceğim” K01.107, *berásíz* “vereceksiniz” B02.85, *alásán* “alacaksınız” B02.37, *kótárásíz* “kaldıracaksınız” B02.6

-y

AA’da ve ÖT’de gelecek zaman kipinde kullanılmaktadır. Metnimiz yaygın bir biçimde görülür.

beríymís “verecekmiş” B01.231, *çígíymís* “çıkacakmış” K01.283, *ķandā* *bóláykán* “nasıl oluyormuş” B01.126, *ķelíymís* “geliyormuş” B01.136, *álíberíydí* “alıp veriyorduk” KA01.34

Gelecek Zamanın Olumsuzu

-má

alí ķítmíymán “alıp gitmeyeceğim” B01.175

2.2.6.3.2. Dilek (Tasarlama) Kipleri

2.2.6.3.2.1. Emir Kipi

Emir I. tek. ş. :

AA’da –y ve –áy ekleri kullanılır. ÖT’de –áy¹¹¹ şeklinde görülür.

-y, -áy

sóráy “sorayım” K01.105, *tāhtáy* “durayım” K02.641,

Emir II. tek. ş. :

AA’da bu ek –gín ve –gíníñ biçimlerinde kullanılırken, ÖT’de Ø, –gin¹¹² biçiminde görülür.

¹¹¹ M. V. Coşkun, *age.*, s. 121

¹¹² M. V. Coşkun, *age.*, s. 121

-gín, -gínî

ķórķmágínî “korkma” K01.75, *sán bāgín* “git” “Ç01.134, *ķóygínî* “bırak” KA01.176, *açılgínî* “açıl” B01.42, *yímágínî* “yeme” K02. 456, *ıçgínî* “ıç” T02.117

Emir III. tek. ş. :

AA’da –sín eki kullanılır. ÖT’de ise –sin¹¹³ şeklinde görülür.

-sín

çıgsín “çıksın” B01.372, *túşmásín* “düşmesin” K01.381, *tıymásín* “değmesin” K01.410

Emir I. çoğ. ş. :

AA’da –álıy ve –álî biçimlerinde görülürken ÖT’de –äylik¹¹⁴ şeklinde görülür.

-álıy, -álî

uçálıy “uçalım” B01.446, *etálî* “yapalım” K01.126, *tártışálî* “tartışalım” K01.151, *ķıláylî* “kılalım” K01.400, *ķóráylî* “görelim” Ta01.25

Emir II. çoğ. ş. :

AA’da –ñ, –îñ biçimlerinde görülen bu ek ÖT’de –(i)ngiz¹¹⁵ şeklinde kullanılır.

-ñ, -îñ

ķítıverîñ “gidiverin” B01.88, *ķítmáñ* “gitmeyin” B01.136, *etmáñ* “yapmayın” K01.160, *ķáráñ* “bakın” K01.357

Emir III. çoğ. ş. :

AA’da –sínlê/lâ biçimlerinde görülen bu ek ÖT’de –sinlär biçiminde kullanılmaktadır.

-sínlê/lâ

órgánsínlê “öğrensinler” P01.107, *ķılsínlê* “kılsınlar” Ç01.408

¹¹³ M. V. Coşkun, *age.*, s. 121

¹¹⁴ M. V. Coşkun, *age.*, s. 121

¹¹⁵ M. V. Coşkun, *age.*, s. 121

Emir Kipinin Olumsuzu

çıǵalmásın “çıkmasın” Ç01.294, *qóymágınıñ* “bırakma” K01.575, *qálmásın* “kalmasın” K01.274, *tártmágınıñ* “tartma” K01.449

2.2.6.3.2.2. Şart Kipi

AA’da ve ÖT’de –bu kip -sá biçimindedir. Olumsuzu –mása ekiyle yapılır. AA’da ÖT’den farklı olarak –sá şekline de rastlanılır.

-sá, -sâ

icāzá berśá “izin verirse” K01.107, *çillē bolsa* “yara olursa” P01.108, *qılsáy* “yaparsak” K01.207, *bársáy* “varsak” K02.65, *bós’sá* “ise” K01.13, *eqsítsâ* “işitse” K01.57

Şart Kipinin Olumsuzu

mása

qılmásáy “yapmasak” Kb02.378, *kórmásáyız* “görmesek” Kb02.530, *bılmásám* “bilmezsem” K01.88, *yāmır yāǵmása* “yağmur yağmasa” K01.317, *táşlámása* “atmazsa” K01.336

2.2.6.3.2.3. İstek

AA’da istek kipi –á- ve –mâğçın- biçimlerinde görülürken, AA’dan farklı olarak ÖT’de –ğay, -qay, -kây, -gây, moqchi, -gu, -ku, -qu¹¹⁶ biçimleri görülmektedir.

-á-

baǵlatádı “bağlatmak istedi” Kb02.204, *bermádilē* “vermek istemediler” B01.362

-mâğçın

İşlek değildir. AA’da -mâğçın ekiyle gözlenirken, Özbek Türkçesinde –mâqçı eki ile yapılır.¹¹⁷

¹¹⁶ H. Yıldırım, *age.*, s.194-196; M. V. Coşkun, *age.*, s.137

¹¹⁷ R. Öztürk, *age.*, s. 330

etmâğçîn “yapmak istiyorum” K02.67, *kítmâğçîn* “gitmek istiyorum” Ç01.255

2.2.6.4.Fiillerin Birleşik Zaman Çekimleri

2.2.6.4.1. Hikâye

a. Şimdiki Zamanın Hikâyesi:

-yât+ídí

kílíyâtídí “kılıyorduk” K02.154, *oķíyâtídí* “okuyorduk” K02.408, *aytíyâtídí* “söylüyorduk” B01.64

-y ídí, -y dí

tútámán deydím “tutarım diyordum” B01.277, *ánám aytíydí* “annem söylüyordu” B01.277, *ķaķíydílā* “çakıyorlardı” T01.12

-í –yâtyán –y dí

bólí yâtyáníydí “olup duruyordu” B02.25

b. Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi:

-íp -tí

ķóyíptílē “koymuştular” Kb02.219, *ístáríPtíla* “aramışlar” Ç01.59, *ķelíptí* “gelmişti” B01.137, *túşíptí* “düşmüştü” B01.438

-yán dí, -yán ídí

aytyándí “söylemişizdir” K01.87, *ólyánídí* “ölmüş idi” T01. 81, *yúgírilyánídí* “eğrilmiş idi” K02.2, *ekílyánídí* “ekilmiş idi” T02.50, *taķílyánídí* “takılmış idi” K02. 647

c. Bilinen Geçmiş Zamanın Hikâyesi:

-ú -dí

yapúdím “yapmıştım” KA02.56, *salúdím* “koydum” KA02.56

ç. Gelecek Zamanın Hikâyesi:

-á dí

íziládi “ezilecekti” T01.87, *kę́tádílē* “gideceklerdi”, *ótkázádí* “geçirecekti” T01.107, *ķítádí* “gidecekti” B01.453

-çág ídí

kę́çágídí “gidecekti” T01. 105

d. Şartın Hikâyesi:

kórsáyídí “görsek idik” K02.161

2.2.6.4.2. Rivayet

a. Şimdiki Zaman Rivayeti:

-(á)y -kán

çígáykánlē “çıkacaklarmış” *kitáykánlē* “gidiyor imişler” K02.34, *gäplámáykánlē* “konuşmuyor imişler” K02.39, *ę́tíşú baráykánlē* “yetişerek varıyor imişler” K02.34

-(í)yúr -íptí

tíwálaní baķíyúríptílē “develeri bakıyorlarmış” B02.89, *ķáwlāw yúríptílē* “kovalayıp duruyorlarmış” Ç01.361

-ātım-mış

täpílātímmiş “bulunuyormuş” K02.25, *barķ ķelatímmiş* “elektrik geliyormuş” K02. 382

-y -míš

koríníymíš “görünüyormuş” K01.290, *ķılıymíš* “geliyormuş” B01.234, *túşíymíš* “düşüyormuş” K02.580, *ķítíyátúkán* “gidiyormuş” K01.419

-yátyán -ákán

ķáwlāw yátyánákánlē “kovalayıp durur imişler” Ç01.365

b. Bilinen Geçmiş Zamanın Rivayeti

aytyándí “söylemiştik” K02.442, *eşityándí* “duymuştuk” K02.471, *kítyándí* “gitmiştik” KA01.3

c. Duyulan Geçmiş Zamanın Rivayeti

-yán ákán

eťyánkállē “yapıyor imişler” K02.621, *ókíyánákán*, *yúríyánákán* “okumuş imiş” Ç01.131, *kílyáníkánlá* “geliyor imişler” K01.417

-yán /-kán+ímış

bólikánímış “oluyor imiş” B01.536, *bárákánímış* “varmış imiş” K02.401, *ķalyánímış* “gelmiş imiş” B01.289, *çopānní súrpásiyákánímış* B01.291

ç. Gelecek Zamanın Rivayeti:

ķíláykánlē “kılacak imişler” K02.442, *kítáykán* “gidecek imiş” K01.415, *sátáykán* “satacak imiş” Ç01.375

d. Şartın Rivayeti:

kítyán bós'sá “giden ise” K01.506, *ķalyán bossá* “kalmış ise” Kb02.109,

2.2.6.5. Yardımcı Fiiller

AA’da kullanılan yardımcı fiiller iki şekilde incelenmiştir.

2.2.6.5.1. İsimlere Gelen Yardımcı Fiiller

AA’da isimlerle birlikte kullanılan yardımcı fiiller şu şekildedir:

âl-

cāyíyá álibardí T01.108, *tayāráyá álibaryán* “uçığa götürdük” Ta01.37

ból-

ķättä bólıptí “büyümüştür” Ş01.83, *çillā bóldí* Ta01.65, *ayrān bólú* “hayran olup” T01.117

et-

násíb etyän “nasip etmiş” K01.103, *ziyārát etíydí* “ziyaret ediyorduk” Ta01.64

ķil-

móndág ķilídílē “böyle yapıyorlardı” K01.91, *ķóñrāg ķilú* T01.116, *kóp ķilyán* “çok yapmış” P01.5

2.2.6.5.2. Fiillere Gelen Yardımcı Fiiller

AA’da fiillerle kullanılan yardımcı fiiller şunlardır:

Tezlik

-í bęr-, -í vúr-

ķelívúradí “gelivereceklerdi” Kb01.229, *kítívúradí* “gidiverecekti” K01.88, *iltí bęridí* “götürüp verecekti” B01.16, *kítúribęrydí* B01.370, *çatíverdí* B01.102, *ķilí bęridílē* “yapıp veriyorlardı” K02.520

Sürekli Fiili

-ú ķel-, í ķel-

āşú ķelyán “aşarak gelmiş” B01.27, *ālí ķelánúz* “alıp geldiğimiz” Ç01.44

-ú bår-, -í bar-

ālı bårıydí K01.43, *ālıbarávúz* Ta01.27

-w/-v yúr-, -í yúr-

yášaw yúrisín “yaşayayıp yürüsün” Ş01.54, *alı yúridílē* “alıp yürüyorlardı” Ş01.103, *ķaráw yúridílē* “bakıp yürüyorlardı” K02.438

-í ķóy-

etú ķóyirdí “yapıp koydu” B01.485, *yúvárí ķóyírattí* “gönderip koydu” T02.109

-í ķít-

çózí ķítí “çözüp gitti” KA01.116

2.2.6.6.Ek Fiil

2.2.6.6.1. İsimleri Fiilleştirme Görevi

Hikâye:

yâgídí “yok idi” T01.5, *bārídí* “var idi” P01.4, *barídí* Ç01.241, *ózím idím* KA01.7, *barídí* T02.63

Rivayet:

bárákán “var imiş” K01.126, *hóşrí ákán* “güzel imiş” B01.38, *bāywālí sāhíb ákán* Ç01.136, *dostákán* “dost imiş” Ç01.344, *kättákán imáskú* “büyük değilmiş” P01.2, *bíkār imásídí* “işsiz değildi” Ç01.239, *rívāc ímásídí* “moda değildi” K01.232

Şart:

bolsä>bós'sá

átásí bós'sá “babası ise” K01.16, *awlíyā bóssá* “evliya ise” Ç01.139, *arawá bos'sá* “araba ise” Ç01.315, *maşadín bos'sá* “maksadın ise” KA01.179

2.2.6.7. Sıfat-fiil

AA’da kullanılan sıfat fiil ekleri, ÖT’den farklı olarak ses olaylarından dolayı değişik varyantları ortaya çıkmaktadır. Metnimizde kullanılan sıfat fiillerin çeşitleri ve örnekleri şu şekildedir:

-cāğ

Gelecek zaman sıfat-fiilini ifade eder.

ayláncāğ bólú “dönecek gibi olup” T01.82, *bermáycāğ* “vermeyecek” B01.362, *yíglátçāğ* “ağlatacak” K02.524, *ālí-kítçāğ* “alıp gidecek” KA01, *yúvárcāğ* “gönderecek” P01.106, *kóycāğ* “koyacak” P01.107, *ķālcāğ* “kalacak” Ç01.190

-gán, -yán

ķúşgán “birleştiren” K01.104, *yátyán* “yatan” B01.307, *óltíryán* “oturan” Kb01.96, *púl täpyán ādám* “parası var adam” K01.308, *eşítýán ādámákán* “yetişen adam imiş” Ç01.333

-kän, -kán

súyáykáni-yám ba “keseni de var” K02.16, *ķóyáykán imás* “bırakacak değil” Kb02.492

2.2.6.8.Zarf-fiil

AA’da zarf fiil yaygın bir biçimde görülmektedir. ÖT’den farklı olarak kullanılan varyantları ve örnekleri şunlardır:

-áykán

aytáykán mátállárúz “söylediğimiz masallar”, *yúváráykán ādám* “göndereceğimiz adam” T01.111, *ķırķáykán ķalínúz* “keseceğiniz halı” Ta01.53

-ar -más

bólar bólmás “olur olmaz” Kb02.360, *tólar tólmás* “dolur dolmaz” B01.122

-gínçá

ķeļgínçá “gelene dek” Ş01.102

-máý, -máv

óldírmáý “öldürmeden” B02.88, *barmáý ķeťtí* “varmadan gitti” T01.4, *tógálmáý óldí* “doğuramadan öldü” Kb02.473, *nimä demáý ķaytívúradí* “hiç bir şey demeden gidiyorlardı” Kb02.473, *ķarámáý* “bakmadan” Kb02.389, *ķaçmáý* “kaçmadan” Kb02.262, *ír täpmáý oşárdán* “koca bulamayıp o yerden” B01.28, *ólmáv yúrívúz* “ölmeden yürüyoruz” K02.59

-másdán

tílātmásdán “istemeden” Kb02.479

-ínçín

ilácím etínçín etíberámán “gücüm edene kadar yaparım” K02.173, *қыóын_çín* “koyana dek” K01.76, *deýín_çín* “söylediğim kadar” K01.264, *búlání_қóldán basdeñçín* “onların elinden yeter diyene kadar” Kb01.16, *āp'pāğ bólínçín* “bambeyaz olana dek” Kb01.162, *átá_ānáyızdıkíyá_bárínçín* “anne babanıza varana dek” K01.301

-í

қaynátí_bişírásíz “kaynatıp pişiriyoruz” Ta01.22, *berí_қaytýdí* “verip dönerdik” KA01.168, *bír_bówá_kírí_қeldí* “yaşlı biri girip geldi” KA01.170, *gäpírí_óltírídílē* “konuşup oturuyorlardı” Ş01.174

-ú

kílímíş_kírú_deşím “girip gelmiş dedim” B01.136, *gādíyá_mínú_barúdíím* “faytona binip varmıştım” T01.15

-v, -w

қáráv_kítívėríkánlā “bakıp gidiveriyorlarmış” K01.417, *қízív* K02.396, *sánáv* “sayıp” KA01.60, *báşláv* “başlayıp” K01.127, *bílíní_bağláv* “belini bağlayıp” Kb02.259, *aldáv* “kandırıp” Kb02.472, *bağláv_қыóávúız* “bağlayıp koyacağız” Aa01.37, *қaráv_қelívėrídím* “bakıp geliverir idim” B01.24

yán+iyelik eki+dá

dármánllyímá_қarayanımdá “sağlığıma baktığımda” K02.41

-yáníçá-

bólyáníçá “olduğu kadar” KA01.24, *ętyáníçá* “yapınca” KA01.25

-yándá

қarıyándá “yaşlandığında” KA02.35, *alíkelyándá* “alıp geldiğinde” KA02.43

yánúzdá

óltíryánúzdá “oturduğumuzda” B01.27, *çígáryánúzdá* “çıkardığımızda” Ta01.23

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Derlenen metnimiz Afganistan'ın kuzey bölgesinde yer alan Faryab ili Andhoy ilçesinde yaşayan Özbek Türklerinin ağız verilerini kapsamaktadır. Özbek Türklerinin yoğun olarak yaşadığı mahallelerden derlenen 17 metinden oluşmaktadır.

Çalışmamızın giriş bölümünde Afganistan Faryab ili Andhoy ilçesinin tarihî, coğrafi konumu, sosyal ve iktisadi yapısı, eğitim ve etnik grupları anlatılmıştır.

İnceleme bölümünde, Standart Özbek Türkçesi esas alınarak ve Türkiye Türkçesindeki anlamları verilerek karşılaştırmalı dilbilgisi incelemesi yapılmıştır.

Sözlük bölümünde ise kelime boyutuyla Türkiye Türkçesinden değişiklik gösteren kelimeler alfabetik olarak Türkiye Türkçesi anlamları ve kullanıldığı metin numarasıyla çalışmamızda yer almıştır.

Afganistan Faryab ili Andhoy ilçesi ağızları dilbilgisi özellikleri şu şekildedir:

Ses Bilgisi

Bu bölümde, AA'da tespit ettiğimiz ünlüler ve ünsüzler Standart Özbek Türkçesi ile karşılaştırılmış, benzerlik ve farklılıkları açıklanmıştır.

Ünlüler:

1. AA'da tespit edilen ünlüler şunlardır:

a, á, â, ā, ä, e, e, ē, ı, ī, i, i°, ī, í, ı°, o, ö, ó, ō, u, ū, ú

Normal Süreli ünlüler /a/, /á/, /â/, /ä/, /e/, /e/, /i/, /i°, /i/, /í/, /o/, /ö/, /ó/, /u/, /ú/, /ı/, /ı°/ uzun ünlüler /ī/, /ā/, /ē/, /ō/, /ī/ kısa ünlüler (ü) görülmektedir. AA'da ara ünlüler /á/ (/a/-/e/), /i/ (/i/-/ı/), /ó/ (/o/-/ö/), /ú/ (/u/-/ü/), /e/ (/e/-/i/) en sık kullanılan ünlülerdir. Metnimizde görülen dudak ünsüzlerin etkisiyle ortaya çıkan ı° (u-ı) ve i°(ü-i) ünlüleri kullanımı yaygın değildir.

2. AA'da tespit ettiğimiz uzun ünlüler (/ī/, /ā/, /ē/, /ō/, /ī/), alıntı kelimelerde, ses olayları sonucunda (/k/, /ğ/, /h/, /r/, /y/) ünsüzlerinin düşmesiyle ve tonlama vurgudan uzayan ünlüler olarak görülmektedir.

3. Bölge ağızında /â/ ünlüsü genellikle kelimenin ilk hecesinde kullanılır.

4. ÖT'de büyük ünlü ve küçük ünlü uyumunu olmadığı görülür. Bu bozan temel nedenlerden biri de çekim eklerinde düz ünlü /i/ nin kullanılmasıdır. Buna karşın AA'da bu uyumun sağlandığı az da olsa görülmektedir.

AA'da küçük ünlü uyumunun sağlandığı seyrek olarak görülür.

ópúşú “öpüşerek” KA01.81, *kórúşú* “görüşerek” KA01.81

AA'da ÖT'de olduğu gibi uyum dışında kalan örneklerde rastlanılır. Bunun nedeni de çekim eklerinde düz ünlü /i/ nin kullanılmasıdır.

oқídím “okudum” Ç01.2 *қáytúvúridílē* “dönüveriyorlardı” K01.117

5. AA'da kalın ünlülerin incilmesi (â>i, i>i, o>ó u>í, u>ú) ince ünlülerin kalınlaşması (i>ı°), geniş ünlülerin daralması (ä>i ä>i, e>e, e>í, e>i, o>ú, o>â), dar ünlülerin genişlemesi (i>e, u>ā, o>a, u>o, i>ä, ä>á), düz ünlüleri yuvarlaklaşması (e>ú) ve yuvarlak ünlülerin düzleşmesi (â>á, â>a, â>i, â>ā, o>a, u>í, u>ı°) gibi ünlü değişimleri vardır

6. AA'da kelime başında ortasında ve sonunda ünlü düşmesi görülür.

ÜNSÜZLER

1. AA'da kullanılan ünsüzler şu şekildedir:

/b/, /c/, /ç/, /d/, /g/, /ğ/, /f/, /k/, /ķ/, /T/, /t/, /P/, /p/, /S/, /s/, /ş/, /h/, /h/, /h/, /m/, /n/, /ñ/, /l/, /r/, /y/, /v/, /V/, /w/, /z/

Titreşimli ünsüzler /b/, /d/, /v/, /V/, /w/, /z/, /c/, /d/, /l/, /r/, /y/, /g/, /ğ/, /h/, /m/, /ñ/, /n/ titreşimsiz ünsüzler /p/, /f/, /s/, /ş/, /s/, /ç/, /t/, /k/, /ķ/, /h/ titreşimli ve titreşimsiz ünsüzler /P/, /T/, /S/, /Ç/, /h/ biçiminde görülür.

3. AA'da, ünsüz uyumu Özbek Türkçesinde olduğu gibi ton bakımından uyum sağlamayan biçimler vardır. Ancak, bunun yanı sıra derlenen metnimizde uyuma uyan biçimlere de rastlanılır. Bu nedenle ünsüz uyumu açısından tutarsızlık görülmektedir.

Çalışmamızda, titreşimli ünsüzlerin uyumu, titreşimsiz ünsüzlerin uyumu ve ünsüz uyumunun bozulması başlıkları altında inceleme yapılmıştır.

4. AA'da ünsüz benzeşmesi epeyce görülür. Ayrılma hali eki için kullanılan +nán eki ünsüz benzeşmesi nedeni ile ortaya çıkmıştır.

ÖT. undän>*onnán* “ondan” K02.552

5. AA'da ünsüz değişimleri, k>y, q>w, q>ğ, t>d, ç>ş, q>h, v>w, b>w, b>v, b>V, b>r, g>y, r>l, v>y, g>ğ, ç>Ç, f>P, f>p, b>P, d>T, şekillerinde görülür.

Derlenen metnimizde b>w, b>v, q>h, q>ğ, ç>Ç, d>T değişmesi en sık karşılaşılan değişim özellikleridir. Bunun yanı sıra sistemli olarak g>y, k>y değişmesi mevcuttur.

Örneğin, AA'da gän>yán sıfat fiil eki ve gä>yá yönelme hali eki sistemli bir şekilde değişkenlik göstermektedir.

ÖT. qılğän>*qılyán* “yapan” Ç01.457, ÖT. qızıngizgä>*qızızyá* “kızınıza”K01.103

6. AA'da ön seste h, v, y, iç seste k, n, ğ, g, l, h ünsüzleri ve son seste k, v, t ünsüzleri düşme eylemi göstermektedir.

7. Ünsüz ikizleşmesi /z/, /ş/, /k/ ünsüzlerinde görülür.

ÖT. qozi>*qúz'zi* “kuzu” B01, ÖT. eşäk>*eşşák'ká* “eşeğe” B01.398

8. Bölgemizde özellikle yaygın olmamakla birlikte /y/ ve /k/ ünsüzleri taşıyan kelimelerin hecelerinde hece yutumu vardır.

ÖT. kiçikkinä>*kiçkiná* “küçük” B02.58

9. AA'da ünsüzlerin yer değiştirme olayı sıklıkla görülür.

ÖT. däryä>*dayrā* “derya, nehir” P01.8

ŞEKİL BİLGİSİ

1. AA'da kullanılan isimden isim yapan +alān, +valān, +vālā, +Valā ekleri ÖT'de rastlanılmamıştır.

şírín Vālā “çok tatlı” Kb01.174, *yaşşı Vālā* “çok iyi” Ş01.86

2. AA'da isimden isim yapan +çılı eki sıfatlara eklenerek meslek ve hal ve durum bildiren isimler üretir. ÖT'de +çilik şeklinde görülür.

ğárúçılı “fakirlik” K02.3

3. AA'da isimden isim yapan +láv eki ÖT'de +lây şeklinde kullanılmaktadır.

kiçáláv “geceleyin” P01.67

4. ÖT'de ve AA'da sıra sayı sıfatı, metnimizde +lânçı biçiminde görülür.

bírlánçı “birinci” Kb02.454

5. AA'da fiilden isim yapan –(i)ğ ekinin tek şekilli kullanımına rastlanılırken, ÖT'de çok şekilli kullanımı vardır.

6. ÖT'de +lär biçiminde kullan çokluk eki, AA'da genellikle +lē, +lár ve seyrek olarak +lá, +lā biçimlerine rastlanılır.

7. AA'da ÖT'den farklı olarak ilgi hali için +ní ve +ím ve +tí ekleri kullanılmaktadır.

arıǵní lāvídán “arığın kenarı” B01.453, *páyǵámbárím kızíydáy* “peygamberin kızı gibi” K01.48

8. AA'da yükleme hâli için kullanılan +ní ÖT'deki gibidir. Diğer tespit edilen ekler ünsüz uyumuna uyum sağlayarak çeşitli varyantları görülür. /m/ ünsüzüyle biten kelimelere +mí, /t/ ünsüzüyle bitenlere +tí eklenmektedir. Ayrıca metnimizde seyrek olarak +dí ve +í eklerine de rastlanılır.

çaqálāgní beşik'ká biláw kıoyídílē K01.75, *púldí álú* “parayı alıp” KA01.147

9. Yönelme hâli eki ÖT'den farklı olarak AA'da +yá biçiminde görülür. /ñ/ ünsüzüyle bitenlere +á eki eklenmektedir.

aynáyá “aynaya” K01.187

10. Bulunma hâli eki ÖT'deki gibi kullanımı olmakla birlikte /t/ ünsüzüyle biten kelimelerde +tá eki kullanılmaktadır.

bír wahttá “bir zamanda” K02. 59

11. Ayrılma hâli eki ÖT'de sadece tek şekilli kullanılırken, AA'de ünsüz uyumunun sağlayan ekler görülmektedir. /t/ ünsüzüyle biten kelimeler +tán, +tän /m/ ve /n/ ünsüzüyle biten kelimelere +nán eki kullanılmaktadır.

aşşamnán “akşamdan” B01. 287, *mórçtän* “birberden” K02. 88

12. AA'da vasıta hâlinde edatlı biçimler kullanılmaktadır. Bu edat mínám, mínán şeklinde görülür.

qáramáyíz mínám yánāg “siyah üzüm ile ceviz” K01.33

13. Eşitlik hâli eki için AA'da +qárí, +qar, +kár, +dák, +dáy biçimlerinde kullanılır.

14. AA'da sınırlama hâli eki için +yáça eki kullanılmaktadır.

15. AA'da soru eki +mí ve +má şekilleri kullanılır.

kópmákán “çok muymuş” B01.25

16. AA'da iyelik ekinde 2.tekil şahıs için +ñ, +iñ (*átáñ* “baban” K02.443), 1. çoğul şahıs +úz, +vúz, +°ız (*átávuz* “babamız” K02.60) ekleri kullanılır.

17. ÖT'de Çokluk ikinci şahıs zamiri için kullanılan +sizlär eki, AA'da ünsüz benzeşmesi sonucunda síllē, síllá, síllā şekillerinde görülmektedir.

18. AA'da *bú* işaret zamiri yalın hâli ve zamirlerle kullanılır. *mú* zamiri ise hâl ekleriyle kullanılmaktadır.

19. AA'da, ÖT'de kullanılan işaret sıfatlarının yanı sıra “ánášá, maşú” sıfatları da kullanılmaktadır.

ánášá “böyle” K02.374, *maşú* “böyle” B02.66

20. AA'da şahıs ekleri zamir kökenli ve iyelik kökenlidir. İyelik kökenli çokluk birinci şahıs için –vúz, -víz ekleri kullanılır.

21. AA'da şimdiki zamanda kipinde –y-, -a-, -yátım/ -yátiptí/-yátib-, -(i)yúr/-ú yúr im/ -ú yúr-íb-/ -yúr-íp-, -ím/-íb, -át- ekleri kullanılır.

ÖT'de kullanılan şimdiki zaman eklerinin yanında (-át-) eki ÖT'de rastlanılmamıştır. Bu ek,-tí geçmiş zaman eki ile birlikte kullanılır.

yáğáttí“yağıyordu” K01.363, *kitáttím* “gidiyorum” K02.236

22. AA'da-íb zarf fiil ekinin yanında -ím şekli de yaygın olarak görülmektedir.

23. AA'da duyulan geçmiş zaman için –yán/ -kán, -ákán/íkán, -ím/-úm+miş, -(i)p, -(i)m, -(i)P ekleri kullanılır.

AA'da duyulan geçmiş zaman için -ím zarf fiili eki ses olaylarından dolayı, ses benzeşmesine uğrayıp, bu ek birinci şahıs zamiri -mán ile sistemli bir şekilde çekimlenir.

24. AA'da bilinen geçmiş zamanın iki şekli vardır. /t/ ünsüzüyle biten kelimelerden sonra –tí, /d/ ünsüzüyle biten kelimelerde –dí biçimi kullanılır. Çokluk birinci şahıs için ÖT'de kullanılan –k eki(-di-k) AA'da görülmemektedir.

Bilinen geçmiş zamanın olumsuzu iki şekildedir.

a) **-má-**

bólmádí“olmadı” T01.110

b) **-yán+yâğ ve yán+iyelik+yâğ**

bítílyán yâğ“yazılmadı” Ç01.411

25. AA'da şimdiki zaman ve gelecek zaman için –y ve –a ekleri kullanılır. Bu ekler, derlenen metnimizde cümle içinde ayırt edilmektedir.

Şimdiki zaman: (-y-) *háláymán*“benimsiyorum” K02.66, (-a-) *bilámán*“biliyorum” B01.103

Gelecek zaman: (-y-) *çígíymış* “çıkacakmış” K01.283, (-a-) *ķílásíz* “yapacaksınız” Kb02.372

26. AA'da emir 2. Tekil şahıs –gín ekinin yanında -gíníñ biçimleri de kullanılmaktadır.

27. AA'da emir birinci çoğul şahıs için –álíy ve –álī ekleri kullanılır. Emir ikinci çoğul şahısta –ñ, -íñ biçimlerinde görülür.

28. AA'da istek kipi –á- ve –mâğçín- biçimlerinde görülmektedir.

29. ÖT. ber->*vúr-* yardımcı fiil bölge ağzında örnekleri az olsa da yuvarlaklaşma özelliği göstermektedir.

30. Bölgemiz ağzında –tú, -tí, -dí üçüncü şahıslarda görülen bu ek, turur, tır anlamında kullanılmaktadır. *rāsttú* Ç01.359

METİNLER

Tablo 9: Afganistan Faryab İli Andhoy İlçesi Özbek Ağızları Metinler Listesi

Metin Kodu	Ad soyad	Mahalle	Yaş	Meslek	Cinsiyet
K01	Nurcan Babakul	Andhoy/Kassabhana	63	Ev hanımı	Kadın
K02	Camila Mardankul	Andhoy/Kassabhana	62	Ev hanımı	Kadın
Ç01	Hamidullah Nar Bakkal	Andhoy/Çarımgarhana	68	İnşatçı	Erkek
KA01	Ayşa Yaku	Andhoy/Kulalhana	50	Ev hanımı	Kadın
KA02	Badalhala, Saltanat hala	Andhoy/Kulalhana	68-40	Ev hanımı	Kadın
B01	Hadica Cura	Andhoy/Balahana kuça	59	Ev hanımı	Kadın
B02	Ahmat Mahmat	Andhoy/Balahana kuça	57	Ticareti	Erkek
A01	Fayzmamat Hıdır	Andhoy/ Attarhane	50	Satıcı	Erkek
Ş01	Sürrayya Muhammad	Anhdoy/Şahrinaw	57	Ev hanımı	Kadın
Ş02	Kumri Mamadillah	Andhoy/Şahrinaw	60	Ev hanımı	Kadın
Kb01	Haci Badam Rizvankul	Andhoy/Kuzaymakhana	68	Ev hanımı	Kadın
Kb02	Haci Muhammad Akbar	Andhoy/Kuzaymakhana	71	Esnaf	Erkek
Aa1	Salamat Rahim	Andhoy/Ağarhana	72	Ev hanımı	Kadın
P01	Sarvigul Roz Murat	Andhoy/Postindozhana	71	Ev hanımı	Kadın
T01	Habiba Hacı Mammad Nabi	Andhoy/Tavaçi Kalan	56	Ev hanımı	Kadın
T02	İbadat Mamadkul	Andhoy/Tavaçi Kalan	66	Ev hanımı	Kadın
Ta01	Basmiddin Nurmuhammad ve Atika Badam Sarkar	Andhoy/ Tavaçi Hord	76-49	Ev hanımı	Kadın

Derleme yeri: Andhoy/Kassabhana

Kaynak kişi: Nurcan Babakul (63 yaşında, Eğitim yok, Ev hanımı)

Metin kodu: K01

Konu: Günlük işleri, Eskiden yaptığı işler, Hâtıralar, Gelenekler (doğum, düğün, ölüm), Savzivan, Ninni, Ağıt, Atasözleri, Yemek tarifi, türbeler.

aTım nurcan...bábákul álmı°ş_úÇ yaşımdä...yā mák'teP baryánım yā... qas'sávḥānádä
 kır'biş_ il bóldı... on sek'kiz_yaşımdä keḷin bólıdım. áwá kır'biş_ il bóldı keḷyanım. álmı°ş_úÇ
 yaşımya kırdım...burüya mánášú máł kuštárlı kıladılē. qas'savlē inTī máł súyádı. máł sádadı.
 oşannan inTī máldı kuštárlı kılyánnan qas'sāP kıyállē aTını. hār mantıkanı inTī ózını bir atı
 5 bā deyə. máná inTī múnnán bākıya bız'zādán bāq'ká ót'tı°z kúlālḥāná kulālḥānádán nāryā
 ót'tı°z arawḥāná arawḥānádán nāryā ót'tı°z alhándıḥāná áytiládı sārā. áná şúñ'nā hār
 mantıkanıñ ózını bir cāyi bā. kādım zamannan kás'saPḥāná kıyılıyan şúri. áwá şú máł suyádı
 inTī. hār mantıkanı hār nimānı atı inTī, máldı súyádılē sádadılē, gúştı nimā kılyán uçın
 qas'sāPḥāná kıyılıyan şúri.... inTī şú áwalTān mantıkası tāyifası qas'sávḥāná ákän deyəñ.
 10 áwá awálTān kılyán ánānāt qas'sāP ákän deyəñ qas'saPlı kılıkän deyəñ oşanı uçın inTī
 qas'sáp deydılē deyə... áwá máná mucāidínin waḥtıda yam kır'biş_ il bóldı. áwá on sek'kiz
 yaşımdá şúryā keḷdım. tóy bóli keḷyanım inTī ón_ sek'kiz yaşımdādım kır'biş_ il bóldı. inTī
 áwāl bós'sá gácırābād'dá waḥta inTī átamnıki waḥtá. waḥtān inTī áná sārā şúryā kılyánım
 kır'biş_ il bóldı tóy bóli kılyánım. şú mucāidín bóldı tālib bóldı. şá waḥtta_ am şurdāydım
 15 mán. yā biz'zá mucāhidínán mucāidínán ni nóḥs kórı°b'biz ni dāvlātTān. áná şunçáki tálāy
 tağdır kısmátúz bóldı. máná baçálanı átası bós'sá askarídı askarlıydá şāid bóldı. ót'tı°z biş_ il
 bóldı şāyd bólyanı yām. yígırmā_ eḥ'tı yaşımda qalúdım. kıçı kızım eḥ'tı_ ayli çaçalağ ídı. kättā
 óğlı°m kır'ikki yaşıya kırdı. áltı yaşıdaydı. óğı°lçam bıyankı zāhir óğlı°m ót'tı°z yettı yaşıya
 kırdı. o úÇ yaşıda qalúdí kólı°mdá. inqılābdı başıdá şāid bólú kittı. áwāl askardá askarlı
 20 cālbısını ót'kāzdı. dāvrayı itiyātta on biş ay askarlı kıldı. biş ayı kályándá tímıráydá mázārdá
 şāid bóldı. tímıráydá şāid bóldı... dāvlättā askarídı deyə mucāidínlē óldırdı deyə askarídı
 eḷimni askarídı áwá. inTī ik'ki óğlı°m bā bır kızım bā. áná şúkır_ hódāyā kättā óğlı°m kır'ik'ki
 yaşıya kırdı. kıçıyi óttı°z sek'kiz yaşıya kırdı. kızım ót'tı°z biş yaşıya kırdı. hámásı. kızımni
 eḷryā bırdım. óğı°llarımni şúkır_ úylántırdım. mana inTı şulan sağıridı baḥtım. mán máñá şú

- 25 óy. şú óyda ínTí agár agzi túlí bós'sa áytsá keçä yátmág mánda yáğídí. opíllá ni bir hayrāt barídí. ni bir zākāt barídí. ni bir birmág álmág barídí. tañāttín keçē gúláyá bāş qóyú bāş qóyú qálín tóqıydım. bir máydán bāşımnı tákáyá kóymídım. kórpeçe tüşav yátmıydım. yátsam yátū qalsam şulā rúzgarım ótmās. bir keçädä máná şú kırsāntı deydlē. bir keçädä birtāni tokıdım. kíÇkínalıyımnan qalın hām tokıdım. máná mündā opíllá kızlıyımdá bigız tikädilē şápíllá.
- 30 bigız tıkıdım. bigız tıkıydı iş etıydı. sārā bigız hām púl bólmadı. bir qalın púl bóldı. .... áwá savzivān áná uyqúz úÇsın deyú aytıydı. tātāñ qanı kállámnán çıgú hām kıttı şúpíllē inTı... áwá qalın tóqúyándá aytıydı. çarh bārídí opíllá çarh yıgırídí....çarhtı áná şápíllá máná mündā bāzārdá yōñnı māşınnán çıgárydı. sārā hār kımyā kāsāná birıydı. kıtırú áná kāsāná sārā wir'ripyá ón_bış rıpyá áná haq birıydı pawıyá. çarh máná şúndağ bākıyá bir dóy taqılıydı.
- 35 áwá máná mōndağ qúlağı aynalıydı. çarh yıgırıydilē şápíllá ótmās
- çarhı gārdān aynālādı zūl mınám
- ādám qúrsın
- savzyān hām kállámnán çıgu kıttı.
- ....báčası bólmáykán hātínlāyá ópilla dāktār yáğídı zāt yáğídı. távüghātíñ māmá hātíñ
- 40 deyāndáy bārídı. áná opíllá máná moñdā bir táláGTı zárçává sipū aç'çığtaş sipū onu áná kızdırıydilē isıgka qóyú oñdağ kılu áná onu ústıye óltirtırıydilē. mársası bós'sā içını ağırıgı bós'sā kıtsın deyú áná qan'niyá bağlıydilē áná şı'ndáglēni dáwá_dāri kılıydilā opíllá. áwlıyā deyú álū bārıydı. áwlıyādán hōdā ózi sāvāv kılsın deyú áwlıyālāyá álū bārıydı. áná móllā hōcáyá álū bārıydı. opíllá dāktār dáwá ondáginlē yáğídı. áná inTı bos'sá kımm etśa ni áwlıyā
- 45 deydlē ni anbiyā deydlē dāktār qarāv çápádilē. burlēdá yákindá áwlıyā yağ áná arāvşādá bir áwlıyā bārıydı. gavsilázamcān deyídilē áná o áwlıyāyá ózımnı hām kättā óglımnı báčaları bóldı kıttı. oşāñyá nāçā qállá haftá niyāt bólú oñá álū bārdı. máná şú dáwá dāri deyú áná qaynatú bağlıydilā hār nirsālēni. áná tálāğ yapıdılē. moñdağ iswánt deyú qaynatú bağlıydilē. şúndağínlā içını ağırıgını alsın deyú. hār nirsālani áná qaynatú bağlıydı. şápíllē kıtsın
- 50 deyú....opíllá áná kóz tiysá báčalē kaytarú qúsúvúrsá bir yirā álū bārsáy, kúçıydı yōñını kóydırídı. iswánt kóydırıydı. aç'çığtaş kóydırídı. şúndağlē kılu áná qanı kóz tiyān bos'sa kıtar. yetti kúçanı tórpáğı deyú álú kóydırídilē. çār_rāyı_sáraydı ortásını máñá mōndağ káwlaw

álídílē deyə örtásiTän bir sİKİM tórpág álú çärrāhi yóldí tórpági deyə kóydíryídílē. kóz tiysá opíllá dāktār yāğídí. şándáqálá kılydí. sárá şa mínám hōdā özi sáwáw kılydí kítíydí yám.

- 55 çiyān çáqşá árpá sámān dútátíydí. árpá sámānní dútátíydílē deyə máná bú mórçá pudárlāní básiydílē. şálá mínám opíllá qalú kítídí. árpá sámānní dútátídílē deyə dútíyá tútíydílē. óşá çáq'kán çáyini opíllá áná şándáglē mínám çiyānní yám nímāsí kítíydí. azānní sesini eşitsá kítádí deydídlē. azāní şesini eşitsá kítíydí sárá. áwá çiyān çáq'kán hániz hām azānní şesini eşitsá kítádí.....tış ađrıkķá áná mana bú náşá qóyímídílē áná bir gólí pólí tıqámídílē. áwá o-
- 60 pillē náşá tıqídílē mónđáđ áná átír kóyídílē atírdí nímársásí mínám qaladı deyə. şúdāđinlā kılydí tış ađrıkķa...áwá opíllá o zámāndá tógámán deşá áltí aylí vā yettí aylí is kılydídlē. ik'ki_sir, ik'ki_yárim_sir únնí qāridílē. is kılidílē deyə is etú tāmām qávmm qāríndāşlēriyá hāmsāyá óđillāriyá távzi kılú beríydílē bāçá bólyānnán sárá beş çilládán çígárávúz deydídlē áná bōmíşkil kılydídlē áná míyvá daná áliydílē bāzārdán bōmíşkil kılydídlē. hamsāyá óđilyá
- 65 beríydílē sárpáy sánát deyə, māmá bólyāñá áná kúláy deyə qárs deyə sárpáy beríydílē, áwá māmáyá beríydí. áwá bişiy berámán deşá qelinní ánasí bişiy álú qelíydí. çáqálāķķá sárpáy kılydí áná qelinní qaynānasíyá qáyínlāriyá sárpáy sánát kılydí. şándāđinlā kılú áná şúpíllēkídáymásídí. áná opílláki táptá deysíz mí, sátín deysíz mí ondāđín nirsäláydí. iñTí mónđāđín nirsála yāğídí opíllá. áná sárá sárá áná bú cārsí çíđđí. cārsídān sárá şámílandán deyə bir tik'ká çíđđí. sárá áysāf máysāf deyə mónđāđín tik'kālē çíđđí. opíllá bir kátán bāridí.
- 70 bir rangísānı bir sátín deydídlē, sátín tikālē çíđđúđí.....tış çíğsá áná cūvāri qávúridílē, kállá álí_ķelú kállá yāridílē. kállanı bós'sá çákáyini áyirídílē āsānrāğ tışı çíğsín deyə. cūwārinı qávúridílē pátírdāw bírdán çíğú kítsín pāhtādáy çíğú kítsín deyə.....áwá beşik'ká bılínçín sárá allā aytídílē, beşik'ká qóyín_çín biyāķ'ká qóyāsán biyāķ'ká qóyāsán mí átāng mínám ānāng
- 75 vúrúşşá qorķmāđinıñ kúçi vursá qorķmāđinıñ deyu wāķ'ká bāķ'ká bāşini qóyú çáqálāđnı beşik'ká bilāw qóyídílē.

allā cānım sāngá allā

allālāring yāring bós'sín deymán ā... átá cānım allāaa...

allālār aytārmán mán cānımyá allāa...

- 80 cān'nán şírín balam sán állāa...

allācān áytámán balam dirmán allā cānımyá allāa...

allālar áytármán yátú alsın átám dırmán aaa allāa...

ırın mánı ákár ózi cānım allāa dırmán allāa

atları yáıdūr átácānım allā

85 cān'nān hām ırın cānānımyá allāı

allālarıng yārın búlár dırmán allāā

allālar itersān allā cānım allāā

mátal hām bıkarlıydá aytyandı. bılmásám áwá atırsáyız bós'sá tápılmaydı. biyinpıllē bós'sá yadızyá kóppalá tüşú kítıvúradı. inTıkılē mátalyá hām ulāg_sálmáydı pátır pátır. inTıkılē

90 tılıziñá aráydı. sārámáydı....sunnát tóyı ılsáy bós'sá áná bāaláyá sārpay sánát eidılē mánca deydılē móndāg ılıdılē áná lalı yāgıdı. káttā máncaýá máná móndāg bós'sá bırāzrāg máná móndāg píkāvni óyidılē óñá ráám ráám ırınlıdán óyidılē . sārá áná átlámá deýú wárāı deýú díwārá deýú bııryıdılē. bı máncańı bós'sá wárāı díwārá bıırú átlámá bıırú óndāadán yásıdılē. bı máncańı áná píkává óyidılē deýä tāmám nırsä miyvá danádán

95 túzátú sārá o máncańı tóy ılıyáni tóy ılaykännıkyá kótárú_álu kılıydılē áná bāaláyá sārpay ılı zát ılı sārá o kótárú_álu kılıydılē nāgára sunnāylē bārıdı nāgára sunnāy aldırıdılē ándāgınlē ılı_álu kılıydılē. bāalēni áná irtāñ mınám keşınçın áná pálaw bārwaht pálaw deydılē hār kım ilāci eyınçanı káttā bıryán káttā tóy ılı beıyadı ilāci etmáyán áná kiçırāg ılı beıyadı. ándāg ılı irtá mınán áná bāalāni anásiyá mındırú tarálili ılı álu çıgıydılē.

100 hār hāmsāyá ógılı ávmı ıyşı sārá hār kım áwlısiyá álibārıydı. sārá óñá rómāl beıyadı bir pākát çıyú bāaláyá kólyá áná wırrúpyá wırrúpyá púl beıyadı beşıpyá beşıpyá áná úndāg bāaláyá púl beıú cúnatıydı hāmsāyá ógılları....cāvçılık'ká bārıydı áná sıznıkyá úllık'ká kıldı. áná sıznı ızızyá deýú áná cāvçılık'ká kıldı hódā nāsıb eyān bós'sá hódā tágdırını uşgán bós'sá beısayız deýú bārıydı cāvçılık'ká ánásiyá áná hay hoş kılısıllē hódā ráhmát

105 esın ızı bār cāk'ká kıládılē deýä áná átásıdán sóray ināgálarıdán sóray deydı. ónnán sārá bı kún iki kún cāvçılık'ká bārıydı. áná tágdırı kıtyán bós'sá beıyadı. tágdırı kıtmáyán bós'sá áyıtıvurıdı túrú...áná beıyánán sārá cāvçı pátır ılıydı. beıámán deýú áná icāzá beısa cāvçı Pátırdı áltıtá ılıydılē cāvçı Pátırdı áltıtá ılıydılē yá on ıktá ılıydılē. ústıyá áná ıkıtá pākát

110 kóyídílē. sára múní cávçípátírí álú báriydí. áná sára cávçí Pátír deýú álū_çalíydí íkítá nan
 bíz'záyá beṛū_ķóyúridí. túz táwtištírmá túz beṛdí áldí bóliydí. túz beṛdí túz áldí bóliydí. áwá
 áti şúndağ ínTí o yäm bíz'zání pátírúzdí álí_ķálíydí. ikkitä nän beṛíydí. áná túz beṛdí áldí
 bóliydí. sára áná yúzídán sára irtāñ mínán eṛkáylarúzu yúváravúz deýídí. eṛkáylarúzu yúvárú
 birtá dú íkítá dú báriydí. eṛkáyle bárú eṛkáyleríní kóridí. eṛkáylení kóryándán sára eṛkáyle
 115 sára áná iki kúnnán näri āmín allāū ákbár ķilú kilíydílē āmín allāū ákbár bóldí şírín ħórlí
 bóldí. sára tóy alámán deşä tóy beṛíydílē tóy almímán deşä bós'sá tóy beṛmíydílē deýä āmín
 allāū ákbár ķilú ķáy túvúridílē şúndağ... yígú alí áná báriđí ķálín áná beş miñ on miñ yā bír
 sára sára çígdí kättä kättä ķálínlē, opíllá móndağín ķálínlē yāğídí. yāḡşı ķálíníz ķír_miñídí.
 ót'tí°z miñ idí. áná şúndağ ķálín idí. áná ķálíní úzyánnán sára cívā beṛsañ ínTí deýdílē wāḡt
 120 álú kilíydílē. ón beş kún yā yígírmá kún sára áná cívānī álú ķáy tíydílē. áná kórpá tákásíní
 ķáplíydí, táyārlíydí. sára kórpá tákásíní táyārlángánán sára nikāḡ tóyú deýú bír keçá máylís
 opíllá keçá máylís bóliydí. keçá áná máylís báriydílē ķízdí ķóliýá ħinā kóyídílē yār yār
 aytídílē. başıyá bír aķ ķárs sáliyídílē bír káysá ķárrí ħátínlēnī ķársíní başıyá sáliyídílē ķárrísín
 deýú, şúndağ ķárrí ħátín bóssín deýú baçalı káčalı bósín deýú ķárrí ħátinní ħátínlaní ķársíní
 125 táşliyídílē deýä áná ķóliýá ħinā kóyídílē yār yār áytídílē. .... yār yār áná bós'sá tóydá aytíledí
 yádímdá bārákän yaķındaykán.

áwāl başláv ħódānī yād eṭālī yār yār
 páygāmbár árvāyláriñ şād eṭālī yār yār
 páygāmbár árvāylári bízā gúvāḡ yār yār
 130 izzátí ikrām mínám yād eṭālī yār yār
 ay ay óläng can óläng aydír búkún yār yār
 ħódā míyássár kórsá tóydúr búkún yār yār
 ay yānídá bír yóldí°z lárzān beṛár yār yār
 ķárinđaştán ķíz alsáng árzān beṛár yār yār
 135 árzān árzān deṡmáylē árzān imás yār yār

- múndā ҡílú ҡíz álmáǵ āsān imás yār yār
ay ay óläng can óläng cānānásí yār yār
táhtátmáv cūwā beřín ҡíz ānásí yār yār
çímildíǵín çipçínār bóyíñ çínār yār yār
140 bóyíñá kóz tiymásín aláy tōmār yār yār
çímildíǵní árķásídán táwáǵ aláy yār yār
keřín bóvúm kítáttilē aǵízláridán sáwáǵ aláy yār yār
uzi°n uzi°n argámçí álínçák'ká yār yār
çáķķān kúláy yaráşár keřínçák'ká yār yār
145 āy āy óläñ cân óläñ āydír búkún yār yār
ħōdā míyássár kórsá tóydúr búkún yār yār
táhtá táhtá kóprídáy táhtín bóssín yār yār
páyǵámbárim ķízíydáy báhtíñ bóssín yār yār
páyǵámbárim ķízíní ali alyán yār yār
150 yār yār aytú ҡíz ҡóşmaǵ ándán ҡályán yār yār
uzi°n uzi°n argámçí tártişálı yār yār
keříñ ķódá tíñ túruñ aytíšálı yār yār
távçádákí ķālínńí bír gúlúmán yār yār
kíyáv mínám keřínní búlbúlı mán yār yār
155 iynáǵínám ēttí dū vúrdíñ ānám yār yār
iñTí keřú bāráttím tǵín anám yār yār
aráwaní izímán káttā bāyní ķízímán
aráwání táyíyá síptím kípáy yār yār

- keḷín bóvúm kíyánláru bári ipáy yār yār
- 160 yúruşqádán yól eṭmāñ ótmás kíyáv yār yār
- bī_ķásámnán tón eṭmāñ keymás kíyáv yār yār
- bī_ķásámnán tón eṭsāñ keymás yār yār
- yúruşqádán yól eṭsāñ ótmás kíyáv yār yār
- eşiyíni ağzídá gúffá ancír yār yār
- 165 gúffá ancír şáhásí tillē zāncír yār yār
- zārgār eṭgán zāncírni ūzú bólmás yār yār
- hōdā ķoşgán tağTírni bózu bólmás yār yār
- yáytáy áná búridán bir čak eṭú búridán bir čak eṭú máná búrdá hám čakí bā kú opílla yáytáy deydíle. yiñlári máná mündā ķás'sám mínám adrastán bólydí. mónčasí ķízil dārāyí bólydí.
- 170 sárig sárāndāz sālidyđi keḷínlē opíllā tağdāri rómāl sālidyđi...sárig sárāndāz táydán sālínidyđi. ústídán tağdāri rómāl sālínidyđi, başāñça mínám başını bağlıdí. oñi ústídán torkárs sālidyđi. úÇtá ķárs sālidyđi. sárá bú yáytáy deydíle yiñi mónça mónčasí adrás bólydí. biyáķķi sárá ķásám bólydí .yiñlári mónça mónça ķaptáy ķaptáy máná mündā biş tişli deydíle álti tişli deydíle bólarzi deydíle noķrá bólarzi mónça mónça ķaTimi....keḷín ķilú álu kílú átyá mindiridyđilē
- 175 ildák'ká bir eṭkáy minídi. kíyínyá bós'sá bir hátínni mindiridyđilē ortáyá keḷínni ķóyidyđilē. birtá táká hám ķóyidyđilē. o sárá keḷín bós'sá başını oşá adámyá şundāğ ķilú oşá tákáyá başını ķóyú keḷidyđi. keḷín ķimíllámásín. párancí sālidyđilē. sárá áláv yāķidyđilē āsmān bóyí tór ķuçağ ótínni kítírú sárá ātti áylántiridyđilē. úÇ dáfa áylántiridyđilē. sárá kíyáv keḷínni kótáru alú bāridi. iltú búrcák'ká ķóyidyđi. keḷínni táyiyá bós'sá bir ķóydán bólyán póstáy deydíle kórpáçá tóşáv
- 180 kóymidyđilē. keḷiñá sárá keḷíni keḷín ķilú álu bāridi dīyā búrcák'ká bir póstáy túşáv ķóyidyđilē. ķóyidyđi tiristán bólyán póstáy oşá póstáyí ústiyá ķóyidyđilē. sárá am'ma keḷidyđi cām bólydí. ortáyá sárá tór kórpáçá táylidyđilē tór kórpá táşlidyđilē. sárá keḷín mínám kíyáwdi ķóláyá ķarátú sárá kíyávdí ķişķiridyđilē, kíyáv sárá keḷínni búrcídán keḷíni kótáru álu taḫtı ústiyá ķóyidyđi. táḫtı ústiyá ķóyidyđi. sárá keḷín mínán kíyávyá áytidyđilē háy cuf óltiriyle deydíle sárá ķárrí hātíni
- 185 ķársíni táşlidyđilē aķ ķárs hácí bówú bós'sá yá áná kóp ķárriyán bós'sá onu ķársíni táşlidyđilē deyə ayná şárvát eṭidyđilē. aynáni ačidyđilē kíyáv keḷínyá awāl ķúrrán şárif'ni kórsatidyđilē. sárá

190 ána óltírú ayná áçu aynáyá kórsátídílē hōşrímí. kiyáv hōşrí mí kēlín hōşrí mí deydílē ána
 kēlín támān kēlín hōşrí deydí. kiyáv támān kiyáv hōşrí deydí. sárá ána tōhím vúriştírydí.
 tōhím vúrişti kílíydílē. dastárhānní açíydílē kēlín pátír deýú kēlínni ānásí sárá áltítá pátír kílú
 195 ána bír áltí tōhím kílú kēlínýá kōşídí. áltítayna tōhím áltítá pátír kílíydílē. ána sárá kiyávdi
 kōltígyá áltí tōhím ik'kí_pátír mínán kiyávdi kōltígyá beríydílē. ána sárá óní kiyáv áli bārídí.
 ánásá kiyávyá yāñá bólyāñýá berídílē. kiyávni yāñásí birtáyá beríydí. táhtí ústíyá kitírú
 kóyídílē. ána tōhím vúruştírydí. rízqín mül_bós'sín ána şundág kílíydí kiyáv kēlín áyna
 şárvát etídílē áyna şárvát opíllá ána kâşíg pāşíg yāğídí. mōndág cāk pák'ká sálmāğ yāğídí.
 195 áwá opíllá çínní kânsíndídá kântí uçíní áli kóyídílē. ayná şárvát etú şákár táylídílē. sárá şárvát
 etú şákár táyláv áli kēlíydílē deýä çimçilāğíní bātíridí kēlínýá kiyáv yálatáydí. kēlín
 çimçilāğíní batírú kiyávyá yálatíydí. ána mōndág...táht cāmídá kēlínni ānásíní átásíní kávm
 hīşláríná aytádílē. ána kēlínni kórsáyíz sínsíla tākú náttí tākú kēlínýá bılárzílē tākú kēlínni
 yásántíridílē. táht yíğdí çímíldíğ áldí deýídílē çímíldíğ tútídílē. ána çímíldíğdí hām alídílē
 200 táhtí hām cámláv álídílē. íkítá nānní síndíridílē táhtí cámláyándá bōmíşkil kílíydílē. ána
 óltíryānlēyá bíríştíridílē. ána sárá táht cāmí kílíydílē. kēlínýá táyídán sáríg sárāndāz ústídan
 tağdārí rómāl óní ústídan kórsáyíz bāşíníyám mūndā kílú bāğlíydílē kēlíná póláyçalá tíríydílē
 oñýá póláyçalē yápiştírydí. ána kórsáyíz yāğásí burísí buryá kēláykan çák kúláy bú yāğásí
 bu yāk'ká kíláykan mūndā kávu óndágín kúláyilē bú zámāndá yetú kettí. máná yiñlē mōnça
 205 mōnça yiñlē tār páyçá iştānlē, gūldār_tār_páyçá iştānlē kiydírydí opíllá....opíllá kâş'şíg
 óynídílē dáp çálídílē kâş'şíg óynídílē tāmđá_tízáy çálídílē deýān máná mōndākásíyá káráv
 óyníydílē. şúpíllá hām ána tóy kilsáy çānnān ána yáwúğrāğdá bós'sáyíz bārú óyñāw beríydím.
 kâş'şíg mínám yār yār yādímdán çígmāw ákän....áyítmní_yám máná āyú bówí aytádílē. ána
 opíllá bārídí ána mātām kílíydílē. yāş yigit ólsá yā āñá kárrí ólyán bós'sá ána onnan awlād
 210 páwlādlárlí kētgán bós'sá o bír dūnyādá zāhím kóryán bós'sá múní mātām kílíydílē. áwá iñTí
 bú zāmānní

bāş kóyú bāş kótárlmáýāndíññi..

etyán mōlasí yākmáýán darí dāwásí baqmáýāndíññi....

ir táyídán hát kıldí mí o lálādán hāwár kēldí mí bálāmdíññi

215 pás diwāldán āşírárlē átá ánāñýá táwşírárlē bálāmdíññi

alim  llayin iskasalle bilayin tatisalla balamdinii

cay namazim alladan arzail bandadan boldi balamdinii

kun koryanda kunnı kızı tuttilu yir basyanda yirdi tibu oldi mi balamdinii

on kollari hınadur yaratganımnan giladar bolding balamdinii

220 kucalada yuzi qalu asnalada sozi qalyan balamdinii

sallalari larkan olımyaku arzın kittin balamdinii

....nawri°zda o zamanle ana namaz kiluvirsa nawri°z keldi deydile. nawri°z ahşami tamam

kazan aptawa kuzı cıydış tamam nirsani sudan toldiridile. bu ilyaca am'ma nirsä tölü tahtasin

deydile. bu il ayandayaca tölü tahtasin deydile. ana sara nawri°iz ahşami kiluwursa nawri°iz

225 ahşami oltiru is boldi. is bos'sin isti esi cigsin deydile deya mana samsa bısiriydile is bos'sin

deydile, arvıla hos bos'sin deydile deya mondag kilıydile. sara ana golim awa yetadi deyı

yetti rakam mayiz, cıyda, yanag, dana tasliyidile. badam cakı tasliyidile am'ma yetti rakam

nirsä tasliyidile, golim awa deyu golim awani yuvitidile. o wahtta awa hamsaya ogilaya bir

kasa ya bir piyalı har kimya tatisirıydile berıydile. awa birıstirdin ham deydile tatisirdin

230 ham deydile, berıydile şundag kilu. ana birta yarımta sara nawri°z deydile kilıydile ana olanı

onıya samsa koyidile. opilla ana golim awadan koyidile. mondag kop'pala mondaka miyvı

danayam kop'pala rivac imasidi yagidi. bir oşı palvarda gilaykand baridi. caklit deyu kulca

deyu bu zamanya cigdi. bir kızıl mayiz kara mayiz minam yanag baridi. aptamayiz mondag

sayayimayiz ham kimmat idi. onu alu bir adam iyu bilimydi. kızıl mayizdi aptamayiz deydile.

235 kızıl mayiz alidile aptamayiz danalimayiz baridi. ana şı danalı mayiz minam yanag baridi.

şunı kosidile. bu sayayı mayızya bir adamni ilaci etmiydi. alu iyalmıydile. opilla mondag

şirindan yag idi. monca monca tahsimca baridi. giläs yagidi o zaman mana mondag piyalı

baridi. piyalı kasa deyidi. çaynay deyidi. mana mondag çinni çaynıyle baridi mana mondag

ik'ki_piyala çay ketidi. ya uÇ_piyala çay ketidi. mana mondag kiskina piyalı çaynayçala awa

240 şandaginın ana kilıyanlaya susu koyu çaynay deyidi. ya opilla tarak'ki etyan yagidi. bir tarmiz

cıgıdı man on_yetti... tarmizdi koranuz yagidi. bir wahtta korsayiz bir kelın alıdı.

hamsayavuz bolıdı. hamsayavuzdi kelini kelın bolu kelıdı. man on_uÇ yasımdaydim. bardı

onu yanıda bir tarmiz kilwakınlı olaya. bardı kop'pala kız bardı inTi kelini koryanı namaz

boldi. kelinni koraylı deyu bardı. tarmizni ketiru ortaya koyidile. muni tani inTi bu aytadı san

- 245 sús birtásí aytadí sız súsın nurchān apá. kóryán bólmásáy kırdán keláykán múnı súvú dedım. múnı súvú kırdán keláykán dedı. bıyáķını bıramán pašálaymán múnı keláykán cāyını tápálmımán o yaķını bıramán pašálaymán āķır oşá kelınnán sóradım. mán aytıtım. kelın yangá dedım. bú nırdán súsúledı mán aytıtım. máná móndág bás'sáyız dedı. múnı súvú keladı dedı. piyalanı móndág tútıñ dedı. ústıdán móndág bastı. múnı súvu kiláykán. óltıryán kızlāyá
- 250 birtá birtá súsú bırdı deyä sára mónú súsmağdı órganú kelđı. şundağ bır úzingınáyná nırsáykán dedı. onı içıdä çay táhtáymış. ik'kı kúnyáçá çaydı sáwútmıymış dedılē. bır kiçáyı bır kúndúzyáçá sáwútmıymış. biz'zá bós'sá çaynák'ká dámlaw kılıydı içsáy içú kálıdı. beş dáķķá táhtaw sawú kálıydı. yahtáy súvúkán yahtáy bóldı deyú çıgarú túkiydı opıllá. sára bú kelın yañádán sóradı bú nımársá dedı múnı átını dedı. ayttı múnın átını tármız deyú aytádılē.
- 255 áná oşañá óntır yaşımdáydım mán iñTı álmış úÇ yaşımyá kırdım. ħodá biladı iñTı birkám elli il bólimmi şunçá il bólıptı áwá oşá zámándá. sára kórdı tármız deyú çıgıverdı. bú gāz deyú çıgıvúrdı. dígbúħār deyú çıgıvı^ordı. bır wáħttá tıl táşlıydılē tıl úÇtúp çıgımmış wár ętiymış deyıdılē. o tıl minám yáníymış deyıdılē. áná wár ętaykán úÇtúp minám átávúz bardı. kāvıldá işlıdılē átam ħodá ráħmátı kāvıl kıtıydı. o rozá námázdán bú rozá námázyá kelıdı.
- 260 ondág opıllá móndág safár ętikán ādám móndág kúndá kúndá kilmıydı. o rozá námázdán bú rozá námázyá kelıydılē. áná átam kelıdılē ħodá rámatı birtá máña şú wářılláykán dedılē yaħşı bóladı is'sıgdá óydá bır çay káyınátsáyızla áná móñyá tıl táylaw berıydılē. máná móndág bábba kıláykánlē sára bú paş ętú çıgaráykán gógırd çırtú kóyırsáy párr ętú wárr ętú tā bır çay káyınımán deyınçın. o áná múndá bır çay káyınátıdı. ánam ħodá ráħmátı kóyı bálám şúndá
- 265 wár wár ętı óltıryánnán çadışı yakávız. yaħşıgınáyná ikı çoptı kóysañ daraw káyınaydı deyđılē. biz'zá ózı^oz kışlağdá bağdá óltırúdı. áná iñTı táktı kúndásını zárdálinı kúndásını táyıyá iltı tıķıdı. oçáķķá çaydışdı kóyıdı daraw wáķırdátu káyınátıdı. dámlaw alıydı tání oşá wár wár iştıptú onı ętálmıydı baduz kelıdı. kár kıláykán kúláğúzdı. sára iştúp pıltalıyla çıgdı. áná múnı pıltám yakú sára ústıyá kóyıdılē. sára ónda kázān kóyıdıla. áná bú sára múnı
- 270 yúzıdán dígbúħār çıgdı. bólmásá tór kúlāğlıg kázān barıdı. ęy kázān wáħtı deyđı sāyá bú yakttán kılwládán bır ik'kı mıtır úÇ mıtır sāyá káyıtsá sára kázān wáħtı bóldı deyıdı. áná kalınnı tóķú çıgıdı táp'pını tırydı kúndanı tırydı áná ħāy şórwá bós'sın ħāy pálaw bós'sın sára kázāndá bólıdı. onı sára gúşı bışmáydı deyıdı. álawdı túdálıdı. oçáğdı ildáyıyá ħıştı kóyıdı. o álaw uçú kálmásın deyú. ústıyá sára dámgır deyıdı. máná móndág kórpáçá deyıdılē bır
- 275 dástárħānçanı yapı kóyıdılē. kórpáçanı isı vurmásın deyú ústıdán móndág sára kálın láttádán

tíkilyán dámgír deydílē, yáḥşigináyná mázáligğínáyná bişú. bú zámándá bós'sá pár ętádílē wár ętádílē námázgárdí allāh deşá ęígádílē dáráw bákír bákír şákír şákír dáráw şórwa_yám bişú keładí. pálawám beşú keładí...aytidílē bú bír nirsä ęigýmıř deydílē içídá gäpírıymıř deydílē. áná óndá deydílē dúnyā āḥír bós'sá oşá ęigýmıř deydílē. áná sárá mündā mündā sármızı rādyā deydílē. máná búrdán mündā táwlanıydı. mávelári mündā mündā bāsılıydı. áná múnı sárá kóyídílē. sárá rādyádá táşkánt tácíkistán oqıymıř deydílē. áná sárá kālın tókú óltırsáy kaptalı_úzdá bú oqıvırídı. bızlē kālın tókıvırídı. ónı yúzıdán sárá aytılē máná móndağ ses álaykán nırsá bārımıř deđılē. gäplásāñ seşıñnı álıymıř deđılē. táyp ęigýmıř deđılē. sárá bú çārsád pánsádısı táyıplē oşápılla kádımı zámándá pánsádısı táyıplē ęıgdı. şúpıllá kádımıdı tırú tırú áldılē mı. bardá bā yāğdá yāğ. táyptı yúzıdán sárá tilwızın ęıgdı. 285 tilwızınnı ęıkķanı ót'tı°z_sek'kız_yıl bóldı. kıcı zāḥır óglım kólımdáydı kābil kóçı bārúđım. ámmá cūrā tāğánıkıdá tilwızını bārımıř deydılē deyə oşánıkıyá çapıřı keđıdılē. camı áwlıdákılē kávm kārındāşlē şánıkıdá kórúnú áytáykán deşú çápú keđıydılē. áná sárá barú ónı kórú keđılē. ót'tı°z_sek'kız ót'tı°z_tók'ķı°z_ıl bóldı tilwızınnı ęıkķanı. bír nırsä sándığça 290 ęıgımmıř ādámıla içıde korınıymıř deđılē. korúnú kórúnú deđılē aytıykán áná kóráykānlē. ónı sárá sárá bú ót'tı°z_sek'kız_ıl ót'tı°z_tók'ķız_ıl bóldı inTı şunı ęıkķanı. sárá múnı beş_üz rıpá keçásını bír mıñ rıpá tütú keđıydılē. múnı bırtá keđıydı mündā míməḥānáyá kóyıdı. o tilwızınnı iyası kaptalıdá óltırıdı. sárá oñá kıçasıyá bír_mıñ beş_üz beřıydılē deyə ęrkáylē bós'sá bú óydá ęrkáylanı yānıdá óltırú kórıdı. ḥātınla_yám kórávúz deşá bír cālı tütılyán párdá 295 bólıydı. o óydá óltırú ḥātınla o párdanı árķásıdán kórıdılē. sárá áná ondā kılú tilwızın ęıgımmıř deydılē. áná sárá āḥır zámān bólú kıtıvurdı. inTı áná dúnyā yúzıná ęıgı kıtıvurdı. áná ámmá óyıdá ikıtā úçtá bólıvurdı. opıllá móndağ tilwızın yāğıdı. sármızı rādyá ęıgúdı.sárá aytıla mündā bír nırsä ęıgım'mıř... áwá parancı sályıdılē sárá bír kárá mündā áttı dómııdán tókılyán çaşvánt bólıydı. kárá áttı dómııdán tókıdılē kılıdán tókıdılē. sárá parancını sályıdılē 300 çaşvánt deydılē yúzıyá çaşvántnı tüşırıydılē. máná şúpılládákı çádırdı gózıdákıdáy oşá cālınıdáy tókılyanıdı. cālını yúzıdán ayāğ yúzısını kórıdı. áttı dómıını kılıdán tókılıdı. dómıını úzı°n úzı°n kılłarıdán çaşvánt tókıdı. onı çaşvánt deydılē. bırtánıkıyá barsá sárá mündā kótarı ęıpyıdılē. áná bıyınpıllē alı kóyídılē. kúçáyá ęıgdı o şú zámándákıdáy másdı. máná şú dárwázáyızdán bósāḥáyızdán bısmıllāh deşú ęıgdız tüşırıydız tā oşá míməñ cāyızáyá 305 áttı ánáyızdıkıyá bārınçın şú çaşvántız tüşırılıyan ıdı. nıryā bós'sá páyı pıyādá bārılıdı. yā átyá

mínú barílidí. yā eşák'ká mínú barílidí. áltí bóláy qarámqúl deydílē irtāñ azāndá hárakāt eşsáy
 eş'sák'ká mínídí deyə qarámqúlyá áltí bóllák'ká barídí. aráwa deydílē ātyá tákilydí. aráwayá
 hām púl täpyán ādām mínú báriidí. púl täpmáyán ādām bós'sá áyágídá kítúvurídí. opíllá
 mónđág púl biqádír ímās idí. vírrípyáyíz kättä púl idí. opíllá bír ādāmdá bír_míñ rípyá púlí
 310 bós'sá o ādāmdá páyt mündā bír_míñ_rípyá púlí bā. bú ózíní ózı ózláydı ólsá_yám deydílē.
 bóvám hōdā rāmátı ólúdí. óntír_üz rípa púlları barákán káwúşlárını içiyá tıku qóywákánlē
 sárá náví sófú bír ádāmyá zār bólmáydı. ólsá ózíní ózı kómádı. púlí bā deđılē. sárá
 káwúşlárını içiyá kórsálá óntír_üz awğānı púlları barákán. bú óntír_üz rípyanı álú kítú
 kápánlıy álú kılú, áhırátlı álú kılú ózlárını púllárını ózláryá hárç etú iltú kómú qılúdíla. óşá
 315 óntír_üz rípa mínám cümáli_yám bólúdí. kápán púlíyám qırğ hām bólúdí. am'má nirsä bólúdí.
 óntír_üz rípyá mínám áwá. opíllá bír ādāmdá ik'ki_míñ rípyası bós'sá páyt bú mündā
 ik'ki_míñ rípyá púllı bā inTı ik'ki_lák rípyası bos'sá púldār deymáydılē.....yāmır yāğmäsá
 çávláqádāñ qılıydılē deyəñ. máñá mündā íkítä qól qılú bír çópñı bós'sá móñdā qılú úzı^n qılú
 búryá bós'sá móñdā bāğlıydıla. íkítä qól qılídılē. sárá óñá bós'sá bír kúláyıştāñ kıydırídılē.
 320 óñá kálápúş kıydırídılē onı bāşıyá sállá qılúvırídılē. sárá múnı hār kımñıkıyá darāzāsıyá
 kótárú kótárú barídılē. sárá móñı ústıdāñ bos'sá áwál bos'sá yáğşı bír sárhım súnı kótárú
 baryáñnı teppásıdāñ qóyídılē. sárá óltırú óñyá bír hıyrāt beřídılē. yā bír tıká nán yā bír_rípyá
 púl beřıydılē.sárá çávlá qıdāñ deyə óñnán sárá áná hōdāwānd kárım beřadı...çáwla qıdāñ
 qıdāñ o áwlıdāñ bú áwlı deyə sárá sil qeldı silān qeldı áwá áná kótárú bārúvurídılē. hār kım
 325 áná ústıyá sú sıpıydı deyə óñá hōdāwānd kárım ózínı rahmı kılśá yāğmır yāğıdı áwá
 yāğıdı.....úmáçtı bós'sá óltırú súrpanı áñá bısmıllāh ráhmānırráhım súrpanı yáyrátádılē sárá
 úñnı ilák'ká saládılē. iláydılē úñnán sárá túzdı bós'sá kásáyá yúvıtádılē şúrává qıládıla. sárá
 áná ik'ki avuç uç avuç hār kım áná ózıyá yaraşá bír yettı kásá ümāç etú hāmsáyálēyá bíráylı
 áná yākı áná óğlı^z sápyá kıt'tı. üzāğ yólláyá kıt'tı. sağ sálámát bársın yā áná bír ādām kásál
 330 bólú túrdı deyə muşkıł kışādyá deyə. bówı sışām'mıyá deyə ümāç etádılē. sárá múnı şorávanı
 içıdá yúvútı qóyádılē. şurawanı álú álú mündā mündā tāğáranı içıdá sıpıvúradılē. mündā
 mündā tāğáranı içıdā ávkávúradılē şúndā qılú, súwını sıpıvúradılē. şorávanı sıpıvúradılē
 awkávúradılē. şorávanı sıpıvúradılē áwkávúradılē. áná sárá birtası bós'sá qázānyá pıyāzdāğ
 deydı. yāğdı kızdırádı. pıyāzđı táyláydı. gúş táşláydı içiyá dāl nóhút táylídılē lúlá táyláydılē
 335 ó zámāndá mınçá mınçá gúştı táşláydılē. bírıncı táşláydılē. şá ümāç táşláydılē. şá bírınc bışşá

ūmāç hām bişádí. agar oşá ūmāç içiyá bîrinc táşlámásá hāmírní bişyánní bílmáydílē deýän.
 şá bîrinc bişsá ūmāç hām bişádí. áná sárá múní bişíradílē. bişíryánnán sárá áná bîr hātínní
 keříríydílē. dáráwkí máñá bú áyibóví áytyánday řilu, kítáwdí oķittíradílē. áná sárá múşķíl
 kîşáddí kítáwíní oķídílē deýän áná óní yáníná súsú řoyádílē. ēttí hámsāyáyá bîrávúz deýú
 340 áná sárá távzí ķílíydílē. çársámmí sişám'mí.... yā oşa zámánnán řályán yakşám'mí dúşám'mí,
 páyşám'mí, rózmá róz máñá şú hár_róz oşá zámánnán řályán. áwá opíllá bāzāryá bāzār
 bîbāzāryá demāğ yāğídí. páyşám'mí bāzār deýídílē kättá bāzār kıldí deýídílē. úÇ kúnlí bāzār
 deýídílē, páyşám'mí bāzārdí bos'sá hār kím bāzār kúní bāzāryā bariydí. bibāzār kúní
 máydāndá bîr_zāt hām sātílmíydí. bāzār kúní hār kím bú bāzārdán bú bāzāryá barú sāríştásíní
 345 tútú keříydí. káčālí piyāzíní álú kílídí. áná dúşámmí bāzār kílídí deýídílē. dúşám'mí kún álú
 kíládí. páyşám'mí bāzār şúndaķá barídí. opíllá móndağ bāzāryá hātínla kílmağdí bílmíydí.
 kápílaní ústídá óltírú gázál áytídí. gázálhānla háydár gázálhān deýdílē kápíní ústídá
 gázálhānla. kāpí bós'sá máná şú píllá_yám bîr sāmāvār bākú bālāntí kāpí deýídílē. áná opíllá
 áná óndağín múnđāğ otāķ pútāķ óndağín gāplē yāğídí. kápíní ústídá gázálhānlē háydár
 350 gázálhān deýdílē. hódāyķúl gázálhān şúpíllē hām bā. háydár gázálhān ólú keřtí. hódāyķúl
 gázálhān hām óldí. damín bā sárá búlá dombíráy çaláridí kápíní ústíyá çíğú gázál áytáridí.
 bîrántá şású řáyín řaríndaşíníkídá bāzāryá ótyán bós'sá hātín pātín ağzî āsmānyá açílú řalídí.
 bú mársá deýú yatúkán bú támní ústíyá çíğú hātínla ayrān bólú řalídí. bú nímāyá móndağ
 gázál áytáykán dombíráy çalú deýú. dombíráy çalú áytíyátídí. opíllá hārāvātílē bāridí.
 355 hārāvātílē mínám ķímārvāzlē hārāwátí hārāwátí opíllá tîrsáyíní táyíyá áná taká řoyú tóníní
 řoyú sárá bulē tîrsáyílav yátídí. máñá móndağ gāplē barídí. iñTí máñá bāzār hām bāzār
 bîbāzār hām bāzār. řácán řaráñ bāzārdá ayāl eřkāy am'má nîrsā máydāñá yáyráyán sātádílē.
 iñTí opíllá hātín bāzār bārmíydí. eřkāylē kítíríydí. satín kítîrsá hām hātínlē kiyídí. máná
 burūñí açú kiyímídlē. nāmáhrāmlē kórádí deýú. máñá móndağín tārpáyçá iştān kiyídílē
 360 aşığlíğídán yāķárdá nāmáhrām ķórmásín deýídílē. máñá móndaķá tārpáyçá iştānlē
 kiyídílē.....cálá kıldí deýídílē máñá tópān keřdí cālá keřdí deýídílē opíllá áná sil kıldí silān
 bóldí támám yirdí álú kítí. cālá kıldí deýídílē şáv eřtú kílú yāğídí. áwá óñdağ yāğmírlē ķirdá
 iñTí... āstá yāğsá şib'bādá bóldí deýídílē.sím sím yāğáttí deýídílē. máydá ķar yāğsá sím sím
 yāğáttí deýídílē. ātāñí úyíní kóydíryán sím sím deýánday sím sím yāğáttí deýídílē. ātāñní
 365 úyíñí kóydíryán sím sím deýídílē. şib'bādá bóldí deýídílē. cállāplē bós'sá ķar yāğmásá yāmbîr
 yāğmásá bós'sá únní búğdáyní ķímmát eřtídí. dáráw vírripyá iğírmá rípá ústíyá řoyídí deýá

sirdí ústíyá vír'rípá yígírmá rípyá ҡóyí kítídí. oní bós'sá dáráw şançáyá b́ráttí. átañní óyíní
 kóydíryán sım sım. sım sım bóldí deydílē áñá inTí irtä b́r kúnyaçá yágadı. bú sım sımyá
 aylántırú kättä kättä yáğsá dáráw Һálās bóládí deydílē. cálläplē nohs etädí deydílē. áná inTí
 370 arzān bóládí búğdáy mínám árpá deydíle. árpá nānídán opíllá árpádán yávúrçáğ tártídíle.
 irtāñ yárim sír çáyráyní tártú áldíla. yárim sirdí yáşráğí yárim sirdí áldí. ҡár'rilari áná yárim
 sir b́r sirdí áldí. múní bóyín aҺşámyaçá tartídíle. ḱçáysí mínám tártídíle. múní yávırçáğdán
 tártúw sára múní iláw sára Һámír ҡílídíla. árpá nānídán bós'sá sára cárá cárá yúzí yarılmásín
 deydílē deyə ҡátíğdí súrtídíle. nānní tándíryá yápmásídán áwál ҡátíğ súrtídíle. rástá ҡílú
 375 ҡóyídíla deyə. yúziyá ҡátíğ súrtídíle. nānní yúzí Һóşrí ҡelsín deyə. yárim sír árpá bós'sá
 yárim sír búğdáy ҡóşídíle. caw yándím bós'sín. yáşşıráğ íyilsín deydílē. oníyám täpyán ádam
 ҡóşídí. búğdaynı täpálmáyán ádam bós'sá ánaşá árpání ózíní tāríğdán, cúvārídán nān, cúvāríní
 tártídíle, taríğdí tartídíle. tāríğdán nān ҡílú íyídíle. cúvārídán nān ҡílú íyídíle o píllá. täpyán
 ádam çittí bāyráğ bós'sá bólsá b́r sir árpá b́r sír búğdáy ҡílú, b́ráváriyá búğdáy ҡóşídí.
 380 bólmásá b́r sir árpá ҡílídíle. yárim sír búğdáy ҡílú caw yándím deydílē. başını tútsín.
 tándíryá tókílmásín. túşmásín deydílē. yávúrçáğdán çíğárú nān ҡílú íyídíle. múndā tirmān
 ҡirdáydí. tirmānlí yáğídí. bar ádamla tirmānlí ҡíliydí bólmásá tirmānlí yáğídí. b́z'zaní
 bówávúzdá şíbírğándá tirmānlí barídí. áná b́z'zaní bówávúz áli kítídí deyə tiyaláruz barídí.
 o zámān. tiyalēyá yúkláw áli kítídíle deyə beş sir, ón sirdí şíbírğānnán tártú kílídíle. móndag
 385 tirmān ҡirdáydí. sára sú tirmān barídí. kättä dáryānı içídá su tirmānnán su ḱlsá bós'sá su
 tirmān aylánídí. bólmásá bós'sá tirmān yātiydí. pānçár bóldí deydílē. ҡış bós'sá sú kópáldí.
 sára ҡıştá kóprağ bós'sá tártú tártú kítírú óyyá kítírú ҡóyídíla. múndā árdí tarmáydá nirdáydí.
 múndā ҡílú íymáğ ҡirdáydí. opíllá móndag píşínladá óñdā ҡázān pázān yáğídí. Һámál bóli
 kílívursá bárrá píyázdí eku táylídíle. barrápíyázdí súdú kóp ҡóysála sápsaríğ barrápíyāz
 390 bólídí. is'síğ nānní b́şírú kílíydíle deyə barrápíyāz mínám ҡóşú íyívúridíle. múndā píşíndá
 ҡázān ҡóymáğ yáğídí. ҡázānnı o áҺşāmnán bú áҺşām b́r ҡázān ҡóyílídí. o bazār áҺşāmíndán
 bu bazār áҺşāmíná b́r şōrwá b́şídí. páláwkí aytyánízdáy çānān çānān bólídí. o bāzār áҺşāmí
 b́r şōrwá bólídí bú bāzār áҺşāmí b́r şōrwá bólídí. palav bós'sá ígírmá kúnnán on_bēş kúnnán
 b́r páláv bólídí. bólmásá ḱçírí bólámídí ūmāç etámídíle ḱçírí etámídíle māşává ҡílámídíla,
 395 māş mínám b́rincnı ҡóşídíle. unnı ҡávírú ҡóşídíle. b́rinc táşlídíle, māş táşlídíle deyə ҡār
 yáğsá māşává ҡílídíle ҡardá yáşşı bóládí deyə. için ҡízív sára māşává ҡílí içídíle...atālēnı
 bós'sá únını ҡávírídíle. únını ҡípķízíl ҡílí ҡávírídíle deyə içiyá unnı tayláv súdí táşláv sára

átálā kílú ḥātínláyá berídílē. içiní ađrígíni álsín tók'қан ḥātínní. báyín_píllē yám kíçálē yám
 atálē bíšírú içivúridílē. tógmáyan píllá ḥātínlēdán başqa wáḥt hām. başqa óndāg máña múndā
 400 pálaw inTí pálawdí kótármáydílē. gúş alí kílín şorwá kılaylı pálawní kím iydí deydílē.

úlkár mínám tárází bərbíridán nā-rází

úlkár kavak'қа kıldí, dálámá tawāk'қа kıldí.

úlkár mínám tárází bərbíridán nārazí

kýoy gúşını yimáydí. kóz'zi gúşıná tóymáydí.

405 kıoylē toğadí úlkár bā şá úlkár çígadí pişānáyızá bóláđí. áná kavāk'қа kıldí dálámá inTí
 táwāk'қа kíláđí.... máná kıoylē toğadí, ináy toğadí. ađızdí táyláysız. ađızdán sárá súttí
 táyláysız. kázānyá táyláđí dalámání, súttí táşláydílē. súttí kıaynáv şilyárim bólú keşúvı^orsá
 ađızdí tayláydílē. ináydan ályán ađızdí áltín ađızí deydílē. ináydí áwál ađızını áladíla. sárá
 yúzdán áltín ađız deýú álıydílē aylántírívíráđílē dálámá bóláđí. içiyá sídāná táşláydíla. kóz
 410 tíymásín deýú. sárá áña am'má kıarín kıarındaşyá hámsāyá óğıllá távzi kılú kılú bír kásá bír
 kásá beráđílē. máña pálánçanı ináyí toğúmmiş deýú berídílē. áná şúndağın kılú berídílē....yeťí
 inágá deýú çíğıydí. çārpāyá íkítası móndağ íkítası móndağ ónnán sárá tórtá úştáyá yā
 kıyítídan bārívíráđí. yeťtí inágála birtási ólíptí. çārpáyáyá sālú álı kítáttí. yeťtí inágá deydílē.
 áña şú píllá hám çígadí āsmānyá. úçtá inágası kıyítídan yıđlav kítáttí. ólá kótáruv kítáttí
 415 deydílē.....tiyáçilē kítáykan tiyalē ótíñyá kítáykan keçádan nārí máná ón ik'kí bácálá bós'sá
 opíllá sáhár deýkánlē ón ik'kí bácákú yáğákán deýän. opíllá sáhár deýkánlē. sáhárdá sárá
 tiyákáşlē tiyásını tártí kítívęrsá sámān yólıyá kıarāv kítíykánlē. oşá bārínçín ádaşmáykánlē.şú
 yólyá kıarāv kítívęrikánlē çóldán ótín álı kilyánikánlá. oşánnán sámān yólı deýkánlá. sámān
 kıadímí zámānda birtá tiyásıyá sámān yúkláv kítíyátúkán sámānní kıaptí ađızdán tókílú ik'kí
 420 támānyá sámān yólı bólí kítúkán sárá. oşánnán oní átiní sámān yólı kıoyúkánlē. oşání uçín
 aytáđílē kıarri tiyá yólçı bóláđí deydílē ḥātínní kıar'risá pālçı bólár, tiyá kıarısá yólçı bólár .
 áwá oşáña aytíđílē. tiyání káysásını kıar'risí sárá ildáyda yól başlav álu kítívurídí. kıongírāğ
 taķıkán tónķír tónķír kítívurídí. o bāzārdán bú bāzārá ótín kítírú sátíđílē. sámān kítírú sátíđílē.

āy mínám búlbíl múnāsú óltírár

425 gúl şāḥásín búlbíl bāsú óltírár

gúl aytádí sáyrá búlbúlím búkún

sáyrásám āşığ ózíní óldírár

súrmá ҡóydím almádí ҡāşım mání

ҡáríndāştán bí táláy báşım mání

430 ҡáríndāşım ҡará kázáním mání

ātádāşım sáylı bāzārím mání

sávzívān aytáykı sárdārím işit

úzín bóylí mínāsú yārím işit

435 sávzívānım sáttār sāğíndím sání

āğácáním búsyārā sāğíndím sání

çárḫı gárdán aylánádí zúl mínám

yámān ҡúrsín kóydírádí tıl mínám

440 yāḫşíní tártsāñ kílár bír ҡıl mínám

yámán ҡórsín ҡelmádí zāncır mínám

opíllá bārídí sávzívān áytílmáyání oçın yádímdán çıǵu kıttí. yávúrçáğ mínám çárḫ yígíryándá áytídí. ҡālín tóǵlıydí opíllá aytídí.

ҡázánní yáníyá bārsāñ ҡárasí yóǵár, yámānní yáníyá bārsāñ bālāsí yóǵár.

445 yāǵı emmísím óltır pálánçá gāpní alıştırı yúridí emmísím búgúníñ áytá kórmáǵıñ

dívāldá ҡúlāǵı bā árpádá kısıyí bā (áytá kórmáǵınıñ dáráw gáptí álu çıǵadı.dáráw támām yírýá yáyrátádí deýú.) birtá birtá gúm ҡılıyí bólmıyıkán gáptí gápírmá dívāldá ҡúlāǵı árpádá kısıyí bā gúm ҡıl gáplámá deýídíle. bírántádán ğívát vúrcáğ bós'sá

námkaş dívāldáy óziñyá tártmáginín (sáñyá gápláykáním yáğ başká başkálēni áytátímmán
450 námkaş diwālday ózinyá tártmá deylē. ....

búrdá máñá ísmalāğ bā. cáğáşáy, cáğáşaynı áná opíllá bír bícáğ álu bílçá álu çóçímámá bā
deyídílē,cáğáşáy bā deyídílē bilçanı álu áná kólúzyá álu kítídí. ayāttá máydānlēdān bārú
cáğáşáy kávláv kílídí. sárá çíçímāmání kótí tápú kílídílē. kásáyá sālú yúvídílē deyə sárá
cáğşáydí hām artú yíyídílē çóçímāmání hām artı iyídílē. şırín şórá deyídílē dómmá şórá
455 deyídílē darráw şórání tápı kílídílē deyə şórání tápı kełú darráw artídílē. pākízá kílídílē deyə
hámıryá kóşídílē deyə káridílē sárá oñá yáğ kóşı káridílē. şórání kóşı káridílē. oñá aláçá pátır
deyídílē. aláçá pátır ótlı pátır. mílkinláyangınáyná aláçá pátır deyídílē. şórták'kiná şórání şórí
mínám şórtáy pátır bólídı...gúşlı pátırdı bós'sá áná gúşnı tóğrıdílē gúşnı içiyá dommánı
tóğráydílē, pıyāz tóğráydílē áná muñá pāmádır kóşádílē. máñá mónđáğ bız'zá bós'sá máñá
460 mónđáğ yáyrátıydı. sárá gúştı yám içiyá mónđáğ yáyrátúv kóyú sárá máñá mónđáğ kılú kóyú.
tóğálāğ kılú álu bārú máná mónđáğ kılú áylántırú sáládáy kılú bāsú sárá kátlámá súráy
mínám súrádílē. monı gúşlı nān deydılē.....aş hámır pátırdı bós'sá aşhámırnı tútádílē, tútú
kóyú aqlávdá yāzú sárá yāğláydı. yāğláv sárá oñá aşhámırpátır, lāçırá pátır deydı. táwlváv
hām máná lāçırápátır kılıydı. ózını táşlámásın deyə tándırdá deyə, máná mónđáğın çār kúncá
465 kılú hām lāçırápátır kılıydı....mónđáğın bárk sárktı kóryanúz yáğ alákáyda kálın tókıdı. bárk
kełdı deydılē bú kándá nırsáykán bárk tamām ırnı yáhtı berımış. áná támám nırsáyá yáhtı
bıryımış oñá gógırd kırıy bólımımış. oñá máná mónđáğ şışá artáykán láttá kırıy bólımımış.
mónđáğ kılú bās'sañ ózı kılú kálıymış deyídılē. sárá sárá bárk máná búrdá... mıtárhāná
deyídılē ordá mıhtárhānádá ózını mıhtarı bāridı. kättá māşını bāridı şanı uçın mıtárhāná
470 deyanlē. kättá kättá mıtardı úyıdáy mıtarı bāridı. sárá şām bós'sá mónđáğ keçáy kúndız
yágıdı. şāmnı allāh deşá mıtarını çālān kılıydı. sárá am'má ályánıkıyá sárá bárk kılú kálúdı.
yáhtı bólú kálıdı. ályán adámnıkıdá bāridı. ilācı etyān ādám álúdu eţmáyanıkıdá o şá hām
yāğıdı...kálın tókıdı alákáyýá til taylıdı. aşşám bós'sá tórtta beştá alákáydı katar eţú kóyıdı.
monı sárá óltırú iş'sásını artıydı. pāklıydı. yúvıydı. sárá ana kálın tókıdı. kóp óltırúvırsá
475 bız'zá cānúzdán bizār bólımıydı. kánnúz áçlıydán kalınúz káladı deyə. alákáylē káp kára káp
kára bólú kálúvúridı. kálın pátını alıdı deyə şáppá şışásını çığáru kálın pátı mínám şışásını
pāklıydı. monı sárá pāklıdı deyə káyçı mínám pıltásısını kırkú alıdı. sárá bú inám
yáğşıVálágınáyná bólú yānú óltırıdı. bız'zá kálın tókúvúridı. yáhtı bóldı deyə. mán bós'sá
alákáylarımını kättá kázányá sālú káynátıydım. yāğ'kárısıdá kırı kálmásá yáğşı yanadı deyə

- 480 çáydişlê xaynatídím deyə ústídán áqırıydím. kálápúşíyá bós'sá yálápláw yáníydí. sára bír mimān kílgıday bós'sá bú yáhtákılē sára páyzıllāh barídí dúkání barídí. yañ yámni çırāğı yaşşı yánadı. bír ólaykán álakáyni máñyá kítírı berídılē deyə şú álakáyızni berıñ deyə álú kaçú kítídılē yáhtı álakáy deyə. yáhtı álakáyızdı máñá berıñ deyə āh.. birmímāñ kózım qórmáydı qálın tóqımáq'qá deşām hām sızni álakáyız yáhtı deyədılē. álú kaçú kítídılē. açça bólú yáníydí.
- 485 açça bólú yanú dútav yátıydí.

Derleme yeri: Andhoy/Kassabhana

Kaynak kişi: Camila Mardankul (62 yaşında, İlk Okul, Ev hanımı)

Metin kodu: K02

Konular: Hayatı, Günlük işler, Doğum, Düğün, Ölüm âdetleri, Yemek tarifi, Günlerin adları, Yıldız adları, Kuş adları, Çalgı adları.

âTİM CÁMÍLÁ.. MÁRDĀNKÚL... YAŞIM ĀLMÍ°Ş-İK'KÍ...SĪNFĪSĪYÁÇÁ OĶÚDUM. SĀRÁ OĶÁLYÁNĪM YĀĖ.
 ĶÁS'SĀPHĀNÁDÁ TÓĖĪLYÁN... ĶĀLĪN TÓĶĪDĪM. KEÇÁY KÚNDĪZ, KEÇÁYÁ BĪRTÁ YÚĖĪRĪLYÁNĪDĪ KÚNDĪ°ZYÁ
 BĪRTÁ YÚĖĪRĪLYÁNĪDĪ. ĖÁRÚÇĪLĪ WAĖTĪDĪ ÁTÁVÚZ ĖÁRÚYDĪLĒ. TĀPYÁN KÚNÚZ HĀM BĀRĪDĪ TĀPMÁYÁN
 KÚNÚZ HĀM BĀRĪDĪ. MÁSÁLĀN BĪZ'ZÁ ĶĀLĪNĪ KÓP TÓĶĪDĪ. NĪ MÚNDĀ MÁKTÁWYÁ KÓP ĶÓYDĪLĒ. NĪ
 5 MÓLLÁYÁ ĶOYDĪLĒ. YĀĖÇĪLĪ WAĖTĪYDĪ. ĶĪM'MÁTÇĪLĪ WĀHTĪDĪ. ĶĀLĪN TÓĶĪYDĪ KĪÇÁY KÚNDĪ°Z. ĪYĀNĪ NĀN
 TĀPÁLMĪDĪ...ĀTÁM ĶÁS'SÁVÇĪLĪYÁM ĒTYÁNĪLÁ DÚKĀDĀRÇĪLĪ HĀM ĒTYÁNĪLĒ. HĀR ĪRYĀ ÓZĪRĪNĪ ĖÁRÚKÁRLĪ
 ÓÇĪN VÚRYÁNĪLÁ...YĀĶ'KÁ ĶĀLĪN TÓĶĪDĪ ĀNÁM BĪÇĀRÁ RÚZĖĀR ĒTĪDĪLĒ. ĪP LÓK'KÁ ĶĪLĪBERĪYDĪLĒ. ÁWÁ ÁNÁ
 BĪZ'ZÁNĪ RÁNGĪ°ZNĪ BÓYÁW BERĪDĪLĒ ÁTÁM. ÁWÁL ĶÁS'SÁVÇĪLĪ ĶĪLĪDĪLÁ SĀRÁ DĀRĀZÁNĪ ÁĖZĪYÁ BARÚ ŞÁ
 DÚKĀLÁÇÁLĀRĪNĪ DÚK'KÁNĪDÁ NĪRSĀ SĀTĪDĪLĒ. BĪZ'ZÁ KĀTTÁ BÓLYÁNÚZDĀN SĀRÁ ĪNÁĖLÁ HĀR ĶĀYSĪ HĀR ĪRÁ
 10 TĪT BÓLÚ KĪTÚ BĪRTĀSĪ ĶĀLÚ O_YÁM ÁNÁ ÁTÁMNĪ YĀNĪDÁ ÓLTĪRĪDĪLĒ. TĀPYÁN RÓZÚZ ĪYĪDĪ. TĀPMÁYÁN
 RÓZÚZ ĪYĀLMĪDĪ. ĀŅÁ ÓADAĖ WAĖTLÁ ĪDĪ. ĀŅÁ ÓNDAĖ WĀĖT BĪZ'ZÁNĪ MĀKTÁPYÁ OĶĪ°YSÁYĪDĪ. ĪŅTĪ ÁNÁ
 ĖĖŞÚZ KĪTĀDĪKÚ AM'MÁ OĶĪURSÁ BĪZ'ZÁ BĪR NĪRSĀNĪ BĪLMÁY_UZ OĶĪMÁĖNĪ BĪR NĪRSĀNĪ.....ÁMÁ
 ĶÁSÁWLÁ OŞÁRDÁ, TÓPARĪ ĶÁS'SÁW ŞÁ KÚÇÁ MAĶSÁD ĶÁS'SAW AYĪLÁDĪ.ĶARA ĶÁS'SÁV DEYĀN.ĶÁS'SÁV
 TÓPÁR AYĪLÁDĪ. ĶÁS'SÁVÇĪLĪ ĒTĪDĪLĒ. AM'MASĪ ĶÁS'SÁVÇĪLĪ ĒTĪDĪLĒ. MÁNÁ ŞÚPĪLLÁ_YÁM ĶÁS'SAWÇĪLĪ
 15 ĒTĪDĪLĒ. ŞÚ WĀĖTÁ_YÁM MÁŅÁ SĀĖĪDĀT ĶÁS'SÁWLÁ ŞA .AM'MÁSĪ ĶASAW... BĀZĀRDĀN MÁLDĪ ĀLĪ
 KĪLÁDĪLĒ. AWĪLDÁ SÚYADĪDLĒ. ĒLTĪ SĀTĀDĪLĒ SĀRÁ.... ĶÁS'SAVĖĀNÁDÁ ĶÓY SÚYÁYKĀNĪ_YÁM BĀ. ĪNÁY
 SÚYÁYKĀNĪ_YÁM BĀ. ÓCÁY SÚYÁYKĀNĪ_YÁM BĀ. HĀR ĶĀYSĪ HĀR RAĶAM ĶĒTĪŞĪ DÚKĀNĪYÁ ĶĀRÁYDĪ. BĪR
 ĖĪLĪNĪ DÚKĀNĪDÁ ĶÓY SUYĪLĪ YAĖŞĪ ĶĒTĀDĪ. BĪR ĖĪLĪNĪ DÚKĀNĪDÁ ÓCÁY SÚYĪLĪ YAĖŞĪ ĶĒTĀDĪ. BĪR ĖĪLĪNĪ
 DÚKĀNĪDÁ KĀTTÁ MÁL SÚYÚLÚ YAĖŞĪ ĶĒTĀDĪ. ONĪYÁM MÁSÁLĀN PÚLĪZYÁ ĶĀRÁYDĪ. SĪZDÁ PÚLĪZ KÓP
 20 BÓSSÁ KĀTTÁ MÁL SÚYÁSĪZ PÚLĪZ KÁM BÓSSÁ KĪÇKĪNÁ MÁL SÚYÁSĪZ. ÓZĪZĪ NĪMĀĪZYÁ ĶĀRÁYDĪ.ĀLĪ
 PÚLĪZ BÓLMÁSÁ KĀTTÁ MÁL ĀLĀLÁSĪZ MĪ... ÁWÁ KĀTTÁ MÁL ĪNÁY ÓKĪZ KĪÇKĪNÁSĪ ÓCÁY ÓNNÁN KĪÇKĪNÁSĪ
 BĪRTÁ ĪKĪTÁ ĪLĀCĪ ĒTYÁNĪÇÁ ĶÓY ĀLÚ SÚYĪDĪ...TĪWĀLĒ ĶÁTĪM WAĖTTÁ SUYĪLĪYDĪ. ALĪ ŞÚ ZĀMĀN TĪWĀLĒ
 SÚYĪLMÁYDĪ. ÓŞÁ WAĖT TĪWÁ_YÁM SUYĪLĪDĪ. ĀT HĀM SUYĪLĪDĪ. BĪZ'ZÁNĪ OŅ YAŞIZÚDÁ MÁSÁLĀŅ ÓN

beş yaşúzdá súyílídí. inTí tiwání kóp suymáydílē. bīrān waḥt taylāg súyádílē. oníyám dawāyí
 25 deḡ. inTí móñnan tiwádán nācirçilí tǎpílātímmiṣ. o waḥt dáwáyídí ūstāḥānī iliyáçá átám álí
 ayaǵláriyá súrtídílē inTí márāzī saratān ṣānnán bóliymiš. yā bīrān nirsä ṣānnán bóliymiš. oní
 için súymíymišlē. áttíkí áñá ó píllá kóp súyídílē. inTí áná áttí tání suymáydílē. o ildán bú ilá,
 ḥalálákānimiš inTí mürdārimiš.... o píllá āt ḥalāl deydílē... átaṃlā yām áttí sūtíní içiydílē. áttí
 sūtíní içyánláríní sáváví bīrān ayāg aǵríg bil aǵrígkǵá fáydásí bā deydílē. inTí márāzī
 30 ḥáyvānāt tǎpímmiš. áttān inTí áttí yāniyá hiç barmáydílē. inTí áná yāg hām. o waḥtlamí
 aytamankú ātlādá kitiydílē arabístānyá ātlādá kitíydílē. tiwālédá kitiydílē. inTí máñá tayārā
 mótár piyāda keṭiydílē. o waḥttá niç'çi waḥtyáçá arabístānyá piyāda bāryāknlē. tiwāliyām
 kitáyknlē ātlíyām kitáyknlē kopísí tiwālí kitíyknlē. tiwāyá kitiverikānlē tūṣáyknlē,
 çíǵáyknlē kitáyknlē niç'çi kún deyəndá tiwā mínám eṭiṣú baráyknlē arabístānyá. bīr
 35 waḥttá keṭíyknlē bīr ildá eṭiṣí_keḷáyknlē. o ādāmla móñdāg ákānkú sāra bístí_çār sāi°t óydá
 birtání ḳórmáydí. birtáyá gǎp_ḳóṣmáydí. áñá móñdāg cíyá bārú yālgān gǎplámáydí. inTí
 mársáyá kitádílē. ṣaytānlík'ká mársá arabístān hām inTí hiç nirsá bólmáv ḳaldí. ālú kiládílē,
 nirsä ālú kilyání kitádílē gǎp álí keḷyání kitádílē. ṣá ḥācī ādamladan inTí ḳórḳín. yālgān
 gǎplēnī gǎplámáyknlē zamānālēyām oṣāndāg yaḥṣídí. nācirçilí_ān yāǵídí. kuncít yāǵíláyídí
 40 yāḥṣí bālan bīrínclayídí. inTí máñá mūdā am'ma nirsä láylín palāstik nirsälá nācirçilí_ān
 oṣānnán kóp bóldí. oṣá dārmāñliyímá ḳarayanımdá ṣapíllá pūḥta nirsānī kóp iyúkānım ṣunçá
 bóli óltirímmán. bólmásá ṣunçá mánda ḳuwat yāǵídí. dardım zōr maní.... yāǵídí yak'ká çíǵıt
 yāǵí, zıǵır yāǵí... çíǵittān bóladí máñá paḥta eḳádílē, sārā ṣānı çíǵıtıñı āladílē...sārā áná
 māṣiñyá táṣlav mársáyá bāryāndın máná ṣundāg cūvāzyá táyláydílē, oñdán çíǵádí. kuncít
 45 yāǵí kuncítı çíǵádílē kuncítı cūvāzyá táyláydílē, hām yāǵını iydílē. o yāǵdáy yāǵ hiç yāǵ
 hām ó yāǵ bīr róz palav eṭı yeyiñ ik'kı úç róz sızıyá iráyızıyá hāl bóladí. inTíkılānı dārrāv iyıñ
 másálá palāstik sóǵurú kitádí. iráy baṣız bāǵrızdán. cānızıyá yaḳmáydí. o bawāttān nācirçilí
 kópalı keṭáTtı.... āwliyā bā. bāywālcān bā. çārdá máḥsım bā. onnán nāryā ötsāyız marsanı
 táyídá onnán nārdá hām çillá āwliyā deḡ ḳoyılyān bız'zā bilmáyúzkú. çillá āwliyā mí yā bīr
 50 sādāǵlári bólay bilmáyúz inTí ṣunçákú bīr nímáká ḳılálmáyúz. ḥānāḳā kúçadá máná bāçálá
 çillē bóladí. o wāḥt ṣúpíllē oryá álí bārmáydílē. baçalanı kasalı yúḳiṣádı deḡ. o wāḥla bāçálá
 çillá bólsá ālı_bāridílē çillásı tókílidí. inTí o awliyālanı yanıyá ālibārmáydílakú órdá hār
 raḳam nācır bā yúḳiṣı keḷádı. opíllá ondāg deṃídílē. opíllá kópısı dāktār deṃíydílē, táwı°g
 móllā máná mūdā bāǵz bastırmāǵ oḳıtmāǵ avḳálatmāǵ, sínásını túttırmāǵ kātā gǎpúz ṣá idí.

55 kóp sáwı̇ğ vürsä máqsád riziş bólsáy kättáwúz, birincáwá çitína mürçi táyláv içiydí. áwál
hōdā şúnı́ mınám yāḡşı bólídı. in̄Tı́ hiÇ mündā gāplēni eṡmáydılē.in̄Tı́ máşú kárá óltırsám.
ózımyá ózım aytamán şa waḡtlāni yāğını ḡuráyını ózı dáwáyıkān. in̄Tı́ki nırsālēni ózı dárd
täpádı. pālāstik nırsä şú pákistāni birinci túzı mı. o róz taşnāP ḡagāzdı açımınan içıdān plāstik
çığıptı. şá ḡágāzız túzı mı o waḡttā ḡágāz yāğıdı máná kısáydı. bızá ólmáv yürívúz sağmán.

60 átavuz kirdı sisán. ānám kirdılē sisán_tór yāşıyá. şú waḡtkú birtá királmáydı. áná şundā
waḡtláydı. úÇ áwliyā bā oşárdá. şú şāhırān deydılē. maqsád kómıláykān ciyı̇z órdáyám bir
áwliyā bā. çıllá awliyā sıvāl áwliyā máná búrdá bız'zāni mıçıtı̇z yānidá ótıyákkān cāyídá
awliyā bā. ánāşá sıwāl áwliyā. bir waḡttā ḡalyān aşrapdı ḡolíyá túştı. bírdān bir tórpáğdān
súrtım mánı kúlgı kılı rışḡān ḡıldılē. ḡıvā túşú kıttı tükılú bólá kıldım awıldákilē rışḡān ḡıldı

65 bir awliyādān hām sıwāl tükılsın mı deyu dāktáryá bārsáy ḡırḡı ālādı. bú ózı şá áwáلكı
gāplāni ḡáláymán. ānız hām şa işlárımnı eṡámán. áwálı ḡōdā dúwı̇mı ónçá dāktáryá nımá
ḡılmımán. şú ḡádımı işlárımı eṡmāğçın bólámán. ānız hām şúpilláyām. a şı bāğzını bāsámán
áwḡáláymán yā bir siláymám sınısını tútámán. yā bir ayāğ kól eṡāmān şa awliyāyá
āli̇barámán.... ḡócāyḡāb awliyā bālā áwá bāywālcān bālē şāhımárdān cān bālē. işān

70 bówámlakı bālā. óşālēyá púl siláymán. barmásám púlinı siláv ḡóyámán birān waḡtı kılsá
birámán... çıpḡanya híÇ nırsä kıli bólmáydı.çıpḡānnı ózı çığú ózı kıtmásá pas cānızdá ḡaládı.
çıpḡānnı fāydası bārakānımış. bir bir ḡili bā eṡkáyı bóládı. o birtá çığádı o ózı aḡrú aḡrú
kıtādı. ayālı bā kópáládı óñá dawā súrtsáyız dawā zóráḡtırádı. bız'zá o waḡttā súrtmıydı. hālı
şúpillala súrtádılē.máná kókrāñ hām súrtáykānlē inám bós'sá tınçár ónnān ālıkānlē bız'zá áná

75 kól wúrú kóryanı̇z çıpḡān kóp çıḡ'ḡān. ónnān áwál paşa ḡōrdá çığdı hāmá baçalarımıya nabilá
dá tóḡḡızta bā. am'ma ciyiyá çığdı. am'má dáwá ḡıldı mán dáwá kılyānım yāğ. ózı çığdı ózı
kıttı. ózı kópáldı.sārā bāçalárımnān nacılāyá úÇtä çığdı. hār ḡáysiyá çığdı. ikıtā úÇtä āñá hār
ḡáysiyá çığdı. ikıtā úÇtä kıttı ózı. mán davā kılu kóryānım yāğ. o wāḡtlá bılmıydım hām
dáwānı.... tış aḡrıyāndá kättā ḡılsám işān bówámláyá oḡıttırıydım....ḡızḡın ḡilyāndá áná şu

80 yāḡşıgínāyná birincáwānı eṡtırıydım deyān bir mórçi táylıydım deyān kórpáyá vıráv in̄Tı́
nımārsá ḡıládıla tárbānd eṡtırádı. mán nımā ḡılámán başḡáyám bir kórpānı táyláymān
ıs'sıḡḡınāyná wıralú yátú bir tıllāv túrámán awállı ḡōdā şúnımınám ḡóvirú ḡórádı. ilān çiyān
çáḡḡāndá ilān hatmı óldırıkān. ondā hiÇ... mas. imkānı yāğákān óldırmásá. bız'zā waḡttā
birtānı ḡássávḡānádá si̇ltān bāy deyḡān ādāmnı ilān çáḡtı. opıllá ikıtā dāktār bā. o dāktārni

85 yānıyá barádıla. birtāsı bā birtāsı yāğ. birtāsı bir pişḡarı eṡādı bólmáydı. kıtırı táylá

táylálmáydí. dáwá yǎgákān. iñTí másálán täpílú qóysá hōdā kōrsátmásín. şú wahtla mán eşitú koryánim yǎğ. çiyān çáqқанiýá awāl bāridi dāktār oqıttıriydılá. iñTí şupıllá pişkārısini eştirādılē. bız'zá oqıttıriydı. bówám baridilē oqıdıla. gādāy bówám oqıdıla. qara mórÇları barıdı. birtä birtä bıryānlá máñá bos'sá ótmáydı. o mórÇyá dām sālídilē. mórÇtān här

90 qáysúzyá birtá ikitá iydıriyānlē ótmáydı máñá.....hiÇ hām dāktāryá kōrsátmiydılē....şapıllá máñá mársá yināni dáwáyı, máná mársá ózımnı cigārımnı bardım kābilyá, ayttı úÇ aylı ómriñ bā ólásán deđi. amályāt eşāmán deđi. opıllá hámályāt kättá gāpidi. iñTı máñá kım bós'sá súyı táyláttıla. sārá áná móñı bāçáláni ótásı ayttı yā keğiniñ úÇ aylı ómriñ bólsáyām yānimdá ólginiñ biyáz óláykāniñ deđilē keđdi. ānām biçārā ón_bış rıpyalı dáwáyı nāzrillāh máhsım

95 deydilē.hānız hām bālā ózları yǎğ óğılları bā. oşānnān bārú ón_bış rıpyalı dáwáyı álı kelú qāynátú birdilē. o şānnān cigār āgrıgım gúm bólú kittı. maqsád ón_sántısı kātı qaldı. hāliki ālmış_ık'ki yāşımıyá kırımmān hām yúrımmān hānız hām. opıllá áná úç aylı ómriñ bā deydı. áná şú eşiykän işüz nāzrillāh máhsım idı. oqı°m idı. tavi°ğ hātın... ózi beřikän úÇ raqam dawā beřdi. hālı dārdızdı barı aytasız. şıpillá_yām qızámıg māmáyá beřādılē. mán ānız hām

100 şupılláyām şú am'má dāktār deydı çaptı. mán nazrillāh máhsımnı yāniýá bardım. máñá bıryúzı_ellı rıpyalı nırsä beřdi. gúllälá, míhça qálámpúr máná bú inām bır nırsä deykānlē onnān máñá mündā súyá táylāw qóyılā içiriylē deđi. içirilē deđi. içidākısini álı çıgádi deđi. kánāwça. pişkārı nırsä eştırmáyılá deđi. kātım wahttä yām qızámıg çıgıydı. ākısın yǎğıdı. şula birtási bır nırsä bóldı mí deđi. adām acalı túlsá deđi. här ĩrdáyām óládı deđi. māhsád hōdādān

105 kórmāysillē qızāmıgdān kórasınlē deđi. mání ózımyá ayttı. här kāysıdān táyladı. gúllälá táyladı súyá bışı qóyın içiriveriñ yıráydākini áláwini ālı çıgádi. míhça qalámpúrdıyām, masalan áná kánāwçanıyām, sārá kóydıráykān beřdi. kóydıráykānlē kóydıriñ deđi.kapúr beřdi taqın bünidá isı kalmasın deđi. bırızi_ellı rıpyalı dáwá beřdi. tór bāçáyá qızámıg çıgđı. āksın eşıgsızıdı mánikılá. āmāsı níwārālārim āksın eşıgsızıdı. bú yām gāpláydı o yām gāpláydı

110 am'mádān gāp eşıttım ākısın eşırmısān deydı. mán ākısın eşırmıymān hōdāyá táká qılāmān deđım. kıtırdım bışırtırdım. áná şāğ kóydıridi. sāyá túşmásın deydı. kıpáy kóydıriydı. pişkārı álı çıgmáydı kipay gúwá álı çıgádi. kıpāynı kóydırın yúzıyá tútiñ birdān álı çıgádi. támām cıyızdı bólmásá çáqı kıtı_úradı. máná şūndāğınlá eşıydı. áná şāndāğınlá eşıydı. áná şāndāğınlāni oşārdān ālıydı. sārá ik'ki úÇ qalla işān bówāmláyá oqıtsáy oqıttıriydı wahtı°zdi

115 täpsáy wahtı°zdi täpmāsáy púl sılāv qóyıdı. här waht nimä bos'sá bārú oqıttıriydı hām púlları

háq tárıǵlarını hám berı qayıydı móñdāǵıdı. qızıl rómál baǵlıydı. táñá taqıydı başını hıyratı deyu inTı o şá etyän. çapalaw daktarıya alı kitadılē. manı nirsälärım qalyän ciydä qaladı. alıkeqlyän nirsälärım.....maná uÇ aylıdä aná oyda eṭa_üz bir māmānı billı qılávuz. māmā şanı māmāsı bóladı. şá waht aná māmāsı bóladı. aná māmālē oçın atını tütü yuqlaydı. etti aylıdä
120 bäsriqadı nirsä bóladı. şalá oçın etti aylıdä bir eṭü qoyıladı. toq'qız aylıdä eṭávuz aná arzi armän deyu eṭadılē.här kımıyá birıstırádılē añá hamsayalaya nirsäläyá... māmälärüz için maná arzi armän bilsillā pälänçanı keşinidä baçası baräkän mañá eş eṭiptı. bilsın hám deyan bizzanı hám nimávuz bā bilsın hám de_üz deyan. mahsad aná qadımnan qalyän şá awaldän qalyän bú ešlē māmālē awaldän qalyän. bimāmákú hiÇ birtä toǵalmaydı. inTı daktarıya kitadılē awal
125 daktar kitmiydilē. on_kun dard çakiydı oyda çakiydı. oyda toǵıdı. haliyam şupillayäm bā hātınladän toǵaykän hātınladän... yänımdä lattala bóladı. tayıyá pälästik toşımán. üsttän lattä toşımán. onı üsttän här dard tütyänginäsıdä qarnını bäsü tütü öltiriviramän. hōdā tā yolını berinçin hōdāyā taká qılú. púl silımán. işän bówalāyā deyu maná bú māmālēyā deyu, ün qoyamän bir tawaq'qıná. maná şú hālāyız özlári toǵsala şandaǵ eṭü anāyız minám toǵdırú
130 qoyávuz. daktar baru koryanlırı yaǵ. mudām yānuzdä awal bōwı'z idilē sārā anāyız. mán ózım hám hiÇ daktarıya baru koryanıım yaǵ. onikitanı toǵdım deşám am'mā kúlär hám. sārā aḥırkı ikıtā minám on tōrtā bōldı. tuşyan minám. şandā yäm daktarıya bari° koryanıım yaǵ. bidaktar... onı süyā bişikānlāymış içiraykänlē.dardı qızısın deyu. inTı şá im bōssā qızıydı deyan... daktar paktarıya barılmaw şındaǵ beş pancā yazılıdı deyan içiridilē... kättā māmálā
135 alwástı māmālē bóladı. kättā māmálā bóladı. bōwı fātmalanı masalän mündäkú bōwı fātmála öltiriymişlē. umid eṭü qadım zāmānnän qalyän. qır kōrpā toşıymışlē ādamzātyä dard tütsä bōwı fātmalanı ózi baça üstiyä kityānlē deyan. qır kōrpānı nımäsıyā toşımışlē. qanı şú kilāmi kilmāymı baça üstiyā kittını manāsı şaymış. sārā qır kōrpānı toşaw hālı baça üstiyā qāTım wahttä kōp kitāykänlē.ōndaǵ hämkú demāymän deyan hālı maná şupillā daktara bārādılē. şá
140 bāwättän qōrkı bārādıla. o wahttlā hōdā ózi yol birikän daktar yaǵakän. masalän daktar hám kōpaldı. dardı yäm zōradı inTı o qır kōrpānı toǵú cā_ūzyā ótsay şú här rōz qır_çillā çıǵdını manāsı bōwı fātmā kōrpāvuzdı yıǵú alādıla inTı qır çillādän çıǵávuz. tuşsayız gäpyā bú qır çillanı manāsı maná şú. bōlmāsā qır_kūnyāçā mūnı idārā eṭalāsız mı siz. oyām keładı būyām keładı. bāzārham alı kıtávuz daktarıya hám alı kıtávuz indikilanı qır_çillādän nimāyā çıǵdın.
145 qır çillādän maná şú bōwı fātmálā bız'zä qırǵı'z kūnı bōwı fātmālē qır çillanı mārāsını yıǵı

150 áládí kórpásíní. ķír çíllání máñásí bóládí. ętti kúnísí ģatar beş kúnísí ģatar óñbíri kúní ģatar
 tóķķízí kúní ģatar sárá şú ķír kúnyáçá hām máĥsád ģatar ķír kúnyáçá bówí fātmālē káşāl bólú
 óltírímışķí kilámíkän kilmáymíkän. bāryān ķír kórpání ústdā yātādí. bārmáyān rózí birtásíní
 yíģí áladílē. sárá áná móná bós'sá nimáyá ķír çílládān çíģārmáydílē kittí deýān bāçá ústíyá.
 155 áná mónđág máná máná şúndā waĥtládā iñTí çíģdí dāktār bíz'zā bírdān çāpālāv şúpíllē bírdān
 ālú bārmásáyíz óldíyām deydílē. ālı kilmádíñ hām deydílē. tór kún beş kún haftā bír ay dar
 tútí yātíydí máñí, şú dárdí bişíríydím. máñá şú ģāláyíz hām aytíydím bişíríñ hār ģañçá yúríylē
 bişírílē ģódā ózí típpádā ģóda bā díyídím. bíz'zā hiÇ awállí ģódā dúvı'mí dāktār çapmíydí.
 ģódāyá táwákkál ķilí yātídí oşá mín hām óntórtā bólđí. túşyānı mínhām şáníkí óydā tóğđím
 160 mán. ģālí hām bā şúñđáģíñ ģātín máná kópí ģātínlē şúndā óydā tóğādí. icánádí hār ráķám
 ādām kílúvírádí ādām bisátínlí bóládí óydā āram tóģíladí. bír yāķídā ānáyíz óltírídílē bír
 yāķídā mán óltírídím hiÇķím bílmíydí ķízıyān píllā ķeliverídí máĥsád ānáşá páncā şúndáğ
 búrmışí yātādí .ģódānı ģudratı mínām ģarāñ beş dáķķā suyá bişsáyíz yāzilū kítādí şá páncā
 şápíllē şanı içsä dárdí ķızdírádı. bíz'zā óndā ķílidí. sárá yúrítíydí ķízısín deýú. hār ģañçá
 165 yúrívíríñ deýídí. ırlēdān tūtū kórpālēnı ústídān aģalantíríydí. bāçá rást bós'sín deýú. tılwızín
 yāģídí kóyráylí deýú. opíllā kórsáyídí. tā ģódā ózí pásyá túşú kórmásáy túşú kórmásáy oģíl
 mí ķız mí rástā mí çāppá mí bílmíydí. máná múndā súrpanı yāzídí ģadímíladān ģályān. súrpa
 yāziládı tiwāráydān aynaládı deýān şúndā páncásínı ģātín básadı. kättā māmālē alwástı
 māmālē ķelílē şúñā ģódā yól beşíñ. bólsíñ deýú. áná şúndā bú ģātínģíná páncásínı
 170 páncā_uzdı bāsídı. ģódāy şúķır şúnímínām ķízıweşíydı ózí bidāktār iñTı bārsáyíz sırım bānd
 ętú,o mínām áná açıldı. alú bārúkanım bólmásá olú ģáláykān áná móñđā máná múndā
 deydílē. bíz'zā ondáğlānı ģílmíydı deýān. áná ólmāw yúrıbbíz áná álmış_ık'kı yāşızıyá kirdı
 áná şañçalanı tóğú...ılācúz ętyān is ętā_úz cūvāri ģávırá_úz ęş ętyāndān sárá cūvārinı pátírdāw
 çıģsín deýú ģavírāvúz. ęşı múlāyımģínáyıná pós'siğ bóssín deýú ģávırāvúz. kállānı bāşídān
 175 yārávúz ģayrāt kállá yārılsá súwāwı bārımış. ādāmzāttı bāşídān bír kállanı yārsá ģañçá
 súwābí bā. bír kállá niryā ętıptı kállanı artāvúz. cāģínı açınçín bāşıyá tūtú cāģínı açá_úz.
 āsangínáyıná pártā pártā çıģsín. şúpíllā bírān ģíll ādāmla kópısínı ętmáydı. iñTílē. rástı
 ętmáydı ętāykān hām bā ętmáykān hām. máná şú bāçálānı hāmāsiyá çíģiptı ilācím ętınçín
 ętíberāmān. áná ģávúrāvúz pátírdāw çıģsín deýú. ęş ętāvúz múlāyımģíná çıģsín deýú. kállá
 bós'sá bāşını ģayrātı deýú...ķādām kúlçá ętādílē. áwá ģādımñān bā. kādām kúlçá ętādílē.

şúpíllála bîr ħil eţadı bîr ħillá eţmáydí. kádám kúlçanı eţú áñá ik_kí hámsâyávúzyá beřávúz.
 máñá óná deýú yā awlí içízyá deýú áldíyá kóyávúz. bîr pālástíkyá sálávúz íkítá íkítá şíríní
 mínám mínçayná nîrsä mínám kóşîbersáyíz hām bóládí. yā ózíní hámsâyá óğlízyá birtä birtä
 bîrsáyíz hām yā óndágínla kílmiydí. áná baştán şúndä táyláydílē. kádám ayākķá kirdí. ó
 180 waĥtlá barídí. mání kättä kízím arawşädä bóydán başıyá bîrúçígúdíla tór sátíldí bîşirtírú
 kádám kúlçá. áná inTí eţyän eţadı máñá mání kełínímdáy eřínmáyan eţadíyám kättä kełín
 āniz hām eţádíkí. máná şúpíllá úÇtä tórtání tóğdí. eţmá_ám kítú_rádílē eţú_ám kítú_rádílē.
 áná inđí zamānála başķa raķám bólí kítí díyän. şápíllá máná kópísí şú yúrímlanı eţídílē. hiÇ
 waĥt birtásíní kóriğ kóymídílē. ammásíní baráwár kełyándä eţídílē. oşá işlē eţtí_yám
 185 zámānálá bóldíyám...mán tání allāhniyám aytí kóryáním yâğ baçamnî kârgâw_ám kóryáním
 yâğ. baçamnî vúrúwám kóryáním yâğ. baçamnî kârgyan ādamdan hām bādím kíládí. baçanı
 vúryán ādamdan hām bādím kíládí. şáñá gâp kóşísím kełmáydí. allāsíyá işím yâğ ózî bîládí.
 çar çar eţí kârgayan ħātíndán badím kíládí. bîr anāyті kízím ózímýá oĥşaydı bîr zarná kízím
 ózímýá oĥşaydı. bîr nabilá kízím bā āāā āñā ólsîñ silá kálílá yā onnán bādím kíládí mání.
 190 mán ózím ón íkítá tóğdí hām birtásíní máná şúndâğ kílú kóryáním yâğ. máñá şú bîr rāppí
 íkítám kít'tí kózí kâralímínám bóldí. o şándáyám dāktaryá nímä kilyáním yâğ. şú awliyā
 anbiyā ħâr çârşammí kótárú kílídím. arávşädán kótárú kílídím. kásávĥānāda awliyā kóp. sâbîr
 tâğāmla óltiryán kóçám barídí. bîr nîrsä kúçá sillanı kúlālĥānāláríz. oşá kúçádä şāĥān bówá
 awliyā barídí.ēttí haftá ālí kełdím awliyāyá.ēttí háftání āĥîr háftásídä birtá kóy mínám
 195 bówáyá başlaríní máñá mündä kıldírú başlaríní máñá mündä kílú asālári mínán wúru ókú
 beřú kówírdílē mán ālí kítím... áwá şāĥānbówá awliyā máná bāçásí táĥtámáyan ħātíláyá
 sáwáw ákän. sârá bîrán dárdí múşkílātí ziyādrâğ oşāña hām sáwáw ákän. sârá kádím waĥttä
 bârídí çíllē bos'sá baçala yígí kótársá kární tişí ótkáridílē. máná bāçásí kítáykan ħātínlayá
 şúñdä kíláykánlē. máñá hām birtä yárimtálá aytívúridí káTímí ħātín kópídí aytídí. inTí
 200 aytmaydílē. inTí şárdán şapílládán kálímmán inTí şa iştı eţámán. inTí birtädän órgání
 eţmíymán. ózímýá kilyání ózím bilámán ózím eţámán. máná şú kópísí rāppí óğlím íkítä kítí
 sek'kiz aylí aylí bólú áná şú rappí óğlím kóp kózí kâraliy mínám kóp ciyarĥuñ bóldím. bîr
 kiçayí bîr kúndúz yíğlay yíğlay ólí káldí. o_yám átámníkídä ik'kávíyám álú bārgínímçín.
 kâynatam maní kânça hām ciyarĥun eţtílē. sâra şá óçín şú ózím rapí óğlímñí hiÇ nîrsäm
 205 kálmadı sáttím. şa awliyāyá hām ālí kełdím. şāĥírānî ústtän mardíkâr tútú opíllá wírrípa
 ĩgírmá rípyáyá kättä kârlanı tişí beříydílē. inTí púlní hāmníyátí yâğ. oşa şāĥírānlanı tişí

beriydile wirripya igirma ripyá kollariya birsayiz. oša šahirānni tištiri ótkárdim. kārni tiši
 ótkárdim. ititá awliyādán ótkárdim...šahirānni máña ıryá qaraw tiši kiti šuňa layıgıni tiši tiši,
 kawırdı içini. šuňa layıg kóyná kabırla, oša šuňa layıg bir gúñdayı ótgıdayı tišti. wāhtán mán
 210 beriydım. wāhtán anám alidıla. wāhtan anám beriydilē mán bāhtán alidım. etti çarşammı
 kıldı. uÇ qalla keıi kitiydım. etti koplıdán ótkárdım. oşanı deyanı ettım mán. oşanı şundā
 kıldım. şu baçanı kórsayız hālı kóp tañıdı. şulamınám máná şunça ógil bóldı. máná ustā bóldı
 yurıptı. maḥsad ḥōdāni nımási o. o yām kú mán hām kómákkú qadımlanı aytyanıni etivirdım
 deyan. maḥsád o pıllá birtá yolúmnān çıgısa aytıberiydilē. inTi yolızdán çıgısa bilmásám ózız
 215 bilāsız. opıllá ḥātinlanı içi kóyidi. bā camılacān iyyy şāḥān bówa áwliya bā alıbaginiñ. oşá
 arawşādán pāy piyādá kanı mótár kanı rişkā kanı nirsā kanıydı. birán gādı ildaywız çıḥsā
 tútsay tútiydı. tútmásay gādı barıdı arawá barıdı. bās ḥalās kättá nımávúz oşaydı. mótársaykál
 hām o waḥtlayám barıdı ondā mínaykán kóp nımā yağıdı. bāyskil bāridı bāyskıla mínı
 bilmáysız. aná çıḥsā gādı bólmásá piyādā. opıllá cānuz taşıkán etiydi. başıya túşyanıni kóz
 220 tartıptı. inTi bútdán búryá kımilláv bilmáysız. başızyá túşyan bóssá bir muşkil oşanı kóz
 tartıptı. baş kättigākān taştān hām baş kättigākān hār hālātnı ótkárdım. şudā ḥalātlanı
 ótkárdım. şundā bir ağız nān tápalmay ótkaryán kúnúm baçalarım mínán kópyıdı. şá baş
 kat'tig mı kat'tig más mı. sārā yıglaw tıramdá áltı et'ti baça óltiriydi. şundā waḥtlanıyām
 ótkárdım. awāl átám zamāndayám gārúçılıynı kóp ótkárdım. kúndúzımá bir qālın
 225 qóyilyanıdı. kiçamyá bir qalın qóyilyanıdı. o bāzārdán bú bāzāryá aḥşamyá pāláv etşá
 átāmlsā bir sevinıydı. anám paláv bişirāttılē deşu. inTi mündāmas. sārā şandá yām biz'zā bā
 kúvatıkanuz. ónnán sārā kıldım qaynatamni dāwrāniya, qaynatamni dāwrāniya ónán batar
 qalın tókıdım. tā ón sāntı bólmásá bir ógay qaynánám barıdı. túşyanı kóymıydı mání. qalinnı
 ústtán biz'zāni. kırkım barıdı tā şāmáça kırkım kırkıydı. sārā erimni dawrāniya kelđim. erimni
 230 dawrānidayām şundá bistiçār sāit qālın. hām baçalanı azawı hām inay ocay hām táppı kıl şu
 qālinnán şu róz tókı şanı et yaña kún tiyandá rāstı erim óldı. biçarā yaña inTi rāhāt bólú,
 baçalarım kättá bólú erim bir iş kózini tápúdú. ózlári óldilē. maḥsát aná ḥār bólyanıım yağ,
 şuki'r baçalarım yaḥşıālān aná bóladı şunça bólú yurımmán... mání tóyımni waḥtidá birtá
 ólúdı. hamsāyá.úz. şundā yimmisimginayná daşya çıgárdilē mání. ózim ón_ältı
 235 yaşımdayđım. erim ón_beş yaşıdaydı. biçarā yıglamaw nānini imıydı. awá şá rāst deyan. sārā
 ózim bākú kättá kıldım deyan. maktaw kıtınçın yıglaw púl berıylē mán maktaw kitattım
 deyidi. mán kelın bólú máyná ḥāl tiri çıgiydım. şarım etyanımnán anaşá waḥtlanı işı deyan.

máynáhállá tírú mání yimmísím daşyá çığardılē. móllā kúrān deşān hātín barídí opíllā.
 mólláydílē bīçārā kítāb oқú mání dáşyá çığardíla. sārā başımyá bīr táynā tór қars sālú
 240 búllarımyá máynáhállá tírú yāşlı wahtım ónçá bilmáymán o şanı kándā bólú keşín bóldım
 kándā bólú keşín bólmádım. sārā níkāmni ālı kítıla. tē yárim yólyá keşínçin bīr motáryá ó
 píllā tāğá.úzdí mótári bāridí. móráyá míndírdíle. ālı kítıla yárim yólyáçá áná bú azālydí
 yárim yólyáçá nāğará sūnnáy çalmádıla. oryá yárim yóldán sārā nāğará sūnnay çalı ilti óyyá
 sālí kóydíla. múndā dáşyá çığarú múndā yasantíri ondáğın gāplā yāğídí. ondáğın işlēni eті
 245 kóryánúz yāğ máná şúndā bólú tóy bólúdí. bilmídım hám ónçá yāşlı wahtım nirsā.... mótárlí
 ālú keşúdíle. kättā mótáridí tāğáláridá bāridí. oşa waht tázá çíğí kilátúdí mótár, payttā
 camilaní mótáryá sālí ālı kítíle cāmílaní, mótáryá sālí ālı kítí bólú káldí. bólmásá sārā máñā
 tālíblā kilú oñdā bólú móñdā bólú okámlanı tóyí gādídá kítí. mamadíllāni tóyí gādídá
 kítúdíku. gādídá ālı kítídúle bīr mání tóyímní oşárdá motáryá sālí ālı kítıla... ānamní inTí
 250 mán bilmásám. áwá oní bóssá zínát hālā deşkán gāplāw beşídí. gāyú bówá deşyú ĩri bāridí.
 bíz'zá oní gāpírtíridí. kópísí aslam ákáyíz gāpírtírdíle. búryá keşín káni zinnát hālā deşú. oşá
 bīçāráyám yādımdá bā. keşídí bīçārā a nímā kıldíla sızdí. ĩ óláy sáñā aslám cân áná mání ālı
 keşdí gāyú hínává. áná álawní yāktíla mání oní ildákkā míndírdíle. mání arқáyá míndírdíle.
 mákkám tútú şú kítírú, awlíni yúziyá álawní yāқú aylantíri yātıptıla deşyá aylántírdíle
 255 aylántírdíle deşān mání óyyá sáldíle. gāyú kínává mínám íkāvızdí deşyú o gāplāw beşíydí.
 ánáşanı gāpíni şúnçasını bilámán. başqá inTí ánám wahtlēni tóyíni bóssá sārāwám óltíryánım
 yāğ bilmíymán. kallámyá çíğdí kityān ánám kándā kílú tóy kılyān bīr şa bīçāre áñā şúni gāplā
 beşídí inTí alav yākıdíle. mótáryá míndírú kıldílakú bizzáni wahtúzdá. bíz'zání wahtúz
 óndağmasídí kúlgí kílídíla. átyá míndíríydíle awāl şíñdāğınla gāplídíle...ólyánnán sārā úç
 260 kúndá úçlí kílídíle. inTí nímā kíládíla. bú róz ótú irtásiyá úçlí kíládíla. áwá o wahtla inTí
 kópí náfar azā kílímáydí. o wahtla ānız hám bā alandíhānádá tā kír kúnyáçá aşāsan kíládíla.
 kír-kúnyáçá irtāñ waht túrú yíğláydíle. namázgár yíğláydíle. bíz'zá қas'sáwḥānádá kízlí
 píllávúz hiç yātálmíydí. şú kíçá kúndízla mán bilmímánkú kílámíla kílímáymíla. mán çítí
 uzáğdá yíğílardán mātamlardan yātálmíydí. şúpíllā máñā tázálídá íkí ciyánım óldí oşāñā
 265 kıldíla. aşāsán hám mātám hám kıldíla. yígládíla yām kír kúnyánçá kámzilyām kıyú azāni
 mákkám tútú. máná inTí ólím kópáldí inTí márdım azāni mákám tútmáydí. ondā kílímáyla
 móñdā kílímáyla deşíşádíle. o wahtla oşalá barídí şú işlē. kóp mātámlá kóp aşāsánlā káTímí
 wahttá barídí. úçlí kílídíle. oñáçá bīr awlí қamí hışı támám náfar uç tór kúnyáçá ólyánní

awlıyá b̄arú óltírídílē. kíçaw kúñdı°z. ƙazānláyá ƙazānlá ƙelívírídí. zamballāyá ƙaltáyláyá
270 ƙazānlá ƙelíweryídí. ondáğın tímir ƙaltáy yáğídí. çóp ƙaltáylā barídí. kílíweryídí. ƙazān ƙılıú
úç_kún tór_kúnyáçá şúñdā iz'zāt ikrāmí bólídí. óltírídí. inTí birtáni ólıyá barálmáydílā máná
ólsá ózı óz náfári ózı kómı ƙóymásá çarásı yâğ. şúñdā wahtlá kıldı şú kiçá kúñdı°zlákú.
bólması tá ƙır_kúnyáçá hām kiçāsı barı ƙelúweryídílē kúñdı°zı barı ƙelíweryídílē. bír awlı kişı
bólú kiçáy kúñdı°z oña díłāsā berú óltírılıydı. inTí ólıyām kópaldı, ƙasal hām kópaldı ƙap
275 hām kópaldı. o waht o ƙapla yáğídí. ƙırkúnyáçákú ƙattan tánı bír óynı içi tólúweryídí.
hālúweryídí. ƙırkúnyáçá aná okām óldı. kúñdı°z barídí. kiçá ƙelıydı. kúñdız barídı oşá
wahtlayām kóp yahtşıyƙán ƙat wá ƙat etı óndā çığardıla ólını. şú kiçaw kúñdızdā ólılayām hār
bólýán. kız awlāddı kórálmáydı awlād ƙızdı kórálmáydı. máñá móñdā bólýán... ƙırğídá áwál
kíçı bír ƙırğını etú am'má nirsä ƙılı berıydılē. bışığçılıyá ƙaraydı deyan. almá wahtı
280 almásiyám bā. zardālisiyám bā. taruáiyám bā. ƙawınıyám bā. palawıyám bā. çayıyám bā.
mahtsat amm'a nirsäsi bā. bışığçılı wahtı, aná ƙıř bós'sá ƙıřyá lāyığ hiç nirsä yâğ bóládı.
bışığçılı bólmasıdı. şaňa lāyığ añá hiç nirsäsi yâğ bír añá palaw tarkarı parkarı aná şúñdāğınla
bólması, alwaysawın şúñdāğınla bóládı. ƙırğídá, kúlça alwaysawın. marsá ƙeřsa bós'sá amál
ƙeřsá nawrózlı etśa sümáláy aşı aşıdán hām kúlçäsídán hām. ƙózi ƙuşı máñá mündā ƙóynı
285 ƙuşı, samsá hār nirsäki ƙatlamá bír balā täpyán nirsaw_úzdı etıydı kámını ƙóymaw. am'ma
nirsä hām etılıydı o wahtla ƙırğıda sára asıl ózını ƙırğı kiçası dıřwārā ař dıřwārā bír ƙazānda
bışıydı. ař bír ƙazānda bışıydı. ikawnı súsı berıwırídılē erƙáyláyá, ayālayá hār kimye berídılē
siyasarla.... áwál ƙarídı sára zawālá ƙılıydı. sára óltırú ƙuş çäpıydılē. múnı zawálá ƙılı yāyıdı.
sára aná múnı ƙeřıydılē. sára bókıydı. bükü ƙóyú tayār etıydı. bír ƙar'rıräg hātın çığıydı deyan
290 bír ƙazānyá bıřarıydı ařtı. opıllalá masala ař çıkkán palastık ař yâğídı. ƙóldá zawalá etıydılē.
ƙarídılē zavala etıydılē dás berıydılē çözülú kitiydi bír ƙarıř bólú. bıřırydıılē içiyá aná lúlā
táylídılē. ƙólím táylídılē. hār nirsä řa wahtını tayıyá alı táylídılē. ař kókiládán yahtşı alán etú,
bír ƙazānda dıřwārā bıřıvırıydı bír ƙazānda ař bıřıverıdı. ikawıdán bír bír çómıřnı táyláv
erƙáyláyá berídılē. onı yánıdā hām bışığçılıyá ƙaraydı. bışığçılı bóssá zardālisi hām bā
295 alwaysawını bā mūrabbāsi bā. máñá mündā rozadā niřalási bā. mūrabbāsi bā, hürmāsi bā, hār
wahtnı kılıřıyá ƙaraydı ólım deyan. şú waht tólı kılıřıyá ƙırğı wahtı ƙırğıyá ƙaraw uçlı wahtı
uçlıyá ƙaraw aná hámřá adam bír wahtá ólmáydı. bírán waht námāzđı yáwığídá óladı. oña
am'má nirsälē bā. má şúñdā nóhtı yám bā nirsäsi yám bā bār miwadán bā tirádılē. yāřıyá
hām ƙarıyá hām bír dástahānnı ústını tóldırú içaykānlá yām ƙóyádılē. o waht içaykānlá

300 yāğídí, şú wahtlá bā. máná mündā miwā nirsä kóyídílē, pálwárdá kóp módídí o waht, ciydá
 bārídí. pōpáy kánd barídí. mündā bükilyán iñTí o işlē pōpáy kánt eti kitti... şirdānda ózi
 tūzatiydí. áwál wahtlá hālí pōpáy kánt yāğ. pōpáy kánt bólmásá kúlídílē. tóyládá pōpáy kántí
 bārídí. keşar tóyída yám pōpáy kántí bārídí. pálwárdası barídí. yāñāğí bārídí. áná mōndāğín
 zātlárá barídí. iñTí óndāğín zātlá yāğkú. yañāğ bā eţmáydílē. ciydá bā kilmáydílē. o wahtlá
 305 ciyda mínám yañāğ gólím máñá şúñdāğín nirsälē módídí opilla. bíz'zání yāşlí wahtlárúz.
 ...kātlamání yām hāmír eţávúz. zavalá eţávúz. sárá yāğlayvúz yāyávúz. sárá óltírú kātlamá
 súráyda yazávúz. múní bír bişiráykin hātín bişirádí. hár kím bişirálmáydí yām. máná masalán
 āpámādáy ādamlā çíğí bişirádí.yağşíalan kílú. kólláridán izilmáydí nirsä bólmáydí şuda yağşí
 ālan hām eţmáv içini sús aláwní sús eţú yāğíní oşaña baráwár eţú bólmásákú hām bóládí.
 310 oşāndā kílú bişirú o waht bā ilāşísídá hām kātlamá eţú bārú şundāğ kātlamá eţídílē ólik'ká.
 hātínlā sús eţú bişirú warağ warağ kātlamá bólídí. iyānsáriz isiz kelídí. iñTí kātlamá eţádílē.
 tiz şártá yāğká bişirádílē. óní hiÇ kím iymáydí. iñTí o kātlamála yāğ. yāğ iñdí kātlamání
 şúpíllá ğacír mí máná mündā warāķímí, mōndāğín zātlá dişwārámí mündāğínla bā. kātlamání
 áná eţádílē şúpíllá yām şaytānaramāsí yām kōdā wārişyá eţádílē. şání yām bişiráykan hātínlā
 315 bişirádí. āpámládáy ādamla tūnánkí bāryán sárvígúl hāláyızdáy ādamla bişirádí. rāstí
 kātlamání mán ala búládá bişirí kóryáním yāğ. kātlamála kiyín bóládí. yāzmāğí nirsāsí yağşí
 bişirmāğí kiyínrāğ.oñú ózíní mársásiyá káráv bişirásíz. bólmásá hām bóládí. tiyíñi iziládí.
 olaníkídá hiÇ nirsä bólmáydí. şundā tiyíñ tígáláy bólú hōşrialān bólú çíğādí. biştáyná nānpár
 wúrú paķat warağ warağ tişlēyán pílláyız ğaşír eti kitādí... tūñí máñá şundā tígáláy
 320 nāndák'kiná bóládí. áwá máná nāndák'kiná bóládí. izilmáydí hōşrikkíná kóyánídáğkiná bişí
 çíğádí şundā. bíz'zá bişirálmáy_úz tór_pállá biş_pállá bólú hām bólú bişí çíğádí. óní āñná
 óndāğ bişiráykānyá bişirtirádílē. túlliyíní kizlaní nirsásíní bişirtiráykan. yáymāğíní mánám
 yāyámán. oyám yāyádí búyám yāyádí. bişirmāğíní şá bír náfár ózi máná másalán ózi biládí.
 máñá sálāmát hālá deykān hām bişrádí. āpámlá yāğşí bişirádí. tūnāwínkí sarvígúl hālálá yağşí
 325 bişirádí. mán bişirálmíymán waraķíní óndāğín dişwārálání bişirú kātlamání bişirálmíymán...
 kizlaní túlliydá wáráķí dişvārá kātlamá patír kúlmá áná şúla bişádí. tóhím áná şúla bişádí.
 kizlaní túlliyí áná şúpíllá şú bólyán. hamşá yám şú káTímnán şú. kaTímnāñ patíri wáráķísí
 dūşwārásí kātlamásí patíri kúlmásí bā. káTím wahttan ..... alakáy yāki kilydí. alakáy bā
 bāzārdá ālíkelídí til táylídí.píltá āliydí píltá taylídí..... kiliñ karanğídá kelmásín... áwá yāniyá
 330 çirāğ yāki keládílē. áná bárķ bós'sá yağşí deyān. máná hālí şúpíllá bárķi_çirāğ ópilla

bárķı_çırāğ yāğídı. şúndāğ bárķı_çırāğ yāķı ķeládılē. o waħt awālı mínám ķıznı bısımlı́a de
 nırsāsını ālınçın awāl mínám alakāyını ālıydılē. onyáçá tóyı bóssá til táylaw yāķú yānbāşıdā
 yāńası tútı ķeládı yāħtılı bóssın. ķarāńıdā ħār raķám nımā ánā bıran ħıl kıyāwlē bağlığ çıgádı.
 bıran ħıl kıyāwla pálc bóládı. bıran ħıl kıyāwla ħār ráķám iş bóládı. oşá işıyá şá ķúrān şaríf
 335 mínám bıla ālı ķeládılē. kóp faydásı bā deyan. yāħtılı bólı ķeládı. ķúrān şaríf masalan yānıdā
 ħámra bólú awāl ħódā dúwımı ķúrān şaríf başıyá ķóyú alakáy yānbāşıyá ālıu ķelıvúradı. ánā
 ħār ráķám nıkāħ āğır bóládı. ħār raķám nıkāħdā ħār iş tápıládı. bız'zanı yānúzdā bır nıkāħ
 bóldı. bır ķız bārıdı.ācız bólı ķeldı. awāl ırı bólı ķeldı. múnı ķarāştırdıla ķarāştırdıla. tóğrı
 bóldı bú. tóğrı bólyānnán sārā kózı açığ anız ħām bıçārā ánā tánı awlādı bólmáyķán ózı āldı.
 340 bır tóğdırışı óçın. ózı tóğadı kúndāşı bāķadı. kózı āçığ kózı kórmáydı. nıkāħdán múndā işlē
 tápılēdı. bır ķız nıkāyá barsá inTı nıkāhyá bārādıla. o waħtla kóp bārmıydıla. bıran ħıl nıkāħ
 āğır bóládı. mánā bır ħıl nıkāħ āğırıkán bırtádā tór óğlı mı úç óğlı mı bārikān ķamúzdı. bırtası
 ātılu óldı. bırtası mársá bólú óldı. bır kıncá óğlı āħırdā şú mákkám bır is'sıgá ķóymáyķán
 ıssığ wúradı. sawıķķá ķóymáyķán sawığ wúradı deyan. āpaları nıkāhyá ālıu kıtú taráktórnı
 345 táyıdā ķalú óladı. o óğıl, o óğıldán ħām ayrılı kózı kór bóládı ħātınrı. nıkāħ āğır bóládı. ánā
 o wāttán nıkāhyá alakáy nırsā yaķádıla. o şanda yām ánā āğır. mánā sābır tāğámıla yānıdā
 yām şúndāğın bır baçáğıná túşı kıtú, oşá óçın nıkāħ mínám kóp nımā oynamağlığ ımás. nıkāħ
 āğır. ánā şúndāğ óçın alakáy yaķádıla. mársá ánā ķelınyá noħs etması kıyāwyá núħs etmasıın.
 bağlığ ādamılayá ħām kóp çıgádı. ánā bır ħātın mánı ķelınımrı am'ması bağlığ çıgdı bıçārā.
 350 hiç waħt ırımınám yātı túrālmadı. zındāğılı etālmadı. ikawı āpáy okādáy yúrıdı. nıç'çi il
 yúrıdı yúrıdı. ħódā işıdán vırgılay āħır búrı ırını barķ ālı óldı. okásıyá tiydı. okásını ráz'zı
 kıldılē. niç'çi il ótyānnán sārā oşá kıyāw baçanı okásıyá tiydı. kıyāw baçanı okası mínám
 yāħşıvālā tórtā beşta awlād kóru yúrıbtı. onı mínám hiç zındāğılı kıl_ālmadı. ní yātaldı ní
 túraldı. ní nırsā kılaldı maħsad ánā nıkāħdā tápıldı dedılē. am'mayá barsá nıkāħdā tápıldı
 355 dedılē. āħır ħódāwānd ālám ózı āsan kıldı barķ ālı óldı bādkār. barķ ālı kıyāw baçá olú
 okásıyá tiydı sārā o.... am'ma nırsā kátığ ħām túzatsáyız ħām bóládı. Pırını yām túzatsáyız
 bóládı. kórit katığ etásız. kátığrı ánā awāl kóynārgı çalasız. sāğásız kıtırasız. isıtásız
 kóynārgı çalasız kátığ etásız. tórwáyá táyláysız.ıysáyız şúndāğ ħām ıysız kátırı. kórut ħām
 etı ıysız mánā şúndāğ. şır bırınc etı ıysız. sútı içáyķānnı şúndāğ içıvırasız. ħār nırsā etşáyız
 360 ħām bóládı. ināynı suttán túzatsáyız. geç'çını suttán ħār nırsā túzatsáyız bóládı. awāl waħtla
 geç'çılē sút beııydı. inTılē geç'çıdā sút nımā kıládı deysız. o waħttā ótınlē nırsālē múlıydı.

här geç'çilēdān k̄ançā k̄ançā sūt ālīdīlē. geç'çīnī k̄orītī bōs'sā başk̄ā rākām bōlīdī. k̄oylēnī
 k̄urītī geççilādān k̄oylādān k̄ākānāg eṭilī kīlīydī. niççi yillādān bīrī k̄ākānāglā yāg masalan
 illā yāg. o waḥt il bārīdī o şīndāg k̄oylā sūtām bīrīydī. o şūndā k̄ākānāg hām eṭī k̄elīydīlē.
 365 oşīndāg k̄ātīg hām k̄elīydī. o şīndāg k̄ātīgdān k̄orīt hām tūzātīdīlē. iñTī baçasīnī yām
 bākalmāydī. mánā olú olú kīlāttī. zamānā āḥīr bōlāttī. şā waḥtlā bīz'lē ānāmnī bōwālārī
 aytīdīlā bāçalarī, ānāmlāyā gāplā beṛīweṛīdīlē. bīzlē ātām gāplābeṛīdīlē bīzlayā. ānānñī
 bōwāsī şūnda deydīdīlē. k̄ādīm waḥttān iñTī ola opīllālā bīlmīykān. bīr ōy kitāblārī bārākān
 ānāmnī bōwālārdā. hiÇ daşyā çīgmāykānlē şū kīrī bārsāyīz k̄īs'sā k̄ilī beṛāykānlē bīrān nāfār
 370 irāyī tōlāykān nāfār mánā ātāmlādāy ādām, mánā bīrān aşnālārī nīrsālārī ondāg här kim kīrī
 bārmāykān. oñā o bīçāre sārāsālē aytīkānla. ā baçam k̄iyāmāt'tī nişānāsī, āḥīr zāmānā bōlī
 kīlīvūsā timir uçādī. timirdī içiyā mánā mūndā balanttan hām uçādī. pāstan hām yūrīdī.
 timirdī içidā ādāmlā kōrīlādī. tīmirdī ūstīyā mīnī kītīyvīrásīllē. timirdī ūsttān här rākām nīrsā
 tūzālādī timirdān ānāşā k̄iyāmāt'tī nişānāsī. āḥīr zamānānī nişānāsī. k̄iyāmāttī nişānāsī ānā
 375 oşā şūndā bōlādī bīrān waḥt bōlādī deydūkānlē ātāmyā. mánā inTī niç'çi il'lā bōldī şulā çīgdī.
 tīlīwīzīn çīgdī. mánā táyārā çīgdī. mótār çīgdī o waḥttā o işlē yāgīkān. tānī kōrmīkān būla.
 ānāmnī bōwālārī k̄īs'sā k̄ilī beṛīykān. ānā şūndāgīn işlē çīgādī. k̄iyāmāttī nişānāsī mánā şū
 deykānlē. māşū k̄iyāmāttī nişānāsīykānīmīş. iñTī am'mā nīrsā timirdān k̄arāñk̄ānī. timiryā
 kārā ōltīrūsīz. içidā ādamla aytyānlārī aytyāndāy k̄elādī. mánkū här zāttā yād yōklā k̄ilū
 380 ōltīrāmān. ānāmnī bōwālārīnī.... mánā bārķ k̄eldī deydū seṛīnī çāpīvīrīdī. o pīllā mán kīzli
 pīllām...yā aḡ kīzli pīllāmdā bārķ kīlyānī yāgīdī mánī alakāydā bīz'zā k̄alīn toķīydī. bīz'zā
 alakāydā k̄alīn k̄īrkīydī. sārā bīr īrdān nīrdān bārķ k̄eldī. bārķ k̄elatīmmīş awāzā bōldī. yāķīlsā
 bīr sīveñīşī çāptī. ānā bīrantānīkīdā bārīdī. bīrantānīkīdā yāgīdī. o waḥt mōnça bārķ
 nīmāy_māsīdī.... bārķ kīlāttī deydīlē. bārķtī sīm kīlatīmmīş sīmdā bārķī barīmīş deydū çāpīşī...
 385 sīmñī bīz'zā tanīmīydīm. mán şapīllāla.nīrdān kīlīdī. sīm nīrdān kīlīydī. k̄andā bōlīdī āpām
 bīlsala bīlmīymān. mán bīlmīydīm. mán yāştıyān o pīllālē, mánī opīllālē kōtārū mitārḥānāyā
 ālī kītāykānlē. o şandā āpām aytibīrīvīrīydīlē bārķ kīldī ātāmnī dūkānlārīdān, bārķ kītīrdīlē
 şa aḥşām āpām aytebīrīdīlē bīz'zānī ōyūz bīr yāḥtī bōldī tānī deydīdīm. āpāmyā, āpām
 mihtārḥānāyā k̄amlārīnīkīyā mánī ālī kītīdīlē. o waḥt mán yāş onçā kállāmyā kīlālmāydī.
 390 kīlāykān ādamñī kállāsīyā kīlādī. mánī şūpīllā başīm āgrū ōltīrīptī, pīkrīm eṭū ālālmīymān
 yāşlıyīmnān māñā şū būnnīm bitū k̄alyān. bīr altī mánī būnnīm k̄ānāyān. oşāndāyām mánī şū
 āltī_ay yātkīrī k̄oyū, būnnīm çīttī k̄ālsā bōssā çapālāw kūçāyā çīgī kītāykānīm. k̄ānāy_ursā

395 çapáláv kíláykáním. búrímyá yáḡ ḡóyáykánlē. búnímyá çírış pōláykánlē.ışáy tızáy
 pōláykánlē. çínni pōláykánlē. dāktáryá kórsátı kóryanları yáḡákánlē şándá yám. máná
 şúñdáğınla etú şa waḡttán başım ağır bólú búnním bittı ḡályán. şa tızáyni opıllá şúudá sigírıt
 nirsáni bilmáykánlē. şú kağázdı şúnda tódá ḡıláykánla tıgáláy ḡıláykánla búkáykánla. sárá
 eşáy tızáyni iláw táyláykánlē. búnnímyá tútáykánlē. o ḡádímı şapılláyám átámla bír róz
 kıldím şúnda búnním ḡánáyvúrdı átám aytılē. şúpılla bír ādām óñínán çıḡdı eşáy tızáy
 tápláğın deýú aytılē. bír róz kıldím búnním ḡánáyúrdı. tar'rá tıyzáy pōlágínın deýú aytılē.
 400 bír róz sárá búnním kánádı çírış pōlágín deđılē oñı et deđılē. ḡádímı ḡárdınār çāynáyla
 bārákánımış. onı sındıráykánlē yaḡşı yánçáykánız. o bír undáy zát bóláykán yánçı
 iláyánızdán sárá pōláwkánlaymışlē. o şá başımyá nóḡs etı kítímı ózım táptım mí maḡsád
 búnním bítı ḡályán. bilmíymán táñı eştı ḡattan bilmíymán. a şú ón yáşımnan bírı başım aḡrídı.
 şa áltı ay búnním ḡ'ánádı. başım aḡrı şá aḡrıyışı. anız hām iñdı uyḡı dawāyı mínám çittína
 405 nimā bólyán. şa aḡrıyışı... máná múnda sárıḡ rādyálē bārídı. o waḡt başḡá rādyá çıḡ'ḡanı yáḡ.
 bír rādyásiyá bós'sá sarıḡ rādyálē bārídı. o rādyádán çıḡdı. mávcları bārídı bāsıydı tācıkıstán,
 báltı ḡóyídıla. iñTı báltıdán nimādán ālyán yāḡídı. báltı ḡóyídıla. mán áná ústānıkídá ḡālın
 tóḡídı ustām āldıla şá rādyádán tācıkıstānnı ḡóyídılē píşınláyám tācıkıstánla oḡıyātídı. bír ḡóş
 bólídı rādyanı şeşı ḡālıná bārídı. rādyá şāvḡıná bārídı. bız'zá óñdáḡlanı kóryanúz yáḡ deýán.
 410 sárá sárá pánsádısı mí pánsádçıl mí deýá bír táyif çıḡdı. áná óyám báltıdáydı. sárá sárá barḡ
 kılú kóp am'ma ciyá rıwāc bólú barḡa soḡáykán bóldılē. kópi barḡı çıraḡlanı masalán
 rādyálanı báltıdán kār ālídılē. awāl ālı bú tamām cik'kakú barḡ yáyrádı barḡtan kār āldılē.
 iñTı áná şú báltını kózyá ilmáydılē. báltı nirdá nirsá nirdá ḡaldı. kítı iñTı am'ma báltıla. bír
 çánān sāı'tyá táylanmása báltı yáḡ iñTı. am'ma nirsāvúz báltımínám iñTı. bír grúp yānıdı
 415 ónıyám kúndı'z óçırı ḡóyú kiçá yāḡıydı. sevíñışú şāmdá o waḡtlá roza tútıdılē, roza waḡttá
 roza tútılıdı. āḡşám bız'zá çıḡú kúçáladá óltırídı bír bālāysárdı ústtan tóp wırılıydı. birtá opılla
 tópañ nirsá óndáğınla yāḡídı. bír tóp wırılıdı. iñTı şek'kız yāşúzdá mí çıḡıy kúlālḡānání
 bálántıdá óltırıydı. bālāysárdán birtá tóp wırılıydı. wañḡ etú çāpáláv kılıydı. áñá oñdá rózá
 āçıydıla. áná top vırıldı rózāvúzdı açaylı deýú iñTı şāmyá ḡaráydıla. şām oḡıldı. bír yāḡtan
 420 oyám ātilıdı. bír yāḡtan o ātilınçın şāmnıyán aytımıydılē. o ātilı bóldı āllāḡakvārdú şāmnıyám
 aytıdılē. bız'zá ātalarúznı yānıyá çāpáláv kełıydı top ātıldı. şāmnı aytı rózáyızdı açılā teş
 deýú.... yáḡ ondáğın kilmıydı. mán bilıyışımdán beřrı şúndaḡ óndan awāl etyānlárinı
 bilmíymán. ánāmlē āftāwyá ḡarāv ḡazān kóyídılē. áynā sāyá oryá bārıbtı ḡazān māhlı bólıbtı.

sāyá oryá bāríbtí namázgár bólibtí. bíz'zání işvúdí. zíná pāyání yāniyá bārsá qazān waḥtí
 425 bóliydí.ānāmní eşiláryá tiysá bīrinc táylánáykán waḥtí bólidí. bīrinc táylídilē zíná pāyání
 yāniyá bāryándá bos'ssá qawírdāg ętiydílē. sāt pāút yāgídí. bār bos'sáyám bīrān ḥildíkídá
 ānāmlē bílmíydí saāt pāáttí mání.....aynı bāşı bólyándá áná āynı bāşı bóliptí bīr bıçağdıy áná
 qālāmdáy bıçağdıy máná móñdāg ęyri ęiğadı. áná şándá bos'sá aynı bāşı deydílē. ęit'tiyná
 nimārsārāg bós'sá yárim bós'sá ón beşı bóliptí deydílē.masalan máná kıçálá yāḥtí bóládı
 430 ón_beşıyáçá kıçá yāḥtí bóládı yárimdán ótí_úrsá āy şām iyiptí. iñTí máná ón_beşıdán ótıptí.
 ay iñTí kıçá_úz sárá qarāngı bóládı. ón'nán ay yárim bólyánnı bilá_úz. kıçá ón_beşıyáçá yāḥtí
 bóládı. on_beştān sárá qarāngı bóli kełi_úradı.ay yárimnán ótıptí deyu. sárá āḥir bólú nimā
 bós'sá áná ay ḥālās bóliptí. inām bós'sá áná bīr kúnlı ay qalıptı. iki kúnlı ay qalıptı. sárá inām
 bú kóp kıtú āy tázá bóládı qālāmdáy bólú ęiğadı āy tázá bóliptı. yaḥşı āylá bóssın deyu áná
 435 patya oқılıydı.... ayya qarav ęrkāylē kıs'sásiyá qarasa yaḥşı bóládı deyu o waḥtla aytídilē.
 iñTí bú waḥtlakı aytımıydilē. bīr waḥttá baçalání átási aytımıydilē ilāāmiñ iñdí ayláyá iñTíkı
 illáyá ętkirsın. o waḥtla fātyála barídı. dúālā berídı. iñTí kım ayá qarāsın kım patya oқısın.
 mudām işları şuyídı kıs'sálarıyá qarāv yúridilē. patya oқıydı iñTí illáyám ḥódā ętkirsın
 cúmlání qátarídá bíz'záníyám deyu. şúndāg patyatártıdılē.iñdıkı illáyá ętkirsın cúmlání yaḥşı
 440 illá bóssın, yaḥşı nimālē bós'sın niyát ętiydı. módām biçará ayyā qarāv cúmlání ętkirsın
 bíz'záníyán ętkirsın. kıs'sámıyá yám qaráy púldán tólsın deyu yúridilē. mán kúlgı kıliydim
 nimāy múndā kılaykānlē. bīrantá aytyándı. şanı sárāmmán nimāyá múndā kılásız dú. iñTí
 iñTí yādımyá túşadı. bīrān róz āyá qarasám rāppi pātyá oқи átāñdıy kılginiñ átāñ módām
 şúñdā kıliydilē nimā oçın. māñ bílmıymán sárāmákānım dedım. şunça ḥızmat mınám kóp
 445 bāçá mınám şú tógımışım deyu tógiyátımmán. qalın mınám ḥızmat mınám bíz'zání bīr bikārlı
 waḥt_úz yāgídı. beş_dak'ka bikār bós'sáy tız tız ip lókká kıliydı. aḥşám ipúz yāğ. óndāğınla
 mınám sárāmáwkānım. o deyanımnı ętadı. ḥáy ilāmin ablāw ákbār cúmlání ętkiz_sın átām
 aytyánladáy tātāñ kānı kıs'sámni rās yaқıyá qarayımı deyu mán óñá rişқанlı kılı rās yaқıyá
 qaráyattım áná deydı. yaḥşı zāt deyan qaraydilē máná átamyá bīrantá aytyándı deyídım. şúni
 450 am'ma nirsá sárāmmāñ şúñı sárāmámmán. nimáy kıssáyızyá qaraysız.....

bīr ḥil ádāmnı bā am'má nirsāyá ḥóşı kitadı. māñá mánıdáy ḥār bā şú mársá óñıyá kılsá şanı
 bikār bós'sa täpsá iydı. bólmásá iyálmáydı. máná múndā waḥtı bā. bīr ḥil ádāmnıkı bā. kóp
 katıg gúdayış bóládı. máná mání şúpilláyáçá múndā gúdayış bólyanı yāgídı kełinım. şúpillá

455 şúndā gúdāyış bîr kaynāğ sū bólî kalyán wazípásî bîr içáykän bólî kalyán içiláykänládán
 oşanı içü bîr dáğğá húráy imásá ólcáğla bólú kítî úradî díğilláw. háwá is'siğ óçin mí yāğ
 zamānalá aynímmî.... bîr tóhímnî yímáğiniñ deyvúz mání bilíşim tóhím goñ ętadı. kádím
 wahttan aytíydílē tóhím goñ ętadı. tóhímnî yímáğiniñ deydílē. bízlē áná şanı imíydí... kara
 búládî síbgúl túşádî deydí. inTî şúpíllálē iydílakú. áwá awállá imíydílē ánamlē
 kóymíydíla.mán bîr dáfá talāğ búyírdím. bîr baçamdá yāğî baçam imá, kíziniñ yúzi bútin síb
 460 gúl bóládî hám kara bóládî deydílē. şúpílláyäm mán nabilayá aysam aytadı iy bos'sá bos'sín
 deydí. am'ma zattí iydí. şú bîr tóhímnî iyáni kóymíymán. am'ma zattí iyí úrsín. tóhím iyáni
 kóymíymán. hōdā raḥmatí ánam máñá yäm iyáni kóymáwdílē nasibúlláhdá. gúdāyış tóhím
 kítíwkán sárá hālamkíyá aynalú bārdím. sárá hālamyá ánam ayt'tíle şúñdā múnî tóhímyá hoşí
 kityän iyáni kóymíymán. hālam aytādílē mán baçalarmdá mán tóhím iyá iyá óndáğín bólyán.
 465 gūdāyış bólyán. bîrdán hōdā raḥmatí úçtaní tórtanı hālam kätirí kelúdlē yanímyá hoşí kilú
 kalmásín múnî dú mán iyúdí. mán hám şúñdā deyu kórkıydím sárá iyúdí. nasibdá hālam
 hōdā rāmátí. mání áná kızār deyan baş awāldákî māmā aytúdí. máñá şúpíllá dard túttí máná
 şú tóhím kúwát bólsín sáñá dú máñá tórtá kätirú berdí. dard tútinçín iydí. sárá dedí tóhím
 íymá mónnán biyān dedí. tógyánnán sárá í dedí. şú gúdāyış bólyán wahtíñ inđî kádímínî
 470 kádímî hātíñ şá kızār bówídî. inTî alwättá goñ hám bólmáykándî. bîrantá guñ bóládî yā
 bîrantádán oşalá eşityándî. o píllā oşayám arabístānyábārî kilyániydî. am'má gāpnî bilíydî.
 bilmáyán gāpî yāğídî. kádímnán kádím māmáyäm oşayídî. bîriyäm şákár bówî ánamlānî
 māmásî núrri bówî áná şúláyídî..... ay tútilyándá karama deydílē oşándá kózî kór bóliymiş yā
 bîrān nimā bóliymiş. ay tútilyándá nirini tútsá bîr ayıbdār bóliymiş. kán pánnî bos'sa şá cāyî
 475 bós'sa. bîrî kayçî alma şá ay tútilyándá ikî cānlî hātín kayçínî ālî kırğmāğ másmiş. yā máná
 lāwî çāk deydílē. búnnî çāk deydílē. áná oladán. şa ay tútilyándá... áwá şú ay tútilyán hātár
 tánî çíğmāğmās deydí. inám bîr hísābî şú amalkú bóládî şú ęri hātínlē bîr cāydá yātmásá şú
 hār raçam tógú şánnán bólaykán. şú acíz kállásî yāğ tóğáykän. kólî yāğ tóğáykän bîr ayıbdār
 tóğáykän acíz mácízá deyu. şú ęttî kúnnî ālyánlá, ittî kún ęri hātínla bîrcāy yātmásá. áná
 480 şuyám hātár. şánnán kóp täpíli kítî. inTî sárá şúni mínám täpíli kítú karáñ masalan máná
 mündā bóldî. şú máná bîr hātín yātádî. şú acíz mácízdá oşánnán inTî şánnán túráyî bîrán
 nirsä. yā bîr kállásî yāğ yā bîr yúzi yāğ yā bîr kózî yāğ yā bîr kólî yāğ yā şal, yā máñá irsi
 bólî kalíşî mónnán bólyán awlāddán bóládî. áná bú ättán kópálî keтті. şa wahtlanî işínî
 ętmádílē, etdílē onnán şú işlē kópálî kítî. pāyhās bós'sáyíz kádímî wahtta ętyáni

485   ḳóymáykánla. bírántá bírántá bólmasá óyám bílmáw nimä bós'sá şánnán yáyráv kittí. şú
kópali kittí. irsi bólí ḳaládi deyə sára onnán, o awlāddán bú awlādyá ótádi o awlāddán o
awlādyá ótádi. múní áná birtáyá bírádi. onnan onña ótádi. máná móñdā kópálikítádi. am'ma
işláyām şúñdāğ bólú ḳópálikityän şá ḳadímíni işíni eṭmádílē kópáli kittí. ḳalbí tişí masalán
şapillā máná şúñdāğínlaní eṭmásá ḳalbí tişihām áná şá waḥttan ḳalyán bóláykán. móñdā
490   bóláykän ḳalbí tişí şú oşáyám máná şú acíz mācízladán şú eṭtí kúnní kitābídá barímíş. şú itti
kún acíz mācízda baçalaní átásí aytídílē. kitābídá mán aytídím iy bírántá atúvirídí acíz mācíz
baḥavār bólílē iy nimä işiz bā oşáyám gāptí yā şúnnán kópáli kítádi. ḳalbí tişí bóládi yā külāğí
yāğ bóládi. búnní yāğ bóládi ağzí yāğ bóládi.máná şāyistá ḳelín tógídí. kállásí máná şunçásí
am'ma cíyí bā. şúndā kózí yāğ bāş bā cān íkítá āḥír ālí táyládi. má şú ḳaş yāğ kóz yāğ búrín
495   yāğ şú ağzí yāğ ḳülāğí yāğ maḥsád tóptíp bā tóptíptáy nirsä tígáláy ímmísím eṭtí kómí
ḳelādílē. şúni şá bifarḥlí eṭú şánnán yáyrádi. óğliyám hālí bírántásí yáyráv kítádi, sára şú acíz
mācízda yátmásá ḥay şúnnán irsí bólí ḳaládi. şúnnán yáyráv kítívurádí kópálú. máná móndāğ
bóládi....

savzīvān aytídím o waḥt yādímdá yāğ. názír ḥālání yānıyá ālí bārsám aytíbírár ídí. şanı şú
500   kiça ḳıs'sá ḳıldím. māmá bú ḳelíñá názırḥālání yānıyá nabilání yannán ālibārsámmí şúrdán
ālibārsámmí bírán irtāñ yāmān sázívānçı, hām aşasan eṭáykán kättá ḳelínlayá hāmsāyá.
yāmān savzívānní aytádi. birtá íkításíni bilámán yār yārladán óñá ḳoşılı aytsám aytálámán.
ózím şúpíllá şá óçín kállám ḳályán yāğ deyən... birtá íkítá sávzivān hiÇ yādımyá kilmáydí.
áwá o aytsá başlasáydí izdán máníkıyám kılı kítívurídí. o íkāvız ḳālín tóḳıyadı. on_kúnda birtá
505   girdíní mán tóḳídím. múní íkāvúz tóḳídí máníkını ḳeşıyadı. ón kúnda óní girdısını ón kúnda
tóḳídí. şú irtāñnán nímārsá ḳilídí. kóp iráy_úz kán ālyándí ḳóldán sávziwāñá zór eṭıyadı. óní
áníz hām kállásí bútin ikän, yāddá bā. mání móñdá kóp bāşım móñdá āgrú nirsä bólú óní
bos'sá bāşı āgrımaydı. mán bāşım āgrú sávziwānlá yādımdán çıgı kıtyán aytıyđım. kóppālā
tóḳ'ḳanam yāğ mánıdáy azāb hām kóryanı yāğ. eṭám yāşlıdán ólú óz iḥtiyāridá ḳályán mándá
510   kállá ḳályán yāğ. áná şúñda sawziwānı bilıyđım birtanı o aytsá birtanı mán
aytıđım....matalnıyām bílmıymán bāçalárımyá mátál aytı kóryanı yāğ. ondāğınla
aytmıyđım baçalanı bikār bólsám baçaladán.... baçalanı ortáyá ālsám aytaman deyən. máñá
şú baçalanı ortáyá ālálmasáydı. a átásı aytı_ürídí bız'záyá angál eṭıyđılē ḳālını bız'zānı
tóḳınúzçın bír úyá bāri mátál aytıbırı óltırídılē. kiçāyām ḳālín tóḳídí ḳelılē silláyá mátál

515 aytíbíráy niççi yíládán b́ŕi o mátál it́i kít́t́i. mándá kállá bā mí o kállámdá táhtásá nazírdí
 kállásídá táhtápt́i.ammasí iḱi kitabízdiyám ózíní it́ibírár. óńi yaníyá sízdí álibārişliyím kiráy.
 ....bā yóldíz yítímlēńi súrpśi bā deydílē t́ígálay bólád́i. b́ir yāķ́i yāğ o yítímláńi súrfśi
 deydílē. yóld°ız yítímláńi súrfśi deydílē. ētt́i ināğá bā tórtáśi átásíní tāwítíní kótári kít́i_úrád́i.
 úÇtáśi yūzdán túş́i kítívúrád́i.ētt́i yóldíz a ş́u ikáwíní tánímán. óńiyám tāğáyíz ķ́is'sá ķ́ilí
 520 beřídílē. cāmílá ētt́i yóldi°z, aynā ú bos'sá yitímlanı súrfśi.ońi b́ir yákí iyílyán ķ́arágíníñ deyu
 ķ́is'sá kílí beřiydílē. sárá oş́anı ústtán aytídílē, daşladá yátyánúzdá átáśi yāğla ķ́abristān ústtá
 yíğlár átáśi barla bilmíymán nirládá yíğlár deyu, ķ́is'sá ķ́ilú máná kópśi názir ħ́āláyá kóp
 ústāydílē bós'sáydlē mánnán kórí óla sízyá kóp naķ́ılçídílē. máná mání kálámdá kálmáw
 kít́t́i.mání yíğlátçág bólúřídílē, yálgánládán ş́undā ş́undā dú. áwá ş́ándá sárá yíğlámá,
 525 ş́ándáyám ánāñ yāğ mándáyám ánám yāğ. ħ́a mándá óğáy ánám bā ş́ándá bos'sá óğáy ánāñ
 yāğ deyvúřídílē. ş́uñdá ķ́ilú riş́ķ́anwāzlı ķ́ilívúřídílē... teş́ yāğsá máná caladáy ķ́eldí deydí.
 ħ́ar ķ́ayśi çímçíğńi kálásídáy kättá kättá ķ́ar yāğátt́i. ibi ibi gāydá áná sım sımá sárá átáśi ħ́odā
 rāmát́i aytídílē.ibi óndā demáylē sım sımá átāñńi úyíní kóydíryan. kättásıḱi teş́ ótikítád́i. sım
 sımáśi yíryā sınıú áná bú iş́úzdí b́irád́i deydídílē. sırğín eťi yāğíydí.b́ir yāğķ́á tiwá kóyám bóldí
 530 deyvúřídílē. máná kóvla támāñá kóp yāğídí. áwá tiwání kóyanídáy tiwá kóyan deydídílē.
 tiwání kóyanídáy bólú yāğdí. ķ́óvla támán ķ́añdā bóldí. tiwání kóyanídáy bóldí deydídílē.áná
 bákláyá tání yāğķ́anı yāğ kúnçígár taráfyá ş́uñdá úrsá yāğsá ķ́óvla taraftán báķ́i kóp bóldí.
 waķ́i kám bóldí. sárá aytídílē bú çapķ́á yāğátt́i deydídílē. sım sımá bós'sá kám kám sım sım
 yāğídí. kättá yāğsá bós'sá ħ́ar ķ́aysídán tópt́iptáy tópt́iptáy kálámdáy kálámdáy túş́i_úrídí. teş́
 535 iri kít́iydí. teş́ iri kitád́i bú sım sımá ıryá sınıá deydídílē. bú sırğín bós'sá deydídílē,kóp máná
 nācır nirsā ķ́ilád́i yāħ́lāw b́ir irdá oş́anı álmāğ b́ir ķ́iyíñ. ķ́arā iş́ılání ağźi ķ́añdag tiwání
 kóyanídáy bólú yāğdí deyu gāpirádílē. ş́uñdá deydídílē.... ķ́íbládán túrdí ş́ámāl kúnçígárdán
 túrdí ş́ámāl, kíbládán túryan ş́ámāl ķ́ar kitirár deydídílē. ķ́iş́ládá áná ķ́ar yāğád́i. ķ́óládán
 yamānḱi sırğín ķ́ar ķ́elipt́i. kózízyá cāw eťi yápiş́adı deydílē.ķ́ıvlanıḱiní aytídílē yāğ
 540 kúnçígárníkíní açadı hāvāńi deydílē.kúnçígárńi ş́ámāĺi çitt́iná yázadı hāvāńi, kólánıḱi
 yāħ́látád́i deydídílē....

áwá áná máná bú rózķ́i dúş́amḿi bāzār iş́ş́amḿi kúní iş́ş́amḿi deydí. yáğş́amḿi kún
 yáğş́amḿi deydí. dúş́amḿi bāzār kún dúş́amḿi bāzār deydí. bówí ş́iş́amḿi kún bówí
 ş́iş́amḿi deydí.çārş́amḿi kún çārş́amḿi deydí. páyş́amḿi kún páyş́amḿi bāzār deydí. inT́i
 545 bāzār bi bāzār b́irdáy. opíllá bāzāryá ķ́arāw inT́i bú róz dúş́amḿi bāzār kättá bāzār páyş́amḿi

bāzār kīÇi bāzār kīlú áná óndā kīlú kīlākīla kīlúvúridí bāzār deýú bi bāzār kúní yúrímakķá
 kóp nimälárlí yāgídí. bāzār bāzār kúnla yúridíle. bāzār kúní kóp bāzārni nimä alídíle. iñTí o
 waħtla bāzār kúnle kóp yúrilíydí. iñTí bāzāríz hām bírdáy bilmáysíz birántádán sórsáyíz bú
 róz bāzār míydí. bibāzārdíyām bilmáysíz.hámşá bāzārdáy. o waħtla bazār kúnle kóp
 550 páyşámmú dúşámmí bāzār náfar bírúbār bólú kópálídí. eşáyládá kílú nirsäládá kílú deýändáy
 gādíládá kílú arawāládá kílú eṭi kittí mótar. .... qarǵáyám bā kórşápáláñ bā qarǵá bā
 alaşáķşáķ'ká bā. onnán sárá mársä bā máná bódāná bā, kákli bā. táwíg bā, úçíláykándán
 deýsíz. háy bódāná bā máná bú qáldírgāç bā, nimä çimçíg músíçá kírǵí bā máñá móndá
 táwígláni cúcáláni ālí qaçaykán. o hámşá yúrímáydí birān waħt is'sígládá cúcála gúm
 555 bóldí.kírǵí áldí deýdílē.kírǵí bā, uçaýkánládán hámşá bólmáydí. birān waħt şú hiÇkim
 bólmáyán waħtı dúnyāladán aynalıymış kírǵí. oşándá máná aşrafnikini qaysı kúní úÇtásini
 ālí kittíkí. kírǵí aniz hām bā. qádım waħttan bā.úÇtá cúcásini ālí kittí. hiÇ kım yāğ awlıyá
 şúnda dúnyáda kírǵí má şú dúnyāyızda aylanıymış. şú balantta tāhtayán ciydá balántán
 tāhtayán ciydá şú awlizda náfar bā, yā yāğ, náfar bólsa bos'sa kózı yúmılmıymış. náfar
 560 bólmásá bir kózı yúmılıymış kílú şándán bılú kílú táwígláni ālıymış.şú múnı máñ hām şú
 pilláyaça hām eşityán yāgídım. tázádán qaysı kúnı qaçándá deşám bóládı. beş yıl bóldımı tór
 yıl bóldımı bir tóya bārdım. bir qarı hātın gāplē berdı. bú kírǵı qándā bóli bıláykán máñı,
 oşanıyām cúcá bastırúkán tór cúcásı itúkán. bir cúcásini iñTı bú hámşayāládán kórádı
 masálán, sárá qarásá hámşayálarımásıkán bir çıǵı qarásá kírǵı arawşādánıkán kírǵı āǵziyá
 565 kállásıdán tútı ālí kitişini kóriptı. ibi kírǵı ālí qaçı kittı díptı. sárá múnı iñTı oşá óltıryánçı
 áwlimdáymás bir deýdı nárkı awlımdáydı deýdı. nárkı awlımdá bir baráyqánı şú róz hām şúni
 páyláy şú oǵrını páyláy deđım deýdı. bú oǵrını páylásán bú kírǵıkán. mánı bú kándā bıldı.
 bú hātın aytı qándā bıláykán sizdı bārlıyızdı yāǵlıǵızdı deđı. şú hālā óltıryán awlızyá
 qóymıydız mı deđı. óltıryán awlımyá qóyıdım deđı. óltıyán awlımdá deđı, gúllárim ekilyánıdı
 570 deđı. çıǵardıım deýän bú hālı bir arawşāládá nimársälēdá bir hālı ciylárlı bóládı deýän. kışlāğ
 ciylēdá oşárláyá aydáv qóvúrdım ótı çóplēni isin deýú sárá óñáça aħşám baçalanı átásı
 kıldılē deýdı. a sán úÇtá cúcám şúñdáğ opıllá tóhımnı tawıǵnı kóp bástırydıla. nirsä kılıydıla
 múndā máşın páşinnán çıǵmıydı.kóp bástırydıla sárá nımay múndā cúcáyá sání múndā bóldı.
 sárá oşáñdáğ aħşám kıládılē irıyá aytadı. máná şúnda ālí kitişini kórdım deýdı. sárá irı ordán
 575 túradı aytadı. sán yáká awlıyá cúcá bástırsāñ qóymáǵınıñ deýú aytadı irıyá, irı aytadı bú
 hātıñá, nimá oçın deýdı. şúnda bówásı o hātınıñ irını bówásı kış'sá kılı berúkán, kírǵı bir

aynalímış dúnyādán şúyínlí kúndá bîr aynalímış. şúndâ kârgádáy çimçigđáy kâklidáy
 bódānádáy yā kúştáy máná pāpāw kúşlá úçadı. óñdāgíñláyám pāpāw kúş deydílē, óládáy
 alaşaşşákaladáy kóp óndā aylanmíymış. bîr aynalıymış şú ħālicik'ká kilyán pillá kózíní
 580 birtásí kırkılıymış. şá pillá şá ciyyá túşiyemiş.şā ciyyá túşşá şá ciydá múní awkātí barímış.....
 pāpāwķúş máná móndá tācí bóládí alaçípār bîr ħóşrí bóládí.áná şúndá pāpāwķúş deydílē
 onnánkú kóp bólmáydí bóládí bā....tarākúş şálá pāpāwķúş tarākúş ħār raķam ātí bā... pāpā
 ķúş bā balantídá tācí bóládí. tarākúş bā pasídá tācí bóládí. tarākúştí balántídá tācí bóládí. íkí
 raķam şá. bîrî tarākúş aytiládí bîrî pāpāķúş aytiládí. pāpāķúştí bós'sá bāşídá tācí bóládí.
 585 tarākúştí bós'sá bāşídá sāçí bóládí. oní pasídá sāçí bóládí.tamağíní táyda, ík'kí ráķám ķúş bā,
 oní sārā bāşídá sāçí bār óçin tarākúş deydílē. búrdākí sāçibārní pāpāwķúş deydílē. ík'kí raķám
 ķúş bóládí.alaşaşşāk'ká níççí ráķám kúşlá kóp, ħār ráķam ķúşla bā aliyām bíz'zá bílmáy_uz
 ātíní ātāmla kóp bíladílē. úÇáykán ķúş kóp, az ķúş úçmáydí. bódāná mínám çimçigķú cúdā
 kóp kórşāpālāñkú şāmnán sārā cúdā kóp kúndí°z yāğ kúndí°z oyíyá kírádí. pás yānızdán bólí
 590 yānızdán úçí kítí_úradíkú şāmnán sārā çigđadı. kúndí°z kózí kózí yúmíládí. başķa ķúştí kózí
 yúmílmáydí. bîr şání kózí yúmílādí. máná çawírká bā úçadı, úçmáymí çawírká úçádíkí am'má
 zāt hām úçadı. mársákú úçmáydí. am'má zāt hām úçáykán. úçáykán nirsādán ótí bólmáydí.
 budānāla yām bā úçáykan kóp úçmáydí. tā bîr máysá ciy bólmásá. nirsā bólmásá káklíyám
 bîr kaçmásá úçmáydí... bódānání máná sáyratádílē. oñā az púl ħārç eti kitmáydílē. āz támāğ
 595 tútí kitmáydílē máysáladá ālíkilādílē sātádíla, máná kiçálá sáyra bîradí sızıyá o bāwāttán şavķí
 ādām tútí kíládí. şáná múní ħızmatí kóp bóládíkú. āz nimásí bā mí az nirsā idírámílē bîr
 potpálāk eti sáyra bîrişyá. ħāliyám nasibíllāhníkí bú il sáyramáydí. biltir birtásí bā cúdā kóp
 sáyridí. máná şúpíllá aşrāp hām íkítání káklíníyám úçmáydí múndā. bîrdán tútí ālú ķapásyá
 oníyám sáyratádílē. başķa nirsānı sáyratmáydílē, máná bú nimāyám waĥtídá keładí. ķáldırğāç
 600 o ildán bú iláyá keładí. ís'sigđá kitádí. çiwín bā ķişín bahār bā, çimírçig bā, ķişín bahār bā
 ķiştáyám bā bahārdáyám bā.çimçig bā. alaşaşşáķáyám ķişín bahār bā. ķargāyám ķişín bahār
 bā, ola kítmáydí. ķişín bahār bā.şú ík'kí nirsā yāğ kúndí°z kúní yāğ bîriyám kákliní tútí āládí
 máná múndā úçmáydí. bîriyám áná bódānání tútí almádíla. ondāğ úçmáydí. bîriyám budānání
 tútádíla... kánarí bîr áná şú sáyraw bîradí. sayraw óltíriptí. teppáyızdá bula áná şawķiyá
 605 āládíla. bóláníyám áná tóĥím bāstíradí. áná kópāládí, áná sātíládí. bula şawķí o ķúşlē múndā
 máná şúpíllá yām çigđídí niçítá ótí kítádí ķargá bā ķirgí bā. ħār waĥt bîr aynalıymış şú
 dúnyādán..... ħídír bówā múndākánkí birtá nimā bóládí. ózı bílmāw ķālíkánmış ādāmnı ātām

gäplaberídílē. hídír bówā mündā bóládí. birtá kóp gáru bóli yurídí. kóp átám gäplá beríydílē,
 biçará ózini úradí bir nirsä nímá qılalmáydí. birān waht kórsáyız múní eşıydá itim múní
 610 eşıydán, nabilā aytyándáy púllá sāçılı kítívúrár, nirsä bólívúrár. bú ādámýá hídír bówā nazár
 etyán bólíymış. oní oşá ózı bılmíymış, şú hārlílárını oşá ózı bilmáv oşá davlát kíládí. şandā
 hídír bowá nazár eţádí. oní hídír bówā nazár eţtı deykánlē. eţyañá pāk ādamyá áná şuróz şú
 bir miñ yíglāñ qañçá aç bólíñ yíglāñ oşramáydí. birān áná oşá mársáyız pāk bóli barádí. birān
 tóbáyız qaşúv bólu barádí, māl bāzāryá. şá rózi şañá diçār kíládí ózı bılmáydí. şú kílívúradí
 615 davláttı ózı maná bú bahāná bóládí bú bahāná bóládí. kättā bāy bóli kítádí sārā birtā birtáyá
 aytadı. o mōndāğ idí bú mündā idí. oñá bir ādām nimā deydí. oñá hídír bówá nazár eţyān
 deydílē. bólmásá şúñdā adām hām şúñdā bólálámí. óltíryān nimādán áná má bós'sá bir nirsä
 bahāná bóli kítúradí oşañá hídír bówá nazár eţádílē. añá oñá şúñdā deydílē. birān náfar
 bówám ānāmni bówálaríyáyám hídír bówá nazár eţyānkánlē. óltíryān ciyláridá maná şúndāğ
 620 kítáplanı qólláryá āli oqı óltíryānıkánlē, hiç bir kúnkú hārimáskánlē. birkún bir piyalá çayyá
 nirsä hídír bówá nazár eţyānkállē, o adām oşá awıldá óltírúryımış sārā hiç çigmasá ózı
 kilíuríymış. maná hār nirsä sāváv bóli keładí. hār nirsä áná hōdāwānd ózı bārāvār eţádí.
 maná hālfá bówámle mársá qıládíla, hiç nirsä qılmáydíla hālfá bówámlyá hídír bówámle
 nazár eţyānlē. iñTí hālfá bówámle áná ózlári óli kíttilē. oládán óğillári qáldí. óğillárinđán
 625 niwáralári qáldí. iñTí ātlári qáldí. módām bir óyçayá kirú yatyān túkmánlē bāru óqıttíradí,
 beşıpyá táyláv keładí. mōñdā bir nímá bólu áná şalanı şunçá deýú, nafárlē bāru nān iydí. çay
 içádí şúndá bir ótāqlári bā oşanı içiyá kirú oşála nirdān aladı. oşalayá hídír bówā nazár eţyān,
 maşsád bir kismíyá hōdā bārakát berdí şaññán şalá yatyān bóládí.....aynā kúdiğ, zancírlí
 kúdiğ, deydílē, aynā mársá ağācānlanı yānidá. zancírlí kúdiğ aytiládí. kúdiğ yağ.... ātı yağ...
 630 ātı bā hārāthānání ātı bā kúçasını ātı bā.... gādí bāzārdán ótásız. kópálay arığqá túşásız zāncírlí
 kúdiğqá bārásız...māñá báywālcānní awzı aynā o sílanı kúlálhānáyızdá báymáthōcání
 hāvzı... hārāthānádá hām hārāthānání qódiği bā, hām hāvzı bā ... túşmáysız maná oñimnān
 birtā çigádí aytadı nirdá şá kúçá deydí hārāt hānání hawízini yāniyá bāriñ hārāthāná deýiñ
 hāvzí qáysı deýiñ. kúdiğ qáysı deýiñ oşannān tanı kítádílē. şá āt kóyilyān bóládí deýāñ....
 635 náccārḥāná áwál kás'sāvḥāná hārāthāná sārā māmáđillālání kúçasını ātı bāq'qāl ḥāná bir cāy
 úç bóldányān. baqqālḥāná órtádá hārāthāná wāqídá qaş'savḥāná óndán nārdá kúlálḥāná...
 baqqállá barakān iñTí bāq'qállá kítú, maná başqalá óltíriptí şúpíllá dúkāndār, gázálḥān aynā
 kādir gázálḥállá māñá māmđillālē óltíryān kúçanı ātı bāqqal ātı iñTí baqqālḥāná aslı bú

waḥtla baḳ'ḳālḥānáykán deyəñ. dúnyā inTí aylándí baḳ'ḳállá ólí kítí deyəñ. baḳḳállē ḳaldí
 640 mí baḳḳállání oñíyá baḣḳála kúçí bāryán.... ḳadímí āt deyəñ ātí taḥtāptí náfarí baḣḳá bóládí.
 ḥālí o waḥttān šú waḥtyáçá náfar tāḥtáy mí díysíz tāḥtámáydiyām..... ḳadímí ġazālḥānla máná
 ayláví aḣráptí dómbíráyídá bā. bú tāzā çíḳḳán ġazālḥān inTí bírām yāğ bírdánáyám yāğ...
 táblá bā táblanáváz, tábla, armúníyá dómbíráy dútar... baḣḳa úÇáwí tóráwí bā, inTí ola yāğ.
 šúpílláyám bā, inTí šúpílla çíḳḳán.. nāğará súnnáy.... çañ sazyá ḳoşú sazdí balánt eḥádí. o
 645 waḥtlē máná nímá bāridí. mársá máná çañ bāridí. dómbíráy baridí, dómbíráydí ḳoñğírāğí
 baridí. múndā ḳílívúrsá ḳoñğírāğlári şaldír şaldír eḥívúridí. ayağlárídá ḳoñğírāğ taḳílyánídí
 oynáurídí sáz eḥíydí, ayağlarí ḳoñírāğ taḳílyánídí. inTí olá eḥí keḥtí deyəñ. o waḥtla šú kóp
 ḳízíyán waḥtí šú şúñçá tór barmáğdáy ḳoñírāğ taḳílyánídí báçálání ayāğíyá zāñ deḥílē. sára
 máná tablá bāridí. óndā ūráykán máná šúpílláyám nāğará súnnáy çályándá bākú tábila. oşá
 650 tábilē doñbíráy tábilē má šú úçáwí baḣḳá nirsä yāğídí... bāḳ'ḳāl ḥānáyízdán bíryä ótsáyíz
 lúliḥāná şayírāndán óttíz tór beş çāy lúliḥāná baḳḳālḥāná ḥarrāḥāná, ḳas'sáwḥāná kúlālḥāná
 mítārḥāná kítíúrasíz sára mínçá mínçá yaḳín yaḳín ḥām uzāğ uzāğámmás. am'masí yāḳín.

Derleme yeri: Andhoy/Çarımgarhana

Kaynak kişi: Usta Hamidullah Nar Bakkal (68 yaşında, Orta Okul bir, İnşatçı)

Metin kodu: Ç01

Konu: Çömlekçilik, Dericilik, Hac Hâtıraları, Askerlik hâtıraları, Efsaneler, Andhoy'ya İlk yerleşenlerin hikâyeleri, Timur ve Baba Veli'nin karşılaşma hikâyesi, Günlük işler, Evlenme, Darbeler, Afganistan ve Andhoy İlçesinde yapılan savaşlar, Lokman Hekim efsanesi.

mání átım ustā hamídillā...átámní nār bāķ'qāl... má şúpilla ilím āt ik'kám itmiş. ālmi °ş şek'kíz
yaşım dá... máktáV tā sínPí páncyáçá oқúdí. sínP páncyáçá oқídím, sárá áná dúkāndārлі
bíyāķí áná átavúz áná girtáygínáyná gáríbrāğ bóldíle. dúkān şúñdā qóldán kítті. átavúz qodā
ramátí ālám dān óttíle. sára mán gílkārлікká awāl kúlāllí qıldı m sára... áwá máná kúlāllí gawsí
5 kúlāllí gawsí kúlāldí yāndá, şámşíkúlāl amakí bāçávúzdí. āldá kúlāllí qıldı sárá deşān. kāsá,
píyālá, táwāğ tāğará şúndā işlídí bízlē... áwá bízlē kúlāl deşān. aslān bízlānı kispúz kúlāl
kúlāllí deşdí bízlānı bówávúznı kispúzdí. átavúz sárá dúkāndārлі qıldı, dúkān sárá mazası
bólmadı. sárá bos'sa áná kúlāllí qılı kítті inđi tā sáná çılı páncdān tā pincāyáçá mán kúlāllí
qıldı m, sára pincādá bolsa ,sızdá pincādá bólsá mán sárá ustā imām nazár hamsāyávúz
10 barídíle, o kişiyá şāgird boldím mán, bír ildá mán ústā bóldí. bír ildá mán şú gílkārliyí
órgāndím. sára qólim tóğrı bóldí. sárá ústām mínám sárá şúnnān iki yıl işlāw duālārını ālu
sárá alaydá şúññān berí sáná pincāúsídān berí ózím ústāli qılı işlāymān.... ah máñá şúndā
tāğará çarqlār barídí deşān móñi, çarqlārı mínān túzátıydí... lāyını típālāw oñá lāyni oñá
bos'sá lúh qóşıydí. sárá típāliydí ónı. şúñdāğ asās qılı lāyını ālu, lók'ká qılı qóyídí, kiça
15 dāmını āliydí. irtāñ mínám sárá bíz'zānı ústāúz bārídí. ústā gawsıddín kúlāl amakí bāçá_úz. o
kişí sárá bos'sá şúndāğ çarhtá tağara tawāğ yasídı şúndağ, bízlā şāgird daşqaryá çígári qóyídí,
qurıtıydí. tarāş qılıdí kiyítlārını. ondān sárá bolsa mársá qılıydí. sárá qurıtı ráñlāw qómdāñá
tırıydí. qómdāñá tírú kóp máñá o píllá timir zātlā yāğ deşān, şú am'ma şúñdā tawāğ tāğará
ístímāl qılıdí şúndā. şúndā nırsādá şúndā zatlē bóliydí. ondān sárá bilāhırá sárá gílkār kúlāllí
20 girtáy zayıfrāğ bóldí. sárá gílkārлік'ká ótú gílkārлік'ká şāgird bólú, óñdāğın qıldı sárá. ústā
imām nazár ústávíz mínám işlāw kítті sárá. sáná pincādá işlāw kítті. tā pincādú pincāsıyáçá
ústā bóldím mán. sárá ónnān sárá bos'sá gílkārlinı ústā bóli işlāv kítú kóp'pālā şāgird tárbıyá
qıldı deşáyız. ónnān sárá sáná pincāpāncdā átım çıgđı askārлік'ká, askārлік'ká átım çıgđı

25 ik'kí_īl askárlí barídí deyən. bīr īl mātāl káldí. sárá sáná pīncā şáştá túrú askárlí kítí.oñnán
 sárá mání átım parçáyí heşáptá gílkárkán sárá şá mání bagrāmyá ālī ҡáldıla.bágrām deyən
 cāyyá kabıldá, vilísvāllī bágrām mán kóp támírātla túzattım. kóp támírla túzattım şándá mán.
 sárá ik'kí īl oşárdá ótkázdım. sárá ҡıştá ҡándhāryá kítú sánkārlí ҡılıydí bizlē, o pillá inķilāb
 yāğídí o waħtla sárá pīncāaft bóldí. sárá tárákí āldí. sañkārli támírlānī táyiyá tāş tíríladí.
 sañkārli áwá taş tíríladí. opillá ordá ҡandaharí taş kóp yá tağlānī taşí kättá kättá sañkārli ҡilí
 30 şāñdā ҡilíydí. áná ikí yıldán sárá tárħısdí ālī kıldí. sárá tarħısnī ālī kílí sárá şúrdá işláyvərdí.
 máná sárá bówíní āldí sárá máná múní şúñdā ҡilú, sáná pīncā haştta şúndā gāplē zındágilí
 barákān deyən, ótí kítí_úríkán... askárlídá Páķát bíz'lē āramídí. ҡızígí şúydíkí áwá ķarār şú
 bagrāmdá bizlēnī şú şamālwār báçálá tóyláyá ālī kítídí kíčálá, tóyláyá kítídí. şú gúlām alí
 vúlísvāl gúlām alíсарay ħócá ķaláyí múrāt. şá askár báçálá amdívāllá barídí, alí kítíydí kíčālē,
 35 ópillá inķilāb yāğídí ārāmlíydí deyən. şúndā gāplē barídí. áná şúñdā zındágilí ót'tí tā áná şú
 dárácáyá ķeldí. deyən... tóyní yám bos'sá ķıldí. búrdá bīr támírnī kútará āldí.áná díwāllāríní
 işládí, elli_míñ rípyáyá yígírmá_yettí rípyáyá kótará āldí múní. ah múní yettí_míñ rípyá kítí.
 paydá ķıldí bú. şartá sárá múní pātyá ķıldí. máná múní, pātyá ķilí nāmzāt ķıldí. elli_míñ
 rípyáyá ķalínní kópálán púl elli_míñ rípyá tání tápílmáydı. sárá bos'sá şúñdā bīr īl taħtāw bīr
 40 ildán sárá múní yám waħtán baħtán işlāw áná ħódāy şúki`r āldí. áná, máñá inTí kóp waħtlí
 gāplē deyən áná... bīr āzmotār túttí. bīr āzmótār āldí, ālī_ķıldí. amma náfār bīr mótárdá ħúlās
 ama pīyádá barádí. kíčá deyən nannan sórá ħúPtānní ókú... áwá kíčá ħúPtānní oķú ķelínní
 kiytídán kítídí. ħúptānní oķú sárá amma náfārlē báçá kättá kítíydí. sárá átám bārídí gārçí
 bíz'zá āttá ālī ķelánúz yāğ.áwá bīr waħttá múní ānasí bos'sá bīr āttá ķelín bóli kílāyníkán
 45 opillá sárá āttí yúzíyá şúndā ondáğín kípáy vúrwałánlē, kípáy āt búkíptí deyən múní ānasí
 gārdānī çígíptí. darwāzáyá iltí ózíní vúríptí ānasí. şú tazá ķelín bíčārā gardānī şúndā bóli
 ķalyán ķelínní şá waħtí zamandá. inTí o yetmiş_illí gāplē sísán_illí gāp... ātní túzātú kiyāw
 ildák'ká mínú kiyítyá ķelín mínú, āttá ālī ķáytyáķánla. opillá mótār hām yāğákán deyən. bólsá
 yám ętmíkānlē mótārní. máná şúndā ālī kílí alāwládán aylántíríkānla alāw yaķáyķānla. ķádım
 50 pillá bíz'zá kóryánúz yāğ şúndá deyú gāpláyđilē. aylántíráyķānla ātní sárá kóp gándá gúnāh
 bīr iş hamákán ātış párásttáy bólikán. gándá gúnāh yām bólikán.áwá ķadımdán ķálwákān
 deyən. kadımdán ķalyán şúnáğín ķilídílē....yā bīr kíčá máylís bólıydí sárákí kíčá níķāh
 bólıdí.áwá yā kúndı`z kún tóy yāğídí. amma kíčá şá kíčá bólıdí tóylē. máylísám kíčá máylís

bos'sa amma kişlāğlıylē barídí. şu hámsāyá síyāsárlē barídí. óndā gódáy çáķıldí yāğídí.
 55 şúpíllá gúdáy çáķıldí bólyán mínám yāğídí. kópísí cúmáyá báráwárlídí. páyşámmí rózi
 páyşámmí kíçá cúmáyá níkáhni barawarlídí kópísí şúndā ķelídílē. o şándá bós'sá şāğirdlaní
 bír íkításí ķóyí kítítí. amma zat túzatílyán sárá şāğirtíz bos'sa şu máná múndā míyízní
 yásántírádílē deýän. áná óñá birtásí aytíPtí alwāytární kítírí ķóyín dePtí. alwaytar yāğ deýän.
 óla tání alwāytární ístárlPtíla, alwāytár bíz'zá ķilyánúz yāğ deptí. máná ķādírwāyní ánasí nāzí
 60 yañá sālí deýkán şāğirtím bāridí. amma zātní yasantíráykán bi alwaytar hām tóy bólámí
 deýPtí. sárá alwāysāwínkí ķilíláydí. āā oşání aytámán deptí óşání aytámán aħı deptí. oşa
 alwāysāwín deýú aytámán şaşíPtí deýä bíčārā... ya bír máylís kíçá pālāw beřilíydí tóydá. áwá
 eřkáyłáyá pālāw beřilmíydí. áwá hātínláyá, ay cúdā amma ķelíydí. bárķ hām yāğ bārníkídá
 bā yāğníkídá yāğ... gāys yāķídí... alakáy, lampa áwá óndan áwál máná múndā, pítá çírāğ
 65 ķadímí pillá ó kóp sísán ıl áwál tóğsán ıl áwál, áwá şúndā bír láttání ... inķilābdí waħtá mán
 bos'sá askarídím. áwá sáná píncā_şaştá bos'sá askárlík'ká kitti. sárá píncāv şaştán sárá bossá
 bízzá kittí tarķís āldí. píncav şaşta oşá askárlí pillá ķandáhārdá bíz'zání yíváridí. káşķárlí
 kílíydí sañķárlí, sárá inķilāb bólí ķāldí bíz'zá óşá ķalívirdí ķalívirdí ķandahārdá ķālívirdí. sárá
 bír kún man aytím şu bír kāwílyá barí ķaytay púl ālı ķaytay púlím bā, o baçayam
 70 gardízdánídí...sárá máná şu kábilyá ķeldím sawírídí, on_sāwir sáná píncā_afttí óní
 sawírdáydí. anħóyılı birtáyám ķalmáptí ammasí қаçi kityánákān, inķilāb bólú şa pilla, sárá
 túrú búrdán kāvildán sárá túrú anħóyá ķayttím. anħoy ķayttím púlímam yāğídí.sárá máná şu
 rahím ācı deđí. ismāilsópúnú ķaynağásí bā ólyán bíčārā. mání kórdí āā ķiryá anħóy kitámán
 deđím. anħoy kitámán deşán kättā beşúzliní çígárlí bídí, şúnlí apamyā iltíbí deđí. şúnlí iltí
 75 bígíníñ deđí. áná hūdā báráwárladı. şarta ķeldí máná yóldá ħarç ķıldí.irtāñ túrú ķáyttí şāmyáçá
 kıldí. oşá sawírní içíydí deýän. sárá máná púlíníyám ħarç ķílím mí ķılmámmán irtāñ mínám
 kítírí beřdí. çárlí sófíní hātíníyá, sárá pas búrdán ķeldím deýän, búrdá ákám bāridí hūdā rāmátí
 sání bówāñ ík'kí kún táhtádím mán bírdán túrú kítítím pás. búrdáyám púl āldím pas şu irtāñ
 mínám kítítím. aħşāmyáçá kábilyá bardím. sárá keçá yám túrlí ķandáhār bārdím. keçálāw
 80 ķandihār bārdím. oşá bíčārā warħata hām bólyáníkán sán bóyín kilmásāñ ġayrāzír ķilámán
 deýú, yā waħttá işítí bardí. hūdāyí şúkúr , áná şúndā óndāğínla barídí. bízlē áná inkilābní
 wúrişyánúz yāğ ústāyđí deýän.... bír niçi waħt ħízmátí bardí deýän. ġilkārlē ħízmátí bārsín,
 kāvíl kóp savíğ bóldí deýän. sárá óşá şaryá kítí kāldí. núr máhmát taráķíní waħttáyđí. sáná
 píncā_afttídí. sárá ón sawúr anħóy kıldí... dāwídhānní ķóldán āldí deýän... dāwídhānní

85 waḥtídáyám oşardaydım...mán kábıldáydım.mán oşándá ƙandíhār kítúdım. oşándá inƙílāb
bólwákán, kóp yaramaS anım şa inƙílābní davā mí bā inƙílābní...áwá sáná píncāşáştán berí
şú gāplē bā...olē bos'sa áná şú rúsní náfáryídí deşān. kóp náfárlānı óldírdí búlē, kóp náfárlanı
oşá kättā kättā ƙómāndānla barídí. óldírdí búlē, búlē ózları barídí. búlá ḥalkí deşú, párçám
deşú bír gāp tāpíldí deşān. olē ḥalkí bólú ƙeldi banāmı ḥalkí ḥızbí deşú ƙeldi búlē kóp
90 náfárlēnı óldírdí. búlē. ḥalkí bólmáyānlērí óldírdí búlē. oşá ƙiçá bíz'zá ƙándāhārdáydí, oşá
ƙiçá ƙómāndān ƙólordu ot'ti°z_älti_míñ askárí barídí. bír dawāzadan ƙelú ótti°z_älti_míñ
askárí kóp kättā ādām bólıydí ƙómāndān kólordú bos'sá dagar canrāl sítircanrāl bólídí ḥú,
oşá ƙiçá oşanı biçārání óldírúkānlē. ḥalkíla rúsní náfárları mínám...anhóyda amma cāydá
bārídí, şúnda mársá bólú, ḥızbí bólú náfárlēnı oşá máná bú çígú çámānnı içídá kättā bír
95 máscíd yāğídí. şú máná billēnı ráñlāw virāğlanı ráñlāw ólsín bāylē deşú ƙişƙírú búlē ólsín
bāylā deşú ƙişƙírú, şú anhóyda bāylānı zámínını ƙóldán álú şúnda kóp baylā yúráyí ópíƙú ólí
kíttí. şú zámínnı bír ādāmnı ik'ki ókízí eƙínı bos'sá yám, şúní díƙányá daraw bóldāw berdiyām
múnı şú díƙānlēnı bos'sá bú díƙān hām bāy bóldí búyām bāy bóldí, amma bāy bólú oşá
kamuníst heşāb deşān gāp bā, deşān kamunístlē bossá dárāw şú baylā biçārālē máná iñTí
100 eƙilyán bişyán waḥtí deşān zamínnı şúnda bóldāw bóldāw búğdāyí mínám berí_úrdí
díƙānlayá, amma barawār ƙílāmān deşú máná sárá kópı waḥt dāvām ƙılmadı deyā... áwá
bāylāyá kóp azāP berýān. çamandá ƙişƙírāyƙán ólsín amríkā ólsín bāylā deşú, taháddı ƙílú
kóp bír óndāğın bóldí. sárá bílāhírā sárá tarakkı áldí. tarakídān sárá hafizíllāh amín áldí.
tarakínı şāğirtíydí bú.şāğírdí wafādār deşá amma çak çak ƙılıydí. o yam şú rúsní náfáryíƙán,
105 şú bírdáy amríkānı hāwār bírcāğ bólwákán. sárá hafizíllāh amínnı yám kóp kótā waḥtta
óldírdí búlē. sárá bábrāk ƙārmāl bóldí rayís camūr. bú bos'sá rúsnı ḥās náfáryíƙán,
şúndağákānƙı oşándá şú tāñnı bír úçı háyrátāndáyƙán bír úçı ḥayírḥānádáyƙán, şúnda tāñ
tānı yaƙārdān tayārā oşándá rús cūdā oşándá kıldí babrak ƙārmáldí waḥtta, cudā kóp kıldí
şándā. tamam cāyyá búlē mavād hām berú márdímnı tóygazı táyladı. tamam náfárnı ózıyám.
110 ina ózı sárá búyām bírráƙám bóldí dāktár nācıP bóldí. dāktárnacıp kóp yaḥşı adamıydí kóp
mardímlayá ihtıyāt ƙılıydí yaḥşılı ƙılıydí. kóp yaḥşı dāktárnacıP şúnda óndāğın ƙılı gāpírídí.
dāktár nacıPtan sárá búlē bossá mucāhídínlá máñá şú óndāğın dóstım sabab bólú dostımyá
ƙínlı ƙılçāğ bólú sárá dostım biḥı múnı taḥtān tüşúdí... mucāhídínlā bossá amríkānı náfáryíƙán
búlē pākístānnán búlayá kómáy ƙılıydí. pākístānnán búlayá kómáy ƙelıydí. pākístāñá amírkā
115 berídí.sárá búlē mucāhídín bólú ƙişlāƙ támām cāydānákán. ḥú harakatı camıyāt máná şulé

bā šundāgínlē bā.nicāti millí deydí, şulē hamasí mūcāhídín búlú kíşlāğ bá kışlāğ kópálú şú davlát mínám wúrúşú bülē dāktár nacíPlā mínám wúrúşú kóp márdím sára o píllá dāktárnacíP hām báyinnán kítí mūcāhídínlē şahírýá kełdí bólā sára mūcāhídínlē bazísí rapíglárúş hócáyín birtáykán ikávíní hócáyín ikívíní birtáykán... yā oşá amríkāní nāfárykán... áwá bülē mínám

120 ziddí sára aslān dāmsámnán dāktár nacíP hām amríkāní nāfárykán. áwá sára bíldí. şú máná dāmsámnán máná şúkúnlē kórsán márdím şaráyıttán márdím kándāğ gāpláydí, davláttán bír mūcāhídín hām ikawí bír bıráwıyá kómáy kıláykán deydí. şundāgín gāpláykán şú dárácáyá kełú... áwá cúnbıştı waħttá márdím girtáy ārām bóldí. níçı waħt ārām bóldí pas ina deşāñ bú sára máná bú āmíd kárzáy tápıldı. áwá tálıblē yām bos'sa kełdí şú sáná haştıddá kełdí mí

125 haştıddá kełdí. tálıblē márdımyá kóp aziyát beşú bóláy soláy awgānlē gāpyá túşmáSlē şundā bír ópıllá şú óndāgínla bārídí. dāvláttán hām bossá tálıb bólı kítí deşān amması dāvlāt hām tálıb bóldí, tálıblē kóp márdımyá āzār beşdí. búlár bólmás, sára şundāgín búrānıddın amırkādā bír pārtımánı wúrdı da oşá sawāb bólú tálıblayám bír kıçádá tálıblē gúm bóldí. amması, sára āmíd kárzáy kełdí. kaçā waħttan sára o kełdí. púllāní tágır bırdı. āmíd kárzáy hılá yaħşı

130 hamkārlı kıldı rays camhúr bólú, āmíd karzāy hılá tağırātla kıtırdı...

.... bír waħtı zamān amır tímúr bos'sá şundā yúryánákán, şundākı amır tímúr yúryánákán şundākı kóp cahán_gır bólı yúriwákán deşān. amır tímúr kóp kaçadımlı waħt bú sára bossá bú hıdır aláysámmı kaçısı birtá aytyan amır tímúr sán óziñni kámár bastá kıldır. , eyy palāni cāy şú anhöynı aytıptı, şú cāyá sán bāgín deşıptı. bír malāñ bówá bā deşıptı. bír

135 malañ bā deşıptı. şunı bārsāñ şunı dúāsını ālgın deşıptı. sára şundā aylāni kełıptı kełıptı kóp askárları yām bārākán amır tímúrni. askárları barakán malāñ bāywālı sāhib ákän deşān. bābā sāhib ákänlē deşān. şundā bír káppası bārākán. kaçānçáyá şórwā kılı óltırákán sára bossá búllē bír cázıráykán búllā bír cañállákán búrlā bír waħtta cañállákän sára bossá bú kışı şú

140 āttán túşyan awlıyā bóssá amavızni kaçnúznı tóygázadı deşıptı amır tímúr, hodām bír_mıñ náfári bā mí bış_úz bā mí yúztá bā mí sára kełú şundā kappanı táyıda kaçān kıoyı óltıyanákänlē şunçá kaçānda, sórašıptı. óltırıylē cāy içi nān iylē deştı. sára bú ādām şórwanı dá tawağıyá bışú bırı_veşıptı. şú amasını kaçrı tóyıptı. aması deşān kaçrı tóyıptı. rástı máná amır tímúr

145 ayağını táyiyá mán kóp şák kıldım bāşşış kılá bówā deştı. mañá bír dúā beşıñ bír kámár bastá kılıñ deşú sára şá bılıni bağlāw kıoyırwákänlē. amır tímúrni, bāywālı sāhib bā şúrdá kālı kıtyañ, óşá bāywalı sāhip sára búrdá, ābādli bólyán. búrlē kóp cañállákán kaçısı bışkı

şāhīrānnī deyən irānnī pāşāsīnī óglīnī şīr īyān şúrdá, şúrdá kílú máná şāhīrān şāhīrān bólı
 150 şāhīrān bólı şāhīrān. şīr īyān şúrdá şú şāyīrān bólı şāhīrān şú cáñál bólı şāhīrān. opıllá
 sū albat çūķīrlīyákán deyən. sū paráymanákán ondán sárá, bāywālī sāyū şúrdá şalı kītyān
 házrátı bāywālcān şańçá kītābları bā múnı sárá bızlē múnı kóryanúz yağ bāywālī sāhībni
 şúndā bīr... bādı alwāttá bādı, şacarası bārákán şú bāywālcānnı awzīnı mán tázá túzáttım,
 tarmım ķıldım āltı_úz īl bólwákán. mán sárá bossá yúzıdán şúndā ħışnı ópırdım deyən, ħış
 işlēdım tázá. a bīr nıçá waħt tázá ón ón íkí yıl awāl şúnú máná gāzanfārnı ógılları ķótárá bırdı.
 yırgırmá beş_mıñ dālaryá şúnú işlāw berđım. ħūllás múnı ħışını ópırlāmdım. şú ķadımı
 155 çór'riyān ħışlānı mán tanı ópırıbılmādım. şá andāzá makam ákán... yā şándáy şúnçasını çāpı
 āldım deyən. ildáydán işladım... táydáķı ħışlá bā íkí mıtırdáynı ópırlāmay ķoyđım táydá bā.
 oşanı tanı ópırlāmay ķoyđım sárá yúzdán rıng rıng táylāw işlēdım şanı.... kóp káttá máná
 múndā múndā ağır ħışákán yarım mıtırdı yarım mıtır áwá şúndā ħış tanı āgır ħışákán, şúndā
 múnı tanı ópırlāmdım.şúnça azāw bārnı kórdım. oşāná inTı ónbır_īl ónık'kī_īl bóldı. sárá
 bos'sá maçıtı túzalyanı eтті_úz īl bóla mı órtá ħānāķānıkı, ik'kī bāğalı sáná núzdádá bólyān
 160 ik'kī bāğalıķı bā, ik'kī yānbāşı oşa órtá macıt bos'sá, ortá oşa eттіyúz_īl bólwákán. áwá oşa
 ħānāķā şá káttá káttá ħıştānākān, sárá ik'kī yāķı yanbaştá, sárá íkí gúmmáz ķoşılıyān oñá sáná
 nozdádá bólúkán. nozdádá bos'sá yām inTı sısán_bır_īl bülēmı şúndā bóldı. sısán_bır_īl
 oşapılláda... áwá bāymáthóca şúndā kışı búrdá bır ózlēri búzırgwārákānlē. bú kışı
 pāyğāmbárlárúzdı sıpāsālárıkán. bāhamat sapşıkan deykānlē. sıpāsālárıkán bú kışı
 165 pāğāmbárlárúznı sıpāsālárıyıkán bú kışı. şúrdá kışı şúrdá kılú ķālwákán nıÇtá mımānláryām
 barákán. mımānlá yām şúrdáķı mımānlá ózlērnıkı berdá ķabırları berdá sárá búrdá íkıtá
 şāgırtlēri mımānları barákán. onı tórdá kóp kātākān ķabır oyām móysapıtlárıkán. oşanı içtá
 beştá mı āltıtá mı ķawır bā toķızıtá... oşanı içlērını ammasını mán kāşı ķılı berđım. ózım oşanı
 óz kissámdán kāşķarı ķıldım. şańçá illā içlērını gáÇ ķıldım. ħú kāşlēnı ózım mazārdá ālı
 170 ķēldım. kāşlēnı eттіm. sárá darzanı āğzıdá kırıńçın çāp ķóldáķı birtá bā o sófılerı... iÇkárdá
 úÇtá birtá berdá tórtá tór ķawır bā. oşa mımānlárıkán. o kışılē dúnyādārákán şālā. berdáķı
 dārāzanı ağızđáķı daşķardáķı sófılerı, oşa kışını káwış tógrı ķılaykání sū ālıbıraykání sófı
 deydılē onı bāymáthócanı bāhamat sabşıkánākán o kışı... olē çarımlānı tırılānı bulā bossá ālı
 175 ķēladı deyə.çóná táyláydı tırısı túşadı. sárá bülē bóssá múnı dútyá bıradı. dūt şamāldı dútyá
 beradı. sárá onı bos'sá bülā máná múndā çúķır bā. tāğál díydılā tāğalyá táylāw tıpadılē onı,

máña sára bossá şa girtáy anārní púçāğíní berádílē ráñ búlādí. anārní púçāğí berádílē, sára
 áná kavış bót şundāğínlā ƣadímí pílla bólídí deýän. áwá şundā bólídí. ƣarímnan bólídí. áwá
 tíridán bóládí. ócáyını tírisí yáñşírāğ bóládí. ócáyınıkí ókízíníkí yañşírāğ bóládí, tiyánikíni ónça
 mázásí bólmáydí. tiyáníkí onça mazasí bólmáydí. şotírdí ƣarímíní ondāğ mazasí yağ. oşá
 180 ókízíní girtáy ƣatíğrāğ búládí ókízílēnikí, ináylēnikí ƣatíğrāğ... bízlēní kúlállānı píri bos'sá
 hazrát sayíd mír kúlálākánlā... hazrát sayíd mír kúlāl bā o kışíní şāğirtlári bārākán házrátí
 bāwiddín balāğardān buñarādá bóláykánlē, ólē sára kóp móña anim hām ƣawírýá bāráy
 ihtírām ƣíláykánlē. kóppálā márdím hazrát sayid mirkulāl āğā. bú kışí buñarāy şariftá kúlállí
 ƣíláykánlā şú namāz cúmánı o kışí ģanáyı kabádá oƣıkánlā awlíyākánlā, şú ƣarģnı ústídá
 185 daráwkídáy lāynı yasáw, şú azānnı şesı şú kışí kúlállı ƣılıykán ģanáyı kabádá mak'kádá şundā
 o kışí eşityán ādámákánlē, zor pírákánlē. sára kólyúwíkanlē bismíllā ramānnír'rahím deýú
 ayāğ ƣóyáykán o kışí. madínáyá makkáyá baráykánlē. şundā küllállını píri zor, sára bos'sá
 şāğirtlári aláw yāķı óltírádílē, hazrátí bāwiddín balāğardan, sára o kışí aláw yaƣádílē sára o
 kışínı ótını kambútlı ƣíládı. bú kışínı sára bú daráwkídáy camaykārla bā camaykārłanı bülē
 190 wúradı. kórádíkú máná şú ģomdān hām ƣalcāğ mavādlē hām ƣaládı. ģarāb bóládı sára. bú
 kışí ayğínı tıķı óltíráykánlē şú ayāğlárını tıķı óltíráykánlē, lāy bóliwírakán şundāğ . sára o
 kışíyá a dívāná máķilāttıñ híÇ deýkánlē, ƣanı candálā ƣanı candálānı wúrdím ƣıgattı
 deýkánlē... sára o kışí ģumdāñá wúradı ózını. ģomdān bışáy bışáyda üü ƣılı şes ƣiladı. kúlállá
 ģomdānı, márdı°mnı ihlāsı ģalās bólyán. sára bú kışí ƣığ díyāná deýdílē, o kışí şunça gúl ālı
 195 ƣıgádı aláwnı içtán, payğambárúş berádílē, páyğambárúş berádílē máña bú gúl deýú şundā
 ģomdānnı yaģtısı bā bışáykán píllē inTı ihlāslā ģalās bóli kítı. o gāplē ģalās bóli kítı...şundā
 bír yaģşı eşı bā oşá cánnátyá bāryándáy şá cánnáttán bú şundā payğambárúş oñá gúl berádı.
 hazrátı bāhāwiddín balāğardān... bahāwiddín balāğardān kóp zor pírákánlē. bú kışí bír
 ziyārátta óltírádílē, şundā dúā ƣılı óltírádílē ƣırķ kún bú kışí bír ayāğında namāz óķídílā, ƣırķ
 200 kún bír ayāğda namāz óķıydílā. ƣaysı bír ziyārátta bír ƣótír kúçı kıládı deýä aylānı kítádı
 yaģşı bóli kítádı. bír ƣótír kúçı şundā yaģşı bóli kítádı. bú kışínı yíráyıyá şak kıládı. ā mánı
 áná şú ƣır kún óltírdím yā bírkám_ƣır kún óltírdím yā bír naticá kórmádım deý şú kışí ƣársá
 ayāğlárını ģryá ƣóyı kítádílē. bú kışí bír_kún óltírsálē ƣazā gárdān bólikánlē bú kışí tánı
 ólmıykánlē. sára ģodāwānd ózı hár nırsanı ózı híkmátlári ģalı imás . híkmátlári ģalı imás,
 205 bündán sára hazrat sayíd bāhídín balāğardān ƣığı kítádílē bír kám kír kúnda bír naticá
 kórmádım deýú ģodāwānd bír ƣótír kúçı kılı şundā şá aylānadı. tóppá túzı bóli kítádı. sára

bólmásá bú kíşí şándáy ƙazāgárdān bóluƙánlē... hazrat sayid mír ƙúlāl şú hár ıryá taƙsım bólı
 ƙıtyán deşän. náfárları bā deşän şāgırtları bā deşän. murıdlērı bā ƙúlállı ađı ƙúlállı şú hattā
 bır wađtı zamān şú oşá yađyán ótınları tıllā bólayƙán. şú lāylānı sapsarıg ráñı bā tawāđlānı
 210 sapsarıg şulā tıllāyƙán sára bossá bır tıllānı bır málāñ álú kítı_úradı. pāşşānı askárları ƙórādılē
 tıllā cāmni sán nırdán áldıñ tıllā cāmni nırdán áldıñ. ey palānnán áldım. bú ƙışını álı kítı taklıP
 beřcāg bóladılā pāşşālā şú ráñlē tıllā bólıdı. sára o ƙışıyá taklıP beřcāg bóladı sára ƙórādılē
 ātını ƙúlāl ƙóyádılē. ƙúlāl bossın ƙúl bos'sın deşydılē yāđđán ótınıñ ƙúl bos'sın deşydılē. áwá
 ƙúl bós'sın deşydılē. bólmásá tađtá tađtá tıllā bólayƙán. bır wađtı zamān...ƙúlāl bos'sın
 215 deşwáƙánlā. sára bos'sá tıllānı ráñ bólıƙán. tánı ƙúlālını ráñı kítmáydı. bır ómır kítmáydı. tánı
 kítmáydı. şúndā zór ráñ... má şú tađarā tawāđnı rañı tánı kítmáydı... işƙār bā bır wađttá işƙār
 oşunı táylıdılē sára bossá múnı máñá şúndā ħúmdānnı pástá bóssá gırtáy múnı āláv ħānásı bā
 máná múndā bır rađám tāđđası bā bú tāđđanı içıyá bos'sá bır lāyá deşydı. sarpıldá bā bır rađám
 tórpāđ bā aƙrāđ tórpāđ işƙār mínán íkivını yánçú múnı ƙóşıydı deşän máná lókká lókká ƙılú
 220 oşāñá ƙóyılādı.tāđđanı içıyá máná bıyāđıyám mónçá balánt bır ƙarış şú irıdı deşän bú daráwƙı
 bossá birtá tāş bóladı. şúndā tāş bóladı bú. íkáwı daráwƙı lāylā mínám íkáwı irıdı máydá
 máydá ƙılú íkáwı ƙóşılı deşän oşāñá ƙóyıdı bızlá sára bos'sá tāđđanı lāwı bır ƙarış bálánd
 bākı irú ađmāsın deşú bú alāwnı zordán bos'sá bú ondāđın bóladı. şa tāş bóladı. sára múnı
 tāştı ālā_úz deşän yánçılādı. yánçılādı bır rađám tāş bóladı. bır rađám yançılādı bú yançılādı
 225 sára bos'sá bú yawúrçāđdán tártılādı ráñ, ráñ bóladı sára súdáy bóladı bú. súdáy bóladı sára
 múnı tāđarālāyá izádılē. máná tāđarālānı ráñı sárig bóladı. máná múndāđ sábz ráñ bā içtá bú
 bossa mıstán bóladı. máñá şú ƙóyná mıslānı bos'sa şúndā ƙılú ƙóyná çaydış sára bossa bú
 bossa yáđşı bú bossa izılēdı. dáráwƙı mıs sára mısni opıllā máná mónđā ūđırçá bā ūđırçá
 mínám yançılādı bú. ūđırçadá yançılādı. bú sára bú múnı bır tıká ƙazān içıyá tāş ƙılú máná
 230 múndā ƙılú, āyın deşydı múnı sú ƙılı izádılē múnı. sú bóladı. sára sú bólyānnán sára bos'sá bú
 şúndā ƙılú bır sawıtı sára ħúmdāñá sára pás ínám ħām ráñ deşä bú tāđarānı úÇtá úÇtá gócmáy
 ƙılú tāđarānı içıyá tóntárlılı ƙóyılādı. máná múndā gócmáylā bārıdı. sára bossa tāđaradá
 yāpışmáydı. úÇtá gúcımáyını ƙóyı_úrsāñ gırtáy pāsılā bā deşän. mónçá pāsılā bā sára bos'sa
 bú yapışmáydı. sára dáráwƙı ħúmdānnán bışı çıgádı dáráwƙı işƙār bossa sarıg rañ bóladı mıs
 235 bóssá savız ráñ bóladı. bır ómır kítmáydı. cúdā ƙúlállı ƙıyın ƙısıp ƙóp yađşı ƙısıp bú ƙúlállı...
 máná şúpıllā amma zāt bós'sá ħām máná ƙáwışdózi yám báyınnán ƙālı kítı, ƙulállı yám ƙālı
 kítı. bır wađttá máná şú anđóydá bır_mıñ dúƙān bós'sá şúnú aması ƙawış dóziydı.ĥāricdán

kawıř kełmıydı deýän. amma bärü ayäğini ölçañ máña birtá bot tikiñ kawıř tikiñ sára tani
 dúkandá bir ústá búrdá bossá óntá řagirtı bıkär imásıdı. řundá kawıř tıku bot tıku řulá óñdäğın
 240 kılıydı. bot tıku yá kawıř tıku řulá üstälä eşitirälmıydı. opıllá maná mündä çindán irännán
 káwıř kełmıydı. túrkmáni kawıř aläydáydı. sára maná yařşı yařşı botlä barıdı. çarımlä bärıdı
 daráwkı çarım deýän. okızni çarımnán tiyanıki aläydáydı arzänräğıdı. okıznikilē
 kımmáträğıdı. áwá tímırçılı řu ikáwı kóp piřıdı... kawıřdózlı kulállı márdımnıkıdá řu gılās
 hám řu yám süpäl idı. bulá yäğıdı. řandäğıdı mısğarlı.mısğarlä gándá kóp mód idı... mısğarlä
 245 maná çäydıř, piç çäy módäm řu çäydıřda káyniydı deýän. řundá barķ nırdáydı zāt nırdáydı.
 ammanıkıdá çäydıř aná řu ótın çäy káynatmāğıdı. inTı máña bulē ořa řaräyıtta búryá mündä
 tıķsāñ çäyınñ kaynıdı. dařkarı çıřsāñ rikıřālā tayār kıryá kıtsāñ igirmá rıpáyá iltadı. wařtı
 zamān bā am'ma_úzdá birtá eřáy barıdı. bir eřáy āt yāğ awlı yāğıdı.řundán eřayni bulā
 minıydı.aná řunnán ispi bolsın āltı bóláy bólsın řaryá bir kättä ĥorcın táylaw bulā káyti_ürıdı
 250 o márdım saraylä tóli kıtıdı eřayni kólıdán. āt minám kättä kättä saraylä bāzar kúnlē ikı_mıñ
 eřáy úÇ_mıñ eřáy sarāylāyá kilıdı. birāntadá arawā barıdı. áwá óniyám kóp kıyınçılıydı. tiyá
 inTı maná řupıllā řu iřni āsāni bóldı. góvırt řundá çākılādı. řazān řundá kóyılādı... ondán
 awāl tāř bārākán tářtán alāw kılaykánlā çakmak kılı áwá sára gúwırd täpıldı, maná tořsán
 ildán sára gúvırd täpıldı. řupıllá yám bā. aná řu andāza bir řallā ānám minám bızlē kúndı°z
 255 kıtmāğçın bóldı. sáná çılı_ařtáydı. sizdá_çılıařttáydı. kúnd°ız kıtmāğçın bóldı. irtāñ řurdán
 kıttı tā namāzyaryáçá bızlē kārı piřınnı āĥırlāyçá päyraryá bardı. mótár řu tórpāğ bānd řaladı,
 çaga ózi kättä kättä maná gāz mótārlā, řu tórpāk'ķá bıçārā řu ĥalfā osmān deydı. sára o kılınár
 maná mündä ĥādā çóp mótár bānd řalıptı řa hālāttáydı. saraya kır nırdä, çagāl tanımayúz
 řandäğdı ĥu. aná inTı ĥōdāyı řukı°r mazāryá ik'kı satta barsáy mótārwān teź kełdı deydı.
 260 kúndı°zyá řa kún kiçá ořa kıysı mawķıyáttá yāttı. sára ik'kı rozdá bardı. āā wařtá saráy
 ġanımatıkan. çagāllakan mótár çāñ motārlāni çāñ yúridı mótārlāni içıdā ārū çavkı bólmásá
 óltıru túru kättä kättä mótár onnán sára cañālāsı barıdı. óniyám cañālāyá wařttā bärü kımmát
 bólú cañālāyá minıydı. birān adám ildáydá cañalē bārıdı. eřtı řek'kız náfar oñá minıydı.tanı
 řundá bir kıyın. řupıllē ĥodáy řukı°r awıldán çığdıñ maná bú rikıřā tayār bir. bú tarařtá maná
 265 bú óylādá kórsāñ tılwızınlē tayār. birtá bi tılwızın tařtalmáydı awıldá..... acyá bos'sá bir kún
 mán ac ōmraryá kıtsám ískāndár ayttı. ata acyá yúwārávuz. sára sābir ācıyá ayttım, sára bos'sá
 sābir ācı irtāñ minám kıtavúz deđı. a mán ayttım acnı wařtı óttıku bossın sārakı ile.
 máymánayá kıttı. bāryánúzdán acı aawķāřtikıyá ılttı tanıřıyākán deýän. řartá bañá bir_mıñ

dālár púl tawíl kıldı.dáráw bú máymánáyá bārdı yāttı bır ilyáça bır ıldán sárá túrú áná
270 baytillāyá kittı.mámádámın sófı sıdıg dānıř hamdıwāl aksárlıvúzdı. búlā mínám baráwár
bóldı áná řúki°r máymánáyá bārdı. máymánádá sárá bır ıldán sárá máymánáyá bārdı deýä
řek'kız bácia táyāráyá mındı. táyārá beřúz sısán náfār álaykán, kóp kätäkán tayāráydı. sárá řú
beřúz sısán náfār bızlē kıça ón íkí bácia cıddáyá barı túřtı. sárá órdá sárá barı túřyánnán sárá
řú sárakı kún óndágınyá mákkáyá bārdı.kúrwān namāz óndág bólú, hárám řarıf'ya ħānáyı
275 ħōdāyá bārdı. ħānáyı ħōdāyá íkí kunnán sárá zañ kełdı. řākır ācı deýkán túrkmánlēđán kóp
ıřını kılāmán deýän. ířı kılāmán řākır ācı zañ ustā amıdıllā sán mí sán aĥřám mimānsán. mán
ayttım ācı aká táklıf kılmañ yāğáy hämmä hámđıyällarıñ kełılē. kıça bārdı řúndā kättä
mímāħānásı bārākán. kóp náfardı aytyánákán. mán búrdá kóp onı işlērını kılāmán deýän
maçıt kılámán. kóp bāy āđám ózı bú sárá bos'sá ay kóp olē dúālā beřdı. nānnán sáráyám ustā
280 ađanı ħaķıyá dúā kılılıñ. ustā ađanı ħaķıyá dúā kılılıñ deýú bıçārá kóp ihtırām kıldı. sárá mámád
amın sıdıg dānıř řır ħannāt řúlā mínán kıça óltırdı kıç bóldı yāttı sárá túrı ħayıttı órdá kóp
cūdā márdım mánı yaĥřı kórdı. olānı işını kóp kılıydım dıyän bızlē túrkmánlē işını kóp kılıyán
āđám. bır aĥřámı namāzğardá řúndāğ ondāğın hám haram řarıfte yawıg namāzyá bārā_uz
deýú cāmāttá bārdı.bır túpān bóldı, bır topān bóldı. bır mahál bır kättä ondāğın bārākán. kırıñ
285 barākán yıķılı kittı bú. yıķılı kittı řú maçıttı tıppasıyá kełı túřtı. mónda tór beř náfār olú ħarrı
ón náfār zaĥım bólú řā báytilładá mán órdá ħaçú bır cāydá kırdım sárá óltırdım. sárá bır
yāmbır yāğdı. bır yāmbır yāğdı, řúrdán cūdā kóp yambır yağdı. řú ořá ħānáyı ħōdānı ořá
tannāw tólı yāmbırdán kiláđı. bır náfār ħalmadı řardá řúndā yāmbır yāğdı. ořá il nawadı
çarıdı. ordáyám yaĥřı ondāğın kıldı. yaĥřı zındágılı kıldı. ħōdā ħabúl kılısın ħōdā ammanı
290 yám eřıttırsın. yaĥřı kúnlēyá baytilláyı řarıfyá, yañañ bossá yaramıydı al kítálmıydı yám
yaramıydı, sımızrāğıdı ālı_kıtçağ bos'sáy iñTı oğlı mínám ħořı yúwáramán bú il bólmásá
sárakı il... bālaysardı bos'sá iskándár yūnānı kılwákán búnú. eřıtyānsán áwá iskándár yūnānı
kılwákán. áwá řúndā wúriř óçın çār tíwāráydá máná mündāğın bārākán çúķırlı barākán.sú
ķóyıráykánlā dúřmán kırı çıgālmásın deýú ořapılláyám dúřmán bārākán deýän. cañ barākán
295 deýän. bālāysár kóp balantıdı. bú kóp balantlıyı bā bālāsardı... kóp pás bólyán ħarrı áltı eтті
mıtır pas bólyán. kóp pás bólyán ořá tíwāráyı här tíwāráyı ondā bır daryādáy ondāğın
bārākán. opıllā sú paraymánákán sú ķóyıráykánlā řapıllá dúřmāndārlı bārākán deýän.
dúřmāndārlı bóláykán. iskándár yūnānı kılwákán. bālāysárlē kılwákán. tārıĥı ħıřlēyáyám bā
órdá... abdıllāħān deýú ondāğın bazı ħesāPlā kılwákán máná bú āķınanı kılwákán. řú darawkı

300 bāywālcānlē ɛtwákán. abdillāhān. abdillāhān deyə iná birtá kełyánikán. kóp tārīhí işlē
 kılwákán o ādám. máná şú bāywālcānní biryāķí adālāt deyə bir gummáz bā oşanı yám şá
 ɛtwákán. áwá adālāt deydí. bir máhál kóyilyán şá máhál bāzār şárdáydí. şú bāzārní şá çarrāyí
 oşárdáydí. oşá birántá gúnā kılısá oşárdá çígārí baġlāw kóyáykānlā. áwá şúndā bir gúnā kılısá
 baġlāw oġillig kılısá yaramás iş kılısá adālāt deyi oşá bálánttá şúndā zindá āsı
 305 kóyáykānlā.adālāt deyi şańı aytádílē. áwá adālāt deyə, bazārdí órtásiyá āsı kóyíkānlā.
 bālāysární çār girdí dúkānídí biryaķ tārāfi... şāyad şúndā bos'sá inTí máná inTí ɛtmış illí
 ālmış_ettí yāşımyá kirdim átāmní dúkānı şárdáydí. óndán awāl şú ɛtmış il awāl sısán il awāl
 şúndā kılıkánlē deyə. yā birántá bir oġillig kılısá opíllá işák'ká çappá mındırı aylāntíríkānlē.
 áwá şānásiyá dūrrá mínám wúrí kítívíríkānlē.carçiyám yāndá kışķırí kítíúríkán. má şúndā
 310 oġillig kıldí. o yamān iş kıldí. áwālhām birtānı aylantırwákānlā sārā bos'sá aytíptí
 túsírāymákán inTí kandā kılāy sání a bir kawış bāzār kaldí deptí. kawış bāzārdán hām múnı
 aylāntírın deyənākālē. şúhrāḡ ādāmákán deyən o ādám bızdıryánákán deyən bir kawış bāzār
 kaldí deyənākānlē. sārā oşárdá kawış bāzār hām bāridí. tógrídá kawış bāzār ónnán taráf
 rastárāftáydı kavış bāzār kityāñ. adālattí biyāķisiydí.kóná şahār dúkānlā bir raķám şārtíydí.
 315 āptāw túsımıydí. mótār yāġ mótār ótārdáy mótār yāġídí deyən. bir eşáy bos'sá arawá bos'sá
 ótiydí. áná oşá bos'sá aytyánákán kandā sání cazāñnı iná bir kawış bāzār kaldí deyənikán.
 başķa cāyyá aylantirdí deyiptí.... áwá kóyná biyāķlē aması kóyná şāhír deyən. şihmalla
 attārḡānā oşárdá kúzáġarḡānā bālāḡānākúçá, oşálá máná inTí balāysárnı nāryāķisi ḡānākā.
 şalā am'ma máná şú kóyná şahír. áwá olā buḡārādá tání buḡārı olē buḡārı... áná şárdá kılı
 320 kalyán buḡārılē, áná şardá lūffilāḡān ḡalfá deyə safiūllāḡ ḡāniñ átālári ótı'dí.safiūllāḡān
 átālári líflāḡān ḡalfá deyə. o kışını amakílári bāridí. atāūllāḡān deydí. atāūllāḡān o kışídán
 awlād hām kalyanı yāġ. o kışı şúndā eşityán ādāmákānlē. ózlári kättā nawçá ādám bir máydá
 bāskil āldí o kışı bılámán. máydá baçālānı bayskılını ālú şú ayāġ hām ıryá tıyan
 vúrālmáydılā. oşá ālmış_illi ġāp sārā bossá bú kışı kóyná şāhirdá máná şúndā tór mıtır bazār
 325 deyən. ikı yaķı çārtı deyən onı. ādāmlē tiķilí ótádı. o kışı bayskıldı aydāw ḡawārdār ḡawārdār
 birántānı ayaġıná dórtú mínmayán cāyí yāġ. o kışını atā_ūllāḡān ḡalfá deydílē. o kışı şúndā
 kızıġ ādāmídílē atā_ūllā márdım ķaridí... o kışı şúndā eşityáníkānlē birántá o kışıyá púl ḡayrāt
 ķılısáyám. be deykānlē be púldı. o kışı ırayıyá ayān bólíkán. şúndā ādāmákán. atā_ūllāḡān...
 azızcān aġa barídílē aġālānı átālári azızcān āġā. āġā işān şúlā barídílē. āġā işān kättālāridí.
 330 āġā işānnı tillā alķālári baridí. şúndā tillā alķāsi baridí.múnı āġālānı bówāsını bówası... o kışı

gadāygarlı kılıdī.áná bú kóyná dúnyā deyəñ....mollā nasrīdīnī kópīsī kābīlī márdīm kīs'sásīnī kóp bilādī... mólā nasrīdīnī kīs'sásī yādīmdán çigī kítīptī. ...

lókṃāñ akīmñī bīr kīs'sálārī bā lókṃāñ akīm kóp eṣītyāñ ādámákāñ. o kīṣī kóp o kīṣī bīr zíráyákāñ lókṃāñ akīm zíráy ādámákāñlē. mudām ṣū pāṣāñī yandáykāñ. o kīṣī ṣū paṣṣā yan
 335 bāṣīdāñ kóymíykāñ. ṣúñdā o kīṣī hām dāktárákāñ, hām kóp zíráy ādámákāñ. sārā bīr kún deydī ṣúñdā daṣyā çigđī búlē deydī. paṣā yuḡardāñ ḡara kórīndī deydī. ṣúrdáy çamandáy cāy bīr ḡarā kórīndī kóp uzāḡ deyəñ. sārā paṣā soráptīlē oṣā nīmā deyıptīlē. o aytīptī bīr īñsāñ deyıptī. nīmā kīlāttī. o deyıptī alwā īyāttī deyıptīlā. ópīllā alwā tūt alwā mód deyəñ. baṣḡa alwā yāḡ deyəñ. tūt alwā deyəñ. tūt máyíz ṣírīnī ṣū deyəñ. ṣīññī mínām paḡat tūtmáyíz alwā
 340 sārā askārīyā ḡanī má kīlāttī deptī. arḡasī yām nāryaḡtáykāñ sāñ múnī ḡandā bīldīñ.aytīptī ṣa kózdī oṣā çiwīnlēñī kórdīm deyıptī. çiwīnlēñī çiwīnlē çiwīñ oṣā ṣírā bāw içīñ ḡonādī deyəñ. ṣúñnāñ pīkír kīldīm deptīlē. a sayī deyıptī. çiwīñ barakāñ deyəñ çiwīñ ḡonādī oṣāñnāñ bīldīm deptīlē. paṣā kóp ādāmyā taḡsír kīláykāñ bú kīṣī, sārā bos'sá lókṃāñ akīmñī ṣāḡirtī kópákāñ bú kīṣīñī sārā ṣāḡirtlēñī içīdā bīr yaḡṣī ṣāḡirtī barákāñ dostákāñ. sārā tanī aylanmáptī deyəñ.
 345 sārā ṣāḡirtī aytīptī ṣāḡirt ḡirtáy baḡīlrāḡ búlādī deyəñ. deyıptī pāṣā kóp yaḡṣī kórī_úrsā púl kóp beṣī_úrsā am'ma ózīñī piṣ kīlcāḡ bóliúrādī deyəñ. o ṣāḡird aytyāñakāñ kú máñā ṣāḡirdlárúñ zahar beṣādī. pīkrīñī tūt máñā zahar bīrādī. bóyīñ bólmásā irtā zāhār bīrādī. bīr dawā beṣīptī ṣū zāhír bīryāndáy mánī bīrdāñ paḡtáyā wúrá deptī.ṣū deptī mánī paḡtáyā wúráḡīñ deptī. ṣū dawāñī hām bīrdāñ ustīmýā sīp dawāñiyām āl deptī. sārā aradāñ ḡançā
 350 waḡttā barāwār kīlíptī ṣāḡirtlērī walīüllā ādām deyəñ. ṣāḡirtlā dúṣmánlí kīlí zahír beṣīptī. bú kīṣī iri kítīptī.iri kítīptī bīrdāñ dáráwkī ṣāḡirtlārī vapādārlē bārákāñ. bú ādamñī bīrdāñ paḡtáyā wíráyāñ. bīr zāmbáryā sālyāñ. ālī kítýāñlē. daráwkī zahírdī sipyāñlē ústtāñ... bú dawāñī sipyāñ dápātāñ bú kīṣī yaḡṣī bólyāñ. sārā kóp ṣírlā átyāñ bú kīṣī kóp nasíyātlē kīlyāñ... sārā kóp ṣāḡirtlārīyā ḡāpírīptīlē sāñnāñ úmídīm ṣū mí dēptīlē. sāñ bú dárácáyā eṣittīñ. sání dárácáyā eṣittīrdīm. sāñ nīrlāyā kīldīñ sání nīrlāyā ālī kīldīm.rāstiyām ṣúñdā deyəñ.
 355 ṣúpīlláyām bā ṣúñdāḡīñ ṣāḡirtlē baḡīllī... bīr_mīñ yāṣiyā kírýāñ bú kīṣī. ṣū kīṣīñī ólyāñīñī bú ādam bīlíykāñām. ṣúñdāñ bú kīṣī yunāñ mí ḡírdā bólikāñ... yunāñdā bóliyāñlā.yunāñī dawāyīlē ḡarāñ ḡançā piṣraptā ṣā ādāmñī asarlērī bú. bú kīṣī daṣḡaryā çigśā çólā çigśā ótlē kīṣḡírīúrīkāñ. mán móñā dawāyī mán móñā dawāyī mán móñā. ṣāñdā ṣū ḡāp rāsttū. ḡōdā bīr
 360 yaḡṣī bandásī sārā bossā bú kīṣī ḡaçī kítīūrīkāñ ustam niryā kittīñ deyəñ. sārā bú kīṣī ḡavír

365 ƙáwlāw yúriptílē. ƙawír káwlañán. pişráptá ūlāmālā bārākán máná táláy kóráykánlē barákán
 şúryá kílú óládí bú ādám. piş az piş sárá soráptí ƙaysí ƙawíryá baryán rās mí yalgān mí rās
 kímni ƙavírí? ay loƙmānī akím şúryá kíláykánlē şúnú şurdá óndágín ƙílā_úz. rāstí acál tólsa
 amma irdáyám bā ħōdā, amma ĩrdáyám bír ħōdā. sárá oşá şahíryá şú kíşí bāryán. oşá ƙāçí
 370 bāryán şāhírdáyám ƙawír káwlāw yátyánákánlā, şá ādám şúryá kílādílā.... hazrátí alíní o kíşí
 niwarálárí. bāywālcān imām hānífá hazrátí alíní ógíllárí, imām hanifānī ógíllárí bāywālī
 sāhíP... kóp işlē ƙílyán. onnán sárá şú bír abúmíslím çígyán abúmíslím şú imām hanifádán
 sárá abúmíslím ħurāsānī... yā ħurāsān şú buĥārā táráf o kíşí bos'sá ħócalēdán ákän. ħocalādán
 ákän bú kíşí abúmíslím. şú bír waĥttá nasír sayār márvānī ħār deyu bírta kättá zālím paşşā
 375 ótyán. mónnán sárá nasírsayār deyu bír yamān kāfir ótyán. bārākán oşānī dawrānídá,
 abúmíslím şúndā kóp alí şir ħódādán sárá kóp mūsílmānlā zāyíf bólwákán musílmānlā zāyíf
 bólwákán, sárá bos'sá bú kíşí şú ħocalānī bossá ərƙáyláriní kózíní óyú ħātínlā máydāñá
 táyláyán. máydānláyá çólláyá aydāw ƙóyúráykán. zorāwárikán ərƙáylēnī kózi óyiptí,
 óldíríptí. şú daráwkí baça bír baça abúmíslím. abdírāmān aslí átí múní. bú kíşíní sárá bos'sá
 380 bú ótín kítírí sātáykán. ótín kítírí sātáykán. máná şú óz ólçáyí ózí mínám máná şú masuddáy
 baçáykán deyən. şú ótín sātáykán kítírú... anasí cazírā çóldáykán deyən. çóldáykán, ħaymānī
 taydáykán. sárá bír nānbāy mínám ƙarārdādí ƙílwákán. sárá bú kíşí nānbāy bos'sá máná şú
 hazrát şir ħōdānī abútūrāb deykán, abútūrāb bos'sá şúndā wúrsám ħamírdáy ƙarsám tándírýá
 wúrsám şúndā gäpráykán. abú turāP... sárá bossá onú ānásídán sáráptí şú baça abú turāP kím
 385 ay óglím sárá óltírmá deptí... sárámá ħa aytíñ hazrátí şírí ħōdā aytádí deptí ƙis'salānī ƙílāykán
 deyən. daráwkídáy bú kíşí baça bos'sá daráwkí aytyán nānbāyní alāwní içiyá wúradílā
 abúmíslím. nānbāyní kótárí alāwní şúnnán bíyānkílānī am'masíní íkí úç náfārní óldíradílē.
 ƙaçí ƙaytádí o kíşí sárá a darāw şārí ğulgula bólādí. náfar dúşmán täpíldí. bílāĥírā bú baça..
 bú kíşíyá hāmƙārlí ƙílādí. abú míslímýá hāmƙārlí ƙílādí. mūsílmānlā darāw ƙírğ ęllí náfar
 390 bólādí. arab davlät náfārláyá yā máná şú kópçílí bólādí deyən máná şú tālíblādáy ƙílí çíğí
 ƙelí_úradílā. şú kättá óldírí_úradílē. ā múní täpílē täpālmáydílē. sárá búrdá ħócá ƙúdrát deydí
 tímírçílēnī kättákānī múní täpádí. bú kíşí ay kóp náfārlēnī tapádí. bú ay ħílā náfārlānī täpádí.
 músílm baçalē cam bólú sárá ħoríc ƙílādí. bílāĥírā cudā kóp.. darāw mūsílmān täpílíurādí. bír
 cıydá cam bólādí. ay bír cañaldakí daşt cam bólādílē. sárá abúmíslím sárá şúndā pişráftá náfar
 390 bólādí deyən, bú kíşí sárá bír ondā bír şahíryá kítmāğçín bólādí. savdāğárlí ƙílú... bír irtāñ
 kítí_úradí. bír irtāñ kāfírlēdán bāc ālaykán barákān tiyáƙaşlādán sárá bú kíşí daráwkí baçalē

mínám hämdiwälakän deýän. sâra kítíurádí bülē kíçá warĥatā bólādí.kandā ħílā_úz kóp
 tiyákáş bú şáhír bú şáhíryá ħaplayá zât álú baryán. şa darawkílā inTí olāyá tiyáçí yâğ deýän.
 sâra bülā nímâ gâp deýdí sâra bülā ót çarsí ādám sâñ bigám sán deýú bú kíşíní kózíyá ilmáydí.
 395 a gâpní mán biláy deýdí. bíz'za bāc bírā_ūz. máná búrdá yāğílā badmāşlā kílēdí deýdí. ríşwat
 berádí oğrílāyá bólmásá şú yóldá ħáytarí ħaládí óldírádí. maĥsad mālíní ammasíní almásá
 kámrağ kámrağ bíráy deýdí. şápíllā oğríní náfarlári kílēdí beríñ deýdí, bízlēní haĥúzdí deýdí.
 sâra bíríñ deýí ħelēdí. sâra bú bíçará bírcāğ bólādí tiyákáş, sâra aytádí búryá ħe deýdí.
 daráwkí baçá sağdím baçá deýän. igírmá igírmá beş yāşíyá kiryan baçá nímâ gâp áná şúndā
 400 gâp múní birtá ħulāğíní tíşádí. bülēní ammasíní ħulāğíní tíşí ħóyírádí abúmíslím. bārí aytkínín
 máná bú dawár bízlē ħulāğíní ħeştí. dúwārā deýdí kallasíní ħeşávúz. a darawkí şa palwān
 bāşílē warĥatā bólādí. wá sílē lúççáy mabalā bízlē ħelí óldírádí. ħeşínħāní darawkídáy oşá
 tā bülē kítíñçín bírazrāğ askár mínám ħelēdí deýä olē inTí. kārwan başílā tiyakáşlē olē bos'sá
 ayrān ħaládí dáráwkí çíğí bülēní ammasíní kallasíní ħeşádí.yúríñ birta ħelālmáydí şām
 405 tarapyá ħaraw ħetádí. şām tarapyá kítádí. bülā daráwkí tiyákáşlā bülāní kóp yaĥşí kórádí. bír
 yaĥşí kórádí tiyákáşlē sán bízláyá ħeráyákānín bízlā bílmáwkánúz. onnán sâra bülē mádínáyí
 şārífyá hazrát imām bāĥír bārākán.... darawkí bos'sá músílmānlā şúndā ĥat ħílú list ħílú
 bülāyá berádílē.şú hazrátí imām bāĥír bízlēní çinní kättäkán ħílsálā ħílsínlā deýú. bólmásá
 bülē buĥārāyí şārífítá şú darawkí list hām bülēní kúsásídáykán deýän. amma músílmānlē ātí
 410 bítílyán darawkí báçāní ātí ammádán āĥírdá bítílyán. abdírāmānní ātí āĥír pāsyá bítílyán.
 bítílyán mí bítílyán yâğ mí bílmádím yādímnán çíğdí. sâra bú kíşí barádílē. darawkí báçá
 çapalaw barádí. madínádá mí bú kíşí cíddádá mí ħaysí ġārní araláridá óltírākānlē.hazrátí
 imām bāĥír payġāmbárlárúzní hazrátí alínín awlādláridánákán.kóp eşıtyán kíşí eħán sâra
 bossá barádí ozi şú ĥattí iltí berádílē. ĥattí oħídílē oħídílē çittá birtá íkítá şartá kíyíní súyádí
 415 bülē ustāĥāníní ağzíyá wúrmāñ deýdílē. sófilári bā deýän aldláridá, āşpázlári bā sâra kíyíní
 ġuşíní íykānlē sâra bossá túr kítíwí deýkānlē. ūstaĥānlā cām bóli kíyí bóli ħeţíuríkānlē. şúpíllē
 amma cānlíní niyátí ħaytyán ihlāsí ħalās bólyán. sâra bossá aytáykānlā sání nímāyá āĥíryá
 bítídílē, mán bír yāşí kíÇí ādám mán deptí kättá kättá ĥocálā bārākán, sâra deptílā máná şú
 kátākāní sán deptílē. taĥsír mán oryá bārsám deýptí mán bú ĥattí ālíkílyán mán atímníyán
 420 bítírí bārsám ħāndā bólādí deptí. yâğ deptí. şú ĥullás bú kíşí tawállā ħílyán. bólmásá olā
 işānmáydí deýän o márdím. kättá kättá ĥocalē bā ħaçí ħúrāw ħalyán. sâra bossá deptílē sán
 bossá ħarā máná ħolímni arħásíyá kímní ħolí bā deptílē. hazrát şírí ĥodāní ħollári barākán

deyən... ǎlı barıptılē ǎlı bārsālē oşá ħat abúmıslımnı atı bıtılyán pāşáyám şú kättakanám şú
 am'ması yurıdı. olē ǧamlā oşá ózını işını ħılı ħeldı deyən.bú kışı tání ħulāsá ǧabil ħılmáycāğ
 425 bólyán oşándáyám bólmáydı deyən. sǎrá músılmānlā kópçılı bólyán. búlā kāfırlānı búlā
 óldırıúrādı. abúmıslım şú kışı abúmıslım bos'sá bır bú kışı ammām bārādı bú tıllā
 kámárvántlárını ammasını oğılláydılā bú ādám çıgádı. bú ādám çıgádı híÇ zat yāğ...
 kámárvantlā oğıllányán kóyná kālā mínán túrı ǧaytadı. şúrdá tǎláy açaykán opıllā kópákán
 bır tǎláy açırıptılākú sán ǧaçán polāt bildı sāyasıdá nān isán sán nastán çıgásán deyıptılē.
 430 şúndā o kışı túrı ǧaytyán tanı ħır_kún ełlı_kún bú ādám āç yurıyán. yándákı náfárlēyám túrı
 kıtyán. bú kıtāPtá bā ózı yám. sǎrá márdıkār bāzāryá baryán... bır yāş baçá bārakán ǧólları
 zahmát ħılyāñā oğşamáydı deyıptı. a bızlēyá márdıkār kiráy deptı. ǎlıkıtıptı baçanı
 dáráwkını, sǎrá bossá sāğdım baçá deyən bú şúndā tórpāğ barakán, kóp kättá alāñákán kóp
 kättá tórpāğákán, sǎrá tórpāğnı şaǧǧá çúǧırlıyá táyláyánıkán. bır ik'kı aydá bólmıykám. sǎrá
 435 abúmıslım aytyan bır kättārāğ biliz yāğ mı. mání bówámnán bır kättārāğ bilkı bā. sǎrá bilnı
 ħetıribırıptılē bú kışı aç deyən nān mínám ǧatığ beřáykán, nān kıtırsá ǧatığnı içaykán ǧatığ
 bırtasıyám ǧalmáykán. sǎrá namāz cúmá rózıkán. bāy kıtı yátyán darawkı baçá işlēyán yarım
 nānnı ǎlı ǧāl wákán, o ħodā barawárlaydı deyən.yarım nānnı ǎlı ǧāl wákán şú darawkı
 tórpāğnı o ādám bildı sǎrá yarım nānnı iyptı. bāy kılśá ǧarásákı mání tışımmı uşımmı deptı
 440 músılmānákán torpāğ ǧanı deptı. a tórpāğnı ǎlı táylādım deptı. bú baçanı sǎrá soráptı sán
 ǧırdánsán. máná mán şúndā ǧarīb ādamlámán. pişın namāz cumáyá kıtıptılē. pişın namāz
 cumáyá bārsālē, pişın darawkı oşá ħútbanı bós'sá kāfırlānı ātyá ókıptılā. oǧıykán mollā,
 paşşānı darawkı aĥınnı náyzāsı bā náyzanı ǎlú aĥınnı ǧannıyá wúrıptı. aĥınnı ǧannıyá
 abúmıslım wúrıptı. bır wırış bólıptı. ǧañçá kāfırdı ādám óldırıptı. oşāñā tarafdārmán deyú ay
 445 wúriş şúru bólı kıtı deyən abúmıslım náfári kópáldı. ay múnı ǧıs'sası dúrı darāz. şúndán sǎrá
 abúmıslım bú kışı iná pas awalkı hālátyá kılátılē, daraw oñā ħarazmı muzrābşāhlāyám ħeldı.
 muzrābşāhlāyám ħeldı... cudā búlā avc ħılı ħettı. kāfırlēnı ǧarri gúm ħıldı. dáráwkı nasr
 sayyāhnı bır oğlı láys sāhibdeħkán músılmān bólādı. lays deđı. o yām şúryá ħelı móñā hámkār
 bólādı. sǎrá móñā imām hanıfānı oğlı palwān amad ħamçı şú kışı bır tawár túzátádılē.şú bır
 450 çınārni şúndā wúradı. kafırlānı wúrsám, çınārni ǧırsá kāfırlānı wúramán deykán. sǎrá bú kışı
 balĥ şarıftán bır çınārni wúryán. şú ótikıtyán bıyāǧ'ǧá çınārni ǧırkú, bú kışı şúndā çóttá
 ǧalıptılā bır malı bır tāş kılú tıyán şú tāş anım bā. balĥ şarıftá ǧúrvānahmadı ħamçı şú taştı
 atyanákánlē palāǧmāndá, aynı şúndā şá óndāğındán. ǧúrwān amad ħamçı atyanıkánlā, sǎrá

455 kança wahttán sára búlā íkawí barawár kílādí. úrwan amád gamçı kúşlānī ātí kavā kílí iykán
 o kışı. wúrişyá baryán pílláyám başdá, oşa maydāndá yám. o kışı kawā beşirí iyú óltirikán
 málāñ deykánlē... cūdā abúmíslím āt ıgáryán hazratí şir hōdādán sára kóp işlē kılyán. bú
 kışı hocálādán bú kóp tāríhí işlē kılyán.... máydān bazārídí tawíg pawíg sātílíydí çamáníydí.
 márdímní tafrígāyísíydí. tálíblē kełdí. şúrdá máÇíd túzattí. çalá kēldí. sára çalásíní mán
 túzattím. şa kēşlānıyám man ālí kełí kēşí kıldím. típpālānı kēşısí şúndā. púl alyánúz yağ
 460 şāgirtālā kóp işlēdí bizlē awāl bos'sá sāyílgā cāyídí. caşın bos'sá şúndā kamp tıkılıydí. kamp
 tıkilú caşında atar gāzālḥānlı bólú hár şahırdán kámp máná şúndāgıdı çóptán ondāğın kılu
 gılāmlēnı yāpıştırú, gāzālḥān caşınlādá bólídı. namāzlādá şúndā bólıydı.

Derleme yeri: Andhoy/Kulalhane

Kaynak kişi: Aysa Yaku (50 yaşında, Eğitim yok, Ev hanımı)

Metin kodu: KA01

Konu: Günlük işler, Sünnet, Düğün, Rüyada hızır aleyselamin gördüğü hikâye, Yıldız adları, Türbeye gitme.

aTím ayşā... yāqú... yā mán bos'sá bülē bigāná deýän şuryá tústím deýän... mán ispi mírzāyídán tústím. ispi mírzāyídán tústím. múní átásíní cāylárí deýän. mán bílmíymán olāní inTí kaçná waht bólyání bossá inTí olāní yám kóçı keýyání ön-beş illē bülí kityándí.mání ózímni keýyáním hám a demáy yígírmá ildán aştı igírmá tór il bóliptí. sárá átá-úzkídá yám

5 máná inTí keýyáním şuryá igírmá úÇ il máná inTí igírmá tór il bóldí. átásíníki yám keýyáním. óndā kaynanám yağıdí. bízlēde. kaynatá yám yağıdí. ikítá kız barákán o yám çigí kityán. bir ózím idím şu awliýā kelí tústím. bir ādámím mínám, şúrdá ikávúz igírmá tór il gúzarān kílúkánúz ikávúz. igírmá tór il gúzarān kílúkánúz. má şu kızúz igírmá-úÇ yaşıyá kırıPtí. bir il awlādúz bólmadı. sárá áná irí hātín ikávúz çakalāşú nānbāylí kílú şúlēní şunçá şuryá

10 keřirdí... yā irtāñ mínám waht namāzginávúzní oķí idí. irí hātín máná şurí nānbāy hñánávúzídí. inTí búrí dárázání táyí bóldí. ikávúz waht mínám túrú tór hamír beş hamír álıdí. bir ikávúz başka híÇ kím kómáyçı'z yağ. garúçılı deýän. óltírú oní ik'ki irí hātín kar zawalá kílávúz, sárá yasáyúz. sárá tahtáyá tırávúz. sárá bārú tandírdí irí hātín túzátú kílú tahtálāyá birtá birtá yasáyúz. olā yāpívúradíle bir yāqídán úzú úzú táylávúradíle.mán iltú dastá kílú nímā kílú

15 kóyíurámán. sárá bir tór pírá nān çigídí deýän. biçārā sárá múní dastá kílú şuryá wíráw kítú alí kítí kítí başláriyá kóyú satí keřívúridíle. tā halās bólinçín ādámím biçārā gúzarāníní çalándá kıldí. a şu hodāyí şúki°r áltítáyná awlād kórdím. onnán sárá máná óğilçalárúz balāğatyá etti. átásí sárá oğillárúz ön yaşıyá kiryānnán nāri búlāyá hodāyí şúki°r yaşşigináyná tóy kílí berdílē. şúki°r hodayā máná bú ğazál hñanlı, nāğará súnnāylí yaşşiginá tóy kílí berdílē

20 átásí. ózúz işláv ózúz täptí deýän. keşár tóysíní aytíyātímmán. áwá súnnáyçı keřdí ğazálhñanlı bóldí. hōdāy şúki°r bir keçá tağzānan máná bir kiçá ęrkáylēyá hadím bóldí.... áwá kúndí°zdí aytámán. keçásí ęrkáylēyá berdílē. ğarú idí deýä. şu bólyání. sárá irtāñ mínám átásí inTí keşár irtāñ mínám nāğará súnnāylē kıldí. bir ik'ki sır birinc táyláv mardímlāyá irtāñ mínám nān berdílē. a bólyáníçá. ilācúz ętyání deýän. onnán sárá ózúzkíle keřdí, lalı álú sarpáylā alú şúki°r

25 hodāyá yaşşíala kílí ettile, sarpaylá kóydím ilācím ętyáníçá, ózímkile lalı kílí keřdí. keçá

30 hōdāyí şúki°r yaḥşíāla maylislē ḳıldılē...taḡalári...súnnáyçílā çalı áná ammalēríníkiyá
 ḥāláláriníkiyá kiráy deyən adámníkiyá barádílē. kóziyá ilmáyan amma bírdáy ayt máydí áná
 ózúzdíkílē şúrdá alívúrdí. áná úzāḡ deyən máníkílē, uzāḡdá ammasí şúrdá álıvúrdí. tāḡalēri
 şúrdá uzāḡ deyən oláníki. kākāsíníki attārḥānádá mí kulālḥānádá o álí kítí. başkasí şúndā
 35 ḳílú, a şúndā ḳílú ótkázdí. marsásíní ótkázdí hōdāy şúki°r. onnán sárá ana búlēni tāḡāyíz iná
 çakalášú kättā ḳıldı. şunça waḥtyá keṭirdí. ḡarúçılıydá, máná hōdāyí şúki°r inTí bír úÇıl
 bólím mí aradá úÇıl ótıptí óḡlúzdí tóy ḳılı ḳóydí. inTí hōdāyí şúki°r inTí ḳízúzdí óḡlúzdí
 keḷiştíri ḳóydí deyən búlēni alıř eṭú tóy ḳılı ḳóydí. pātyá ḳilú átásí tóy ḳilú ḳóydílē. oní haníz
 hām ḳúdrátúz eṭmáý taḥtáptí. ḳúdrátúz eṭsákú waḥt álíberíydí. tórıl bólíptí pātyá
 35 ḳilyánúzyá.... áttá imásdí baçam ánavúzlē átya mínúkán átávúzlē átya mínúdí...áwá mání
 ánam átya mínúkánlē. apám hām átya mínú kítúdílē. awlúzdán çígú bír ḥóşribālā ḳilú apámní
 álú kítúdílē... áwá ústí°yá baḥmál kórpáçalē máná búrí kaştalı ḳadímí taká nímälí kiýtiyá sárá
 birtá ḥātín míníkán eṭrkáyku mínmiykan...kiyáw ózi alaydá kítádí pástá, sárá bos'sá
 kiyáwníkiyá baríkanlē. bízlē baç'çaydí deyən. sárá kiyáw kótári pasyá áldí. ıryá túşiri ḳóyíkan
 40 deyən. kotári alú ḳaraw óltírdím. iznávúz kótári aldílē. kótári alíbardílē sárá şúndā kaştalı
 inTí ḳaynánásídán ḳalyán pāyandāz bā deyən epáy máná múndā ḳasam, múní pāyandāz
 tayládílē apámní ayāḡlárini táyiyá şúpíllē yám baríkan ḳarañ...áwá şú áttán túşirdílē şúri
 şúndā çózdílē daraw eşıyní aḡziyá barádí deyə āt sárá kiyáw ḳanı kiyáw ḳanı deđílē, sárá
 kiyáw máná máná ba deđílē. sárá awāl iltí işini aḡziyá ḳóydílē kiyáwní eşini aḡziyá kiyáw
 45 taḥtáptí. sárá múní ḳaynátásiyá salām kaynanasiyá salām dú ammayá inTí ana şú awlısini
 içiyá salām ḳıldílē. kılín salām onnán sárá inTí kiyáw ḳanı kiyáw kótári oyyá alí kítíkan
 múní.kiyáw múní kótári alí kítú búrciyá ḳóydí. sárá kórsáyíz taḥt tóşádílē. ortáyá apamyá
 taḥtí tóşáw ustiyá bílmíymán niçça kórpá táyládílē. ḳorāḡ antíklē zatlā yaḥşí yaḥşí nirsálē
 zar ziwár máná şú tázá çik'қанlē şala yám. táyláw ustídán hām ḳurāḡ nímä táyládílē. roy_cayí
 50 deykánlē, rañ rañ nirsälédán ḳurályán. ḳurádílē amma tákálē ḳūrāḡ lólāwariş, birtá lólāwariş
 ḳóyiptílē başkasí kişkiná kişkinásiyá ḳurāḡ, ondā bízlēnikídáymás opíllá múndāḡín ḳilíydí,
 máná múndā lōk'ká lólāwariş am'másí taḥtí tirásí tólā, baç'ça bossá bílíkan şapíllálē.sárá
 kiyáw ḳanı deđílē kiyáw óltírdí túmtíká billáridá epay rómállē mínhām baḡlıḡ, kiyáw kótári
 taḥtí órtásiyá alí ḳóydí. keḷinní yúziyá ḳarslē túşriyán tāpakízá kättā romállē ustán tórḳarslē
 55 táylányán, ḳadímí tórḳars bú pílláki tór ḳarslādáymas olē, sárá órtáyá kiyáw mínám keḷinní
 óltírsín ikkáwí bilá óltírsín óltirḡízsín deykánlē. ik'káwini óltirḡízdílē sárá keḷinní ústiyá epáy

60 ķars táylányán kiyáw mínám ķelinni ústiyá. iñTí aynání berdílē ikkáwí kórsín yúzini bírbirini
 deú. kórdiñ mí deú ayttílā hoşrímákán āwá hoşríkán.ķança hoşrímákán ózlári çak çak etti.
 täphoşlí ķildilā, sára hay ķelinni āstá yúzini kótár deđilē. yúzini kótardı iznā_úz sára kótáru
 65 ķóydí ikáwí, birí dástárĥān yazdílē má baķ ķatlamaní búryá ķóyúptilā, alvāysāvinni búryá
 ķóyiptilā. warāķi dişwārá kúlmālā am'ma zātlā dastarĥānı ustiyá ķelín mínám ikáwı óltırıptı
 emmısım. sára iñTı búryá şarbát ķeldı, máná búrdá çinni çāynáy máná búrdá bir gılās çinni
 hoşrı ķádımı, ondagın zātlākú iñTı. aytilā sússın ķelín mínám kiyáw bú şarwáttı deđilē, sára
 ķelín súzıkán awāl, ķelín súzdı. āpám bir tamirdilē, súrdı. iñTı kiyáw súzámákán. sára kiyáw
 70 ķámgınáni táylādı, ĥilá bóldı o. şarwáttı, yúvıtú ķóyvákānlā deýä tayār ķilú çāynákyá çinni
 çāynáy. onı sára awāl ķelinye yalatiykán kiyáw ras barmāģı mínám ķelinyá kiyáw yalātiykán
 onnán sára çak çak etikānlē. sára ķelín mínám kiyáw ikıtá nānnı sindirtırādılē. onnán ikáwı,
 iñTı kaywānlári bā deýān.ķáywānlē mınça mınça bóldáw şú oynı içidá óltıryānlēyá
 tatırıkán.hār ķāysıyá kām kāmgınáyná ķóyú. şunā ķilú sára bülē ĥalās ķilú dastahānlēni
 75 camlāw çıģıkānlē deýān dáşyá eşıtmáyānlēyá bóldáw berıkānlē ķelín mínám kiyáw úydá
 ķaldı.iñTı çıģıylē çıģıylē çıģári ķóyırıkānlā oydán. sára ózı ķelín mínám kiyáw. ondán sára
 kórsáyız kiça bülē yāttı túrıkán. yañālēri bülāni kālālarını kıydırú bülā bos'sá bāzār kıtıykán.
 bāzāryá kıtú máydá sóydá şırınlı nirsä alıkılıykán. ķelinni yānyá iñTı izkórúmçı deýān
 kiyáwdán...ķelín ālú kiyáwnı ķóldán awāl bir kúlikán deýān sára ķóldán ālıkán. sára iltú
 80 sandıgyá salıkán. olēni sára şapıllá şandāģın gāplē barıkán deýān. áná sára bos'sá
 çāşķārāģlādá sára iñTı kiyáw çallādı ķilıykán iñTı ķaynātásı...ĥay barsın deýkānlē kiyáw
 çálladı ķilú ákálári mínám átálári mínám kiyáw kıtıykán ķudālānikıyá.ána ķelinni átásı
 ķaynatásınıkıyá hām bir rómāl nirsälē ālıbarıkán şapıllá. şapıllá yām gāplē kópákán. bir rómāl
 nirsälēni ālú kúlça nirsälē, bādam şúndāģın nirsälēni alú bir rómāl nirsä çıyı barıkán kiyáw.
 85 ķaynánásınıkıyá sára oryá barıkānız nānnı iyú ķança náfārlē mínám sára kiyáw sára ķaynātásı
 mínám ópúşú, ķaynanası mínám ópúşú kórúşú ķaynaģalári mínám sára ķaytıykán. onnán sára
 ķaldı tüşay iģdısı, sára ķudālānikıdá tüşay iģdı bólıkán. ik'kı kúnnán nāri yā bir kúnnán nāri
 olāyām etı_úríkán deýān şapıllā tüşay iģdı bólıkán, ānālā barıkán átālā barıkán, átá çallādı
 bólıkán āna çálládısı mínám. tüşay iģdını ķilú, onnán nāri sára ķódālāni yanıyá hār kım ilācı
 etyān zātını ķóyıkán. opıllá katān barákán şarı katān amma nirsälē barıkán. āwá am'ma nirsälē
 barıkán ķóyıkānlē...

mucāhídínlē mán onça bílmíymán. keldí keldí dedílē mán onça bílmíymán.mucāhídíní
 kóryánímám yağ... bacasí bólmáykán hātínlē máná şu nímälēdán yunānī dawāyí şulēdán
 kaynatí içi şifā kórarmán deşú bīçārālē māmá deşú tawíg deşú şulēyá baradílē beřlārí ađrídí
 90 bīçārālēnī yā bīr içi ađrídí, zađímí bā şundā kílú áná bīçārālē yúđırú awlādím bossín deşú koşış
 eřadı...áwá bīzlēnī máníkú okálárím yā akálárím kítí kóryanı yağ bīçārālē átamlā kítýán
 bossá bílmáymán baçám oní okálárím hām... aytídílā şakíllí şupíllā bīzlē bílmáy_üz
 óndāđínlānī... áwá tová kílímmán olānī mātám deşú...yā baçám mán ūmaç bīşírmāđdíkú
 bílmíymán... sūtlēdán máná şır külçá bāçālē eřadı mánkú bílmíymán.kızlárúz píríní kílādí.
 95 ózúz hām ildá şırbírinc eřávúz. áwá ādám bílyán işíní eřadı deşýän... únnán hām nān kílāū_z
 póçáy díşwārā búlānī sāmsá bílyánlárúzní eřávúz deşýän şundā kílú...bílmásám mán inTí.
 tırılēnī satídílē inTí çarímgárlēdán inTí bīzlē çarímgár imás... gílámkú tókıyānım yağ bīr neçí
 il atámníkídá kālín tókídím kālín hām şardá kaldí. kālín tókídí ğarúçılıydí bāçám... áwá amma
 zātúz hām bā, ináy kóyláyám barídí.ammasíyám ğarú sārā gúm bólı kítí satílú. ammasí yám
 100 sārā gúm bólı kítí .atílú. átávúzkídá yám ğarúçılıdí áná kálín hām tókídí. yóñ hām ğırdí.
 nāwķān hām tırdí. nāwķān hām eřtı eřmáyan işúz kalyanı yağ.. nāwķān máná şunā wırú wırú
 hār ĩryā dasta kılı koyı kítádílē wırāğçılā...áwá dastá kılı kóyí kítádí. hār ĩrā sārā bīzlē şalānī
 arasáyá tüşýānlānī kólúz mínám tırí ālıydí. dómçayı barídí tüşí kálídí. tırú kózi ğatā bos'sá
 dastalādán ālı kápúzyá taylıydí. áná ğarúwçılı deşýän kópálsín deşú. tırí ālú ózı aytídí ay nārdā
 105 tırıylē deşydílē. bızá yám şu ontır yāşúzyá on_beş yāşúzyaçá nāwķān tırdí. átá_üz
 ğarúyídí.áwá bīçārā ğarúlı mínám ótı kítí... áwá ānám yawúrçağ tartıydílē... áwá tór yaķıyá
 yawúrçağnı ip deşýän máná mündā kılı órtáyá bīr nímānı ustıyá kılú, máná mündā uçıdā tımır
 barídí yāvúrçağnı başıdā tařtıydí. birtá oryá birtá oryá úÇtá áná búrcıyá kaķılıydí. birtá ip
 óryá búrcıyá ikıtá kaķılıydí. sārā ózız aytyándáy dólyá taylāw aylantırmāğ. aylantırú ón kılı
 110 çığarú tağaragínáyá múnı alú ilāw, ānám bīçārā şartá múnı ğamır eřtídílē.ğay arpá ğay bóğdāy
 ikáwı aralaş. yák'ká búğdāydán hām eřtı bıralmıydılē deşýän. çıtı katığnı súrtú yúzi yalpillásın
 deşú ānam bīçārā çalawnı...yóñlēnı máná kırķadılē deşýän kırķımçı wařtı kóylānı sārā
 mardımlē yúwı pāklāw māşıñá taylāw bīzlēyá iltú ik'kí_rıpyá úÇ_rıpyá pāwı şundā ğıgırıydí.
 áwá bīr sırdán iştıma púlam çığmıydı bırmıydı bīzlēyá kañça şanı yám azaw mínán ğıgırasız.
 115 dóyyá máná çarğá bók sārā ónı ikı kátlāv çóvált. kalawá kıl. ay ónı azavı cúda kópıdı. áwá
 çarğtı ğıgırasız bařtı çarğtı aylantırı_ürásız. bařtı búkılıúradı. máná mündā çózı kıtı
 búkí_ürásız. sārā dóy tólādı. çığarı çığarı yanbāşızyá ğoşrı ğoşrı kılı kóyıúrasız. tólı kıtadı

býaqlē dóyíptán. áwá dóyíptán tólí kítádí. sárá múní bír síwatçágíná alú arçayínlā yarím
 sírgínáyná yóñni ālí kilsáyíz mísāl íkítá yā tórtá kílāsíz dóyçání yā íkítá. sárá oní çúwátáúz
 120 ĩryá. máná býyāqýá taylayvúz. ras çólúzdú máná baç'ká tayláw sárá ayāğúzdá kaláwá
 kílávúz.úÇlāy tólāy azawí bā óní. çarañ қаңçá azawdá tapaúz şa Píşipyáni. Pawí Píşipyá
 şúndā aza kórídí... bílmiymán bír ħídír bowá kıldí deýú baçálā şúryá kilyáním nāri
 çapíşiydílā. şardá átámníkídá hām barídí ātlí bówá atlarí yadímnda yam yağídí. býryá kełdím
 hām ħílē waḥtyáçá şúryá hām kełdílē. çígíydí çápálāw ħídír bówání atíní míní kełiptí deşú.
 125 bólmásá ħídír bówámás şalādán mársáydí aslı şalayá oḥşiydí. şıĥláydí áwá olāní kórsáyíz
 oşalāyá oḥşáw taḥtıydí. sárá bízlē aytıydí, átásí aytıydílē múní çígílā ħídír bówáyá oḥşaydı
 bú.ātlarí oşaláyádú búlāní sárá ġazal ókítú çaraw óltırıydí kaçmāy sárá ayāğlárıyá nímälā
 kiyılyán massílē sárá kítıydílē máná şúndā kılú. ħídír bówáyá óḥşıydılā ózlárıyám tanı...
 şúndā dúa beřıydılē. awlādlarız mül bólsín. rızkı mül bólsín. yā sılāyá davlát dúnyá beřsín
 130 kítmás deşú. şúndā dúa beří kítıydılē birtá nān bírsáy. íkí rıpyá bírsáyíz hām şançá dúa
 beřıydılē bízlāyá. қаңçá dúası yaḥşıydí olāní. inTíkí gadāylarızdı çarañ kózı maltılāv tówá
 kılímman búlā bólmáydı.... áwá samān yólí deşıydılē birtásı ēttí yóldız bā. birtásı ēttí ināğá
 bā. samān yólí deşıydí bāylāní yólí kám bağallēní yólí bā deşú ġapırı yátıydí. balaña çaraw...
 áwá yól bāridí deşān samān yólí deşılē ānāmlā áná olē mársá deşáy aytıdılā. ānām aytıdılā o
 135 ēttí ināğá aylāwı mársá deşám bú samān yólí deşılē. o ēttí ināğá bāylā deşıydılā ānām bıçará
 şú pilláyámkú bā deşān sárá şapıllā ānāmlādán sorıdı. şúnda ħōdā ramatı ānāmlādán. şúndā
 kılú yátıydı.... áwá sáyālē kámálıvúrsá aytıvúridı. máná inTı şekkız bacá bólıptı. bírākķá
 kełsá áná ón bacá bólıptı. inTı ón_bır bólıptı. on ik'kí bólıptı inTı çay pāy waḥtúz bólıptı deşú
 áwá sáyáyá çarāw bílıydı. ānāmlē ħay kistánmāylē āş kılár waḥtlarız bólúvúriptı
 140 deşúvúridılē. sáyáyá çarāylē қanı қазān waḥtı bólıptı deşú. inTı saattán kār ālavúz.... tız yağsá
 áná calā kıldı deşú.asta asta yağsá áná sírgín kılı yağattı.kar yağyándá áná sírgín kıldı çar
 kóprāğ yāğsá kóp az yāğsá az...paḥtádáy bólı yağdı báy báy қаңçá kóp yağdı deşıydı. kättá
 kättá yāğsá şúndá deşıvúridı. az yağsá áná... bóláykándı baçam mán gúraş púraşlāní
 bílmiymán... bóláykandı bādı. bı gúraş bólē mí. gúraş şúpıllákı ħay bā deşān. sárá
 145 ināğalárúznı toylarını bílmáyvúz bízlē, yā yadúzdá yağ olēní bílmiymán. ānāmnán sorúdí.
 ānām bossá eţúdí ókálárñá hām tağzānānlā toylā sárá bílmáyúız bízlē olāní...áwá baçalárımnı
 alıbāridım níyat eţú...áwá bírān cāyları ağrısá gıttáy nān alú púldı ālú işını ağzıdā óltırú
 bówalādán dúā ālí қaytıydı. şúlēní hām ħōdā ómrını uzāğ kılısın, rızkıní mül eţsın bízlē yām

150   bîr yahşî kúnlayá çigáyli deú...mán bilmíymán atásí yám bilmíykánlê, atásí ayttilê mán hám
 bilmíymán şunî dedîlê bîr nazar şunda bóli kalyán şuryá dedîlê. şanı bilmáyúz bulâyám....
 şulâ şâyát şundâ bossá inTî olâ akálárykánlê bólâ okálárikán.olâ oryá çókúkánmiş kaysî bîr
 tiwádá otúkán mí paygámbarúz. karañ buládán çigi sára oláyá kítádîlê, karañ úylání içidá
 taşlání táyidá şâyád kaysî bā bossá paygambárláruzdán. ótyán bîr yahşíláridán şâyád yahşî
 ótişyán ādamlê bardî baçám. bólmásá o taşlání táyidán bārsáyíz nímā oçín dárdízyá şífā
 155   bîradî.máná baçalêruz kók yútál bólādî. alí baráuz şuryá niyät kílú, hodayí şúkî^or úÇ haftá
 ālibarā_úz máná şugíná kízím tilālî alílyán deyän. átásí tilê alúdîlê. yā çārdá maşsumnán áwá
 çārdá maşsímnan tilályán bú kízím átásí kótárdîlê mán kólímnán mán bîr āftāwá sú sópāl
 aptāwá_úz bāridí oşāñá sú ālî bardî çaykāv çaykāv içirdî. átásí úÇ kallá kótári bardîlā hōdā
 dárdíyá şífā berdí.mán kóppālā şú daktárlāyá barmíymán... mán bulāyá olay ózím balísān
 160   súrt. ózím a şú kuşkulçá yap. ózím ayağláríní tayíyá iráyláríní başíyá máná şú sançíg bossá
 íswantlēnî kóyú, máná şú kópísí dāktárdán garúydím ilācím etmíydí. mán ózím şú aķ bağ
 gūlí bā kízil bağ gūlí bā şulēnî kaynatí, şulēnî sançíglēríní basíydím mán. arķá kiyítíní tillátí
 ózgínám pahtá kóyú kadímí işlēnî etámán deyän. a daktáryá bārārdáy púlím yağ deyän hār
 dafasíyá bîr_mîñ berú, nirdán ālayman mán taní dāktár alí_barí kóryáním yağ baçalānî, ózím
 165   hám barmíymán şanı oçín.... áwá sançíg bossá átásí alíkelídîlê....bú kízím bos'sá hídír bówá
 berýán kízím. áwá bólmáy yúrúdí. átásí mínám îgla yúrúdí. mán ózím kättá kízídím
 deyän.mán aytím iy hōdāyá máñá awlād birmíymákán hōdā, átásí bîrār sañá kímýá bîradî.
 bîzlē etti haftá niyät etti bāywalcāñá átásí mínám. nānláruz bîşírsáy etítá nān berí kaytíydí.
 sára îglāw cavrāw yúrúdí, hōdā awlād bermásá kándā kílíykáním hōdā deú, ónnán sára bîr
 170   keçá şundā yatímmán şundā yātímmán. yātúdím işíyímnán bîr bówá kírí kełdí. yatúdím
 uyķídá, başlárí bîr aķ rómāl mínám bağlígakan, ayağlaríní tayidá tónní úÇí başlarídá aķ
 sallíykán saķallárí şuryá túşyán apaķķíná, máñá ayttilê baçám sán nímáy mündā îglāw yāttíñ
 emmísímgnáyna, aytím maní awlādím bólmáy yúríptí. gam kílámán dedím.ay baçám ay
 gam kílma sání yígí kóyání kaymāğí bóziğsiz baçālēnî dedîlê. hay karaw óltírdím kúlāğ salú
 175   túştíyán. o tahtaptí kózím açílyán sán dedîlê sawír kílśán mán inşāllāh sañá awlād kóp
 berámán dedîlê, sára ayttilê. sán birtáyá aytma dedîlê máná sañá bîr nírśá kísāñá sālî kóyğíníñ
 dedîlê, sára óltírdîlê kísālēridán úÇ búreclí apaķķíná máná nímāykán. úÇ katladîlê máná şundā
 kísāñá sal kólímýá bismîlê ramānnírahím deú al kólíñá ras kólímýá berdíle. şundā kıldîle
 kísámýá sālî kóydílá. birtáyá aytma dedîlê. mán saní marsá maşsadiñ bos'sá berámán dedîlê.

180   Һош дедим. ешидан чиги киттилē. атаси боs'са ваһт китидилē азанда чиги бир авилда ичида озим деган шу авилда, сара ана козимни аҗтим Һодayi marsaykan bulē дедим. анамлē айтиди Һидир бowa назар қилса айтианини Һода береди. ман Һода аҺиримни килиштирсин. тагайиз базар чиги китудилē, тагайизыа айтсамми айтмасамми дедим. айтмау юридим. Һидир бowa бирян қиз бу шанι очин моња коп иш_ам етирмиyvуз апаси ирка бу.

Derleme yeri: Andhoy/Kulalhana

Kaynak kişi: Badalhala, Saltanat hala (68-40 yaşında, Eğitim yok, Ev hanımı)

Metin kodu: KA02

Konu: Mücâhidin (rus hâkimiyeti) hâtırası, Günlük işler, Doğum, Sünnet, Yemek tarifi (yarma, umaç, sumalak), Kullalhanedeki tarihi yerler.

....áwá bāymát hōcáya yaqín... baymát hocá bar náfarlê ólyán ólu kítí qalyán qaldí... baymat hōcáya ána tóyíyá barídí. baymat hōcálēni tóyíyá... áwá tóy bólmíymídí. tóy bólídí... yā bayamat hocáni náfaríníkídá... çarşammí róz kítíydí dúā kılíydí ána eş bışíri barídí. ána dúā kılíydí. kasállí bímār bossáy şaňá barídí. ána tippáni taydákí awlíyāyá barídí. eşí çírāğ etú

5 kásál bímār bós'sáy ána baçalēruz nácír bossá bārú eşí çírāğ etú dúā alíydí. çal bowálēdán kámpírlēdán. áwá kámpírlē dúā beríydí. ána kámpírlēni qalyáni ána máná síllá kättá bóli kílátúsíllē, bízle qar'ru kelättí baça márdímlē kättá bolättí... máná inTí biçārā gawar bówí yaşşı músílmān ādámíydí bílasız. qaraň biçārā káywāni cumlēni óndāğísini kaywāniçilíyini etú cumlēni işini etú am'ma işti etú máná biçārā yatıptí. ózini bílmáy ána qadímí kámpírlē

10 ólyáni ólyán qalyáni qalyán... bízle qalín tókídí... cuvānlí wahtúz tání qalín tókíydí gilám tókíydí. ináy sağıydí. nān bışíriydí. bāçá bağıydí. ána bízle ni işúzdí síllē etálmáysíllē... çarh hām ğiríydí yōñ hām taráydí. savzívān aytíydí ána... sawzívānlē eşímdán çíğí, savzívānlē aytíydí. máná nikāh kiçálē kelínlē nikāh bossá yār yār aytíydí... yā birtási yağ yādímdá. inTí yağ deyə o işle mícān çíğdí ğazálhanlí çíğdí bízle ni işlárúz qalí kítí... bāywal qadímí bāzār

15 máná qadímí bāzāryá tázá çik'қан bāzār qadímí bāzāryá úçí kıldí. şú aslí qadímí bāzār şú bázle bāç'çalíydákí bāzār...qadímí işleriz am'ması ríwāc bólättí kú qadímí işle çíğattíkú... máná ik'ki rípyáyá beştá tóhím beríydí... beşirpáyá bér óy nirsä beríydí kızím. orrípyáyá bér kólāy tíkíydí. hayātídí bízle yām. ór rípyáyá bér kúlāy tíkíydí...inTí şa orrípyáyá birtá tawíğni tóhímíni ber máydí. qadímí işle yaşşıydí. bízle ni dawrānuz yaşşı waşlāydí... bāzār kúni bízle

20 kír yúmíydí kızím. bāzār kúni máná kúl mínám sóplíní qoşı almíydí. yaşşı kún yamān kúniñ bér kelādí deydí... şúpíllālā payşammí bāzardı payşammí bāzār kättá bāzardı kättá bāzardı ğapíramán. kättá bāzār kún kír yúmíydí ánávúzlē aytídí nāhaqqí tóhматыá úçasán deydí. máná inTíkí çikқанlā etmáydí o işti... sílā etmáysíllē inđi sízdán kítáy síllá kızle tázá çik'қанlā etmáydí o işti. áwá bízle ni ánáuz qoymíydí kírám yúmíydí. bāzār irtāñ rāstí óy súpírmíydí

25 bizlē. qoyımıydı bazar irtaın oy supırmayla deydı davlattız kitadı deydı.... domdar yoldız
 çigüdü... dömmı barıdı... bir kıça çigüdü. o domdar yoldız deü bir kıça qaradı asmanāa domdar
 yoldı°z çigwakan.sıllá bılásıllá mı bılmaysıllá mı, bizlē maná inTı etmiş yaşúzyá kirattı....
 bizlē aná aná.úzdı deyanını etıydı. aná.úz kól mínám sóplını bir qoşma deydı. bazar irtaın
 oy supırmayle tohmátı nahak'ká uçasán oşa işdı etmiydı. inTı şalayá pikirım etışmıydı tór
 30 inágá deýú sanáu.rıydı. cawzā kełdı saratān kełdı maná asat kełdı sára maná tór inágá deýú
 olanı sanáy.úridı inTı şupıllē pikirım etışmaptı baçám. ammasını bılıydı. sanaw şunda
 kılı.úridı. tázá çikқан wahtta o gäplē aytılmıydı. tázá çik'қан istá olē halās bóldı....
 kunçigardán şamāl túrdı kowlāyá ótdı.aná şundağlā deydı.....gawar yañám kełidilē biçará
 māmáydılā deyan hālı bülēni kórarsız hám bülēni baqalmáy yúrirsız hám deydilē. nımäy
 35 mündäg deýı aytıykānlā gawar yañám deydım... baçalēni atası qarıyānda kórdı deyan bülēni.
 inTı çannānda yadımyá túsadı kúnda gawar yañámni yóqlāv óltıramám aytámán şunda deýú
 aytidilē demán. maná bólāni baqalmáy inđı istān çigı qaldı. yaşı şú tımúrdı hódā
 berúkān....átım saltānāt... sawziwān hám aytıydı aytıydı yám... savzvānnı bılmıydım hám
 kóp sawziwān çanān ikıtá aytsám yıglaysım kełıydı. baçalarım kóp kıtıydı deyan şapıllālē.
 40 kālın hám tókıydım dānā yám çakıydım. rómāl gúlı yám tıkiydım... biçará maná şú
 māmádúmār tāgānikıyá kóp dānā çakı berıydım. kişkiná kızlārını atı marsá cānān hālāni
 pırıştamı... kaynatá.úzkú o külāl hānādıydı. ata.úz bú kulāl hānādıydı. ata.úzdı atalāri
 tawāçıdān kełyānākān.... dānā çakıdım pırıştā hār alıkełyānda hār zāt alıydım. rozgarımyá
 pırıştā aytıydı hám sızni dānáyız halāl pakızá çakasız. manı púl hám barákātlı deydı. ózi kełı
 45 kórıdı. bir aşşam kıtı çaynáy alı kıldım úÇız rıpyáyá çāynáy şunda kılı pırıştā kóp kılıydı....
 áwá atış etıydilē... postalēni vúridilē kełú kança náfarlē olıdı. tāñātınça atış bólydı. átām
 biçará şú óynı órtasıyá bizlēni kawıdilē. atış bólydı mardımlē ótívurıdı şú ik'kı eşini órtasıyá
 bizlēni qoyıdilē, marmı eşidān kılı tıymásın deýú. wúriş bólydı. kóp yawıg yawıglādā kırg
 ik'kı il bóldı. şú kúçadān ótı kıtú yāqú tāgamni átúdılā deyan. nasımanı atasını şurdá sára
 50 yoldá çadır sālı kılú çadır sālı kılúkān pişındıydı qarstá qúrs bóli qaldı.sára bir waht çapişı
 qaldılā nādır mínám yāqú tāgāni atı ketıptilē deü mucāhidılē deýú, yāqú tāgá birdān olúkān
 nādır bos'sá maná paşā amamnı níwārası sára olı kełdı. kállásıdān tıyúkān şançáginá ómrı
 bārikān. kıyın kúnlēni ótkardı başúzdān. inTıkú maná kıyın bóli kítátdı.... mánkú şapıllē
 qaraştırarwāri qaraştırdım ózımyá tawıg hātınlāyá alı çapıdım. tawıg hātınlā baçalarúz

55 bólyánnán sárá ĩr tıŝı kılú tahtámáyán báçálēni ŝanda kılıydı. tímirdı ŝundā kılúdí. tıŝkanám
 súyı yapúdí. tıŝkánám súyı yapúdím ħarıñáyám sālúdí. lók bırıncni ŝullásıyáyám salúdí.
 ŝú tímır óglımnı. móllá bówı barıdı mannánnı anası íkıtá úçtá tıŝkan súyı yapúdí. sárá aħır
 bır kún tırıyá sālúdí. óyŝkını tırısíyá yaħŝı bólādı deydılē, sāyá túŝyañá kóp dāktár yağıdı
 deyān ēttı kóprını táyídán ótkártırúdí. bır irtāñ tāğáyız mínám kótári kítımmán ŝurdán kóprı
 60 sánáv kıtúz tā ğıyās dāktárnı kúçásıdán aylánú kóprılēni tayıdán ótkarı kılúz. bāŝızyá túŝŝá
 tápıkánız. mündā kıtı ħarawá mínám ğıyās dāktárnı kúçásıdán bāru sárá módā ēttı kóprını
 tayıdán alı ħayttı. tāğáyız túŝadı. arığni íçiyá kóprını taydán alı ótadı mání kólımyá bıradı.
 inám nāryá ħelıúrú uz inám kóprıdán inám ŝundā kılávúz. ŝunda kılıydılē ŝapıllanı báçálēri
 ēttı aylıdā máná ŝundāğıdı. latta mínám kótári óltırúdí... ŝa ħarınnán yaħŝı bólúdı ŝa...ánám
 65 beŝı berúdíle ŝapıllē mıcānlāni aytú kúçálādán aylantırú beŝılēni. mündā ŝāħān bówání
 kúçásıdán alı kıtú mamatmurāt tāğanı dúkānnı yānidán bāzardı içıdán alı ħelúdíle beŝığni...
 baçalē beŝ kúndá çıládán çığıydı. ĩğırmá kúndá bır çılládán çığıdı. ħır kúndá bır çılládán
 çığıydı. áná onnán sárá çılládán çıħkánday mamálēni aytıdı. māmálē çığarıdı ózı... beŝı
 berŝáy çaçalāğlē íkí aylı bólyándá beŝı berıdı. çaçalāğ ananı ħannıdálıdā eŝ etılıydı. māmálē
 70 eŝ etıdı, sárá ŝanı usttá beráykan ŝanı usttá berıdı. áná çaçalāğ bır yāŝıyá ík'kí yāŝıyá kıryándá
 ħır kúnlı bólyanıçá hám berılıydı. beŝını nıpillē berŝáyız óz óndāğızdā.. áwá māmálāni
 yúħlāw ħóyıdı. māmálāni rāzı kılıydı. áwá māmálāni rāzı kılı ħóyıdı. māmálarúzdı māmálarúz
 aytıdıle. māmálēni rāzı kılıylē māmálarúz dārŝázadán çığú kıtın deydılē. ħır kúnnán sárá
 cúnáv kıtıydı māmálē. áná ondāğın nırsālárını berıydı. dúālarını alıyd. sárá cúnáv kıtıydı
 75 māmálē, ħadımı iŝ deyān... ħır çılládán çıħ'kannán sárá ánávúzdıkiyá çaçalāğúzdı kótári
 kıtıydı. awāl ánávúzdıkiyá barıdı. áwá çıllá ħaŝtı deydı. awāl ánávúzdıkiyá kıtıydı tórtá patır
 etı tórtá ħatlamá etú ŝúlēni etú sárá tóylāyá kıtıurıydı. ħır kúnyaçá yatıydı. sárá yurıdı... áwá
 báçalarúzdı mázası bólmásá yarmá ħōdāyı etıberıydı báçalāyá ayaħ'ħa kırsá ħadam kúlçá
 etıydı. máná etáyıyá sālı çığıydı báçávúz kúçadákı baçalēyá berıdı... hamsāylarúznı baçasını
 80 ħıŝkırıydı...tıŝ çıħkándá eŝ etıydı. tıŝlē yaħŝı çığsın deydı. áwá tıŝlā yaħŝı çığsın deydı. eŝ
 etıydı. tıŝlári mulāyımğınáyná patırdāw çığsın deydı. ŝandá māmásını aytú ħóyırıdı. māmási
 eŝ bıŝırıdı. baçalarúz onnán sárá çılládán çığarıydı. kúláy iŝtanlárını yúwı taylıydı māmálarúz.
 ħadımı iŝlēni aytıberıy inTı... ħār baçávúzdá māmási kılívürıdı...tıŝ çıħ'kándá kállē yārıdı.
 eŝám etıydı. tıŝı kıyın yārıdı baçalēruz ólu ólu ħalıydı... tıŝ yaħŝı çığıydı áná ħōdāyı deyān o
 85 yám bır baçalarúzyá kállá yāru sárá ħōdāyı kılı berıdı. yarmá ħōdāyı kılıydı. ettı kiŝıyá ettı

tawāgni beríydí. hamsāylarúzyá... yarmáni ána tirmānnán yawırçağdán qadımdá ózúz tártıydı, sárá tirmānnán çıǵardı. ána sárá yarmáni qazāñña bıśırıydı. yarmanı tayláv kādılē sawızı pıyáz yaǵ gúştı tayláv, ána bır qazān yarmanı bıśırıydı. ána óni hamsāylē aytú kēlıydı. hōdāyı deü ána bır óy kışı óltırú iyidı. yā bólmásá aytmasıy gırd hamsaylárúzyá yúrıberıydı.

90 baçalárúzdı sadaqası deydı... umaç óyılıydı tāǵaráyá un tátlānú óyidı sárá ána súttá bıśırıydı umāçnı...áwá sárá suddı taşlav qaynatıydı sárá unnı yám ıçıyá tayláv qızǵayırıdı. sárá umāç bólıydı. áwá un mínám suddán bóladı... oşáyám bır sadaqá, umāç umāç aytıydı yarmá kılsáy yarmá aytıydı. ilācúz eţsá bır óy ik'kı óy kışı kılı berıydı, ilācúz eţması, ána eţtı tawāgdı eţtı kışıyá berıydı. qalyánnı ózúz iyidı.şundāǵlā kılıydı....áwá súmáyláynı mán eţıydım. hāllā

95 búǵdāy kıtırı berıydı. máñá ána súmáyláynı eķıberıñ. sárá mán eķı berıydım. qaynatı qóryánım yaǵ. máná şúrdá sanawár hālá deķán hātın barıdı qaynatıydı.múni irtāñ mínám túrı qazānnı açıdıılē, ána onnán múni am'ma ána satıl dú tawāǵ dú çomuş dú ālı bariúrıdı ána onnán sárá múni bır qazān súmálay aşılē... awāl inTı máñá búǵdāynı kıtırı berıdılē. mán eķıydım. bıśırú kóryánım yaǵ. ána múni mánnán sárá kılú alú kıtıydılē. múni yánçıdılē sawzıwān aytú... ána

100 múni sawzıwān aytú Pişınaça yançıydılē, ána Pişinnán sárá sawzıwān aytú qazāñña sárá qazānnı kórıydılē deýän. oçaǵnı kawlaw qazāñña taylıydılē. sú kılı ána múni qazāñña táylıdılē deýän, bır búccı únnıyám iltú qazānnı aldıyá kóydılē. bır búccı undı qazāñña taylıdılē.ána múni keça yarım kıçáyáça óltırú qaynatıdılā. ána máylıs bólıdı máylıs eţaykán máylıs eţıydı. palawlē Pişıydı. máylıs eţıydılē ána oyın kúlgı óyın sawzıwān aytıkan sawzıwān, daP çalıkan

105 daP çalyán ána mondaǵlē kılıydılā. irtāñ mínám ónláridán tóridılā ačıdılē barı qaraydıla. qazānnı yúzını ačıdılē. beş pancá eţtı pancá bólı taħdıydı qazānnı yúzi, ána sárá kóriñkú tíwārāy taşı kēlı am'ma múni alı kıtı_úrıydı. beş máná súmáyláynı ustı qadımıdán qalyán deýän, qadımıdá máná şundā beş panca bólu súmálay āşını yúzi beş panca bólı taħtıykan... hamşá bóladı. súmálay āşı qaynasá ha beş pancá ha eţtı pancá... áwá bówı Patmánı kólı...ána

110 bızlēyá mırās qalyán, ána irtāñ mínán qazānnı aǵzını açıydı... allāh bıtılyán beş Panca deydılē....çaqalāǵlayá allā aytı yatkıridı. Pıkrımnán çıǵı kıtıptı bızlēni inTı çaqalāǵ baķmayışúz kırg il bólyándú.... qarāñ am'má bırdáy allā aytımıydı bızlē tógrı hawár yatkıru çıǵıydı qalınǵına_úzdı ustıyá çıǵú allā aytı óltırmāǵ nırdäydı. qaynaná_úz āsınlárúz bızlēni ondā kılı aydāw aydāw qóyırımıydı. bızlēni cānúz kınāǵdıydı. sárá çıǵú baçaúzyá allā aytmaǵ

115 çarħ eţtırıdıylā yōñ taratıydılē. çarħ eţırıdılē qalın tókıydı bızlē baça_úzyá allā aytú Pırsát bızlēdá yaǵıdı. kım bızlēni ırkálātı qóyadı. ondā ırúz bākı ırkálātú qóyadı yā qaynaná_úz bā

irkálātí qóyárdáy.... yā matalyá qólúz tíymíydí. qalínní ustíyá çíğíydí. súnnát tóyíyá áná
 ḥallání camlāw mícānlānī aytú áná bír keçá máylís irtāñ mínám tağzānānī áná tóy áná súnnát
 tóyí... sārā óğlúzdí úylántírydí. qízúzdí çāğáridí... máncáyám kełíydí... máncádá áná qatlámá
 120 Píşíydí, díşwārá bíšíydí, qóyán kítírydí. Patyá tóyímdáyám máña máncá baryāñ... Patyá
 tóyímdá máña máncá barúdí. qízlēnī Patyá tóyísídáyám qádímídá máncá barídí...Patyá
 tóyúzdá kóyná kúláy.. saní ráñ deyu sānī ráñí qóláy kíyí óltírydí. bízlēnī Patyá tóyúzdá sānī
 ráñí barídí.mání Pātyá tóyímdá qayíním kełdí qayínímá qórsátyānī qóymádílā...

Derleme yeri: Andhoy/Balahana kuça

Kaynak kişi: Hadica Cura (59 yaşında, Eğitim yok, Ev hanımı)

Metin kodu: B01

Konu: Masal, Günlük işler, Savzivan, Nay nay, Sumalak, Mücâhidin (rus hâkimiyeti) zamanındaki olaylar, Doğum, Düğün, Ölüm âdetler ve inançlar, Eskiden kullanılan taşıma araçları, Yıldızların hikâyeleri, Hayatı, Halk inançları (Baykuşun ötmesi, Köpeğin huvlaması) gibi, Hastalık adları.

.... aslı yám balāḥānā kúçá deydílē şúriní. alandíḥānā bāḳı°z tóḳáyḥānā bāḳı°z. inTí máná bú kóyná bālāḥānā aytiladí. bízlení cāy_ūz. múní inTí tāzānawāt deydílē. bú yám inTí bālāḥānāyá kóşig tāzānawāt deydílē. bízle kełyándá şúrlē şúndā zámínydí deyan. kánça búgdāy bólydí. kánça árpá bólydí. mán kełyán ilím bañálādış ilí kełúdím mán. on ik'ki

5 yaşımdáydım mán şúryá kełyándá. şúndā bir bañálādış ilí bólykán ḳimmátçilí bólykán. nān tāpmáykánlē. nān tāpmáykánlēnī mánisí iş yáǵmákán. inTí mán kełimmán kişkinágínáyná kełinçá bólú sárá ḳayínim barídí. birtá ḳalín tóḳitíydí barmaǵım ḳalíñā etişmiydí. sárá kórsáyiz ḳalinní üstídá ikíyüz ełlirípyáyá bir sísán mítirá ḳırsántí deydí. sátiydí şú kättā rúzgārúzyá nímäydí bú. sárá mání ādammimni átásí ólwákán şúndā kórsáyiz ḥātíní yám

10 cúwāvíní alí kítwákán, bóyín mání tóy ḳilú alwákánlē. áná mání átám şúndā bir nímäykán tagáwdán kóçí kełwákán. átám máymánalí ānám tagáwlı kóçí kełwákán kórsáyiz. kámbágálçilí deyan mání búlēyá berwákán. oşá il kórsáyiz bañgálādış ilí ḳar hám yáǵadí. şúndā ḳar yáǵádíkú tiz bóyi kómilí kításız ḳardán. şúndā ḳar yáǵadí oşá illē páḳát amalyáçá ḳar kityáni yáǵ. oşá ilí şúndā ḳar bóldí. sárá kórsáyiz şulé nān iltí berdí. átám biçārā kír kún

15 kásál bóli yattí. şulé birncáwá ḳilí iltí berídí mání ādamím. şunçáginá kórsáyiz aḥşám bos'sá bir tawaǵ āş iltí berídí. şundaǵın ḳilú bízle şúryáçá kełdí. mán kełín bólimmán máná şunçá kórpáçá, kełín bóli kełimmán. şú kórpáçádá ikávúz yatávúz kełyán külídí. bú kórpáçá ḳandā yatí túrásillē deydí. ḥōdáyşúki°r barakán máná ḥızmat etti mínát etti, şunçá āyá etiştí. kiz kórdí oǵıl kórdí ótti gúzaştávúz. tayāǵám iydí ḳaynágáladán gápám eştitti. kánça náfar bú

20 awlıdá bā... şú bir oǵlím ḳarnımdá óttiz_beş kúndá daştá ḳóyi bir altí mítirni alimmán. pakistánđán kóçí kilyán ilím. şúndā ḳalín tóḳıydí. kír kúndá kír_beş kúndá alídí. üç kiçá üç kúndúzdá bir üç ḳarişlını çigáridí.üç ḳarişlilē bazār sātí óltiripti.inTí bos'sá awalkí waḥt

- 25 almadı. inTı bos'sa u amalyat bolı ađır iŝyá hám bolmıymán.... alwattá inTı kúçasını atıykan deyan ŝundá.... mán aytıydım baláĥaná kúa deysillē araw keliveridım kúaladán.
- 30 upillē moná aytı kılattım. bówanı ana riŝan ılıydım biarání deyu. kúlı óltıryıdı sára. áwa anám yıgláptı bır kún ik'ki ĥatılıyakán aynágám imayda alwakan deyan sára bır cak'ka barıptılē aytıptılá ŝunú óđlı samattı deyiptılē. anam biará yıglaw ılı sađırlık'ka berwakanım ızımnı...baalarúzyá aytaykan matállarúz kálladán ıđı kıtıptı. ara matál aytıryıdı, sára aıl amıŝnı aytıryıdı. ....aıl amıŝım aıl bır dastá gúl bólú saıl, yamá
- 35 yamá kámıydı inTı bóldı irım deyu...bır pillada bır ız barakan ıđıt barakan. sára ıđıt bossá nımäyá kıtvakán namáz bolıptı, namazda bossá deyan bır nımälēyá ıđıptı sayılá ıđıptı bú ıđıt, arasá am'masıdán okası ĥoŝrı. sára aytıptıki óđlım deptı. sán kımni alasán deptı. sára aytıptı anacān am'madán okám ĥoŝrı akán deptı. okámnı alamán mán deptı. anası biará andá alasán deptı. bú okán bólsa deptı aná múnı okası eŝıptı. amıŝyá aytıptı aıl mán sanı
- 40 ııná kırımā deptı. aná amıŝ aılıptı bú kırıptı. sára múnı ordá aĥtırıptılē búrdá aĥtırıptılē amıŝnı yāniyá barıptılē. aıl amıŝım aıl bır dastá gúl bólú saıl deptı. ŝuryá kızım kiryán bos'sa aılđını mán alay deptı. sára aytıptı aılmá amıŝım aılmá bır dastá gúl bólú saılmá deptı, yaá hám akámıdı inTı bóldı baĥŝıdám deptı. aná ŝundá deptı kórsáyız. sára inám kelıptı hamŝırası, sára aytıptı aıl amıŝım aıl deptı bır dastá gúl bolı saıl deptı yaá manı
- 45 apám bā kóray deptı. sára aılmá amıŝım aılmá bır dastá gúl bólú saılmá yaná hám okámıydı inTı bóldı ayın sılłım deptı aná ŝundá ılı kórsáyız kóppalıdı aytı yatıydı. ŝundá ılı kıssa kılı.kıa baalē ıŝ uzāđıdı yatmıydılē sára bızlē kıssa ılıydı ŝundá ılı áwa...allacān allā baamyá allā iyācān allā cangınám allāā deyu aytıydı. sawzıwān aytıydı... sawzıwān savzı salamımyá salām
- 50 bóyı tār ozı ĥumārımyá salām
- bóyı tār kózı ĥumār sāyú camāl
- bóyıná kóz tıymásın alay tómār

başká kallamnán çigí kityání kóp. áná şundā barídí iñTí tılbızın çigdí. alı máná síryállá çigdí...yādımınán çigí kítıPtı áwá.tanı bú nāy nāylā atıydı kórsáyız bú tání...

55 gıççı baktım gıÇ gıÇláv

oñıyá táyāğ taşláv

ķōdāládán kız aldı

oñıyá mĩñlı taşláv

60 ārākánáy ārakán ıaynağ súyá zārakán baħmál kóláy tarakán ķōdāládán kız aldı ıaynāğ súyá zārakán..

bır kámpır barídı kámpırdán aytıydı. nāzı bówı deydı. sawzıvān aytı_berıñ deydı. nāzı bówı keııydı. āsmaná búlıt çıgdı tārám tārám

aráwlē bāş keşadı balħı kárám

65 aráwlē keşyán āşı bılmımán mársadı aytıytıdı. bıçārá, kálládán çigı kítıykán áná ğám bólıkán ıayğı bólıkán. máná ādámım óldı bır ıldán berı bıçārá, múnı óçın bır kállám çıgı kítı. amalyāt bóldım úÇ dáfár múnı óçın bır kállámdán çıgı kítı..... sımálayını bos'sá awāl ekávuz. sárá úÇ rózyáçá bos'sá nımä alavuz. tağaráyá yúwıtı ķóyávúz. kózáyá alavúz. kózádán sárá nişlaydı tahtáyá álávúz. tahtádán sárá nişlėyándán sárá tahtáyá alávúz. sárá bú sımálay bólı máysá búládı. sárá múnı çapávúz yançávúz deyan şırasını tağarálėyá álávúz. sárá tağaráyá álú sárá 70 ıazāñá táyláyvúz. ıaynatávúz múnı çálávúz. tā nımäyáçá şundā ķılávúz. wahtırāğ táylásáy bos'sá ón bácáyçá aláv yağávúz. kıÇrāğ taylásáy bos'sá ón_ık'kı bácáyçá aláv yağávúz. on ık'kı bacádán sárá kızaradı. eşı keııvúradılē kızarú yağşıvālā bólú sárá bır dámláyvúz deyan inám úÇ bácálēdá túrú aláv yağávúz. damláv ķóyávúz sárá ózlári yağşıVala gül bólú nımä bólú ıaladılē... güllári máná iñTı şú ħōdā nımä ķılsá gül gül bólı yátadılē. ıaynáv ıazānnı 75 órtásıdá, sárá yā nımä bóssa sárá tású bólú gül gül bólú tahtáydıılē... áwá gül bos'sá tású bos'sá yağşı bólladı deydılē payğambárlarúznı tasúsı bólıptı deydılē. şú ıadımınán ıalyán, súrma ķóyávúz ústıyá āyná ķóyávúz... bówı ayşá mınám bówı Pátmánı nımälárikán deyan bülē. áná şalá óçın sárá şülē kiladı kózlarıyá súrmanı ķóyadı deydılē. aynáyá ıaraydı deydılē. şúni óçın ķóyávúz. sárá irtañ mınám óni içırávúz am'mayá. hásan mınán hūsán aÇ ıalı keııwákánlı

80 deyəñ. iyána zāt täpmáy sâra bówálarí aytwákánlā. atalaríyá aytwákánlā hasan mínám hūsan
 aÇ qalı kıldı deyəúkánlē sâra aytwákánlā. bariñ bir sıqım búğday mínám mársáyá kómıñ
 deyəñ, etti daná tâş mínám qazanña salı qaynátıñ irtañ mínám nâhâr bôladı baçálarízyá
 deyəúkánlē. sâra şanda kılu damlâw kełu, sâra nímársá deysâlē ana súmálâk deyəúkánlē átı...
 áwá şú amaldán sâra yám eţsáyız yağşı bôladı ónı, öttán on-beş bôldı bışırsáyız ó yağşı
 85 bôladı. sâra amaldán sâra bos'sá is'sıg bôladı. nám tayı aláv aladı. hám kórsáyız o hâr nırsâlē
 túşadı sâra. çırkâw deyə nímä deyə... áwá şanı ócın sawıgrâğdá bışırsáyız yağşı bôlēdı. ótyán
 il şırıláyın bışırdı kórsáyız ikávúz. şek'kız-sır un çaldı. bıçarâ múnı atası wúrışadı. san gâp
 tãpásán deü tahtañ şawkınlãmãñ çalcãn.mán siz kıtıverıñ bızlē ózúz bıtkarávúz deymán
 kórsáyız. ürgınçı yağ aldı çaldán munnán tóhım satú ikávúz bıle yarımını sán be yarımını
 90 mán sâra bôldâw aldı deyəñ táyíyá kóyı am'mayá iltı berdı bıçarâ. aytı máña taylâw berúwı
 tawağ'ká ózım iltı berú kełuverámán deyə iltı berı keıldilē. iy kâwilláyáçá yúwárdı onı...áwá
 inTı nímä kılsá bos'sá inTı ózúz bışırdı deyəñ. mardı^o m niyát eţadı hōdâ murādımını berısın
 súmálây eţı berámán deü. sâra oşandı máná hamsayâlēni aytú tıwârây taşnı aytú kızlāni aytú
 çaptırú sâra yâ yármá yâ umaç eţadıle. sâra yánçılıyán kómáylaşána sâra nân idirádilē. sâra
 95 ónnıkı tãğarálēyá álı çalyán píllā o bıçarálē kómáylaşadı. kızlē kılu am'ması hâtın kız
 hamsâyaları kılu, máylıs kıladılā, dáp çaládilē ónyáydılā....kózını bağlayvúz kópúz yaşına úz
 párdälēni arkasıyá, şes eţávúz mán búryá keıldım. o bıçarání kózi bağlányán nârdán tãpsın
 bızlēni, tãpálmáydı... sâra kórsáyız máná mündâ dúr'rá taşladı bôldı máná mündâ. gógırd
 kıttını álıydım deyəñ mündâ kılydı. gógırd kıttı bir yaqını ópırydı deyəñ.şúndâ kılu áná
 100 sâra gógırd kıttını táylydı máná bú inTı gógrıd kıttı nişánlányán cayı siz deyəñ.... bızlē
 wahtı bıyız barıdı qalın mínám. bıyız tıkıydı kórsáyız. on ik'kı yaşımdá mán çalımyá rómāl
 tıkımmán. kıyâw rómāl. bir táká bir rómāl tıkımmán kórsáyız. hâli oşá yadımdáykán o yınlerı
 bülē bıyız órganúz deü múnça kãrgáçadá çatıverdı deyəñ sâra mán tahtáylā mání kallámyá
 kıldı bú iş dedım. mán bilámán múnı dedım. sâra bülēyá ildırı berdı. bülē órgandı sâra máná
 105 inTı oşá bıyız rıwâc şúpıllá qadımı işle... áwál bos'sá katán mínám sâni rañı deydılē o barıdı.
 sanı rañı bāridı sâni rañıyá tıkıydı. katán deü katána tıkıydı. laylímıtiñ deü laylímıtiña tıkıydı.
 áwá lalyímıtiña tıkıydı. laylímıtiñ mínám katán rıwácıdı şapıllá. laylímıtiñ iştānlē yağşı yağşı
 bôldı kıyídilē. inTı Payttá úzın kúlây bızlē yaşlı úzdá sanı rání deü, sanı rañı cudā písándıdı
 hâr rañıdán ānam kúlây alı berıdılē. bızlēyá namāz kılsá. bú namāz kılsáy kúrrān námāzyá
 110 kóyıdı bú kúlâyını. inTı kórsáyız hâr tóyá bir kúlây kıyádilē. iş hızmát kámıkán márdım wırag

deykán nawkān deykán, şú nawkān deykán. máná inTí mání ādámím. mán kítmíydím bizlēni
 şarúzdá kítádílē, áwá máymáná tagaw deydílē, máymánádán berdá máná şúpíllā bóldí wirāg
 wíryáni kítádílē, oşá píllá yám şúndāgídí. hālī búrdá bos'sá erkáyları kítíykán. şú här il
 kórsáyíz elli sir yúz sir nawkān arpá mínán búgday camlāw kełíydílē. tíru a şúpíllē kítíydílē
 115 wíragçı çígdí nawkānyá kítíydílē tā arpá wírúlu bólinçín. arpákí wírílí bóldí yançu alí
 kełíydílē. inám kítíydílē búgdak'ká, tā búgday ħalās bólinçín, hár bazār kúni kílíydí. ħarç tútí
 kítíydí här nirsä alíkítíydí. bazār sáwdā gúşt deşú nirsä deşú opíllá iyímağ hām yaĥşíydí ħodāyá
 şúki`r sára sára ħalín tókíydí kórsáyíz här kún nirsä deşú gúş deşú tání yaĥşíbalā bóldí. ħízmát
 eţsáyíz rahatí yám barákán aĥíllí bólsáyíz..... mūcāhídínlē waĥtídá bos'sá mání ādámím
 120 askáryídí. sára eţtí ay askárlí ħíldí. mán kilyándáyám mucallā bólúdí. opíllá mucallā bārákán
 askárlíkká altí iláyín. mucallā ħílvídílā askárlíkká, áltā il tólar tólmás múní askárlíkká túttí
 yúvárdílā kórsáyíz áltí ay irättá askárlí ħíldí. mūcāhídín çígdí. sára bú máná rādyá barídí
 rādyá ħulāg sālí óltírdí. rādyávúş barídí deşān. ħalínní ústídá ħoyí óltíryídí. sára kórsáyíz bír
 píllá aytí gulbiddín hikmátíyār deşí. tālīb bóli mūcāhídín bóli çíğıptí deşí. irättá deşí şunçá
 125 askárlē nímā bólıptí deşí. sára amma mán aytím ħaynanámá şúndā şúndā gāp bólıptí. óglíz
 hām irättá askáridí ħandā bóláykán o píllā ħatní yúwáridílē. postáyá taylídílē áltí aydá
 kełamídí ħír kúnda kełamídí ħat kełmíydí. sára kórsáyíz ħaynanám bīçārā yíglāw cawráw
 múní yúridí. yúridí irättákilē şuryá yayrādí. bóyín kórsáyíz íkításí kełívúrdí, irtā úçtásí
 kełíúrdí. áná bír gúrúp bír bóli kílíúrdílē bīçārālā sára kórsáyíz búlā riwāc bóli ħaldí
 130 mūcāhídínlē. mūcāhídínlē şúrlāyá kēlú, áwá cunbīşlēni waĥttá mūcāhídínlē búrlāyá kełú
 yáyraw áná sára iná ózlēri táslím bóldílē. şúráwí çíğı kítúdí. iná şúráwí ózí táslím bóldí. áná
 şúndā ħílí kórsáyíz şapíllē şú waĥttáydí şú tālībni waĥtí ħandā bos'sá a şú waĥttaydí. sára
 búllēdá yāgídí. daryā bóyídán rākítní wúridí ólē, kaçíydí inám kełíydí awlúzyá kítívúrirídílē.
 şúndāğín ħílí mūcāhídínlē şapíllē barídí. mūcāhídínlē kítí tālīblē inám pás nímā tālīb aldí.
 135 tālīb aldí kórsáyíz am'má cāyní aldí tālīb. tālīb aldí máná şú roz mán aytím. islām deşím síz
 máydāñá kítmāñ tālīblē kełíymíş ħírú deşím. ay deşílē nímā gāp bā máydān kítívúramán
 deşílē, inTí búlāyám pākístānnán kełíptí mímān bólú, sára birtásí aytíptí... mání bír óglím
 máydāndá baçámní bír gāp eţsá ħandā bóláykán. baĥ'ħa çapamán waĥħá çápáman birtáyá
 baĥtámán atiş bóladí. túrí mán kítímmán. o hamsāyá óryá ħayínímkiyá oryá bardím ħórsáyíz
 140 barudím. bír píllá átasí pás ħaytí kełíptí. átasí pás ħaytí kełsá pás tālīblē tútí kítíptí múní. úç
 tór kún múní bír awlíní içiyá táylāw ħoydí úç tór náfārní tālīblē taylāw kóydí kórsáyíz. inTí

145 aynnvz barad mn mnd izim barad mn al barad. tcn de yglayd. und
 oymayd koryn deydi. inT mand gnym yaę. mn nmars ilynm yaę. hiÇ gp hiÇ
 nirs deynm yaę deşm korsyz brwar haft oydi. haftdn sr yaę amma barawar
 150 tslm bld sr oyrd. lt ay m yett ay br il m nml ild oşalym ammay saę'al
 oydir nirs il tlibl ild. sr inm zlar zlar gum bl br içad igi kittil. yaņa
 rml bld mn in b gp tpild. dstm el dstm kit. bzl inT marsdyd
 pkstndyd. tlibln srk waętid w srk waętid kitt kittisid inm n ş ilyn
 ym alt tt bltt şn myd myd tlib iędis ym. lt tt il bltt inm...adm
 155 waętt mn ş asay usay dawln uş kulça de ypid. w birt aytid. mn inyn
 tappisn yap deyid mn yapıyd. blyn gpkn deyn sr cud blms birt aytıyd.
 kaptrn marssn ktir tt darhn imçsn al kil bg t mn. içid kits gzy ktd
 deyid. şundaęl ilıyd. sr ya blms mm htn b deyidil. moņa al barid. birt mll
 kyd yaęş baças blikn bzwnt berikn moņa al barid m şundaęid.sr sr mn
 160 dktr iędi abil iędi bzl inT mn ilyn ill srk ill n ş şrn balad bos'sm şurd
 br sattr dktr, birt cum olęni dawhns deydi b brid. t, birtym amin cnn
 dawhns deydi b barid. sr şurd uÇ dawhn barid. başka uÇ dktrm brid. başka
 bzl dktrn hm bilmıyd barlıyn. br khn şaphny baryn bos'syz. baęt br khn
 cy b, şund birid ari dktr dktr bl kild ltird. birid bos's aytmurd dktr dktr
 165 bl kil ltird. biriy sattr dktr dktr bl kil ltird. ş uÇ otęid. uÇ otęd bir ym
 br cydn br abil kild. abil br nirs deydil atin atinik nım ilmm mn oş el
 ltird. mn ş baçm on_ıkk yşımy yş tşwknm on_şekkiz yşımd bld. sr on
 şek'kiz yşımn ustt bld. sr ş abily al bard aynnm asay usay dawminm
 bld. sr abily al brd abil dw berdi. mn ş korsyz inT asay usay dawdn
 170 bgm ttım uş kulça hm yaptım. triy hm kirdim. kny hm bardım. kn bwy
 barıbbız tzy kirdi baru. kn bwy şund uķir ildil kn bwy şund kr yd
 cnzn. sr ayy iltil deyn ayy kmdil. br mtr bl kitd zz hm. ayy
 kmdil. ayad şund yalaņaç bl ytbbız aęzzy birt birt zım beradil mn alil
 alil waętt ayy kirsyz canızn aęrięin alikn. w birt şund kn bwy al baru
 ktt mnsay iydirPtıl ktt yıñ mnd oly kiydiridil aynalrz. kmziln mnsay
 deyidil deyn şupilll, şapilln mnsay kmziln mnsay deyidil.sr ktt mnsayl
 kiyw rn rmn ktt arsl sl kild bry. kn bwdn ş aynaęalarım tr trw

túz alıPtı. múnı cırılđaşádılē kán bówanı órtásıdádā dād kóydı deýú. kán bówā ħara ħara ħaynáv yatıptı şúñá bıram ħóşız kıtadı deýän kan bówāyá bārsáyız. şúndā yaĥşı ħaynáv yatıptı. sára

175 mónnán çıđdı deýän, sára mótarwān ayttı. túzlarızńı taylāmásaylē alı kítıymán deđı. úÇ tórwasını tayláv kełdı túzlēni. dād ákácān ayāğúz kóydı deýdı. órdá bır ħız bā soĥayl mínám tāşál, tāşál aytadı mán kóydım deđı. suĥayl aytadı mán kóydım deýdı bāru bıçará şúndā alı çığıptılē irtāñ kıtı namāzyár kełdı sára... şanı aytámán islām óğlım aytadı, ay kan bówāyá kırı bólyán óğlım bú nımā ħılásılē túzkānláyá barı deýmán. áná şúndā ħılı kórsáyız... áwá tırıyá

180 kirdım. ħóynı tırısiyá, ħóynı tırısiyá máná şúndā yātú yalañaç kirdım. post dómmásını yám bāşımyá yaptılā. şúndā yalañaç ħıldılā deýän tırıyē sáldılē. bır tillēdım tırını içiyá tamam cāyım ħamırdáy bóldı... áwá ādámni cāyını ađrígı yám kítıykán. ħām gázáyı bos'sá tamam cāyı... áwá sarıg ináynı táppısını yapsañ baçası búladı deýıdılē. áná şanı ħaynatıykánlā bır táwáħ'ħá sálı ħaynatıykánlā. sára lattanı ustıyá alıkánlā deýän. tırı mínán arħasıyá yapıkánlā.

185 áwá ħawıgını ustıyá ħóyú...Pāriğ bówā deýıdılē bır kełıydı bıçará sára púl beřıdı. nān aytı ħóyı beřıdı óldı bıçará o. bowádın bówā deýıdılē ónı.... tışúz ađrısá indátıydılē,máná múndā Pıyāz tóĥım bólikán pıyāzlı tóĥımnı alıdılē deýän bır raħám kózá barıdı. kózáyá táylıdılē deýän, súyá sálu oşá ađzızdı tútú ā ā deýkánlē sára ħúrt túştı deýú nımā ħılı_úridı. mání ħaynánám eťı beřıdı. ħalnıkını şúndā kılú. áwá kúzáyá ħaraykánlā şúpilláyám barákán o.

190 şúpillē barú kúzá alıptı nımā.má búrdá hamsāylárúz. máná malıkáyám şúpillá eťıykán. áná barú indátı kełıñ tışızdı deýä aldırıkılámán...başlarúz ađrısá máná dawā pawā ĩydı.... kalawá búrgı bır ipni alıdılē deýän bāşıyá wıraw tawlıdılē. oyışú bāşıñni ađrígı ħaladı deýdılē... cudā kásál kópımásıdı. ħan ađrıg dawā barıdı dawā...ħarış bólyándá tóz póz súrtıydılē.tóznı şúrāwanı súrtıydılē, ħamır túrişni izú içirıdılē, ħurtnı úyını izú içirıdılē. áwá bır balár ħúrtı

195 bā, bālállanı ĩydıkú ánáşálanı úyını ālı izú içirıdılē, ħarış bos'sá hasāsıyát tútsá. çıyān çaxsá bos'sá iswánttı árpá unı mínám iswánttı ħaynatı ħóyıdı. sára sára çıyān dawā çıđdı. Pışkārı çıđdı.sára óndāglā ħalı kıtıı... kóz tıysá aç'çıgtāş kóydırıydı. ħazānyá kättá kóz partı partı deýú ħamırlēni táyláv múndā kampırlē bā barú şandáğın ħıldırádılē.mán ħıldırı kóryánım yāğ baçalarımnı... ħamırnı iltı ħazānyá tayláv yaħ'ħá táyláv şa párt párt eťı kítıúryımış kózı máná

200 iñTı yaĥşı bólādı. kózı çıđdı deýımışlē, deýkánlē áwá kóz partı deýkánlē áwá... şamāl bólı yađdı topān ħılı yađdı deýúz. teş yađdı deýúz kättá kättá yāđdı deývız, kıcı yāđdı deývız. calā yağsá calá yađdı deývız. máydá máydá yağsá máydá yađdı deýúz....çaħır tıkān awlıyā deýdılē ĩy ordá bā. bāçálē çillá bossá, yıgı kótársá şalāyá ālı bāravúz áwá ĩy ordá gāyúni şahıdı deýdılē

mán bağáyrí baçalarímni oşaryá alí barídím. irtañ hám çarşammí kún aylantíru kelámán.
 205 gayülédan oşa píllá qadımlédán qalwákán deşän. gäyüni şahídí deşdílē áwá... kásál bossá
 yígí kótársá... ādámím bossá búlwákán deşän. sárá bîr owásíní ħatíní barídí. o aytíydí şú
 deşídí samatní ēttí kóprídán ótkárdím deşdí. ēttí míçitní kóprídán ótkárdím deşídí. opíllā
 bos'sá míçitní çóP bandí bóláykán mündā míçítlēdá sárá çóp banddán ótáykánlē aláykánlē,
 ótkáráykánlē alaykánlē úÇ dáPár, şúrdá yígín qalsín deşú kóprílēní arasídán ótkáruúrákánlē
 210 aláykánlē ē'ttí kópríní arasídán ótkáruíkánlē alaykán yígín qalsín yaĥşí bólgín deşú. máná
 şaytān çírāğ barakán qadımdá, şaytān çírāğ deşkánlē kórsáyíz şúndā máná şúndā nîrsā
 bólykán o sárá múní bossá ağzí mündā bóláykán deşän buryá til táylíkánlē, buryá bossá
 Páĥtání qóyíkánlē. Paĥtá qóyíkánlē deşän şúni yāqú şú çaqalāğ bossáyám şúni yaqú şúryá
 kítíru kíndiyíní keşí alíkánlē. qaynanávúz gäpíríydí. níçítālē barídí gum bóli kítí o illēri
 215 bîz'zakídá bārídí. cúdā bólmásá şaytān çírāğ täpmásá máná bîr işşání alíykánlē deşän, nímā
 taylíkánlē til táylíkánlē Páĥtá táylíkánlē işşání qapağíní tîşáykánlē deşän şúni tawçayá
 qóyíkánlē deşāñ ilt ilt şú yānú çírāğ bóli taĥtíykán. sárá sárá bú alakay çírāğ çígwákán.sárá
 alakáy çírāğ çígíptí çígíptí ammayá ríwāc bólu alakáy çírāğ alwákánlē. bîzlē qalín tókídí úÇtá
 alakáy çírāğ şúndā qatār kılí qóyídí. birtá múníkí birtá máníkí birtáyám qaynîmníkí, şunça
 220 şunça cayní āltí mítírní şú bóldaw kırkíydí alakáy çírāğ mínám. yáwírçağdá nān tartíykánlē
 şapíllālā mündā yawírçağ deşkánlē Pastí balant taş bóláykán şanda yám ún tártú nān etú
 ħamír etí ĩydí deşdílē qaynālērüz.kúndá çayráy ún tartámán deşídí qaynánám aytíydí. çayráy
 buğdāy tartamán kúndá deşídí. şúni bîşírámán çayráy búğdāy tartú deşídí. şupíllā kórîñ caní
 ammaní āsāyíştá ísîsrāğ oydá ótírmáydílē nímālā kılmáydílē yaĥlātí, yaĥtáy óydá óltíráylí
 225 deşdílē. máná şúlāní óltíryán cayí alí āşĥāná kılí óltíruíptílē. şúndā mán baçalarímni algínçağ
 kılí waqýá şāl tútú waqýíyá táyíyá sú sipú şúlēní kättā kılyán mán. ... lampa sárá sárá lampá
 çíğdí, mazāryá bārdí. mazāryá barsáy am'má alatwakán saĥícānyá alíkítlē mání bîr sárá amma
 alatwákán máñā aytíllā şú lampá çígíptí bîzlēyám alalí birtá birtá deşú. yāqú orýá así qóyídí.
 şandayám şúrdán yaqú nímā bólidí. sárá bú barq çíğdí. şúrávídán barq kelātímmîş
 230 túrkmanístān barq beşíymîş deşdílē. sárá pāyālē búryá keldí sárá aytí ammáyá tawzí kıldí ĥār
 kím barq alsá deşdí on_beş_mîñ on_beş_mîñ nímā kılsín deşdí. sárá bîzlēyám bîçārā adamím
 díqānıydí, bîr kún keldí mán aytím islām barq çígímmîş deşdí on_beş_mîñ on_beş_mîñüz
 çígíymîş deşdí. lañwardārlí e deşdí. sárá aytí mítār alawíz alawíz deşdí. sárá mítār aldí barq
 ótkárdí daşlāyá óylāyá baçalāní, daştá barq óydá barq daşní yaqtı óylēní yaqtı deşän...callíbal

235 bólú hoş bóldí. tāliblē kełyán kúni qar'ru níç'çi il alú ham kítí sára bermadí. sára inám pás
 tāliblē kítí pás túrkmanistán berdí... bızlē inTí rādyālē çik'kán wahtí barídí. kaynalárúz
 aytıydı. aħır zamāná bólıptı balám deydı. bú sandıhçadán seş çıgadı deydı. bāyskılını bir
 nirsā deykānlē şaytān arawā deymākānlē bāyskılını. a balám şaytān arawā çıgdı, sandıgça
 240 deykānlē bayskılını. anā bayskıl bāyskıl sára bú am'máyá rıwāc bólú mótársáykál çıgú anā
 rişkā çıgú alı máná bırpıllá gādı barídı. arawā barídı. arawádá mínıydı gādını aytıydı şuryá
 keleydı, dāktār Pāktarıyá kıtsáy gādı tútı kıtıydı. sára sára arawā çıgdı. arawáyá tóy kılsáyám
 beş altıtá arawānı tútıydı. nımä kılsáyám beş altı arawānı tútıydı Palānçanı arawāsını
 alıkılıydı Pıkānçanı arawāsını aytıkı deü. arawādıydı. çanān mótār nımä kılmıydı. yā arawā
 245 bā yakká yarım bā arawā iy ordá hamsāylárúz... gādı yám kítı gúm bóldı. yağ gādı yağ inTı
 arawā bā. Payz baçanı gādısı barídı. lúlılē deýú nımälē barídı sázándálā. bir tóy kılsálā bos'sá
 mícān kełdı deysā márdı^o m gúpır bólı bārıdı. sára bir nāğaráçı deýú, nāğaráçılari barídı búlání
 lúlılē deykānlē, bú lúlılē kełsá bir sevinıydılē bir çalsın dá bir çalsın bólú. sára mán bos'sá
 olēni kılışını kılıberıydım baçalāyá kúlıydılē olē bossá baçalā bossá.. áwá dapıydı kaşıg
 250 óynıydılē dáp çalıdılē tamdá tızáy deü beştá áltıtá dáp alıdılā kórsıyız kaşırdátú kaşırdátú katār
 bólú hatınlā dáp çalıydı. bızlē anħókká kełyán illē katār ónnıdán túrú dap çalıydı. sára kaşıg
 óynaşú hātınlā şúndā şúndā kılı kełúrıdılē kórsáyız kaşıg óynaw ayrān bólı kałıdım mán
 aytıdım búlē kandā kılı tóy kılıykán deydım. sára kełınlēni inni bos'sá máná múndā
 tıkáykānlē, kełın bos'sá búrcıdā óltırıdı. inni tıkáykānlē hınā kóyınçın hınānı kóyınçın kayını
 255 kełú inni açú bir zāt berıkan sára hınā kóyıkán... inni makkám kılı tıkáykānlē kełınnı kórmásın
 deü. opıllá kızlē nikāhyá çıgmıykán máylısyá barmıykán kızlēni yúzi kózi açılı kıtadı deýú.
 kız halkı níkāyá barmıydı deykānlē kız halkı tahtıgdıyá barmıydı deykānlē, tahtıgdı kılı
 berıkan máná bızlédáy búlédáylē barıkan kełınnı aytáykānlē sára kełın bólú tórkarslē sālú,
 múndā kacáylē kayırú múndā máynāhállē kacáylēni içıyáçá kılı kórsáyız nımársádán kacáy
 260 kayırıkānlē dárāhni şılımıdán yıvıtú kóyú mánı ózım hām kañçá kayırıyán şúndā kılı, kacáy
 barıdı...şákárnı kım bılādı bāmı yağmı darāhni şılımını alı keleydı yúwıtı kóyıdı deýän.
 şákárnı kım bılēdı opıllá bar yağlıgını, şákár bos'sá hām kılmıykandı dárāhni şılımı bırtá
 aytyán bos'sá...kełın bólyándá kórsáyız ráñ vá ráñ kacáylē sawzı kızil sıháy vürıdı. mán ózım
 kełın bólyándá sawzı kızil sıháylē vürúdlē. kacáylā kayırú kólımyá hınā eşıtmáwdı. am'máyá
 265 hınā kóyıptılā mánı kólımyá hınā yağ kełınnı kólıdā... bú tázá rıwācdá kełın bólúdı daşlayá

çigárúdí múní. tóylē kílúdí áwá... o pillá tókķizni kórsáyíz bağçáyá wíráw barídílā. bakís hām
 kámíydí. bağçáyá víráw barídílā dókķizni. úÇ bağçá tór bağçá kílú, páyttá şurdán dap çalı
 barídílā kāsír kāsír o pilláni tóyí yám bír yaħşıValā bólídí daptán kóp çalı dápni áná inTikilē
 dáp çalmāgni bílmáydí taní...áwá sillē dap çalmāgni bílmíykándízlē....saāt yağídí deyən saāt
 270 kámídí sárá irtañ sāyá bos'sá hār saattá bír sāyá nímā bólívúridí Pişin sāyá ik'ki bacá bóldí
 deydí kóprāg waħttá bólmásá máná úÇ bacá bóldí deydí. keçá sahírlík'ká tórsalē úlkár búryá
 kełdí máná ayní sahír bóldí deydílē. áwá úlkaryá karaw sahárlí kílíydílē. orāķķá kílśá cudā
 saharlí bólmíydí deyən. şú ortáyá kílśá bossá kaynánalarım bıçārā túrí sáhárlí kílídí.
 ikítágináyná kara máyízmi iydílē, şú átāmlāni yám sáhárlí kilyániniyám bílamán mán. átām
 275 mínán ánám túridí bıçārā kara kántídí. çāydişlā şeşí şíg şíg kílíydí kulāgımyá yaķıydí. sárá
 túridím mán hām ana deydím mán rózá tútámán deydím. ánám aytıydí. rózá tútálmıysán
 balám yā tútámán deydím. tútú bír kún şá çāydişni súvúni kótárú, içimmán deyən. ánám ayttı
 rózá tútmadın deđí. ānacān tútıyúrımmán rózá deđım. sú içtínkú deđí ay ānacān súsúz
 kálımmán deđım. múní kótáridím kótárlmíydím. sárá ánám aytıydí şúni kótárginiñ
 280 kótárlmíydím. yıķıtıydím kótárlmíydím. áwá āpáy óká iká'üz áwá.... yaħtı bossá tañ yóldız
 çıgśá yaħtı bóldí deydí deydí deyən. azānrāg bóldí deydí deyən. sárá bıçārā sarwar bówı
 deđú kampır barídí bír irtañ yatı kálıptı. sárá yatı kálıptı. etti kısáy ātsa kórınmásá sáhárlí kılśá
 bóladı deykán. tútı āpá deđı şú keçá kısáyıni atı kórdım kısáy kórınmadı şú kiçá yatı
 kálwakánım sáhárlí kılı_kilatımmán deđı. iy hódā búyıradı deđı. bırtası ayttı kısáy atsáyız
 285 kısáy kórınmásá sahirli bōlādı deđı....ah şundā gāp kádımı kışśá kıldırıydı kaynānavúzyá
 gāpırı beřıdı.... samān yólı inTi awāl aħşamnán çıgáydı şapıllēlē. kádım pillá deydı
 amamlādán sóridı. kádımı pillē bırtá samān alwakánımış, tükilē tükilē samāni kítwakániymış.
 oşá samān yólıyá at kalyánımış. amam aytıydı iy o súrPá deydı. súrPáni bossá çopānnı
 súrPası deydı. kúçi bír yanını úzyán deydı. kara deydı çopānnı súrPası bír yanı yağ deydı.
 290 tıgáylay yóldız şunçası kām.sárá oşá çopānnı súrPasıyákánımış. kúçi úzú kítwakánımış
 kádımı şá pillē āsmānnı marsası deyən. tór yóldız nímāyá katar deydı. sárá amam aytıdı.
 kaynanám tór yóldız tór yóldız etti ināgá deydı. átası ólıPtı etti ināgá kótarı kítı_úriptı. úÇtásı
 kiyıtıdá tórtası bos'sá tór yandá kótarı kítı_úriPtı. in kiçiyı kiyında kálıPtı deydı. üzāg bú
 deydı. çıttı kiçiyı uzāg deyən Páyħās bos'sáyız. sárá oşá in kiçiyıkán oşá etti óğil átası kótarı
 295 kómú kełıptı deydı. ...tañ yóldız çıgıvúrsá baçalarúz máydān kítıvúridı. tiwá eşay_üz barıdı
 opıllá mán aytıdım túrıylē tañ yóldız çıgdı ótıñá kítsáyız. yā sáhár bossá úlkár búryá kełśá

aynā sáhár bóliptí deydí qaynánávúz aytíydí túríylē ótiñá kítsáyízlē kíç qalasíllá deydí. ayní
 sáhárdá kítíydílē şúndā deş. táğáwdá kórsáyíz āstānácān deşān cāyúz barídí. āstānácāñá awāl
 aqşám kítíydílē cām bólú māl aytídílā, şú hōdā baça beřsá bír niyátúzní beřsá māl aytídílā, şú
 300 awāl aqşám āykú çíğdí, kítíydílē. sárá irtāñ mínám bóldí móğaytícān deşú bír cāylarí barídí.
 oryá barídílē. órdá çay içíydílē nān iyídílē. sárá şú maydá máydá tağ tağní bağrı şunçá cay
 işáy kítádí şunnán. sárá máydá máydá āstānácānyá bārídí. bārídí sárá bóyín yatíydí. bír il
 kítýán mán.yatíydí yáttí sárá ammá āstānácānní şíqlarí keşíydí cámbólú. sárá móñá kóyní
 súyídílē yarmá hōdāyí kílíydílā, bişírydílē iyídílē. sáyíl kílíydí. şú āstānácāñá bārsáyíz şú
 305 táğáwdá o táğáwdán nímádán āstānácān ózíní kışlāğí şúndā ik'kí tiwá bırı baçasí bırı ānásí,
 şú ik'kí tiwá taş şú āppāğ tāş kättā tiwá bossá şúndā yátyán baçasí búrdá yátyán. şúnda caylē
 ba astānácāndā...āstānácān zor pír ózlarí....sárá kórsáyíz bír il baryán hamsāylárúzdán aná
 hamsāyávúz bú otāğdá yatyán. bú otāğdá yátyán inTí otāğ oydá. sárá o tāmđá bú yatyán bú
 tāmđá bú yátyán. bú tāmnán kílú āstānácānnán hōrcinní óğíllāw alyán. opíllá hōrcín deşú
 310 şāldán hōrcín kílíydílē. nān kaçālí Piyāz nirsā táylídílē. kaçālí bā mí yāğ mí bílmíymán. sárá
 múní kórsáyíz bú óğíllāw ālyán sárá barú şú ziyārátá hōdāyā hōdāwāndā deşān şú máníkí
 zātímní alíPtí şú Pis bos'sín deşān. şú ādām móğaytícānnán túşmāy şú ādām Pis bólyán. aná
 múndā zor Pírláydí. şanıyám máná ótyán illē káwlāw alíkíttílē áwá tílízíndá kórsáttí. kabírdán
 kawllāw alí kítíPtílē... áwá sahicānní bílmíymán nímālērí bólíkán şalā. sahicānní ináğalarímí
 315 máná şāhmárdāncān hām sahicānní yātí túryán cāylarí. oşá táğáwdá bābā kúştar deşíydílē búlá
 yám sahicānní bír nímā bólí ótyán cāylarí. şú am'ma şú sahicānní nímālarí şúndā... inTí
 móllālā kílámí, inTí aytádílē barsáyíz dástārhanñí bāşíyá bír raqam tablíğçílē bā sárá Patyá
 ókíycāğ bos'sá Pātyá nímáy kírāy kóllarízni yāğíní yúzlarízýá súrtú deşú aytíymış. şúndā iyú
 túrí kítívúríylē deşmış... aytíymışlē ólí bossá hār namāz aqşamí tāzā ólílí bossáy pātyáyá
 320 kílídílē. úyíyá inTí oşa Pātyáyá barmāğní ħalās kıldíla.áwá Patyáyá barmāğ hām ħalās bóldí.
 inTí şú camíyát miçíttá ókíydílā camíyát mardím túrí kítádí. áwá aytímçi kílíydí kórsáyíz aná
 yaş ólsá mátām kílíydílē,olání yám kaldírdíle inTí katíğ yíğláyányám kóymáydíle. áwá aná
 múndā deşú óndāğ deşú yíglídíle.....ináyni súttán aná katíğ kíládíla kúlça túzátádíle. máná
 ħamírdán ħamíryá táyláydíle, áwá ħacír deşú túzátádíle oñá táyláydíle. kik túzátádíle oñá
 325 tayláydíle. píriní, şírbírinc, āş kättā kíládíla. ináy baqmāğ kiyín díkançılıyíz bólmásá şúpíllē
 ináy baqmāğ kiyín. bólmásá mándā ináylērím barídí, baçalarím ħam qaymāğni iyímíydí.
 katíğni ónça basí iyímíydí. şúndā bír ináyím barídí ón ik'kí Piyālá qaymāğ beřídí. ādāmímní

bówási ólíptí, şuryá pātyáyá kílíptílē ķórsáyíz, amma irtāñ mínám aĥínlē nímālē ík'kí óy náfár
 Patyáyá ķelíptí irtāñ mínám. āĥínlēyá hām sūt ĉígárimmán hām on ík'kí pīyālā ķaymāğ
 330 ĉígárimmán. mağtawkánlē samattíkídán ík'kí pīyālā ķaymağ ĉíğdí deýú. díķāñĉilí arpá múlídí
 opíllá arpá búğdāy múlídí. bízlē nímársá arpá búğdāy bā mí yāğ mí bílmíydí şú arpá búğday
 múllíydí, máná sárá sárá...mónđagín işlē máná şúpíllá yám eţiyátímmán hám ĥāmáyní
 bílēmán hám bíyízni bilámán. óğlím nirsálaríní am'masíní ózím tíktím. áwá ķelín áldím
 óğlímyá, Payĉanı sítú tíkiýkánlē ĵól ĥāmáy, máná şúndā tār tāríní sítú tíkiydí. awāl óltírú tār
 335 tār ĵilí sítíykanlē, mónnán nímā Pāydá ĵalínnán Pāydá múní eţkíníñ deýídílē... şúpíllē yāğ
 ĵalín arzān bóldí híĉkím almáydí. sárá tóķímádí. şúpíllē yám ĵízlē kaştá tíkádí. şúpíllē şa
 ĵalínlarúz rawāc bossá bízēyá ĵalín tóķíysáy beşírpyá ĵóprāğ púl bos'sá eţásíz ĥízmát eţásíz
 ĥízmátízýá lāyíg púl yāğ. şúpíllē bír bír yárim mítrání tóķíysáyіз kättá ĵílsá bír_míñ beřadí
 awállē beş_míñ tór_míñ beřídí, ón ĵólúz púl mínán ónyíydí. iñTí rózgār_hám ótkártírmáydí
 340 bízlē baĉá baĵíydí. ĵalín tóķíydí. bír ayda_yám bírtání keşíydím. pākístāná baryánúzdán sárá_
 yám módām ĵalínúz barídí. pakístāñá bízlē ĥílā kítí. tálíblāní waĥttá tağayíz ĵítúdílē
 askárĉilíydán ĵaĉú, mūcāhídínlē keşyán waĥttá askarĉilíyá aladı deýídílē ĵaĉídílē. .. motárlí
 kítúdí yólladá azāwlā kórú bú dáfár kilyánúzdá şúndā seĵ'kíz kúnda barímmán pakístānyá
 seĵkíz kúnda baĉalā_yám yáşídí tāğáyíz ĵalúdílē. mán búlání kóráy deýú ĵaytí kílúdímm...
 345 opíllá ķórsáyíz gílám cam deýú bír óldíríydí tálíblā, búlā óldíríydí cunbíşí bír nirsā deýú, bú
 ĥalkí ĉíğúdí bír píllē, ĥalkí deýú şóráwí kílúdí deýän. şóráwí bossá zamín beřámán díķānlāní
 ózím alamán deđí deýän. díķānlí eţú ótkárdí. bú mónĉá mónĉá tayāğ beřú ĵízíl bayrāğní ālí
 ķórsáyíz gúrrádá gúrrídí. kúĉálādán gúrrá deýú ótídílā itlarúz címmíllídí. ĵórĵíydí... hālí
 şúpíllá bír míltíg atílsá şóráwí ĵóyámídí búrlēní. ĉappá ĵilíydí hālí máná şúpíllá míltíg hām
 350 atadı hamsalarúz keşú ondāğ tálíb yāğdí... tūfañní míltíg deýídí... hālí kalaşínkóp ĉíğdí hālí
 opíllá salā deýídílē míltíg deýídílē...uzí°n uzí°n başká raĉamídí o. peş atarlā b°ş atarkú atí
 barákán ózí...keşlíním tóķí keşyán... kalmá tóķíydí ĵalín tóķídí ótí kítí. ĵízlē bossá darawkí
 ĵízím maktáwní ĥalās eţyän. kaştá tíkádí... máná bízlēní awlúz şandā cāy deýän. mání awlím
 waĥttá iñTí şú ammásí bír awlíydí bóldándí. máná bú awlíní kórsáyíz aksíníz alsáyíz şúndā
 355 náfárlē bír máná ólí kítíkán ammasí. şú awlí eţmíş íllí deşáyám bādí. ĵar'rí yúz íllí bóssá yám
 bādí awlí. iyásí keşsáyám bízlēdán alalmáydí. iyásí yāğ deýän lādaráy kityán deýän áwá...
 máná iñTí bú awlí búlēdán, o awlí bír ĵaynāğámdán. múní arĵásí mánnán. hālí ĥarawá daraĥ
 eķí beřúdílē o şālāní suğarámán. máná ĥúķúmát órdán nímársá ĵazí beřúdí. kúbá ĵazí beřdí

kúbá bossá barķí mánnán, här kím barķ púli berśá sú berámán bólmásá búşkásí bankásí
 360 birrípyá şayám sílláyá kómáy bossín mán aytım. on banká alsálē órrípyá birádílē o şanıyám
 berməycāğ bólēdílē. aydá ęllí rípyá berśá mán aytım. hamsāylarúzní hawízí bā aydá ęllí rípyá
 beríylá mán şa hawízni tóldír kıoyámán deđím. óníyám bermadílē. bermásáyízlē bermíymán
 deđím. umím barķ bossá iyásíyá aytíylā deđím. bólmásá bossá bóşkásíyá birrípyá beríylē
 deđím. o şanıyám berməycāğ bóládílē. birtásí berśá úÇtásí bermáy alí kítádílē.... yā işşámmí
 365 yakşámmí deydílē. dúşámmí bāzār yakşámmí bāzār yā ammasí bír at aytílēdí. sışámmí
 çarşámmí páyşámmí yákşámmí... dúşámmí bāzār kúní ęrkáylarúz bāzār ętí kełíydí,
 payşámmí kún bāzār ętí kełíydí. bízlē bāzār barmāğ kırdáydí halí ammá bāzār baradí kóriñ.
 bízlē bāzār baramíydí. kaçan bír tóy bos'sá kıaynánávúz úÇ tóydán tór tóydán bír tóyíyá
 alíbarídí. barídí bāzārni şú kúláy alaylí nirsä alaylí ęrkáylarúz kítíríberíydí. bāzār bír kórsáyíz
 370 kıaynágámmán úrgínçín bāzār kítímmán. birtá ayttı máñá íkítá bılarzí kítír deđí. múní
 alí kílívúrsám kıaynágám ildáyámyá çíğsín niryä kítúdín deđí. niryä kítíydím bılarzí deđí ay
 birtá aytúdí, bılarzí kítírímmán deđmán. sárá awlíyá kełdím mán aytım ammá deđím şúndā
 deđü ayttı náşá deđím. mání náşá bíldí bāzār baru kełyánímmí. ey cúvārmār bílsá bílsín
 deđí,ána bılarzik'ká hóşí kítúdí íkítá bılarzí alí kílíptí barí deđí. máná inTí kóriñ hātíní bāzār
 375 çígádí icāb kılú kábíldá olē ayāl ęrkáy kełín mínán kıyáw bāzāryá bāradí bílē. o píllá kełín
 nāmzād bossá ādám kúçásídán ótmíykán kıyáwlē yā kıízlē, inTí bílē çíğmāğ bílē çíllē taqmāğ
 áwá máná múndā rasím. mání bír óglím irān kıttí şúpíllē mán hām sání nāmzād kılsám
 şúláyday kılí ętámán deđmán. bílē çígáramán deđmán kełín mínán kıyáwní deđmán kúlēdí
 sárá. här zamānání ózí nímásíní ętú barúmásá bólmíykán....kúlím díwānání şamālí deđü
 380 túrídílē tímír kıazíğdá kúnçígárdán çíğsá bossá yambír yağmádí. deydílē kówlādán çíğsá
 şamāl kıówlādán kılsá yambír yağádí deydílē...kówlēdán şamāl túrsá kıār yağamí deydílē
 çapķa kılú yağámí deydílē. kıārní çapķa kılú yağúrídí óylāyá.çapķa yağíptí şamāl kıówlādán
 túríptí deydílē. kúnçígáryá kıara óltírú ęşílēní içí tólúrídí kıardán... áná şú bír şamāl... yā
 máktáPyá baryán baçalā kıssá kılíydí. máktáw ókıydílā bírán waht máktáP çíğí şú máktáP
 385 ókıkánlā şúndá nímä kılídíllā mán aytíydím....ātyá míndíríydílē, áwá mání bossá şúryá átám
 óldílē mání şúryá kóçírú kełdílē, sárá mání bossá bú óydán bú óyyá alí óttílē, máná búryá
 hamsāylarúz bossá ātyá míndíríydílē,sárá bóssá arkásíyá bír baçání míndíráykánlē, sárá atní
 ildáyýá bír táká kıoyíkánlē deđän máná múndā kílíúráykán kełín parancı sālú. áwá parancı
 sālí şúndā kılí kełíykán, sárá aláw yaķíkánlē iswánt kıoydíráykánlē átní aláwní tíwāryáydán

390 aylántíráykánlā deyən kiyaw kótáru kíturu tahtní búrcíyá qóyıkán. alawám yaqıkánlē. opíllá
 şú átní çār yānī nímā bólikán birtá cílaw tútı kílí_úríkán tǎğásí, tǎğásí átní aydáv áwá. birtásí
 átní ayağídán tútıykán kəlíní ayağídán tútáykánlē. cílaw túttíyá bír tón beráykánlā uzángí
 túttíyá bír tón beríkánlē uzángí túttí bír tǎğásí, cílawní bír tǎğásí tútıkán, ináğásí bossá ináğásí
 tútıkán. áwá cílawíní uzāñní, uzāñí deykánlē máná ayağíní qóyıkánlē. ipní táylíkánlē íkkí
 395 yāqyá ik'kí tímírní tímírní qóyıkánlē. ātyá sárá ik'kí tímírní tǎqıkánlē deyən ik'kí yānídán bír
 ayağíní tíráykán óñá ādám ayáğí bólmásá şalpíllaw túşadı deşú. uzāñí deşkánlē sárá óñá,
 eşáylēyá mínsáy uzāñí kílí míníydí. áwá altí bólay deşú kítíydí kórsáyíz eşşák'ká mínú kítíydí.
 ik'kí úÇ eşáyını míníydí, qáyını mán sárá uzāñí kílíydí. eşáyını çaptírydí. áltí bólayını kólídán
 bír kún eşáy yíkítí kórsáyíz şúndā túştí qáyınım. āā áká óltí mání eşáy yíkítí deşdí. mán
 400 bossá çaptíri kítimmán eşáyını ildák'ká, şúndā kílí eşáyılı barí kəlíydí. áwá eşáylēruz barídí
 áwá, áltí bólak'ká míní kítíydí. bír wahtáyám ánamla máymánáyá kítíkílykán. zarşoryá hám
 kítsá tağlādán arasídán eşáyılı míní kítíykán. zarşórni yanídá tímír qazíg bā şúnda tǎğ órtá
 daryā. sárá bú tǎğká bóssá bír şúndā qazíg qaşılıyán. o tağká bír qazíg. ánamlā aytíydí bír
 algínçáğ bā sárá órdá. sárá ánamlā aytíydí ildá algínçáğni bú ildá baqká kóyadı şóráwí kəlú
 405 bír ildá bu yāqkka qóyadı şóráwí kəlú deşídí...aaa şóráwí kəlēdí deşídí. inTí bossá nímā bóli
 kítí. şúndā máymánádá, máymáná taráPtá, sárháwzí barímış máymánádá şú anhöy tamam
 cāyní birtá alıymış súví qóyúrsá. sár havzíní súví. şúndā bír cāy sár havíz deşdílē kórsáyíz
 bír tǎğni ústí bír hawızmiş çaşmá çıgıymış. hālí máná anhöy dá çaşmá yāğ. wāqláyá barsáyíz
 çaşmalē aqı yatyan tağlaní arasídá, tǎğni arasídá sú çıgú şú kóm kók aqú kəlú yátyán. şú
 410 daryāyá qaraw şúndā hoşrı hoşrı daryālē, yā búrlēdá tıppá yāğ. híÇSāt yāğ búrlēdá, a bír
 çanān óyínlári hamsāylarúz iy bír il çolyá kítí. oşándá bír kórdím çóllaríní barú, şúndā bír
 pastí balant pastí balant cāylā barakán....añhöylarízni çóllaríní máná kórsátsáyízlē bír
 deşídím. sıp sídām tağákán cāyákán deşídím. áná máymáná bā tagaw bā baqlā tǎğ bā búrdá
 bossá yāğákán. zārşór deşkán cayımdá şúndā tǎğí bā şúndā kılsáyíz başızdán kalapúşíz
 415 túşadı. şúndā bálánt bálánt tağlā, çókírí deşúız bizlē şórtáy zāt bā iyílēdí. oşálānı alı barú
 kəlíydí. apámlēnikíyá kítíydí oşaq'ká sárá sayıl kílíydí bārú. şúndāğ apámní bír çárwāğí barídí
 yāğ zāttí yāğídí ónı içídá. ancır deşáyíz barídí, ālı deşáyíz barídí. kızılça deşáyíz barídí.
 zardālí deşáyíz barídí. içídán kırsáyíz áná şúndā tútíz ālílā ózı túşídí. şúndā cāyídí tayídán
 sülā aqı yátyán, óyínláryám bír barı keldím şarlāyá búlanı ālı óğlímni alı kítím āpamyá zañ
 420 wúrdím āpá zarşórkká kítí kíláyılı deşím. kítí kórsáyíz daryāládá sú ancírlē şúndā bışıyátıPtı

áncírlē hár áncír barú darahtá ózúz tírí iyídí. apámni kızínikiyá kítúdí, sevatí sísán rípyáykán
 sâtíkánlē, kättä qalá deýú bázarı barakán şúña kítíri satáykánlā.. búrdáyám inTí hālí kıştıkār
 kılsá dáyçıhāná deşú bā. hālí bağ bólattí máná kúbá qazılı márdím hár nırsä darađı bā almá
 deşáyız bā tılwızınlēdá kórsátadı. kımki sayılı kıtsá máná mání bağımyá qelsín. sarıg ālı bā.
 425 eтті raqam ālím bā deydí. almá şúndā şaptālí şúndā, máná bú il bólmáyán bos'sá bílmíymán
 hālí tılwızında kórsátmáydí. awāl dayçıhāná deýú ótívúridí. şú áltíboláyını yólda uzımlē baqlē
 barídí şúpıllá yám bā óşalē dayçıhānalēdá, áná bú tālıb kelú márdím bıçarání kóp haráv
 kılyán, áwá tālıblā kelú, hālí máná tagawlēdá şúnda harıcdán kılú sayılıyá kelēdılē. hócá sawız
 púş awlıyā deydılē ústiyá çıgsáyız tamam cāy kórinádí. şúña hālí Pílímbardārlı kılı akslā alú
 430 tamam cāyladán silládáy túrkıyālēdán kelādılē. oládán aks aládılā kelú tamam kışlāğni akısını
 aladılā şúndā kelú. pístásı bā hócá savızpúş awlıyācandá rışásını kórsáyız qóriptí deysız.
 ózları şúndā pístá kıladılē kókári yatıptí... bālāhāná kúçadá máná monda bā. bār bólyán
 mínám hāsıl kılmáydí. bízlē kelýán wahtı şú darāhdı kórsáyız tút qaqidılē şınnı qaynatıydí.
 qazān qazān şınnı qaynatıydí şınnılēni kúzālāyá alı qóyídí. nımālāyá alı qóyídí.... şınnılēni
 435 túttán qaynatıydí. áwá túttán qaynatıydí kórsáyız. sapsarıg kılı bır şınnı qaynatıydí tánı sarıg
 hās túttán alaydá şınnı bólydı. máná şúpılláyáça bízlēni tútúz bólydı. tórwá tórwá tút mayız
 alıydí. tútlē sāsú yatıydí birtá ĩymıydí. bıçará níwāralarım o kún aytadı. darahttán ikítá tút
 tüşıptí. bówı bówı búryá úzım tüşıptí deydí. iyy balám man aytım...tánımáydılē máná şú il
 sawıg bóldı sawıg vúri kıttı ammasını, oğlím aytıydí áná kāvılyá tút qağı yúwārıñ deydí.
 440 sahir túru tút qağıydı hamsaylarúz kāvıl kıtıydı. şardá bulē kaşış işlıydılē deýän. múnı bır
 irtañ sahir túri qakımmán kättä bır satıldı tóldırı beři qóyırımmán. yaññlāyáyám beğınín oşá
 kāvılyá deýú. şúndā tútlaydı máná inTí yağ... tút mayız hám eıtydı. nawrıız kelśá alğınçağ
 úçıydı. qatar kúça darađıydı. nawrıız irtañı yağmır hám yağívúrıydı. bízlē alğınçağ úçıydı
 hamsaylarım kışkırıydıki alğınçağ úçaúz deşú... yā sayıd bówı cān óndağı imás agramúz
 445 tükılsín nawrıızdá uçalıy deşıydı... tóp óynıydı ayāğ açıg bólú nawrıız qarı yağśá ayāğ āçıg bólú
 nawrıız qarı içıdá tóp óynıydı. máná inTí bulē şandā kılsín daráv ayāğ ağırıg bóladı....teş
 çapalmayúz deşkandı alwättá. tóptá úrdırmáyılı ózúz deş_úz rawındı berımayılı deşúz deşän
 halyá... máná inTí ózım şúncá amalyāt bóldım qalbımdán amalyāt bóldım.inTı máná
 on_ık'kıl_ıl bólattı. on_úç_ıl bólattı mí qalbımdán amalyāt bólyánım. ālı yám bízlēdán hám
 450 dayáv kampırlē áwá şú kızım kampır deşúz kórsáyız ināy sağadı. şú rózlē kúnda ināynı
 tappısını alú şúncá súnı zāyá kılmáydı. şúndā tappı kılı qóyıptı hoşız kıtadı tappıleyá. ināynı

táppísíní ózì bîr arígní láwídán bîr cāy tūzātíptí tawígíyá máná pastí balant tayí bîr óy ústí bîr óy. bú kámpír bîr gírmālá kıladí. gírmalásíyá hōşız kıtádí. şúnda gírmālá kıladí o kámpír. ęttí ináy sađdımkú máná múní ónda kıldím kú şúnda kıssá kıladí o kámpír bóláykaniymás...

455 taḥçádákí ҡatıǵnı җañ basıptı yār yār,

keḷín bówı kítádı deǵu ğam basıptı yār yār.

keḷín bówı kúláyı gúlgúnákán yār yār

ináñínám ęttí deǵu vúrdiñ anam yār yār

iñdı kítú baramán tıngın anam yār yār.

460 җимиллиǵnı arқası tóla cúca yār yār.

kalládán җiǵı җiǵı kítıykan sára ğam mínán ҡayǵı mínán. bólmásá tanı yār yār aytıydılē... nāy nāy aytıydı ҡarañ ҡızlıdá adām yúrısá nāy nāy ҡóp órganıkán. yāşlıy dá ir úyiyá tūşsáyız sára ҡaynágálē ҡóyámıdı җıķķanı. oryá barú búryá barú a şúládán órganıtdı bızlē. ҡawırçaǵ óynıydı, ҡawırçaǵlēnı bîr hōşrı ҡılı ҡóyıdı. şú iryá berdilē ҡawırçaķķınálarımá kózım yaynáydı áwá. şúndá bîr ҡútiça tóla ҡawırçaǵıdı. áwá iryá berdilē átám óldı aná şulē mínám bólu ğamgın bólu anam iryá tiydı. şula mínám saǵır ҡaldı. şulamínán ğamgın bólu amma zát yadımdán җiǵı kítı. .... máydalıyı^o zdá ҡawırçaǵ óynıydı. gálkını bilmıymán beşlakı tāş mínán ҡawırçaǵ óynıydı. áwá beşlakı óynıydı... ya óndaǵlanı óynámıydı bızlē... ҡawırçaǵnı җóptán tuzatıydı. áwá җóptán tuzatıydı. şunça şunça ҡawırçaǵ ҡılıydı bızlē. kättá kättá ҡılıydı. óndá máná bazárdán ҡawırçaǵ almāǵ óndaǵlanı bilmıydı deyan. җóptán ҡawırçaǵ ҡılıydı gógird ҡúttılānı óy ҡılıydı óñá, móndá tíru tíru dugānávúzkıyá iltıydı keḷín ҡılı, bu dugānávúzdıkıyá keḷín ҡılı ҡawırçaǵúznı kıyáw ҡılıydı. җóptá ҡılıydı úzı^on úzı^on. җóptán ҡılıydı. hōşrı hōşrı ҡılı bıcıydı tanı áwá sára ordá dúgānālárım bā barsám bîr dúgānám bîr yahşı kórádı. dugānacan ҡandá bóli kítıñ deyu. tór beş ҡız bóli cam bóliydı. anḥok'ká kıldı kóçı kórsáyız

475 awāl bîr ókám óldı. sárası kórsáyız bú sawıǵ bóldı anám nırsálarımnı alıkı tagawdá nırsálarım ҡaldı deđı. barsá nırsálarınıyám ógrı úrıptı. átám biçārání ayaǵını tayıdá aláwdáy bîr nırsá ótı kítú iráyı yārılı átám ólı kítı. ónnán sára búlanı átámnı híÇkım kómárdáy täPilmadı. biçārá islāmnı átası barú adámım barú kómú múndá bólu kítı. sára búryá anam oltırdı irtá óltırdı ikáwını taylāw iryá teyu kítı. múnı yāniyá alı kítı bîr ákámni táylāw kítı bırgıná óǵlı barıdı

480 . ána múní kórsáyíz bóyín mündā deǵilē' irtá mündā deǵilē, múníyám ogáy áta síǵdirmadí.
 múníyám yánımıyá alı keǵdım. ána şula mínám ğámǵın bólı kítıykanız... sârá mán múnı
 kaynaǵamyá aldım bırlakı-on-mıñırpa ǵalınıydı opıllá. bır lakı on-mıñ rıpa ǵalınıni moñá
 berdı. ákámni úylántırdı. oyám bır yaman ādámákán kúş kıyáv ǵılı alúdı múnı askár ǵıldı.
 şekkız aylı baça kannıdá ǵaldı. hoştyá tabdıł etú ǵoyırdı. hoştyá tabdıł etú yıǵırmá kunnán
 485 sârá mán eşıttım. bardım yıǵláv barsám okán tabdıł bólu kítı deǵilē. yıǵlā yıǵlā keǵdım nırdá
 kımle'ni ǵolıdá yaş cuvān. ána moná kórsáyíz şek'kız aydá baça ananı ǵannıdá şek'kız aylı
 kítıptı túru ǵaynananı yanıda.ānasını yanıdá oyám toǵú koryanıyám ǵoyımıydılē bızlēni
 kóp'pālē, yaman adámıkán. ána kórsáyíz şundā ǵılı bır kunnán bır kún ayttılā ālımyá oǵ
 teyiptı deǵilē. sârá mán ayttım şa kıçá bāsriǵtım hám ózım. sârá basriǵtım zanbır çaǵtı
 490 ǵolımdán. tanı aǵrıǵı kıtmadı. sârá kıtmadı mán ayttım irtañ mínán túrı ay hōdayā şundā
 bólimmán deǵım. sârá bır pillaydı ǵaynanám keǵdı ayttı, ālımyá oǵ teyimmiş ákáñá deǵı.
 ákáñ deǵı şapaǵānādáymiş deǵı. ay mán ayttım oǵ teyáni yaǵdı ólyandı deǵım. sârá yandá
 ǵalıñ purışlı ǵılıydı hamsaylarúz. ǵalın satı ǵalın alı keǵıydılē satı keǵıydılē. ána sârá
 kórsáyız,eşıttım eşıtı ānamni yanıyá bardım oryá bardım. nırayā ilācúz etadı. sıyāsarnı hıç
 495 cākká ilācı etmiykan. yıǵlādı cawradı bır il bóldı, bır sârá bú ǵızı bır yaşıyá kırdı. kättá bóldı.
 bú ıryá teydı. āhınlāni yanıyá bardı. āhınlā ayttı sán tā bır il on-ıkkı yaşıyāçá bówısiyá
 buyıradı. şarıyát on-ıkkı yaşıdán sârá ānāñ ālsá bóladı. erkáy ināǵá bólmásá silā alalmáysillē
 deǵı. ānám ayttı iyy bálam deǵı. ǵulım kítı tıkanı mōnnán nāri on-ıkkı yaştán sârá máñá
 berámı, ána şundā ǵılı múnı ıryá berdıle. bızlēni yóǵladılā sârá amması kełsın hūlası kılın.
 500 sârá mán bardım. pakıstándá tóy ǵıldılā bardım oşardá bossá ay mündā uzaǵdá otırıbbız. múnı
 atası yaǵ ózını āna deǵırdı. ıřını āta deǵırdı. şundaǵı bólı iñTı bır yarım kełı kıtadı
 bızzánıkiyá. hōday şukı`r iñTı ıryá tiyú oǵıllı ǵızlı bóldı. iñTı ána şú nişāná hár cāydá alımnı
 ǵızı oşá deydım. bır namāz kúláy ǵılı bardım vuri ǵawladılē. bır kún kórsáyız awlıyá biraz
 nırsá ekıbbız tár'rá bólıptı. ikıtá úçtá tarranı alı bardım. şunda wuri ǵawladılē. koryanı
 505 ǵoymáv bırgıná kúláy ǵılıdım. kúlayni hám aláv berıptı. hamsayları ayttı kólaynihám aláv
 berdı. şundā ǵılı kórsáyız ána şulamınán kálládán ǵıǵú díwanádáy bólu kıtdım...yamānnı
 yandá óltısāñ kazānnı ǵarasıday óyadı yóǵadı deydılē. yaǵşını yandá óltırsāñ yaǵşı sıPát
 ālasán yamannı yāndá óltısāñ yaman sıpat alasan deydılē, yaǵşı yandá óltırsāñ yaǵşı ǵap
 örgátaykán máná mündā bólgınıñ máná bú işni etginiñ deyú, yamānnı yanıdá óltırsáyız
 510 aytákankú Payttá etmá bú işnlēni, ǵaynaǵá nımä ǵılādı. inā húkımátyá bā. ána şú ǵap deyān.

...ādam ādamnán bawlí alar, ƙawín ƙavínnán ráñ alar deydídi ammam bičārá aytídí. áwá
 šúndağ deydídi. šúndağ gāp áná šúndağ ƙadímíní gāplērí...máná iñTí šú ādám gúl bóliykán.áná
 máná bú tíkan tíkanní bašídá gúlí bā. šú túští gúlí túkílāykán tíkänní kórisá. áná šú kítí
 tíkānīmnnán nārí deykánlē..... çaynī içídá çopí bos'sá mímān ƙelēdí deykánlē. alaşaƙşaƙƙá
 515 şaƙírdāw ƙełsá áná šúyín bīr mímān ƙelādí deƙánlē. bayƙúş ƙaƙínlasá deykánlē ibí yamān
 níyāt eтті. yúzídán sú wúriñ deykánlē.a bīr gílās súní alíydí deyən wúriydí bayƙúş ƙełsá. a bú
 bayƙúş daraħlí cāyyá ƙelíykán oşá yám. nímālí cāyyá kílíykán... kúćí húwíllēsá iyám ólsín,
 húwíllāw ƙalsín šú hawlíyá máñá deyú aytádí deydídlē. búnníní tartsa yám gúnā bóladí
 deydídlē, áwá búnníní dağláylā deydídlē. āsmāñá ƙarasá aytíykánlē iyám ólsín tāwít bólay. bīr
 520 píllādá dāktár yāğákán nímársá deykánlē, kók tínnāğ deykánlē iráy ağríg bossá ādám, šú ƙeçá
 iráy ağríg bóli túrsá kók tínnāğ teyíPtí deykánlē. máná bīrán ħasay ħósáy dawā beríkándílē.şa
 bándalē iráy ağríg bóli ólíkán ƙók tínnāğ teydí. tínnāğní táyí kókárdí. kók tínnāğ tíydí
 deykánlē. šú bīr bízlē ƙełyán il ík'kí náfár óldí. máná šú šúrdákí ƙelínní bówísí óldí, sárá
 birtáyám kúçá_úzdá óldí. sárá múní ayttilā dārwāzásíyá kúçíyí tāwít bóldí óldí deydídlē. hām
 525 kók tínnāğ teyíPtí deydídlē. ƙelínní bówísíníyám ayttilā kók tínnāğ teyíptí...awāl súçíçáy
 çíğíykán sárá çíçáy çíğíkán. çíçáylē šúnça šúnça kättä kättä bólaykán deyən sapsaríg sapsaríg
 bólikán. sárá máná iñTí ƙír yúwí ƙełsá yā murdār ƙełsá ādám šú sāyá túşáykán, şulē ƙapƙara
 ƙapƙara bóli gúm bólikán, içiyá wiráykán baçá sú içámán deyú iráyí awl eтті ƙelí_úríkán. áwá
 sárá ƙízámíğní, ƙízámíğ bā çíçáy yāğ şúpíllālē. şapíllēdákí çíçáylē šúndağ bólikán.... sapsaríg
 530 awāl bóssá súlí bóli çíğíkán kättä kättä bólú, sárá bú bīşáykán deyən, sāyáyí mayízdáy
 bólikán. eтті kúnnán sárá ƙaytkín bólikán ƙaytkíní sárá kóriñ hām sāyáyí mayízdáy kórmán
 hām šúndağ bólú bólú yārā bóli ózı tókílívúríkán. sāyá túşmāsá sāyá túşsá bossá baçalāw
 ƙelívúríkán šúndağ yúlí yúlí alívúríkán. sárá aytídí sızni búrlērízdá çíçaynī cāyí bā deydím
 ādámímyá, sárá aytíydí mání bīr ƙír yúwí ƙelwákán mársá yāñám deydídi. sāyá túşyándáy
 535 ƙílwákán deydídi. sárá şúrlarímmí úzı úzı alwákáním deydídi. sāyá túşsá bossá ónní bólikán
 deyən nímā bólikánímíş bólmāsá bossá opírú almasá bossá şa tókílí kítsá bíldírmíykán. ...
 híÇ Sat eťmāy_úz ƙípáyńí ƙawírí ƙóyá_úz. ƙípáy bóğ eťá_úz. ƙízámíğám yāğ awálkíllēdáy.
 awálkíllē caPPí bóli çíğíydí bīr áná šúndağ kórsáyız bīr il hamsāylarúzyá çíğíptí kórsáyız bīr
 il, bīr hamsāyáúzníkí óldí ƙízámíğ çíğú. bīr hamsāyá_úzníkí yāğ yaħşí bóldí. ƙízámíğí áná
 540 šúndağ gāp awállá šúndağ tāPPíydáy kózlaríyáçá yúmílí kítíykán ƙízámíğ çíğú. sárá šú kózı
 açsá ƙízámíğ hām kózíñní açmá deykánlē, kózíñní açmá deykánlē ƙízámíğ nímā bólmásín

dēykánlē kózín̄ ham kílādí dēykánlē. kópí náfár kızámıḡ çıgı súdeçáy çıgı kózını açú kózları şışú bır kıadımılānı. nıçıtá ħatınlē bā şúndā máná zıyār ápánı kıara çıçáy çıgú şúndā kózını açyán ħam bólyán, bızlē óyná yúriyán kıızıydı. bır pillē ħāl kıāzaykán kelıptı dedılē, ónnán bır 545 kıaçtı bır kıaçtı bızlēnı óldıradı çıçáy kıāzaykán kelımmış deú. şánávúzdán bú çıçáyını kıazaykán bırrákıam, şúndā şúndā dawā wúrı°kán dēyān. çıçáy sárá şánádán nımā kıılıykán dēyān, alıkı ākısın kılādılē opıllá şáná kıāzaykán birtá yarımtá şúní tíyārayıdán çıgıykán. şú ózı yám çıçáy bólı çıgú kıır kúnyáçá taħtaw sárá túşaykán.

Derleme yeri: Andhoy/Balahana kuça

Anlatan: Ahmat Mahmat (57 yaşında, Orta Okul son, Halı ticareti)

Metin kodu: B02

Konu: Keçeleşen halının düzeltme işi, Taliban zamanı, Mücâhidin (rus hâkimiyeti) hâtırası, Deve, Köpek, koç dövüşü.

átım ahmát... átámní atí máhmát... yâşım elli etti....awâl bos'sá kıyını yúwá_úz ónnán sóñ bossá kırká_úz.ónnán sóñ bossá máná yóñ ip kıladılā. óñnán sóñ bossá máná bú kılín bóládí. kılín bólí tókıládí. rañnálēdí. kırkılēdí onnán sóñ máná múní kaşını alsız, yúwásız. onnán sóñrá dúkânñá iltí kıyásız. ħarídār kílādí deşän aladı kılyá. sóñ ħär cāylāyá kıtádí bú. kaşını

5 máná mündā taĥtá túzátá_úz deşän, máná mündā kılú çār çáwkāt tuzátá_úz mündā kılú birtá máná başını ik'kí tarafını míĥlayán sóñ başını kótársız deşän pás ĩryá kıyásız. múní kaşı alínádí sóñ. oní ústtán sóñ mavād sıpásız. mavād sıpásız ondán sóñ oní kıtırádí. ondán sóñ beş saát áltí saát kıyásız. bú kıórídí. áwá onnán sóñ opírí álasız tam taĥt bólí yátádí. kaş etmáydí. kaşını almásáyız kılín túzalmáydí tání. áwá ónnán sóñ yuwílādí onnán áwál oñdán

10 sóñ bossá bĩr káşá táyláysız deşän sóñ kıtláw kıyásız...yollādá şú saPa máná tórĥámyá kelđí. on daĥká kılyándá makkám kıldí. ik'kí keça yattí. ĥu bĩrán zát alí ĩy_úz deşáy púlúz eşıtmáy kúlça mínám guzārān kıldí deşän baĥ'ká óttí sóñ. máná muşkıllā yollēdá kóp....pakístāññá tālĩblēní waĥttá kıtúdí. bú elli_beş kúndá bardí piyādá yúru, elli beş kúndá

15 bardí mótár mínýánúz yâĝ. şú ħär cíylādá yátıydí, ħär mantıķáyá barsáy o mantıķanı átını sorídí. yā piyādá kıtıydí. şúndā on_ik'kí saát on_bĩr saát şúndā yúrídí. áwá óndan sóñ pākístān bardí. pākístāndá bossá máná bú kılín kıyçı kıldím. tór_ıl kılín kıyçı kıldím. kıllárim máná mündā bólí kıtyán. máná mündā mündālā bólú. túzalmáydí iñTí şú. on ikkí saát on_úÇ saát

20 mánzıl kılídí piyādá şúndā, sárá bĩr saPá kıyttí. on_şekkíz saát manzıl kıldí. kóp náfárlēní nímälā tālĩblā vúrdü ammásí óldí bĩçārālē, sórá óyláyá tıķú sórá sawıĝlādá kırlādá máná şúndā kóp azávlē kóryán. pākístāndá máná níç'çı ĩl bóldí. ót'tı°z_ıl bólyándí. ót'tı°z_ıl bóldí máná baça káčálā maktávdá ókıydí. móllādá ókıydí. onnán sóñ máná bú bĩr yáĥ'ká ózím işlıydím. máná şúndaĝın kılú baçalēní kamālyá kıtırdím. onnán sóñ avlúzdí sil áldí. sil ályánnán sárá kıyttí sóñ baĥ'ká ónnán sóñ beş_ıl áltı_ıl kábıldá óltídí. kábıldá óltıryánnán sóñ

ónnán soñ qayttí soñ anhöy, anhöydá yám muşkilätlē avlüz máná mündā ħarāvá bóli
 25 yátyányíydí bózulú, ildá ikítá úÇtá óyní púlíní ziyād kılí máná şundā óylēní taylēdí. şúpíllá
 yám baçálēní áná birtásí kábíldá kaş áladí qālíní káşíní, birtásí calílabāddá áladí qālíní
 kaşíní. birtásí bír dúkkāndá işlēydí. in̄Tí máná zindāgilüz maḥsād máná bólādí yaḥşí... tórtá
 ógil úÇtá kız. ik'kításíní çigárdí birtásí yám áná Pātyáli úÇtá ógíldí úylántírdí. birtásíní yám
 máná in̄Tí kábilyá kítávuz deş taḥtávuz fāridní.... askárlí kılyánúz yağ askárlí máná bír saPá
 30 kaÇí kełdí máydānlēdá yúrúdí. ondá tútí álí kıttí. onnán soñ bossá bír cıkká iltí taylēdí. ik'kı
 ay úÇ ay askárlí kıldí deşān şundā pakistán kaçı kıttí. pākistāndá yám áná tór_ıl beş_ıl
 zindāgilí kıldí deşāndáy, on_şek'kız_ıl on_ēttí_ıl bóldí şándá. soñ qayttí baqқа...átavúzní
 bilmáyúz. mán ik'kı yaşımdáykán ókám şek'kız aylıkán ānāmní qannıdáykán qannıdá
 qalimmıkán kólídá qalimmıkán.... bír ápá_úz bāridí şú qalın tókıydí. áná şú qalın tókú ondā
 35 kılú mündā kılú maḥsād áná arpá nānní iyú ħú cuvārí oní iyú maşundāğın kılú kättá bóldí...
 bangaladış ilındá maşú yāñá_úzní on_úÇ yaşıdā ákám álúkán. on_úÇ yaşıdā onnán sārā máná
 bızlēníkı yám máná mondağákán tóy kıldí kättá kıldí guzarān kılí şuryaça kełdí şúpíllē....
 mucāhıdınlēní waḥttá aḥşám kaşkı bóli kıtıydí. İrtāñ mınám bossá soñ qaytıydí. soñ qarıydıkı
 burládá ħalkılē bólmásá kılıydí. ħalkılē bossá bólsá pás inám kaçı kıtıydí
 40 cāyúzyá....mucāhıdınlē kełıydí deşān askárlēní atıydí deşān. şundā kılú áwá baqtán ħalkı
 kełıydí baqtán mucāhıdın kełıydí. áná şundā örtádá vúrış bólu tayārā máná şundağlā bólıdí.
 tālıblāní waḥttá kıtúdí áwá. tālıblāní waḥttá on_şek'kız kúndá bír aydá bardí. pākistánñá
 pıyādá kıttí şurdán. nirsä yağıdí deşāndáy. bír şundā óziñ kıtıydıñ kıssañdá púlíñ bolsá şú
 kışlāğdá qalıdıñ deşān bírān áná tawığ súyú yā bírāntá mıçıt barsāñ nānpán kıtırıberıdılē iyıdí
 45 ħalās. mıçıtlēdá guzarānúz bólıdí şundā.... balāḥáná kúça átı qalyán deşān şundā. átı qalyán
 áwá. qádım cāy búrdá bā ānnámıçıt deş bír cayúz bā. ānnámıçıt deđı qádımı şú, áwá qádımı
 şapıllādán qalyán. kım tuzatıyānnı bilmáyvúz. o nārdá ayná ħócá deş qavristānúz bā sön o
 qavristāndá nımälā kıymadı şóvrāvılā. bızlēní bír ammavúz barıdí tútí ammá deş şú kúçanı
 káyvānisıydı o. sārā onı kótáru alú baratúdí kıymadılē soñ. şóráwılē kıymadı. sārā oşānnán
 50 kełdı máná búrdán qavristānlı áldı. uzāğıdí qawristānúz.... bızlē barq keşyán waḥtı yağıdí.
 rādyālēní áwá máná bír píllēdá sandığça çıgımmış sandığ gāplıymış deđılē áwá sandığ
 gāplıymış. soñ bızlē bılmıymán bırtā pansadısí tayıP áldı. tıyāráy taştá híÇ kımdá yağıdí. soñ
 múnı kótarı kıtıydı ānāmmınán ákám askárçılıydıydı. bızlē sārā eşıtıydı bıbısínı gāpínı. máná
 bú irdá kayradāruz bāridı. soñ aytı aytı berıdí. soñ híÇ nátıca berıadı soñ.... tılıvızın ħām

55 oşannán kaçça sóň çıǵdı. sandıǵ gäplıymıř kórilımıř deü. márdım şundaǵ deydı. sóň maná
 tılpın şundaǵla çıǵdı. mársá deü şupılláki tılpınle áwá nirdáki gäpleni nirdá aytımıř deü
 kuláǵıña tútsaň kelıymıř deü ana şundáǵın gäple bólú. áwá maná monçaynayımıř sára ana
 kattakanle çıǵdı. awál kıçkına kıçkınaydı...awál maná birtá hatnı bıtıydı iy úç ayda
 kelámydı tór ayda kelámıdı cavāP inTı maná şupıllē ana hālı deyaň cavāPı kelı tahtaptı...
 60 ináy bā ócáy bā gıççı bā kóy bā. áwá kóřkar inTı maná bú nımälēdá awılā bā, çolláda kıyı...
 şupılláyám etádılē. maná tazá yám maná ikıtá úçtá cāndārlēnı ātı kelđılē. sóň cāndārlānı...
 ātú kelēdı. sóň maná bú kóydārlā bóssa kúz'zı berdı. púl beradı. ātı kelyanıyá... anhöyda maná
 bāřa deü bır kúř bā kıştá bossá sára onı řıkār kılādılē, tútı ālı kelú maná beřlak tórlak sātādılē
 onı. anhöynı maná tımırkāzıǵ tamānıdá áwá tımırkāzıǵ tamānıdá. kóp náfarlē çıǵú řıkār kılı
 65 yātadı. oña maná bú kaptārlēnı alı kıtādılē deyaň maná bú ayāǵıyá Tuzāǵ baǵláydılē. onı sóň
 çıpádılē bú kılú oña ilēdı. şundaǵın kılı tútı aladılē. mařú máyda kıçkına kúřlē bā, kúřlēnı
 tútı kılú, beř on sātādılē. kóp bır_mıñ beř_úz dāná yám... ātı nımā cur cur. onnán kóp tūtādılē
 sóň. budāná tūtādılē budāná wahtı, amma řuñá masrúP bólı kıtadı kóklám wahtı. řú irtāň
 mınám azānda túrdı ana řú budānáyá, kaklıyı áwá budāná...budāná bā ana kātā kúřlānı kıtırú
 70 sātādılē. keyılēnı ātı kelādılē. candār ātādılā.... çól taraPtá bólādı tımır kaızıǵ tamānda
 řórawını çóllarıda múdam bā. kelú kelú keladı adařı kılādı. řú awállá kópıdı. yúztá ik'kı yúztá
 řú oñızdán çapú ótı kıtıvırıdı. iy řawkın kılısáyız, şundā çäpıydı. inTı şupıllē řalā yaǵ. kuřtārlı
 bólı gum bólı kıtyán řulē. túrkmanıstān taraftá tór saāt beř sāt piyāda yúrisáyız bārasız
 hatıyá. řóravı řúrdán kılyán aķıná bandārdán. kelyāndáyám řúrdán kelđı şundā kıtı
 75 şundā...anhöy taraPlē kelú amma tarāPlēyá yáyraw kıtyán. sóň mazār taraPlēdán hām
 kelyāndı. bandārlādán, inTı şupıllā dostımnı kóvaları amması řúryá kılú tahtáyán deydı.....
 sāyá maná ik'kı yan baravār bossá nó_ık'kı bacá bıyānda yám sāyá řalmáydı. maná řaķ
 sāyáku aǵdı řaķ'ká tımır kaızıǵ tamāná ik'kı yan baravār on_ıkkı bacá bólēdı. búku maná
 tımırkāzıǵ tamān bakú maná kúnçıǵar baķız kılē...maná bú ēttı yóldız deydılē řāmı yóldız
 80 on_ık'kı ináǵá yám deydılē. ēttı ináǵá. inTı kađımnán kałyán deyaň şundā. maná samān yólı
 deyú bır yól bā.keçá nımā kılısáyız yól bólı samān tókilyāndáy bólı aķ bólı şundā kelyán. sára
 o keçá bólıvúrsá şundā aylanadı wāķ baķ'ká...áwá súyasán kálmāñnı óķıysán.sára súyasán
 kálmāñnı óķımásāň kóy halāl bólmáydı. kálmásını bılmáyán ādāmyá. maná řurwānlıǵ
 kóyasán súyasán úç tařsımnán bır tařsımnı awlızyá ālı řalasız. bır tařsımnı hodāyı kılı
 85 berásız. bır tařsımnı beřırı berásız. úç tařsım kılı. áwá oǵlāǵ bólādı tıwá vúriř bólādı. oǵlāǵ

bóladí, kuşķar vúrış bóladí. kúçı vúrış bóladí. áwá kuşķar vúrış hám... olēní máná şundā
 baķadilē deýän vuriştirádilē. vurişı kítadí ágá örtásiyá birán náfar óltiryán bossá óldirmáy
 kıymáydí. tamam zorí şahídá zór kılí kíladi deýän. kıoşķarníkí, áwá şúpilla yám bā. tíwá vúrış
 bā şúpillē yám. máná şú nímäládá nár tíwálaní baķiyúriptilē ústláriyá cüllanı táyláv, oĝlāĝ āt
 90 atlēní baķadilē tór ay beş ay máná bú oĝlāĝ çapadilē máná şúpillē bossá am'masíní áná
 búĝdaylédán ekínlédán alí kelú şúpillē inTí awıldá baķiyátıptilē. inTí şúpillē issiĝ bóldí
 bólmáydí. kıştá bossá bólādí oĝlāĝ issiĝdá bólmáydí. kúçı vúrış hám şundā bódaná vúrış hám
 şundā, áwá ammasí káklí vúrış kıladilē budāná vúrış kıladilē, hār kıysí óz wahtímínám kıştá,
 kıştá bóladí áwá bahārdá bólmáydí. is'siĝdá kıştá bóladí... óziyá múnāsibíní táylaysız deýän
 95 óziyá. kättáyá kättá kıÇiyá kıÇí, şundā budānání hám şundaĝ hōrāzní hám şundā, tiwáníyám
 ik'kisíní cór kılí kórásız...áwá kúnda keçá hám bā şúraládá... şúpillē máná tálíblēní wahtta
 ĝazálĥanlılēní kıoyımıydilē şúpillē ĝazálĥanlıylē āzād...nāĝará súnnáy çalıydilē,şapilláyám
 ĝazálĥanlıları barídí. bizlē ózúzdí bilyánnán beří bā. sunnáyçısı bā máná bú tóy bossín keşár
 tóyísí bossín máná baçálēní kıÇnáçálēní, tóy yúkláv keşsálē şundā bārídí. áná şúpillē awālkí
 100 kıyádalā kóp kámú kítátdí şúpillā. kıadímí pílládá máná kúçálédá náwķān tíriydí. vírāĝ víridilē.
 máná inTí dastání kótáradilē túşí kítíúrsá camláv başlaríní tíri kítíúrsásız deýän. áwá yúz sír
 ik'kıyúz sír tíriydí búĝdaynı. inTí máná şúpilla kámpaynlā çıĝdí bír sırım yaĝ máná bú illē
 máná şú bāyyá hám yaĝ húşksārlí, bizlē ózúz hám şeşán sír ekúdí yaĝ híÇ zāt kıř-beş miñ
 rípá masráP bóldí.. arpá ekíydí híÇ nırsá bólmádí, zıĝır ekíydilē kıandā kıawínlē bóliydí,
 105 kulātlā şundā kıavín bóliydí eşáy tiyálēní tóldírí kılí úriydí. inTí yaĝ onda zātlā...ek'kán áwá
 kıavín ek'kán... tarwíz kıavín ekín. áwá kıóylárúz barídí... kıavínní inTí máná şundā awāl bossá
 şundā bír aydáv kıtásız kıoştírú, onnán soñ bossá bír náfar ókíz aydáv awāl ók'kíz idí deýän,
 şúpillē taráktór. ókíz mínám awāl súrídilē onnán soñ bossá bír diķān aydáv kıtíverídí.
 dāmárzāsí tóĥímní şú tíşní tayídán táyláv kıtíverídí. tórpáĝ basí kıtíverídí hār bír kıadamnán
 110 birtání táyliydí. ondán soñ şundā kıavín bóliydí tání kóp, inTí şúpillē ondā ĝaplē yaĝ awállá
 su kópídí, su kóp kelídí.... zıĝírní soñ amaldá ekádilē.. biyānkíní máná bú óttán soñ súrádilē
 máná şundā búĝdāynı. taşláv kıoyádilē yaĝmír yaĝú kıar yaĝú soñ şundā ózı bóli keţívurádí....
 áwá máná kelú tálíblē búrdán tak eţíydí. sārá keţíydí şahárlēyá kıaçú yā máná şabírĥānníkíyá
 deýāndáy yā máná iná birtáníkíyá barú tahtíydí. búlēní mantıkasídá tak bólmíydí, soñ bizlēní
 115 şú ĥalkílā soñ vuriúriydí şundā bam táyliydí. birtásíní kıarasāñ eşáyí ólyán birtásíní tiyásí
 ólyán, birtásíní ózı ólyán máná şundaĝín cancellē kópíydí awállá, hōdāyí şúkı`r híÇ ĝap yaĝ

şúpilla... bîr pîlladâ âş'şîg' ónyîdí....aş'şîgnî mânâ şú  mál oynáydî de y n mânâ şúda asî k l 
 t yl yd . b rt s  t k b l  ta t s  s r  n m n  ol n  m n  ş nda as  k l  v r d . y tt  de y  al yd .
 s r  m n  k tt   at t z t yd   yd y, s r  k tt  k tt  sa  a  z bar d . at yd  t t  ş   att n
 120   g rs   l yd . ond n s n  d l y   gd . d l y  ny d . d l yn  m n  b   u   r n  k z yd 
 de y n, aw l d l yn  v r d  de y n t t  m t k l , dalyn  v ry n n s n      ry  t yl d z ş n 
 s n  al yd z y t . onn n s n  yan g, yan g t şt   ny yd  ay uz gd n  t yd  te d   l yd  s n ....
 yan g  k'k  n f r d l yn   an a n f r boss  t rt  be st  boss y m b l yd . h r k mn   ldak'k 
 t ss   a  t yd .... a  gd y m n   i n f r  ny s y z h m b l yd . t rt  be st  boss  k tt   at
 125  ny s n  h m b l yd . m n  b  im l de y  g rd b l  oyn yd  m nd y m  an a n f r boss 
 b l yd .... m n  t p t p oyn yd   a   a  t pl  bar d . op ll d  ş p ll  m n  p k st n  t p t p
     n.  a   a  b l  b r t r p on n f r b r t r p b l yd ... d st l  t p  ny yd   yy uz  'k 
 k t yd .  l  k l m n de y n n... on s  v r  s k   ad m  p ll l n k ...  w   r gd    d  b rt 
  lt r yd . onn n s r  ş  wa t n ba  a b k yd , ba t n ba  a b k yd .  ays n k  t t  ş  ils 
 130  st n  ils y m t t   l yd l  k l y  ils y m. t w  m n  b  sil wa t  s ll d n b k v rs l 
 s ll d n t   ket yd l  siln    y .  orr m  ny d l  ke  l ... m n  t yl  b ls  ke  l , ş p llay m
  ny yd  ba  l .  orr m oyn yd l   yy h r c kk  y   n  y   n   a u,  awl v b rb r n 
 ş nda as  k l . ş p llay m b   an a n f r bossay m hamd w l b l d  be st s   lt t s  b r
 b l ... m n  ş  n rd  awl y  bar d . ş p ll l  ş n y m  az  al ket pt l . b r p ll d   nl sl 
 135 barak n b r p ll d   a  r t k nl  awl y  de d l .  nl sl  bary n p ll  ş   nl sl  boss  ş n y 
 k m  ket y k n z t n . avg n st n mard m ş  n m y   hl s k l d  de . ş y d de . ş p ll   n 
  an   a  rt k n l r  b   z   az pt l    n ,  az  al  ket pt l    n .  ays  z t barak n   r  b l 
  k'k  n f r c r k lm pt l   akk ll .  nl sl n  wa tt   av r st n l  ş  n m l  z yr tl ....  w 
 k l k n  nl sl  b r wa tt  k ly n k n.  y m ydanl d  s n  n m  b r p ll d   um barak n,
 140   mn    y  k r y k nl  de y n ş nd  n m  at  ay k nl , t   at  ş nd  m n  ş  mant  ay 
 k rs y z ş nd  k z n  s n g  k p k z n  s n g   umn  s n g  m yda sup l, t r  al  k l d l 
 de y n ş p ll  s tad l   al n . ş nd  k p sup l b l y k nm s  aT m  wa tt  ş   umln    y 
 k r  v r  ay k nl . kuz l n  s n g n  ş p lla ket r  s tad l ....ya   k ry n m y g     y yy n
 m n....  and  b l  y  ly nn  ayt y aw l boss  m n  b     n  k y d l , aw l l y k l d l .s n 
 145     k y d l .     k y nn n s n  m n  t r  k y d l   u  or d  s n .onn n s n  k l d  de y n b y
 k lad  de y n s n v  lad  de y n s n   omd n  tir d  ust . onn n s n  m nd  boss  t ry nn n
 s n  al v y  ad l .  k'k  k  y  k'k  k nd 'z    k  a    k nd 'z al v y  ad l . ond n s n  b 

bîşádî. bîşyánnán sóñ bîşíg ħîş bóládî sóñ. ík'kî kiçáy ík'kî kúndî°z yaqámîlâ kópçîlí bólí tór
 yannán má şúnda óydáy kílú tîrādílâ deýän tór yaqídán aláv yaqádílâ. sóñ bîşíg ħîş
 150 bóládî....gummázníyám máná şú awāl máná Paḥsálêrínî qóyásíz. onnán sóñ bos'sá múnî
 Paḥsálarínî qóyyánnán sóñ bossá içlêrínî tavkārîlí kílú ustánî alí kełasíz deýän içiyá ḥawāzâ
 tîkádî. ustíyâ çígú gummáz kótárárdáy kílú. ḥavāzânî tîkyánnán sóñ ustâ çígádî deýän qólíyâ
 ħîş alí beḥî_úrásíz balannán bossá máná şú dáráwkî aytyándáy supálládán bos'sá gāz beḥásíz
 arasíyâ, gāz bossá túşyânî qóymáydî. sârá oşa gāz mínán taḥtáydî. gāz vúrmásáyíz bîr dāná
 155 taḥtámáydî.... bú bîr pílládâ nímâ sâtáykán algúndî deydílê, şúpíllê inTî alhandî deydílê... uzím
 sâtíkán....dáyçílê kítírú sâtáykán dāyákçî, dayákçî deydílê onnán bîríyâ kítírú sâtámíkán.
 dáyçílê keḥtírú....qádímídán yâğ başkâ âtî yâğ. kúçâ bālāḥánâ kúçâ deydílê. inTî mánâ bu ĩrdán
 bîzlê miçít túzattî. bîbíāyşâ deydî âtínî. tázâ mánâ bú ĩrdán miçít túzattî. işānqúl ācî deýú bîr
 bāy túzátú beḥdí..... úÇ máçít bā nārķísínî bossá nímánî maçítî deydílê, mîrzâ ḥōcánî máçítî
 160 deydílê. onú şúpíllê nāvábād qóyîPtílê. nāvábād mánâ bú ĩrdán túzattî bîzlê. şúpíllê
 nāmácúmâ ḥānlî şú órtâ miçittâ bóládî.

Derleme yeri: Andhoy/Attarhana

Anlatan: Fayzmamat Hıdır (50 yaşında, Eğitim yok, Satış işi)

Metin kodu: A01

Konu: Askerlik hâtırası, Günlük işler.

askárlíní bízlê cunbíştí waḥttá kı́lúdí askárlíní dóstím bar waḥttá... bízlê on uÇ il óntír il askárlí kı́lýán. bízlê awāl şı́hmálláḥnádáydí waḥttá. sârá bízlê şı́hmálláḥnádán keldí búryá şúrdá sârá askárlí etú bízlê on_ettí yâşúzdán askárlí kı́ldí. on_úÇ_ıl ontír_ıl askárlí kı́ldí. askárlí kı́lýánnán sârá bízlê deşáyíz şú kârzáy paşşâ bóldí. kârzáy paşşâ bólyánnán sârá bízlayá tarķıs berdí. onnán awâlkú áná şú wázíPálēdá yúru burádár deşáyíz. yúru túru áná şúndağın kı́lú yúríyán ādámídí bízlê. áwá anḥóydá kı́ldí. anḥóydá máná şúrlēyá wázíPálēyá keṭiydí, kábíl deşú máymáná deşú şúrlayá hâr cāylāyá Pílḥúmri bıyāḳlāyá kı́tiydí bízlê şaḳlāyá bārú askárlí kı́lú wázífālēyá kı́tiydí.... şúndā máná barídí wazífá kı́liydí wazífālādá şayíd bólyán náfárlē barídí. alíkiliydí álí keṭiydí. áná bíz'záyám záḥím bólyán ózúz, záḥím bólyán yaḥşı bólyán şapāḥnālēyá baryán... máná şú zad ḥórdá mótar çáPPá bóldí wazífáyá kı́tátúdí. şúndā bólú çáPPá bóldí. bízlê wazífáyá kı́tınçın mótar çappá bóldí. hādísá şúndā záḥím bólyán. çáPPá bóldí yı́kı́lú.... áTím fáyzmámát átámní atí ḥı́dır.... bízlê elli ıldán berí bízlê şúrdá, elli_ıl álmış_ıldán berí şúrdá átáúzdíkí bilmáyúz átá_úz ḳaysí waḥttá bír waḥt zamānda bangaladiş deşú bír il ótyánákán. şú átá_úz bízlēní şú máymáná taraftánákán álú keḷúkán şúryá bízlê şúrdá tawallíd bólyán. şúrdá tóy kı́lýán, şúrdán kı́z berýán.... şú ḥuşksárlí bólyánákán. açlı zakátlí şúndā hiÇ nırsá tápilmáyánákán. oşárdá şúrdán sârá áta_úz keḷú şúrdá bízlēní kamālyá keṭiryánákán. áná mardıkárlí kı́lú iş kı́lú mardúmnıkídá işláv şúndağın kı́lú bízlēní kamālyá keṭiryánákán. áná şúndā bólú átá_úz ḥódā ramatí otú keṭtí. bízlê ḳaldí máná şú elli_ıl álmış_ıl bóládí. bízlê áná şú muhı́ttá áwá şú muhı́ttá bízlê. kı́z ályán kı́z berýán áná şúndağın bólú şúrdá bólí ḳalyán bízlê. áwá mán ózím elli yáşımıyá kıryán şúpillē... bízlēní işúz tímír pímir ala_úz kóná mónáyá çı́gá_úz kı́şlāğladán. mardımní awlısídá máná şúndā laspıkárlí bā laspıkárdá kı́şķırávíz kóná póynáyíz bā deşú kı́şlāğlādá, rı́şkāvúz bā kónáyá çı́gá_úz. kóná álá_úz vazíPá_úz şú bír tór_ıldán berí beş_ıldán berí. şúnú usttán kúnda áná bír úÇyúz rı́pá tóryúz rı́pá tápıkıla_úz. áná şúnú guzarān kı́lí óltıríb'biz áná şúrdá tór_ıl beş_ıl bóládí. áná

25 bízlē şúrdá mahácír. aladât dâktár deş şâyát tanísáylā, aladât dâktár máná şú dâktární awlísí şúrdá. gúlbabicānní avlísí. máná şúrdá óltíríbbíz tór ildán beşí avlúz yağ ózúzdí. amánát óltírímmán laynı gılını kılı şúrdá şúlāmínám óltíríbbíz. asıl attārḥānālīlē bóssá keşyán. kanadā keşyán mí zât keşyán mí, birtá yarımtásı kıalyán bólmásá.... máydalı_úzdá bır nımā bólı ótyán bízlē, bú kıspnı beş_ıl áltı ildán beşı eşyán. máydalı_úzdá káwápázlı kılıydı... má

30 şúnda cigár kawā kılıydı şāgırttıdı. bāzārdá órdá Pāydávlı kılıydı. máydá şāgırttıydı on úÇ_ıl óntır_ıl mán ordá kawāpázlı kılyánmán. bāncara rastádá şardá anḥóydá. onnán sārā askárlık'ká keştı on_úÇ_ıl ontır_ıl askárlı kıldı ónnán sārā kılı úylándı cāylándı. cāylanyándán sārā máná bú kısıpnı áldı. tímır pımır deş baçálē gırtáy kamāl keşyándán sārā, áná şúndā kılı ótkárı yátıbbíz hamşıra... gurāş bóladı tóyçılıládá... máná şúndā tārāP tārāP bóladılē. şúndā

35 bır tarafı kırgānnıkı bır tarafı kıaramkılnıkı, şahırnı gúdáyları, şúndā kılı gurāş tútádılē. pışķaw kıyú şúndā nımā kılı áná cāyızá beşádılē. cāyızá máyızá beşú áná şúndağlá kılı gurāş múrāşám bóladı...bırán bırán waḥt tiwá vúrış bóladı. máná bodāná vúrış bóladı. búrlādá áwá, ḥorāz vúrış bóladı. şavķ kıladı deşyán mardım. kúçı vúrış kıladılē. áwá şúndağın kılı ḥılā waḥtlēdán beşı bú nırsālē bóladı. şúpıllē az kám óndā awālkılēdáy nımāymás şúpıllē

40 márızlı kópalyán şúni óçın şú bırübār ondağın kılmáydıla. bízlē ózúz hām şú bırúbārlēyá onça kóp iştırāk kılmáyúz. savdāvúznı álavúz deşyán óyúzá keşevúz şúndağlá kılı. bıznı áná ētı şek'kıztá avlādúz bā, áná şúrdá bówágıná bā ızná_úz bā áná şúlāmínám óltırıvúz şúndağlē kılı. çārdá maḥsımdá baywalcāná barsáyız şayád kıarılē bā, çardāmaḥsımnı náfárı ózını şıḥları bā. kıplē kıyıpıtılē... áwá şúpılláyám baravúz.... áná şúdá arvalēyá duā kılaúz bara_úz.

45 nımālarúz kómılyán, átalárúz kómılyán kıamlárúz kıómılyán, ḥışlarúz kómılyán. namāzda nıyāzda ḥaTım ḥayrāt deş şúndā baravúz Pātyá kılavúz, āyát okıvúz árvāḥlāyá. kıaytavúz sārā barú orlayá çardāmaḥsúmcān bā. máná nayım bówá bā órdá kıabrıstān bā búrdá. hazrāt bāyvalcāná barávúz namāz okılaykandá namāzdı şúdá adā kıla_úz. hār dapa id kılyándá kıurbān namāznı rozá namāznı áná şúrdá okıvúz namāznı... şú maçıtlādá şalā barakán. bır

50 waḥttá attārḥānádáykán oşalē barakán ğavsınķul ācılā... áwá attārlā...bízlē opıllá olē órtıráykandá şıḥmallāḥāná ābādidı opıllādá. şayád átayız bılsālē şıḥmalla ḥāná barıdı o waḥttá. şúpıllē ınám pás ḥaravá bólú pás ābād bóldı orlē şúpıllā. bır dafá ḥaravá bólı kıtúdı ınķılāb bóldı mucāhıdınlē keşdı. póstá bóldı orlanı vúrdı. bízlē órdá ḥaravá bólú baķķá keşdı. burdán sārā nıçı ıl bır murırı zamān ıgırmá ıl óttı deşyán, şúrlē ābād bóldı pas avıllēnı húkúmat

55 ilān ҡıldı tāvzı böldı sārā.... máná bú kárkı deymıkánlē, nımä deymıkánlē, ھاqladán
keľyánákánlē ھا ǵávsınkul ācılē.... bır waħtı zamándá kárkı deykánlē ھاqladán keľyánıkánlē.
kárkıdán keľú řurdá cāybacāy bólı ھاlyánlē. tór ھاrın ótyán. ھاTımdán attārħāná bızzákú
máná bú eľlı yāřımyá kirdım řu attārħāná ayılēdı. onnán nārısını bossá bılmáyúz.... máná řu
bızlē ózúz askárlı ھاlyán. máydálıdán bızlē kättä bólyán řú bır waħttá bāláysarnı candarmá
60 deykánlē. áwá bır waħtı zamándá cāndārmá deykánlē. bızlēni átavúz, áta_úznı ináǵáları,
řurdá askárlı ھاılı, máymánáyá baraykánlē. askárlıları řurdáykán átavúz ħodā ramatını. bızlē
bossá maydáykánúz řardá askalı ħalās eťú baryánlarıdán sārá ھاımmátçılı ħuřksārlıdá řuryá
bızlēni alı ھاytyánákán bařalmáy. sārá bızlē bılmáyúz kóp máydáykánúz, átavúz ħodā rāmátı
alıkılyán pıllası....bılmáydı bır waħtı zamándá túzálúھاlyán. bóccıdá tórpaǵ tařılı řundā
65 bólyán... madán bā deydı řúnú ústıdá tılńıkı deymıylā, bāláysarnı ústtá bā deydılē.

Derleme yeri: Andhoy/şahrinaw

Kaynak kişi: Sürrayya Muhammad (57 yaşında, Orta Okul son, Ev hanımı)

Metin kodu: Ş01

Konu: Köyde yapılan işler, Doğum öncesi ve sonrası yapılan âdetler, Kız isteme, Düğün ve ölümdede halk arasında yapılan âdetleri, Ninni, Savzivan, Yıldızların hikâyesi, Yar Yar, Masal, Yarmanın yapılışı (buğdaydan yapılan keşkek tarzı yemek), Sünnet düğünü.

.... áwá kuşlêni átí káklí bā, bodānā bā. sārā hōrāz bā. kiyí átíkánlê bārídí şíkāryā keťiydí. átám aytídílā mirgānlê kiyí atyāni keťádí deydídlā. kiyílêni deydídlê kuşlāni dēydídlê. átāmlā gāpíríydílē. áwá kiyílêni átmaqqā... çirmírçig̃ átíladí bodānā átíladí. gūşí iyílēdí deydā şalāni...kúlāllē mir_kulālúz keťyānlē. sārā bossā mí átāmlā ēttí inágā ózlārí sārā úçtālārí, úç

5 akáy oká baqqallí eťiydídlē. tórtālārí amákí bāçālērúz kulāllí eťiydí. ik'kí kulāllí bā birtásí bossā mí kulālí kuzágār, kúzā túzátádílē. sārā bossā bizzáníkí bossā kāságār. sārā şuryā kílú kāságārḥānā deydú. sārā şardán kārḥānā açıldı. ḥumdān bıştí şardā, işlídílē tágārā tawāğ, kúzā, āPtāwā kāsāçā ammā nirsā işlēniydí. yálpāñ gírdí tawāğ şannān sārā amma_úz hām kulāl bízlē... áwá mucāhídínlē waḥttā bízlē kulālḥānādáydí. sārā kełídí mucāhídínlē aḥşāmlā mánā

10 şú namāzdígār bossā kełiydí. sārā kełiydí deydā hār awlıyā kełiydí. yā mánā mūdā keçā nānnān sārā keçā kełiydí kóp āzār beřídí. tāmnan kełiydídlē átāmlāni kākāmlāni ālí ālí keťiydí. bówāmní ālíkeťiydí. aytíydí búlē çittí bāyrāğ deydí. sállā bāy deydí deydān. bízledān bír nímā átāmlādān ālcāğ bólídí deydān. púl ālcağ bólíydí. namāzdígárdā kełí kełí aylāni keťiydí. bízle şala óçin maktābyā bārālmādí.....awāllā tawíg ḥātínā ālíbarılıydí...māma ḥātínlāyā táwíg

15 ḥātínlēyā ālíbarılıydí. sārā olā dawā beřídí. kórídí dawā beřídí.... çittíynā kótárikān dawā beřídí. iyílíkān dawā beřídí. ḥaynātílí içílíkān yunāni dawāyí beřídí.... yunāni dawāyíní içídā ḥātínlādā içi ađrıydí. gāzāyí bólídí içi ađrídí sārā bağgúlí beřídí. míḥça ḳalāmpúr, maḥ beřídí. şulēni ḥaynātí içiydlē deydí. sārā bōladí deydí. sārā ózíní başça tuzátilyān yunāni dawāyílārídān beřídí. şulēdān içiydlē ístípādā ḳılıylā baçalāriz bōladí deydídlē.... o bír yunāni

20 çóptayín nirsā bōladí...kişlāğladā tāpíladí ḥaynātí içíkān gullā, saríg gúl anā olā bossā ammasí içni ađrígíní ālíkān deydā. şalē bossā sārā ḥaynātí ḥaynātí içilíydí.... awāl mínām ḥōdā beřádí awlāddí, ḳaraştírú nirsā bōladí deydān. beřádí. sārā itiyāt eťú yúrilēdí, baḥawār bōlínādí. şú bír yaḥşígínāynā sıhāt sálím bós'sín deydídlē., tüşmāsín deydídlē ḳórḳílādí deydān. anā yaḥşíbālā

ámmá nirsäyám iyádí. gúdäyış bólādí bîr nirsäni iyisi kelēdí. bîr nirsäni iyisi kelmäydí. sârá
 25 úç ay tór ay bólú áná etti ay bólyándá yâ beş ay bólyándá áná bîr māmālāni yuqláydíle. etti
 aylídá eş bólādí. tók'kiz aylıydá bólādí... yâ bizlē aytá_úz máná hodáy şúki`r etti ayyá yúzi
 túştı deyúz. hoş bólāvúz sevinú máná inTí bāçá şunçágináyná bólādí deyúz deyän yuqláyúz
 hōdāni yóliya áwá....māmālē erí Pírlē şalē inTí māmá bólú, şa wázipāniyám şa māmālēyám
 alyán deyän. қаТímdán қalyán deyän. қаТímdán қalyán şunçákí awālí hōdā duvúmi oşālēni
 30 yād yókla kılavúz. duwāy pātyāsini ālavúz etti āydá. sârá tók'kiz aydá bos'sá hālní aytú bîr
 yaşşigináyná áná átási, annímá täpyānní ketirādí. bişírú gūdäyış āşı deyú ketirādí. bîr beşi
 deyú ketirādí. onçá mónçá baçayá tayārli ālādí. ānáyá yaşşigináyná tók'kiz ayyá yúzi túştı
 máná awlād... beşi tóyídá sârá hālní aytávúz... bîrán nirsä táyārláyvúz sârá beşi ālikílavúz.
 ilāci etyán algínçág ālikēladí gāz. amma nirsä hām baçayá ānáyá eţādí. bowā bówisiyá
 35 ānasiyá ātasiyá eţādí. oşāni ālikílavúz. amma nirsāsini ālikílavúz bāçāni, kíyārdáy dārāw
 bólsá dārāw kíyārdáy amma nirsāsini ālibaravúz. hiç kāmí yóg, sârá bişírílikān hām ondağín
 Pátir, қatlámá amma nirsä...aşhamír tútávúz sârá yāğláyúz gúşni maşinnān çigārā_úz,
 bişiravúz tayār eţávúz. sârá ālikēlavúz dāstaḥānláyá wírāv áná hoşribālān kılú, sârá irtāysiya
 nāfārlē mínām ālikēlavúz búrdá áná beşi tóyi deydíle şani. sârá áná on aydá tók'kiz ayda waḥtí
 40 tóldí, sârá áná yaşşı bālā çaçalāği bólādí.... bizlē dārāw çaçalāğ bólādí, tór kún beş kúnki
 bólādí sârá, áná beş róz bóldí deyúz deyän ismi rasmúz. sârá bizlē bāçāni çillādān çigārāvúz.
 ústiwāşini tāzālayvúz. áná çillādān çigādí. sârá bîr bómışkil eţávúz. bówilēni yuqláyúz,
 şayám kādímídān қalyán deyän. māmāni rízā kılavúz... māmāsini rízā kılavúz. awālí hōdā
 dúwimi şa rízā kılavúz beş çillēdá.... bāçákí tógilínçin çittíyná kınālsá kıyínrāğ bos'sá, sârá
 45 şandā bolsín deydíle, cāniyá cān aytālí, caniyá can aytavúz. deyän birtāyná tawúğ hōdā ózi
 āsān eţādí deyän. áná şa bîr sábāb. şa ḥātínyá sârá áná şāni beş çillē rózí oşāniyám beřāvúz.
 kättā māmālē alwastí māmālē deydíle.... olē sârá māmālēdān kättārāğ zórrāğ, bāçāni çittína
 símyani bólādí deydíle, bîran dārdí.... o inTí oşá bāçāni ózídá bardí deyíledí. símyani bā bîran
 zalár kórmāsín deydíle awāldān oşāñá nazír niyāz aytādíle.... sârá áná igirmá
 50 çillē deydíle baça yām çillēdān çigādí. āna yām çillēdān çigādí. áná inTí igirmá róz bóldí
 deynilēdí. beşik'ká kóyādíle eş bişírādíle yanāğ çáqādíle... beşik'ká kóyādíle deyän beşini
 kóyannān sârá қarri kámpírlēni bārākātli ḥātínlēni қarsini táyláydíle. cāynamāz táyláydíle,
 āyná kóyādíle... aynāni kóyādíle yāḥtilí, aydínli deydíle, barakātli ḥātínlēni yaşāw yúrisín
 şúlēday... hōdāwānd ómrini uzāğ eţsin yaşāw yúrisín deydíle. namāzhān deydíle caynamāz

55 táylayúz, namāz óķísín, musílmānní awlādí deýän. óġildí ķízdi namāz yaķşı bóladi. igírmá kúnda şúnda bóladi sára yúru yúru ķirçilládán çíġádíle. daraw ķir rózdá anáyám çílládán çíġadí baçáyám çílládán çíġadí. çíllē çírāġ sára ħalās bóladi.... baçalē oçín, áwá şú baçákú ķaldí, şú baçáyá hār raķam ħatín bā pāk bā nāpāk bā halāl murdār bólmásín şú çílla túşmásín sāyá túşmasín deydíle şa báçá azaw kórmásín.... ķírrózdá ķir çílládán çíġávúz. yā irtasyá yā

60 şú róz çílládán çíķķándáy çaçalāġnı alú awlúzdakíle mínám anávúzdíkíyá kítávúz...ķavmlarúzdíkíyá hām barúrávúz āstá,çíllē ķaştı çíllē gúrizān deýúz anávúzdíkíyá bāravúz anávúz yaķşibālā táyārlı ālı óltírādíle. inTı máná niwárávúz ķeldí, ķízúz ķeldí deýú. sára rasmı rawāclarını eťadíle óle yám. sára ķirçilládán sára yúrivúrmalı.... bízle çaçalāķ'ká tóķ'ķíz āylídá, yā on aylídá, yā bır yaşídá tış kórínadí. sára anávúzdı aytávúz. yā birtá yarímtá

65 ķavm ķarındāşúzdı aytávúz. ózúzdı awlı içilarúz mínám, tışıyá sára bır eş eťávúz. bómışķıl eťávúz. sára óltırú iyvúz ammvúz. cuwārı ķawırawúz kallapayça alávúz, başıyá kállanı yāravúz tışı āsān çıġsın āsān çıġdı deýú. sára yarmá beşırávúz.... búġdāynı āldı tırmaña iltı tartıravúz yarmá bóladi... awāl yawırçaġdán eťıydı. yawırçaġdán yaravúz búġdāynı. búġdāynı bazārdán alávúz iltavúz yawırçaġġānáyá, yawırçaķķá taylāw aylántırvúrávúz.

70 yarmá bólú yarılıvúradı. ālaúz sára iláydan iláyúz. ķazānnı yānıyá alıbarávúz. ķazāña yaġnı táylayúz. ġuştı tayláyúz Piyāz, pamadıır taylıvúz ammasını, sára kādı kaçalı ammasını tayláyúz deýän. yarmanı sára ilāw, kadımınám ġuşnı kótarı alávúz deýän yarmanı tayláyúz. alāw yānı yātadı táyídá ķuzġáyúrávúz. bışadı táyār bóladi. sára tawāġlēyá ķışķırávúz birtá yaşılıġnı.... yā tış çıġyān róz eťmáyúz. tışı kórúnú ikıtá tış bólyānnán sára yā tórtá bólyānnán

75 sára eşını yám eťáúz yármásını eťávúz. çarşámı rózı eťávúz yā bāzār rózı eťávúz....çarşammı róz yaķşı róz bóladi. cumá róz ruġsatı róz amma bóladi.... kásal bólsa oşaña eťtı tawāġ yarmá ķılavúz deýúz. şanı sára eťıberávúz.... rāmincān bóldı şapıllē ķıyınçılımınám, rāmincān hām çaçalāġ bóldı sára oňáyám beş çíllē ķıldı, eşle ķıldı tışlērıyá eş eťtı.

allā cānım allā rāmincānım allā

80 yātú ķalsın allācānım allā

.... aytídım āsmāná ķarídı. aynawı samānçılēnı yólı deýídım. tiyākāşlēnı yólı deýídım...bır bārakán bır yaġakán bır çalı kámpır bārakán. sára ónda bır ķızı bır óġlı bārakán, sára ķızı bır rózdán bır róz ķızı kättá bólıptı, paşşānı óġlıyá óña cāvçı bólıptíle. mán paşşānı óġlıyá bólmıymán deýıptı. sára ātası aytıptı yaġ deýıptı... ħā bır rózdán bır róz tóy ķılıptíle. şúnda

85 yaḥṣí kı́r-keça kı́r-kúndız tóy tamāşālā kı́lıptılē. sârá aytıptı man pâşānikídá kı́ndā zındágılı kı́lāmán sârá bossá aytıptı yaḥṣıValā zındagılı kı́lasán. sârá bir rózđán bir róz keřivúriptı keřivúriptı, sârá şúndā úÇtá, inâ bir paşānı óglı móñá ḥóşı keřıptı. sârá múnısı aytıptı mán âlamán, ortāncısı aytıptı mán âlamán deřtı, kı́şkánası mán âlamán. sârá bú kı́z aytıptı yâğ mán silláyá bólmıymán deřtı. mání ózımdáy ğarıP ózımdáy átāmnı kózları yám ācız deřtı.

90 silláyá bólmıymán deřtı. úÇávnı yám ḥóşı kı́tıptı. sârá úÇáyá bólmáw awālkıyá bólıPtı. yaḥṣıVâlā bólú átāsıyám yaḥṣıVâlā bólú oyám yaḥṣıVâlā bólú.... bızlē áwál başı súnnát tóyı deřyúz ammayá indáy beřá_úz. inđáy beřyānnán sârá sarıştá tútávúz. ḥatmı kı́rān eřávúz. sârá ónnán sârá ḥātınlē bā lalı keřırádı. yā mánca keřırádı. sârá bú máncańı içıdā bāzārnı nırsāları mıywālērıdán inTı, dáráwkı díşwārá, kı́tlámá olē yám bā. sârá baçálēyá sárpāyı yám oşá

95 máncańı içıdā keřēdí. átāsıyá baçálēyá ānāsıyá kı́lādı. sârá máncańı bossá tór náfar tór náfar kótarı keřıvırádılē. sârá nāğará súnnaynı yám aytádılē. súnnáyçımınám keřēdíle. bir kúçá kı́şı mınám ḥóşrıVâlā kı́lı máncańı álı keřēdíle. sârá kı́çá máylıs bóladı ammalē keřēdí. nān iydı máylıs eřádılē óynáydıle. irtāñmınám bólādı. irtāñmınám ḥātınlēyá nırsā bışadı. páláw beşadı nān bışadı. ḥātınlē keřēdí óynáydı. baçálēnı yasantırı alıçığádılē. kúlayştān kı́ydırádılē.

100 ḥātınlēnı yānıyá sârá ḥātınlē yám sáwılēdí. kı́çá eřkáylēyá bólādı. eřkáylēnı yānıyá hām baçálēnı yásantırı alıçığádılē. kı́lıyá ḥınā kı́oyádılē. sârá kı́çá yám ótádı irtāñmınám páláw bışadı. kättá páláw bışadı deřān ammá ādāmlē keřadı deřān, baçálēnı sârá táğalērı şānāsıyá lılı kı́lı, alı yúridılē awıllēdá. súnnáyçı mınám bıle. onnán sârá awlıyá keřádılē, sârá taḥt túşaydıle. taḥtı ústıyá baçálēnı yátkızádılē. sârá ustānı kı́şkıřádılā, ustā sârá keřadı.... awāl

105 mınám awlúzdá kı́aynānāmnı ya ānāmnı álı kı́tāmán. yā máná āsınım bossá şálēmınám kı́távúz. cawçılık'ká baravúz. sârá bāravúz bāryán cāyúzdá cawçılık'ká keřdı deřyúz....cawçılık'ká keřdı deřyú ik'kı róz bāravúz úÇ bāravúz cawçılık'ká keřdı deřyú pátır alıbāravúz. inTı kı́zını beřámı deřyú inTı beřyānnán sârá pátır alıbaravúz sârá bólsa tóyı bóladı deřān. eřkáyle keřsın deřdı. eřkáy keřsın deřdı.... bızlē áwál başı şırınḥórı kı́lavúz. onnán

110 sârá namāz deřyú náwróz deřyú yukláyvúz. onán sârá níkah tóyı eřávúz....

ay ay óláñ cān óláñ cānānásı yār yār

óláñçılē keřğınçá aytán çımán yār yār

táwçádākı kı́atıgnı çañ bāsıptı yār yār

- kíyáw tórá kełattılē gam básiptı yār yār
- 115 āPtawáyá sú sáldı tóldı tāştı yār yār
- bigānáyá kız beřdı áldı kaÇtı yār yār
- çımıldıgın çıpçınār bóyın çınār yār yār
- bóyıná kóz tiymásın álay tomār yār yār
- kızıl kızıl ħōrāzlār ħırmān saçar yār yār
- 120 kız kórmáyán ıgıtlār tıllē saçar yār yār
- çımıldıgın çıpçınār bóyın çınār yār yār
- bóyıná kóz tiymásın alay tomār yār yār
- yār yār aytávúz. tóydá ħınā kıyılíkán kiçálē yār yār aytávúz... órtáyá kıyú áwá awāl ħınānı kırāvúz. kılıyá ayağıyá kırú kıyú yār yārlānı aytú sárá yátavúz. İrtāñ mınám sárá nikāh āşını
- 125 palawını ĩydılē kełın ārāyışkālēyá keťadı yasāñán... áwá savız kełın kıyídı. kełın kıyídı savız keyídı şa kıTımı waĥtlādá. savız kúlay ħınā kúlay deydılē deyəñ... inTı kıTımídán kıalıPtı şáyám. kıdımídán kılyán yaĥşı bóladı bełını bağlasa, bełını bağlaw aynāynı kıyádılē. kıltıgıyá ikıtá nāñ kıyádılē. yā tórtá tóĥım kıyádılē. kıTımídán kılyán... kełın kıyáw şú tóĥımni kıdımídán kılyán ĩydı. kıaynátú kıltıgıyá beřídılē deyəñ awāldán ħām. şúpillēyám
- 130 áná vúriş vúriş tāzādán çıgdı. awállá vúriştirilmıydı bızlēni waĥtızdá.... ózımni waĥtımdá kıltıgúzıyá nāñ kıyídılē nāñ yaĥşı bólēdı. áná bełını bağlıdılē. şa bızlēni waĥtızdá yám bełni ħiÇkım bağlamıydı. tāzādán çıgdı oşá yám... yā bağlayan yağ. Patyá beřídılē nāñ ĩykan dastaĥānúzyá pátırmınám tóĥımni kıyídılā, aynanı bossá kıyáwnı kıltıgıyá beřídılē. iná bırtá álıydı. kıurāñ şarıPni kıyídılē bás ħālās.... bızlē inTı nikāh ótadı, sárá irtāñmınám nikāh irtāñ
- 135 kełıná āş keładı dışwārá, kełını ánası iná bırtá ħātınlā yāñásıdán yúwarı kıouradı. kełın āşı deyú. sárá óltırú içadılē amma bıř bıř kıaşığ çómmış eťú amma óltıyānlē içadı. sárá taĥt cámi deydılē kełınyá taĥt tóşaydıle. taĥttı yıgádılē deyəñ ħātınlēni aytádılē... taĥt cámi, taĥtıgdı.... awállē kełıydı. kełmása bólmıydı. aytımçı ħātın... áwá kışı kışú ħātınlē kıulāğsālı óltıryıdı, oşá aytıykan ħātın aytımçı deydılē şanı barı kıÇkırı kełıydılē, sárá şa kełı aytıvırsá izıdákılē
- 140 kışılı yıgláverıdı... awāl óttız kún rózá bóladı rózanı tútávúz. saĥarlı eťávúz áwálaĥşám āş

145 ɛtavúz sahardá paláw ɛtavúz. rózá yaḥşıVâlā ótadí. oní yúzdán namāz keledí. namāzyá sarıstá
 tútávúz. amma nirsä bāzārdan ālavúz. sārā irtañ mínám ɛrkáylē namāz oḳıyání kítadí. bizlē
 sārā dastaḡānnı yāzavúz deyan tayārlı ālú amma nirsānı yāyratı ḳóyávúz. sārā ḡal keładı. hayt
 mārak'ká ānāvúz āpāvúz ḳavm ḳarındāşúz ózúz yúrívúz hayt māráy ḳılı... ānāvúzkıyá bārāvúz
 150 apá oká_ūzdıkiyá bārāvúz. ḳavmlarúzkıyá bārāvúz. amma ḡalāvúzkıyá bārāvúz. onnán sārā
 ḳurban namāz keładı. amma cāydá ḳurbānlı bóladı. ḳóy sūyılēdı namāz oḳılı kełú sārā hār
 kımıyá gúşnı talaşān ɛtı beřávúz. yā bişiri beřávúz... navrúzdá ḡolım yúvıtávúz. sambúsá
 ḳılavúz. sārā sālınawıyá yúrívúz... ḡolımnı bāzārdán ālı keładı. sārā ḡolımnı yaḥşı yúwı yúwı
 iḳıyá ciydá tayláyúz. bādām táyláyúz, yanāḡ, mayız táyláyúz. ḡolımnı yāḥşı yúwı yúwı yúwıtı
 155 ḳóyávúz. irtañ mínám sārā kāsálayá ālú, darstarḡānnı ustıyá ḳóyú kełyānnı yānıyá ḳóyávúz.
 iḳávúz.... kitávúz ziyāratlēyá keřávúz. ziyāratıyá keřávúz, ḳabristána bārāvúz.... bāywālcāñá
 bārāvúz ziyārat ɛtavúz. şardá sayıl ɛtı óltırávúz. ziyārat távúz salınaw óçın. sārā ḳabır başıyá
 bārāvúz bír, duāyı Patıyá oḳıvúz ḳārinı ālıbarú... tāzā il tāzā yāşlarúz mārāy bóssın
 deyu....ūmaç hām ɛtavúz ānā aytılyanúz bóssá, ɛttı tawāḡ yārmá deyu, ɛttı tawāḡ ūmaç deyúz.
 160 āşır ay deyúz kurbān namāzdán sārā āşır āy keledı. sārā imāmlarúznı ólyán rózları deyu.
 ḳurbān namāzdán sārā āşır ay keledı. sārā imāmlarúznı ólyán rózları deyúz deyan, āşır aydı
 ónı rózı umaç bişıravúz.... umaçnı tāḡarayá sū táyláyúz deyan awḳalayúravúz.
 avḳalayvúravúz avḳalayvúravúz umaç bóladı. sārā ḳazāná yaḡ táylāw piyāzdaḡ ɛtavúz deyə
 sārā oşanı ḡamırnı tawlanyán ūmaçnı ḳazāná táyláyúz... áwá tāḡaranı ózıdá unnı
 165 tawlavúravúz. çıttı çıttı un sū şakarāw beřúvúravúz deyə unnı tawlavúravúz. sārā ūmāç
 bóladı. yā sārā gúş táyláyúz ḳazāná piyāz, pāmádır, gúş, amma nirsä táyláyúz. kādı káčālı
 táyláyúz deyan ūmaçnı táylāw sārā ḳuzḡayúravúz. sārā beřıştırávúz. oyyá náfārlēnı aytávúz
 óz bírúzdán deyə şurdá iḳú duāy Pātyá ḳılavúz.... āşır ay imāmlēnı ólyán rózları, sārā bossá
 mávlıdhānlı rózı bossámı şırbırınc bişıravúz.... áwá sūt ālıkelavúz. sārā ḳazāná táylāw, sū
 170 táylāw bırıncını ḳaynatávúz sūtnı táşlāw şakár yaḡ táyláyúz, şırbırınc bóladı, yā şırınşüllē
 bóladı. sārā o Payḡambárúznı tóḡılyán rózları deyúz deyan oşa róz hām şúndá bír sadaḳá
 ḳılavúz. ḳáTımıdán ḳalyán deyan.... ḡalı bír cāyyá bizlē çıḡávúz yā birtá kelı keřadı. yā máná
 masalán rāmıncānnı alıçıḡamánmán, yā ānāmnıkiyá ālıbārámán yā bír apá okāmnıkiyá
 ālıbārámán. keładı kełyānnán sārā yıḡlaw bitāḳát bólı keřıvúradı. kóz tíydı deymán aççıḡtāş
 aylántırámán am'malēnı átı tútámán. ɛşwánt kóydırámán. darazámnnı āḡziyá çıḡú darazanı
 tórpaḡlarıdán bosāḡanı tórpaḡıdán ālı kełú ɛşwántıyá táylāw kóydırávúz....çıyān çakadı yā

biñáy çaqádí, yā zānbír çaqádí, ondá bossámí çaq'ğan cáyını şımıydılē. zahírını āladılē. sárá
 púdár qóyádılē, nās kóyilēdí.... zárını ālavúz sárá bağlaw, sárá bír oqıttıravúz... áwá
 oqıttıravúz. móllāyá ālibāravúz. ĩráydán çıǵsın deýúz deýān...ātámlē gāpırı óltırídılē áwá
 175 átám aytídılē, yaǵşı gāpırádılē deýídılē.... átám aytídılē, şú deýídılē móllē nasrídın deýídılē
 bír róz şúndā bāzāryá bāríptı deýídılē. móllē nasrídın deýídılē, şúndā kāsání ālibarıptı
 deýídılē, sárá dúkāndāryá aytıptıkı taylañ deýú aytıptı deýídılē. sárá deýídılē kāsá tólsa
 múndā çap'pa kılıPtı deýídılē. kótıyá hám táylañ deýúkánımış móllānasrıddın, sárá kótıyá
 táylasá múndā kılsa kóttán túşıymış múndā kılsa içidán túşımış. aytıydılē mollānasrıdın
 180 şúndā deýídılē. şú deýídılē eşşák'ká çap'Pa mínı ketı_úradı deýídılē, bír róz hām nirsä ālıptı
 ay yúzımdán kelıví deydılē. yanāğ túşsa deydılē ğaltádán, yúzımnán kelıveııylē deýkánımış
 móllē násrıdın. bólmásá yúzdán hām kełē mí?

ānám kóp matál aytıberídılē, áwá ānám kóp matál aytıberídılē. ānám tāhır zúhranı
 aytıberídılē. aytídılē şú deýídılē, tāhır zúhrá deýídılē yaǵşı matálídı şa deýídılē iş eıı óltırídılē
 185 bızlē yám iş eıı óltırídı. iş eıı óltıryán cāydá kışkıná kışkınáydı. ānám sárá tāhır zúhranı
 aytıberídılē.... qalın tókı tókú savzıwānlē aytıydı. sāvzıwānlē ammásı yādımdá.... qalın tókı
 óltırıydı

savzıwānı aytámán oǵşátámán

bír çılım tanbākı beııñ çakámán

190 bír çılım tanbākını qáyfı tútú

nıçça bír ótkánlānı yād eııámán

yāq'qarídán kełámán kórmáymısız

çādárim kır bólıptı yúmáymısız

195 çādárimnı kírını yāǵmır yúsın

ĩráyımını dárdıná ğodā bılsın

- arqa saçım címcímá órgín ánam
- bízlē óçín kóp capā çák'kan ánam
- 200 bízlē óçín kóp caPā çaksáyz ánam
- aq sútíyízyá rāzī bóliñ cān ánam
- çalín tókí yaḥşıVála bərbíruz mínám wúríşı óltíríydí. yā bír sawzíwān aytíşıydí. mátál aytíşıydí. yā bír kúlíşı óltíríydí. yaḥşı yaḥşı gāplēni gāpírí óltírídí. kulālḥāná barakátlí kúçáláydí. bərbíruzdíkíyá bārídí iş eṭíydí.... bízlē dāná çakíydí púl tǎpíydí, pístá çakíydí púl
- 205 tǎpíydí. başká hām işlēni eṭíydí. bastá kulālḥāná kulállí eṭú hām púl tǎpíydí. başká am'masí kópísí baq'kallí eṭíydí. dukāndárlí eṭú álím sātím eṭíydí. sárá oydá çalín tókíydí. bízlē kópísí çalín tókíydí. ... túllā gúlmíḥ, eṭtí ināgá, tárāzī, úlkár... bír raçám yóldíz bā şām yóldíz deydílē, sárá bír raçam yóldíz bā tañ yóldíz deydílē, tañ átyáníní bilavúz ondá, tañ yóldíz tañ atyáníní bilavúz deyān. azāndá çígádí o. şapíllē yóldízyá çarāv kiçání tañ átıríykánlē kádímí waḥttá,
- 210 oñá çaraw rózní ótkáziykánlē. opíllá saát yağídí nirsä yağídí, қаТімі waḥtlā, áná şamāl tórsá kúlím diwānání şamālí túrídí deydílē... salçín bóladí áwá. mizānní on_şekkízídá salçín túşadı. sunbílēni on şek'kízídá salçín túşadı deydílē. úlkár tógdí deydílē.... tópalāñ bólú yağádí. çapқа bólú yāmbír yağádí deydílē.... kóp teç yağádí tópalāñ bólú tópañ bólí yağádí... cála aláydá, cála máma çaldírāg deydílē, mónça mónça kónírāg bólādí. sárá máma çaldírāg
- 215 bólí yağádí. çapқа bóssá şú tópalāñ bólí yağádí. cála bossá şúndā bídáy yağí_úradí...kámprpağásí deyúz. mónça mónça Piyālāday bólí túşı_úradí. kámprpağásí deyúz kádímílēdá kār kámprlēni kuttíyá sāl deydílē. áná şa kámprlēni kārí bóladí áná şa... sárá bír raçam kār bā o yám teç yağádí çaPPá çılış, çapқа bólí yağádí. bír raçám kār yaḥşı Vālā yağádí....kar yağádtí deyú kóyá_úz. ágar teçrāg yağsá tópalāñ mínám ibi kándá bú çapқа
- 220 çar yağádtí deyúz. onnán sárá kättä kättä yağsá piyālādáy piyālādáy piyālādáy túşattí kámprpağásí deyúz.... aşığlíg, tızadán pas deyúz, rān, kámár, bil, kól, şāná, tırsáy, gárdán, mánáy, lāv, yúzúz deyúz, máná kúlāgúz deyúz, kóz, қаş, saç... áwá gúrāş bólādí. pālwanlē bārádí. şúpíllē kádímlēdá yám tóydá máydānlíydá kättä máydānlíydá gurāş tútádílē. Palwānlē kílú.... kádímdá bólíydí ḥízír bówá şapílla birántalēni kóziyá kóríníykánlē. āt míní yúrídílē
- 225 ḥízír názár kílí yúrídílē.

Derleme yeri: Andhoy/Şahrinaw

Anlatan: Kumri Mamadillah (60 yaşında, Yedinci sınıf , Ev Hanımı)

Metin kodu: Ş02

Konu: Hayatı, Doğum öncesi yapılan işler, Allā (ninni), Yemek tarifi.

... kúmrí...mamádíllā...âlmış... sínfi haftyáça, sínfi haftta Pātyá bóldím deýän, áná sârá barmáy keţtím deýän... máydálı_úzdá aslı awāl máktáPlāyá bārú, iyy bír ondāğín kıldı sârá kıalın tókídím. kıalinnán sârá şāğirt bóldím deýän. şāğirt bólú kıalınlēní órgánú, sârá ózím óylēdá kıalın tókıkán, pāyçālē tıkıdím. yaķá yám tıkıydím. yóñ póñlē yám yúgırırıydı. 5 eţmáyan işúz kıalyán yağ. yóñlēní çıllıdâ yám çârĥlēdá yám, çárimyâr ĥānālēdán barú yóñlē yám âlıkēlydı. áwá ĩgırú bāzārlēyá çıgáraykanı sâtılvırıdı.sâtılmáykani kasāná yám eţılvırıdı... sârá waķı hízbı baķı mucāhıdın bólú póstálē túzátú, vırışlē yám bólıvırıdı. hâr raķám bólıydı şapıllē yám. atış eţú nırâ kılı, tání ondāğín kılvırıdılē şándâ yám. kıçālâ póstâ âlú aylēnú, şándāğınlē kılı yırıdılē... iswáray gúlı deydılē áná şándāğın. górgúzaylē kıaynatı 10 berıvırıdılē içını ađrıđını âlsın, nırsâ kılsın deýú.... sârá áná kıır kúnnán sârá bıldırı kelıvıradı. tâ uç ay tór ayáça gudāyışlı bólú hâr kım hâr raķám bóladı. gāy ādám kıattıgrāğ bóladı , kıaytarú. gāy ādámnikı çıtına bāş ađrıđ... uç aylıdâ yám eş kılvırıdılē eţtı aylıdâ yám, tók'kıız aydá áná tók'kıız aylını eşı kıttâ eşı bólēdı. am'mayâ berıştıradılē sârá, tók'kıız aylını eşını, eţtı aylınıkı áná híÇ kımyâ berıştırılmáydı. tázâ nāwzāy bos'sâ beşıy tóyılē yám bólıvıradı. eşlēní 15 ústıdâ âlı kelēdılē. áwālbārālēnikını, bómışkıllē bólēdı.... şóráwâ kılı ađızlērını ondāğın kılı, şanı içıyâ ânālē yâ bír noķrá táyláydı. hâr kım üzıdı táñâ deú hâr kım táylaw ađızlēní, tamām çaylarını şóráwáyâ bışmāsın deú. yúvwılēdı sârá. áwâ baça bışaykán bólmāsın deýú tamam caylēní kıoltıglērını táyı şóráwáyâ yúwılēdı. ađızlarıyâ çayķalú...ĩgırmâ çıllēdán çıgadı. kıır çıllēdán çıgadı. beş çıllēdán çıķ'қанıdán sârá yám beļ_waşlērı bāsılu bađlalu, nırsâ 20 bólú. ĩgırmâ çıllēdá áná sârá, kıır çıllēdán çıgú sârá, çıllē gúzārān kılı, ânālānikıyâ keţıvırıdılē... tış çıgdı tışlēdá yám sârá kállalē yārılvıradı. eşlē bólıvıradı. tePPâ tışlērı çıgıvırsâ. yumáylēsâ sârá ózı yumáylaw keţıvıradı. kıádám vırsâ kıádám kılça deú...

alācān allā

ırkâ kıızım allāyiii

25 allā kílú yátadí, hāsínātím allāyiii

allālar bír yāriñ bólsín ânám allāyiii

kózgínáyní yúmu yátsín hāsínātcān allāyiii

yārgínáyní mán aláy búlbúl kı́zím allāyiii

iyā iyā allāyiii

30 allālar bír yāriñ bólsín ânám allāyiii

iyā iyā şírín balam allāyiii

.... oğil bāçalē aş'şiglē óyná_úridí. dāláy āşig deü. kı́z bāçalē ıawırçağlē oyná_úridí. awā bircāk'ká cām bólú óynášú óltiríydilē.... bāğım bāğım cānım bāğım, ıóylē nirdā. ala tógdí....

35 çónçay tirdím úÇ kuçāğ, nān bışirdím kı́r kuçāğ. ālı bówám kełmās mí, aı tónını kıymās mí, atívúrdím eşı́k'ká, beşı́ları tahtá arıaları páhtá. tahtá beşı́ awārá eşı́ları gáwára. beşı́leri tahtá arıaları Páhtá....aı taráy kók taráy sızdán bızyá kım kıráy... súnнат tóydá áná tóy kı́lú baçalēni

ána lílí kı́lú kótáru, apá okálariníkíyá, tağálariníká kótári kótári alıbári_úridilē lílí kı́lú... sámsalē bólívúradí gólímlē yúwítílívúradí... dastağānlē yázú ētti raıám nirsä túzátı kóyívúradilē. tóğım deü pálaw deü kı́rmá här kım här nirsä täPyánını. sára kúndi°z kúni

40 keıáykan bāywālcān deü, şāymárdāncān zıyārātlāyā barılıydı....oğlāğ, tíwá vúriş, máná oğlāğ ħalíkı amallēdá sálkında bólādı deyə olē. áwá şapıllēlē eıılēdı. ıs'sıgdá oğlāğ hām. tíwá vúriş, kúçı vúriş, gúrāş... má şú tóylēdá kı́lēdilē deyan... máná unnán, sára kı́t'tıg yāğ álú, yāğlāw

sára gúştı píyāzđı am'ma nirsāni tóğraw, sára içíyá kı́yúlúvúradı deyə sır, pāmádir am'ma nirsāni kı́şı çátú, sára áná kı́şú yāyú, sára áná yağlāw tándıryá bışırı_úradı deyə táyar

45 kı́lú....ğōdāni gázawıyá úÇgín.

Derleme yeri: Andhoy/Kuzaymakhana

Kaynak kişi: Hacı Badam Rizvankul (68 yaşında, Orta Okul son sınıf, Ev Hanımı)

Metin kodu: Kb01

Konu: Mücâhidin zamanında hâtıra, Kız isteme, Düğün, Ölüm gelenekleri, Sünnet, Masal, Savzivan, Nay Nay, Yemek tarifi (yarma, umaç, arsa), Günlük işler, Çocuğu olamayan kadınlar için işler.

hâci bādām... rízwānķú... mán álmış şek'kíz yâşımđá...yā noyaça barudım deýän. haştı púra oķúđım. sârá imtihānlādá kâbíl kítúđım. bi°ríní mán ónça bílmáymán. yā inTí bízlē ķeldí hām oşá at barakán. áwá ķúzaymakķhānýdı. yā hiÇ tağır iyání yâğ. áwál túrkmánlē barakán deýän. asat hâcílē şúlē bârídí. amasí onnán sârá bú kúçádán bízádán áwál mí máná

5 hamsāyá_úz āçıl ķomāndān mí o barídí çákmánlí. sârá onnán nârdán kóyná ķaládán náfarlē barakán isāķ āmír deýú oşálē barakán. başķa awilla am'masí hālíydí. sârá bízlē biryá ķeldí deýän kás'sáwladán biryá ķeldí. sârá aslám mí isāla tázá ķelú āstāsta áldílē birlání. onnán áwál mí hālíydí. amma cāy zamín şúndā huşķá zamíníydí. bízlēní awíllárú hām. ķelú bír ildí içidá túzattí deýän. sârá bír il áwál áldí. sârá bú il cāwzāyá Pás kóçí ķeldí. şandá barawar

10 ót'tíz il bóldí ķelyanúz şú awlíyá....aráwşādáydı sârá dostım vúriştán sârá ķeldí...bízlēní máná şúndā bāğúz kättā bāğíydí. şanı mí biryakı kómítá cāyí barídí mālķhāná_úzní, bástá olē áldí deýän kómítá túzattí. şúndā ķelí bālahāná_úzdá máná dostímlē mínám vúriştí atiş etíydí. mársá dáryā lawdákí gómrík bā kättā saray şúpíllē otál bólyán áná oşárdán virislē barídí. ola baķ'ķá bízlēní bağúzyá vúridí. búla baķ'ķá ķaratí vúridí. şúndā órtádá bízlē ķalyáníydí şa

15 bāğdá. kómítá bólyáníydí deýän sârá bízlē onnán kâbíl kítı. kâbıldán inám tılāttírdílē. şunça azáw kórdílē búlání ķóldán basdeñçín. āhírdá yám sârá ķelí óltírúdı. ķelú óltíryánúzdán sârá rásíl Pālwaní aķírí oşáláydı deýän, mónnán sârá bilá órdán çíğdı. ót'tı°z bóldí. olē ķeldí am'ma_úzdí çígá_úz deşáy ķóymadı mucāhídínlá, hiÇ ķóymadı. wāhtı yám bándladı bāhtı yám bándladı. ik'kı yāhtı yám bándladı. bír yāmír yāğídí. şa yāmírdá bāğlādán ótú bízlē ķaytı,

20 şúndā ayağ açığ bólú ķayttı. káwışlar yám yúri bólmíydí. bír ķarí hātín ammamnı yám áslám máná nabilā átası ķaldı. íkkáwı ķaldı. bulá íkáwı ķaldı bízlēní erkáylarúz am'masí kábıldá osmān ákám hām bāķ'ķá şahíryá ótúdu. erkáylarúzdán bír şa osmān ákámíydí o ķaldı. başķá amma_úz ķayttı. şúndā bír ķiyínlí mínám ķaytı áta áná_úzdíkíyá ķeldí. búlardáy bólmadı.

sârá bîr róz mí cámilē máná símāgullá bîzlē mí pás kettî. bîr barú am'mamyá hâr róz barú
 25 kâzân bişîrî kelîydîm. bâhtân ómâr tâġánîkîdá omârwây bâķî oşalēnîkîdân kâzânnî beşîrî kelú
 tayâr ķílú rózâçîlí ķóyî ķaytîydîm. bîr róz bârsây bülē íkkî taraftú yám bândlâdí. ortâdá ķaldí
 cámilē mínám símāgúldí bîr çârâ ķílú yúwârdîm bâçásí ķalyáníydí. anaytâ kişķínáydí.
 íkávíní yám bâçásí ķalyáníydí bülēnî bâġlēdân ótkâzú yúwârdîm deýân ózím ķalúdí. ķalúdí
 îñTî şú kiçâ awâl aġşâm şúndâ âş etî berímmân bîr ózím. irtâñ mínám sahâryá pâlâw etî
 30 berđîm. bülē Pâlâwdí ídí. sârá îyyânnân sârá namâzdí waġtí bóldí. namâzdí tawâġlēnî cámlâw
 âldîm deýân, namâz waġtí şúndâ namâzdí oķídîm deýân, bîr eşâyím bârídí oñâ míndîm deýân
 mánâ âcî iznáyíz hâmbaysķilyá míndílē, şú íkávúz harakât etî şahíryá ķaraw wâġtân ķowâ
 bârattí bâġttân. şúndâ ķowâ bârattíkí híç yól kúçâ yâġ, ġodâ kórsátmâsín. şúndâ bú canawâr
 âlí ķayttí maní kelú mánâ bú şúryá ġúlnîsânî âtâsíníkí bârídí. şúryá ķeldí hâmbîrâwâ ķowâ ķóyíldí
 35 deýân amma câyyâ şú wúrí bârattí, wúrí bârattí. şaķ'ķa ótúdiyám ķowâ bîrdân hârkâkât etî.
 âġâr çittí kiçâ ķalsây oşardâ ķalíkânúz ortâdá. şúndâ bóldí deýâ ordân sârá amam biçârânî
 aslâm şânâsîyâ âlí ķaçí ķelyán mánâ şúryâ. bú mánâ opíllâ zamíníydí. híç yól awlí yâġídí.
 taní eķílâykan eķişiýdí ammâsí sâbzâydí. şú bîr bîzlē çâr diwâlî etú ķóyúdí şúrnî alú, sârá
 túzattí ânâ şannân sârá, şúndâ azaw ķórdí bâsdeýínçín. hâr háftâdá bîz'zâyâ nân túsídí. tâpyân
 40 Púlúz nân Púlí bólydí. şú mucâhídínlēyâ, kóp azawlēnî berđílē. nânnî îyídílē ót'tî'z nâfâr ķír
 nâfâr kelíydí deýân îyídí. ânâ ondâġ aġşamyá Pâlâw etílydí. pişîná âş ķeşilyán âş deýú amír
 etíydílē. şú mimâġhânâlarúz tólî ķetyáníydí. kúndâ ânâ şú bâġdá, bîzâr bóldí îñTî mánâ bâķ'ķâ
 ķeldí şúrnî túzât'tí. bâġlē yâtiPtî şúndâ ķetyán bâryán bîr bârsâyíz kórasíz. âsârî ķádímíday
 deýân. yíķílú wâġttân hâmbîrâwâ ânâ dóstîm mánî bâlâġhânâmdâ mawzî âlíPtílē deýân. kelú taydân
 45 tañ mínám vúryán deýân. hâmbîrâwâ yíķilyán hâmbâlâġhânâlâ yíķíldí. alíyám am'mam
 çíġúkân. am'mam çíġmâsâ am'mam táyídâ ķalíykân. alíyám oşardân ķandâ bólú çíġíPtílē
 ġodâ ózî barawâr etú, mán aytí ķaytúdí am'mma bâlâġhânânî arķásí ġarâwâ deýúdí. vúrsâ
 yám oşâ bâlâġhânânî vúrâr, bülē mávzî âlí óltíríptí, sîz bâķķâ ótiñ deýúdím bâġtâkí óylēyâ,
 aytyánímdây biçârâ oşa oydân çíķ'ķân oşâ ólá ķatâryá táy ústí yíķilyán. şúpíllē bîr bârú
 50 kóryáníz yâġ sîz bîr kórsâyíz.... áwâ taġtâptí dóstîm mínám rasíl Pâlwân barí yíķittí oşâ
 bâlâġhânânî. mucâhídínlē ķaçíptí ķetiPtí, ânâ ortâdá bîzlēnî bâġlarúz ġarâb bóldí. şúndâ bóldí
 vâyrânâ bóldí. kóp azaw kórdí maķílâyly deýân ķísmatúzdâ bârakân şú tayârâ kelíydí,
 ústúzdân am'ma baçâlē çâpí kelú mañâ yapíşiýdí. şúndâ rózlâ bóliPtí ayní ġúl yúzí şú Pişînnî
 çâġíday mánâ şúlēnî şahír alú ķayt'tím. kópriylânî táyíyâ kîrá kîrá aríġlâdân âlú şúlânî tayârânî

55   ḳóldán, mucāhídínlē ózi bir yāḳ'ká āladí. órtádá tayyārālā ḳaládí deýän. şundā kúnlēni kórdí
       ęrkáy yāğ am'masí yíğláşí yapışiptí, şú āsípālē kiçiydí am'masí ālí ḳaytıydım şahíryá şundā
       ḳaçú ústúzdán şundā aylaniydí bólaykán imás. áwá o hádápdí vúrádí deýän ústúzdán ótyán
       mínám....ḳalín tóḳiyán, hāmáy tík'kán mán. inám Pāyça hāmáy onni tikiydım tór ḳársyá sım
       vúridım. bir róz hám bikārlí wāhtım yāğídí. maktáP bāridım kiçilíyímdá şú yāşlıyídán şú
 60   ḳalínyá yāşlıyímdán ḳālín tóḳiydí deýän. hámışá ḳālín tóḳiydí...yā birdá gílám tóḳılmáydí
       yák'ká ḳālín áwá ammasí ḳālín... laysdózí, máná gúlşándózí, mirgābdózí, áwá oní sítiydí
       sókiydí deýä şundā mársá etú tikiydım deýän şapíllālē, iñTí yádímdán çigí keťiptí am'masí
       etmāyanımdáy piytá tóḳiydí... áwá sítiydí deýän şundā hāmáyda tiki çigíydí pás. hār
       rāḳám dóht bāridí şapíllālē....birtá şa yólúzdú ústídá birtá awlıyā bā súzáy awlıyā deýmílē
 65   mársá mársalıyını bílmíymán. ik'ki áwliní órtasıyá ḳalyán ziyārat bólú.... áwá hār rāḳám
       nirsālání ḳuş kúlçá deýú gorguzáy deýú şalání táplaw iyú, ḳaynatú içiláykán iswáray
       şundağínlē bāridí. iswáray deydílē yunāni púrušta sātíládí. iswaráy deydílá. sárá míhça
       ḳalampúr mínçá mínçá eşli ḳalampúr bākú oní şupíllēyám arabístándá ḳazānyá táylíkanlē
       míhça ḳalampúr mínám murçní, áná şalādán ḳaynatú bağgúli olēni ḳaynatí berídílē. şundāğíla
 70   etídíla deýän... gúl hāyríní aḳíní mársáyá sínabağályá dawāyíkan. ḳaynatú içsá bólíkan
       máydá baçáyá kättáyá sínabağalıyá gúlhāyri aḳí áwá sínabağályá mársası bārakán.... çiyānní
       óḳit'tiráykán móllāyá bāridí óḳiydí... başḳa nās ḳóyamídíla şundāğíle etiydílē. pudár nās
       şundağlání etiydíla opíllá. sárá açığtaş kóydírydílē, eşwánt kóydírydílē kóz tiyánláyá...hāriş
       bóssa páşşá çakşá şoráwá súrtiydí...hāli şupíllē máná parangízyá hām etámán deýú óltíriptí
 75   hāláyız. māmáláyá deýú....áwá aytádíla kózí kókláyá birán nirsäyá hōşín keşsá alí iygín kózí
       kók bólmásín deýú şundağíle deydílē... áwá bā rās haḳḳát máná mündā yarāmaSrāğ ádāmláyá
       ḳaramágín báçañ oşáláyá oḥşaydí. kúlmágíníñ birtáyá hār rāḳám ádāmláyá deýú. ay bir
       gándārāğ hōnirāğ nirsäyá máná mündāğ ondāğ ákán deşá oşáñá oḥşaydí deydílē...beşi tóyída
       ānasí beşi kítíradí, alğınçağ taḥtíhābça keťíradí. kālā etádí gop'piçá nirsä bişiyíyá nirsä etádí.
 80   şaymā yañáyız sórásáyızdı.... súnnat tóyída ḥatínlaní aytádíle sárpāy keładı. olāyá sárpāy
       ḳóyíladí sárá baçálānikú iñTí oşá kiçálá dāşyá ālí çigádíle, mancá keładı lalı kíládí, ḳóylē
       ḳíládí mancání yúzdán. ḳóy keťíradíle sárá ḳóy keťiryánlēyá birtá birtá tón berádíle. mancá
       keťiryán ḥatínlēyá birtá birtá kālā berádíle, şundā ḳílú nāğará súnnaylē mínám mancālē
       keładı. sárá áná bir róz ik'ki róz tóy bóládí, kóp rózlē tóy bólídí opíllālē ḳarú bir haftālā tóy
 85   berídíla. sárá niççá kiçá guraş berádíle. hār raḳám márdım máná ğazalḥānlí etiydíle gurāş

berídílá, sára yám bír kúni hâtínlayá tağzánándáy etádílá sárakí kúnisiyá inám kiçá máylís
 etú irtásiyá baçanı sára şánalarıyá kótárú, här óyyá âlibâru lólılá çálu, baçayá kıantı româl
 berú, här awlıyá âlı bâridílē. sára keřirú sára taht tóşaw tahtı úst'tá sára súnnát etidilē deyan
 baçáláni, sára amma Púl táylaw çigıyadı. lólılayá sartaraşyá şundā kättā kättā kađıpalá yazılı
 90 púl táylıydılá....här kımki irayı deyan kızyá barsá maná şú Párángızyá bardı. hăláyız minám
 ikávúz. sára bızlē ayttı sizdá bír gúlız bârakán, bızládá bír búlbılúz bârakán cáwçılık'ká keđdı.
 áná şundā deyu bâriládı deyan. sára olá yağ deđı. bír róz bardı ik'kı róz bardı. sára hay deđılá,
 sára list bıttılá listtı kóp kättā bitúkánlē, onı mı sára hâci iznáyız yağ deyu kaytúdilē. yā sára
 inám samı tağáyız keđdilē deyan aytılá kıız mánnán bóssá marsá bossá şa deyu kabúl ettilē,
 95 cáwçılık'ká inTı bâriládı niççá rózlá bâriládı här róz. áwá sára şirini ħorı etú oşardı bír pākattı
 mársá etı hay deyanlarıdán sára dáráw óltıryán náfarlėyá táhsım etú maná bú kıız bełlı bóládı
 deyan. sára onnán sára kättā şirini ħorı álamán deşálē kättā şirin ħorı áladılē, maná nabilėnikı
 kađā bóldı sıdıkańnikı kađā áná şandā... âmın alláu akbár deyu bír pākát berıřtırádılē. onnán
 sára list bıtilú, listı âlıkėlı sára şirin ħorıyá maná bú cáwçı pátır deyu âlı bâradılē.oşá
 100 baryándá cáwçılık'ká baryándá yám. cáwçı pátırlá âlibarádılá âmın_alláu_akbár bólyándán
 sára olá bír tór pátır minám niçıtá toħım âlıkėledı ortáyá şaytán aramasın deyu. áná
 kađ_sındı bólyánnán sára kättā şaytán araması bóládı deyan kañçá náfar minám. şundā
 bólėdı.... ħınā kiçá yám sára hâtinlē bârilú sára sáz súrūd bólú nıpillälädá maná kólıyá bíran
 ūzi taķıládı, nirsá taķıládı ħınā kıoyı sára kaytıládı. sára irtásiyá minám nikáyá bâriládı.
 105 nikáhdá sára kełinnı yáku awlızyá âlıkėlı sáz etásız maná ózlarızdıkidá...bír kiçá máylıs
 et'tilē irtásiyá mı sára úç acá tór acá kełinnı âlı kaytılē deyan. awállá kiçá âlı kaytıkánlá
 sára kiçaydı kiçá âlı kaytúdilē, kiçá nikádá opıllälē awâl bızzanı waħtúzdá yám onnán awállē
 ât bâridı. âtyá mindırı âlı kaytídılá...bír maná âsinimni toyı bóldı bír kiçá maylıs ettilē irtá
 kiçásiyá nikā kıldılē, kełinnı mı sára ätti âlibardılē kełinnı ätyá mindirdılē deyan sára alı
 110 keđdilē deyan aláwnı örtáyá yaķtılē deyan aláwdán aylantirdılē şundā kılı, sára kełinnı oyyá
 alı kırdilē deyan ayná şarbát şundağlē ettilē. yā kıyıtyá yańá bóláykáni yám minádı ik'kı náfar
 minádı ätyá. ik'kı náfar minádı bír náfar tağası ätti ciláwıdá tütı kełádı. ik'kı náfar ináğası yā
 bír kamı ħışı maná ik'kı yaķı ayāğıdán tütı kełádılē. úzańsıdán áwá áná şalānikini mán
 kórúdim. sára ózúzdı waħtúzdá motáridı. o bír âsinimkidá gädıdá âlı kełúdilē. gädıyá âlı
 115 kełúdilē.maná şú ķarı ákamni hâtinlári mánnán kättási, sára mánikıdá mı maná hamsäylėni,
 onı motáribârakán motárdá âlı kaytúdilá kiçaydı. motárdá kełúdim. başķá onnan sára

kúndi°zyá bóli kitti ammáníki.... áwál rózikú oşá mürdá kitádí. onnán sára mí oşá kiçá awállá
 káTímí wahtta am'ma kazān kílú kazān eţiydílē. bir kazān pālāw keţiriydílē, beştá beştá nān
 mínám, sára şuní oşá kamlanı aytídílē deşān, kamlayá beřídílē. hār raqam Pālāw bóssá,
 120 tawāhláyá súsú oní kazānní bóşatí beřívúridílē, bir kättä kazāná aǵdárívúridílē. áná onnán
 beří iñTí şapíllálē hamíşá şundaǵıydı. şupíllē mí iñTí máná bú kúçá bízlē keşyanúzdán sára
 bir tawāǵ Pālāw bāraykán. kazān keţti ortádán bir bir tawāhtí nān kóyú ústúyá túrkmánlēníki
 şundaǵınákán. şú kúçáníki bir bir tawāh nān álíbarídílē, iñTí bulá yám ortádán keţti deşān.
 áná şú yúzırpyá yúzırpyá púl cámlēw áládílē awlíbāşı, şú yúzırpyá yúzırpyanı cámláydílá hāy
 125 ğırmá náfar bossín hāy ót'ti°z, bízlání kammícítúz mí úçúz náfar, şú úçúz náfar bos'sá yám
 am'masídán yúzırpyádán áladílē deşān bāzārdán sáriştá tútí keşú bir kazāndá eţádílē o şanı.
 sára áná bú úçú irtásıyá şa ólyán kiçanı, irtáysıyá uçlí eţídíla, uçlıydı sára şa ólí iyási ózi eţadı
 hāy uç sir eţsín, hāy beş sir eţsín, hāy áltı sir eţsín, ózi am'má nirsāsını táyār eţadı deşān
 am'manı aytadı nān beřadı. mónnán sára mí kırıǵı bóládı, kırıǵıda hātínlayá alaydá eţádíla,
 130 eřkáylēya aláyda eţádílē. awāl mí niçá kún awāl bir ót'ti°z kún ót'tız ik'ki kúnda kırıǵ eţádílē
 hātínlayá sára púrrá kırıǵı kiçá mí āş mínám díşwārá eţádílē deşān āhínlēyá eţi beřádílē. áná
 o áwál kırıǵıda Pālāw eţádílē alwáysāwín eţádílē, am'ma miyvácāttán nirsādán eţádílē. máná
 bú kırıǵı halās bólyánnán sára namāz keşsá rózá keşsá iftārlí eţádílē, ama mardím iráklāyá
 míçittá bir míçit náfardı aytú, onnán sára namāz kúnlá mí kóymaǵ eţádílē.... kóymaǵnı şúnda
 135 hamírni aq unlēdán álú yaşşı múnı karádílē deşān hamír māyá táylāw sára ústán hám şúnda
 yaǵnı táylāw şú hamírni çittı kóyádílē deşān, sára kóppalā hātinnı aytádílē. on onbeş náfar
 hātín kar'riyánlēni bílaykanlēni şúnda ayaǵını ústıyá kättä kättä dástāhān daspāk táyláydílē
 olā çózúvúradı kóldá, şúnça şúnça birtá kólúla kılı kóyadı uzú uzú máná bulánıkídáy kılı,
 múnı sára sára hār kímni kólıyá beřádílē. çózúvúradı kättä kazānnı yám ortáyá kóyádílē
 140 deşān sára o yaǵnıyám bir túdá táyláydílē. bir ikítá çóptı yám áládílē deşān, şúnda ústtán
 kóyádílē deşān şú hımçalá mínám táyláyúradı bir álú oşanı çóptı ústıyá táyláyúradı yaǵı
 sırıksín deşú áná ondāǵ eţi kóymaǵ eţídílē. kádímı wahtta awállē, hālı şupíllēki o kóymaǵlē
 ortádán kittı. eţmáydílē bir şırını birı çıǵádílē mársá meşvādānáyá áná ondāǵ bólydı
 kóymaǵlēni.. áwá namāzdá eţádílē rózá namāzdá kóymaǵ eţídílē. kurān namāzdá mí
 145 kurvānlıǵ eţádílē. am'ma mardımyá beřádílē aytú şa ólık'ká áná şundaǵıdı. sára bir il
 bólúvúrsá mí ilāşı deşú eţádíla yā namāz máná ótı keşúvúrsá náwrúzlı deşú eţádílē. náwrızlıdá
 samsá bíşırádílē lúbiyá kóz'zı gúşı inám kākānāǵ, tamām nirsāni eţádílē. áná kóymaǵı kóp

kıyınıydı, şa wahtlē bīr bocci únı bīr qoymağ etidilē. ana şu atamnıkidá yám etúdílē,
 mámádíllē okámnıkidá yám etúdíllē. şa wahtlá yám bāridı. áwá şándáyám o wahtlá onça kóp,
 150 omıdání tanısızkú omıdání átásıdâ inđilē etiptı, şupıllē etmáydilē qoymağdı ħalâs böldı...
 başka waht márdım áwasāná etadı. áwá kıyınrâğ bôladı, şanı ħamırı yám kóp múşlênadı. onı
 bışırmâğı yám náfar kiráy úç tór náfar birtası çózú birtası táyláw birtası álú, bırdán tayláysız
 bırdán álasız yağdán. naPıs náPıs bôladı deyan cüdâ nâzi bôladı, aq unnán bôladı. awasāná
 yám etádílē namâzládâ etádílē áwá.. yak'ká páláw berádílē ilâşıdâ, kırdâ inTi yanıdâ ħâr
 155 nırsâsı bā, murabbâsı yám bā alwāysāwını yám bā am'ma nırsâsı bôladı deyan meyvâcâtı,
 alwāysāwını ħâr kım eti kelâdı, kulça mánâ kúlmâ ondâğınlēyan bôladı... alwāysāwını ħâlı
 mı yağrı mı şúndâ bīr kılídán çalınsâ, āsân çalınadı. bīr kılı yağ álasız. bīr yárim kılídáy şakâr
 álasız. bıryarım kılídáy ún álasız. yak'ká mı únı táyláysız. sârá yahşı mánâ şúndâ
 aylantırsız. kóp qoymáysız kızarmásın maşsâd aláwdı táyını sús etásız deyan kámğınáynâ
 160 yâ aláw yakşáyız ħâm kámrağ aláw bôladı. gāzyâ qoşáyız ħâm, sârá yahşı sına qawrıladı.
 onı álasız túşırsız deyan. kıpkızılkı bôlmáydı deyan sına eşi çıgadı. eşi çik'kannán sârá onı
 álasız deyan mársâ etásız savıtásız deyan. kólmınám çalınadı tâ ap'pâğ bôlınçın pağat appâğ
 böldı sârá şırâ táyláysız. kıyâminı şakardı awâl qaynatı qoyásız. murabbâdáy kılı ana onı
 táyláysız şúndâ yahşıVâlâ alwāysāwın bôladı....arsanı guştı aláydâ qaynatıláykán etú
 165 koryánım yağ koryán. awlúzdâ yám bağúzdâ yám et'tilē. bīr kättâ búğkání súydilē deyan álı
 guşını qaynatáykánlē. guş mı bışyannán sârá üstâĥannán cüdâ bôláykán. onı sârá şu yármanı
 bazardâ tartıraykánlē, álú kelđilē yármanı bızlênıkı ik'kı úç qaynâğıdı, şu bağdá qaynatám
 tırılıydâ, sârá şúndâ qaraydı, guştı şúndâ āşpâzlē ózi tıtáykán, yahşı ip ip etú tıtı óltıraykán
 deyan, onı sârá ammasını táyláykán yármányám táyláykán guştıyám táyláykán, yahşı
 170 bışıraykánlē. mánâ o arsa bôláykán. birtâ guş birtâ yármâ bôlú sârá qurmásınımi alaydá
 etásız... áwá buğdâydán bôladı mánâ tayâr bazârládâ yám şupıllē bārakán, am'ma etadı. awâl
 qádımı wahttâ yawúrçáğdán etıkánlē, sârá ondâ kóp etşâlē tirmānnán ħâm çığarádílē. tirmān
 ħâm bā. qurmásını sârá yak'ká kızil mayız mınám yağdán etáykánlē. şu mársanı şakar ħâm
 táyláykánlē deyan ustıyâ şırınVâlâ bôláykán. arsanı ózını ustıyâ ħâm şakâr tıyláysız qurmání
 175 táyládız şakâr sıpú sârá iyúvúrsız sârá şu yahşı mazalığVâlâ bôladı. yarmákú ózi şu yak'ká
 mársâ buğdâydán bôladı. onı içıyâ guş nırsâ táyláysız onı tıtmáysız deyan. onı mı tıtásız
 üstâĥannı bīr dāná kóymásız. ana ondâ bôladı kıyın iş emâs āsāngınáynâ o yám, kıyın emâs

şúndā guştı bışırásız birtá birtá títú mársá ętásız guştı... umāętı sışammi rózlē çarşammı rózlē ętávúz. bíbilēni hák'kıyá deú. bowı sışammi kitábı bā deýän....

- 180 birtá ętım kız bārakán onı ńásı ólyánıkán, ógáy ńásı azáv beřáykán, hár róz mí buğdaydı mí túkáykán deýän ózi bir ĩryá keřívúrsá şú hātınnı yńınyá kızdı yńınyá, awāl mí rastán bir . ináyı bā onı hár róz o kızdı kólıyá beři kóyırádı. sárá şúni alı keřgın sarāyá ęıęáru dáştlēyá baķıkı deýú. sárá bāķı keřyánnán sárá bú mí hár róz baraykán yıęláy kólıyá bir túdídá pahtanı beřáykán múnı yıęırıkı deúkán. ózını kızını yńınyá ńlı óltıráykán ógáy kızdı yúwárádı. sárá
- 185 bú ógáy kız biçárá barú hām ináydı hām pahtanı ĩęiri kełádı. ĩęirálmásá kórsá wúradı ńásı. sárá bir rózdán bir róz bú ináy káčádı deýän mí bir barú taędı táyıyá kirádı. kírú yúzdán barsá bir āppāę mársá múysaPíd bíbí óltıryánlē. as'salām aláykúm deú kirádı. o kız kirádı walıkım assālám agár salāmıñ bólmásá mán sanı bílmıymán nimä kılıydım deydılē. sárá ináydı pás ęıęáradı deýän. sárá o kızyá aytádılē. nımársá azābıñ bā mársá uķúbátıñ bā sán múndā yıęláv
- 190 kełdıñ bú ináydı yúzdán. sárá aytádı mání bir ógáy ńám bā mání kólımyá birtá pahtá beřadı şúni hām ĩęiri ke hām ináyni baķı deú aytadı. ńá şúni ĩęirú barmásám mání yáħşı vúradı. ináydı aęzídán bigınıñ arķasídán ńlúgın bíbí aytádılē. sárá oşándā kıladı bú hár bú pahtanı yıęiri keleşdı. ħalās kıládı maħsád ináydiyám alı keleşdı baķú, sárá bir rózdán bir róz ináydı mí o hātın aytadı bú nimä ondā kıláykán múnı inTı sóydırádı. sóydıryánnán sárá bú bíbınin
- 195 yńınyá kełalmáydı bú. bir bir róz kaçú keleşdı bíbicān deydı ináyni bahńásımınám sizni kóriydım deydı. bóyin deydı inTı kełalmıymán ńám ináydı sóydırdı. ońá alęiniñ ustāħānlárını bir ĩrá camláv kómgınıñ deđı. ńládı ustāħānlanı bir ĩrá camláv kómádı. sárá múnı yńınyá mí bir mársá bāy mí ħocáyın mí pāsā mí tóy kıládı. ńásılēni aytadı. bú kızdı óyyá kóyádı deýän aytadı sán múnı deydı, buğdāydı deydı tárıgdán cı'dā kılęiniñ deydı.
- 200 ikávini bir kóşı keřadı sárá yıęláv óltırádı bir mākýān táwıęi bā keleşdı deýän ikávini biryāķ'ķá cı'dā kılı beřadı ik'kıyāķ'ķa, sárá bú waħttı ģánımát tápádı deýän şúnnán çāpláv bíbisı bú sışammını yānlēriyá keřadı. salām beři kirádı bíbicān mán sizni kórmāķķá kełdım deydı. ah nımársá kúlpát başıña tüşti şúndā ńám tóyá keřtı mán sizdi bir kóray deú kełdım. agár sanıyám máyliñ bolsá tóyyá keřtiginıñ. mándá kālām yaę deydı. mán sańa cannattán bir
- 205 baęçá kālā alıbeřámán. kól uzátádılē deýän bir baęçá kālā ońá alıbeřádılē káwişlerimınán. bú kıyádı deýän oşá tóy ħānáyá bāradı. múnı kóradı deýän mársáyá ħawár beřádılē oşá kättákāńa máná şúndā pās'şāni kızi keleştı sárá móńá kaçá náfar Pişwāz ęıęádı, múnı ńlú bāradı óyyá deýän. sárá bú kızdı yńınyá ráng bá ráng işídá óltırádı. yāndáki nirsālēni oşá ógáy

210 ânásiyá berádí. kızımánám oña deýándáy ózı inđı mán baray ânám vúradı deydı deýän
 ildáydá çápı keládi. bırpāy káwışı tüşı kaládi. bú bır pāy kawıştı náfarlā täpádi deýän aytadı
 pāşşanı kızını káwışı tüşıptı deydı. şunı sız ketırú ādámıyá berádılē. áná bú ādám bú kawıştı
 ammanı kólıyá berádı agar şú kımyá lāyıg kılsa şunı álamán mán deú. bú mı keládi inám pás
 kálālānı bówı berú óydá óltıradı. bır waht ânási keládi nırsālānı álı, sárá káwıştı bır kór hātınnı
 kızı bā oşanı kawışı tüşıkalıptı deydılē. bú kór hātınnıkıyá keládılē kelsálē ózını kızını
 215 yasántırı kıyadı deýän bú kızdı tándıryá kıawaydı. áná bú tandıryá kıavav óltırı kıyadı bú
 ayāgıyá kıyyanı yuvádılāyám barāvár kelmáydı bú kızyá, áná bır wahtı mákıyān táwıg taq
 taq etú tandırdı ađzını vúrú_úradı. o ādāmlā táhtáylē bır gāp bā şú tándırdá kıaraydıle bır sāhib
 camāl kız óltırıptı.múni alı çıgádılā móña kıydırádılē deýän kórádılē şunı ayāgıyá barawár,
 bārú oşá náfaryá hawár berádılē. áná şú kız kór hātınnı kızını ayāgıyá. o kır kırkúndız tóy kılı
 220 áladı. tóy kılı áladı ályānnán sárá mı bunı mı bú kızdı bóyınám bıbışışámmı aytúdıle máni
 yadıñán çıgármá, hamışá agar bırán ıryá túşşāñ hām çıgálmáykán cáyıñ bossá óynı tór
 búrcısyá ún kıygın deýän hār sışámmı máni yādlagınıñ. bır tórtá kúlça et bır āş etkıniñ deú,
 áná bú kız mı yādıyá tüşú kıtadı. şunı deydı bār cáyyá túşyānım mínán şúndā kılay ırım mı
 máydāñá ketyän ırı kelıncın áná bú umāç bır kazān umāç bışıradı deýän. níçıtá çappātı bışırı
 225 óltıradı. şú ırı keşyānnán aytadı san deydı mán dāvlatımyá şıkast bırásán hanız hām ğarıblıdán
 kıalmadıñ şa ğarıbsán deú bú kızdı sókádı deýän kıazānnı āşını túkadı. onı tük'kānnán sárá bú
 çıgı kıtadı. bır wahtı tamāmmı ıryá awāzá bóladı. paş'sā bāçálēni úçtásı etıptı deú. múni mı
 bú yám úçtá zāmmıçanı şa ekınyá pālızıyá keťadı. bú kızdı káwnını sındırdım tātá şunı
 káwnını álay deú.pālız wahtıykán zāmmıçá álı kelıvúradı ğorcınyá, áná bú talāşı etádılē hōdā
 230 kıdrátımınám bú zāmmıçálá úçtá kállá bólı kóríladı olēyá. áná múni álı keládi álı mak'kám
 oña aytadı máñá bır icāzá berıle deydı. bır awlıyā bāráy deydı bır soráw keláy kıazānnı āşı
 mársáykán, mán şúndā iş etı kelđım. hā bırtásı cavāb berádı keládi kızdı yānıyá kızdán
 soráydı bú kazānnı āşı mársáydı. sárá bú kız kı'sá kıladı. bıbışışámmı máñá aytúdıle hār
 wahtám máni yadıñán çıgármá hamışá mán yadıñdá bóláy deú, áná oşanı óçın mán bú āştı
 235 etúdı. sárá aytadı tāmámı davlätım şú bıbışışámmını yólıyá sár etgınıñ amayá bıgınıñ. mán
 şú balādán ğalās bóláy máni ğorcınımnı içıdán úçtá kállá çıgdı. zāmmıçá álı kelatúdı. mán
 baradı ğorcınıñ āçı kórsálā úçtá zāmmı bólı óltırıptı pāş'sā bāçálē täpıledı. am'ma cáyyá
 awāzá bóladı paş'sā baçálā täpıldı deú múni sárá kıyúrādılē bú nımā sırákán deú oşānnán bú
 bıbışışámmı māmáyá márdım ihlās etadı. áná múndā bólyán. kıtábı bā deýän. kalámı bıtılyán,

- 240 bir waḥttá mollā áwaz āḥín oşá waḥttí āḥínláridán şapíllē bítíyánákán ƙadímí zamāndá. áná múnđá bólú sárá ƙelēdí deýän múrād maḥsádiyá eťadí. hamíşá deýdí bíbísíşammíní yádíñdán ƙígármá awāl sókádí deýän. áná ondā bólādí. bíz'zá yám máná şú iznáyíz hām kóp mársá iḥlāsmánlē tání hamíşá yādláryízdán ƙígármáylē hār bíbísíşammídá eťílē. ádámní bír iş kariyá yáḥşí múnđāğ deşú şúndağínlē deýdílē. muşkílkişāt ókıydím hār ƙarşámmí kún
- 245 múşkílkişáttíkí ókıymán deýän, sárá hār kím ƙetírí beřsayám ókıymán.óзим hām ókımán irtañ namázdán sárá... ƙádím waḥttá ğólím yúvítikánlē. ƙeĉá ğólím yúwítú, márdím kálā kílú samsá bíşírú, şúndağlē eťú, rañ bá rañ nirsá eťídílē. inTí máná şú ík'kí ildán beří máná şú işlēní eťmáydílē...áwá ƙetíydí şāmárdāncāná bārílídí. şú hār ƙarşámmí rózi ammá baĉa káttá bārídí. ƙír kúnýaĉá áwá hār haftá ĉarşammí, cumá rózi eřkáylē bārídí, ƙarşámmí rózi ḥātínlē
- 250 bārídí. ziyārátyá bārídí... mán bílmásám bāywālcāñá şāymárdāncāñá bārídí... sím sím yāğdí, bír raĉám sím sím máydá yāğadí sím sím. bír ráĉám sárá teřrāğ óní teř yāğdí. onnán sárá ğāyísí şúndá calá bírdán ƙelēdí óní sárá calá deýúz deýän... káttá káttá táylása, máydá yāğyání oşání sím sím ƙār yāğáttí deýílēdí. sárá káttāřáğíní pağá pağá táyládí deýúz...sárá bír raĉámí tāş yāğdí deýdílē múnĉí múnĉá lok'ká lok'ká yāğadí... ƙolím diwānání şamālí túrdí deýú
- 255 aytávúz. ay şúndá zór şamāl bossá ƙólím diwānání şamālí deýúz...ƙovlédán tóryán şamāl ƙār ƙetírár, áná kúnĉígárdán tórsá yağış bólmáydí. ƙowlēyá ótsá şamāl bos'sá ƙār yağadí yámbír yāğadí...eş túzálēdí, samsá wáraĉí túzálēdí, póĉáy túzálēdí. sárá inám mársá kúlĉá túzálēdí. nān túzálēdí, kúlmá túzáttírávúz. am'ma nirsá túzátávúz şú únnán hār nirsá eťámán deşáyíz, ğacír tuzálēdí, díşwārá iĉíláykán díşwārá āş ƙavíríláykán óndāğlē túzálēdí... súttán ƙáttíğ hám
- 260 túzátámán. awāl mí súttí esítí ƙáymağ eťámán. ƙáymağdí álú ƙatíğ eťámán. ƙatíğdán sáráyám ĉaláw ondāğlē eťílēdí. Píríní eťámán. şírĉāy eťávúz. hār nirsá eťá_úz súttán... şírĉāydí ĉāy táyláw ƙáynátsáyízlē şírĉāy bólādí... şírbírinc túzátávúz sárá inám máná bú ğacírýá ƙoşíllādí. kúlmáyá sút ƙoşíllēdí. ama nirsāyá pátírýá ƙoşsáyíz bólādí. ammá nirsāyá bólādí... aĉítílāykána ḥámírmāyá táyláyúz, onnán sárá mí máná sút yağ búlēní táyláw, ĉítí sút táyláw
- 265 muşláv ƙóyásíz. zawālá ƙílú áná aĉyánnán sárá bíşírásíz. o yāğlíğ pátír búlēdí. birtásí āş ḥámírpátír mí şúndá onní mí āş ḥámír tútásíz sárá yāyí_úrasíz deýän. bíryaĉtán yāğláysíz deýän, sárá máná múnđá gírdá gírdáyám ĉarkúncáyám bā oñá sárá láĉírá pátír deýílēdí. birtásí láĉírá birtásí gírdá pátír, ƙáttíğ pátír deýdílē āş ḥámírdán. nānní inTí birtásí aĉítílyán pátír birtásí āşḥámír pátír...
- 270 savzívān ayt deşáyíz bír íkítá yādímdá bā.

- āynádán āltín taraġím bā mání
 kābīlcānda bīr sorāġím bā mání
 kābīlcānda bīr sorāġím ókáyname
 bīr kórāyá intízārím bā mání
 275 savzīvān sattārā saġíndím sání
 ókácān bīsyārā sāġíndím sání
 mán sāġíndím sán mání sāġínmádíñ
 mán sání ħummārā sāġíndím sání
 kúçádán ótí_ursám bóyíñ kóráy
 280 kākílíñā tārmatār eḡáy óráy
 óz āġám bossāñ aytyáníñ ālú beḡáy
 bígānā bossāñ adātíñā eḡáy
 kókgínā kaptār eḡím awlēdílē
 ātā ānám óyídán ḡavlādílā
 285 ātām ānám óyídā bīr ġúl eḡím
 tañádán beḡtāḡ eḡú oynārídím
 tañádán beḡtāḡímní yāḡírdílā
 ādam kórmáz cāylāyā āḡírdílā
 taḡtā kóprí ustí ġom ġom eḡádí
 290 ḡíġí kārāñ ḡírbír kārāñ ḡírbír karvān ótádí
 ḡírbír kārwān bīrísí óz ókám

ḡattıǵ ǵóyú ǵazál kóyí ótádı

arawání izimánay nāy nāy

295 kättä bāynı ǵızımánáy nāy nāy...

ǵazāñá yandáşsán ǵarası yúǵádı yamāñá yandáşsán balāsı deydılē

yaǵşını yandá óltırsañ yaǵşı bólásán kazān karanı yanıda óltársán ǵará bólsán deǵú, şúndaǵlē

deǵú şapıllálē aytı_úridılē bówımlē bızlēyá.... ǵáyyá ǵópı ǵelsá mimān ǵelādı deǵúız. máná

balanttán órmácáy tóşşáyám dáráw átádāşız ǵelādı deǵım ħāláyız aytātúdı. birtá āǵ órmácáy

300 túştı mán aytım átádāşız ǵelēdı máná nıǵın ǵelēdı. ǵádımılēni ǵapı deǵyān şúlē.

Derleme yeri: Andhoy/Kuzaymakhana

Kaynak kişi: Hacı Muhammad Akbar (71 yaşında, Altıncı sınıf, Esnaf)

Metin kodu: Kb02

Konu: Günlük işler, Mücâhidin zamanından hâtıra, Hac ve askerlik hâtıraları, Fıkra, Andhoy'ya ilk yerleşenler ve tarihi yerleri, Baba Veli'nin ilk kez Andoy'ya gelme hikâyeleri, Afganistan'da yapılan savaşlarla ilgili genel bilgi ve hâtıralar, Sultan İbrâhım'ın hikâyesi.

átim hâcí mámád akbár waládí hâcí mámád ázím... mán yetmiş bir yaşım dá ilim paláñ.. máktáPtí paqát yetti yaşım dá átám máktávýá ilti kıoydílē. yetti yaşídáydí.úÇ náfar qamáriddín atā mamád bízlení átávúz ilti kıoydílē idāráyá. yetti yaşúzdáydí báráwár. sárá şunnán tā báráwár sínipí şaşýáçá okídimmán. sínpi şaşýáçá paqát çārim numrá bólí barúdim. paqat 5 çārim numrá, şundā lāyíq edím. ondán şundağın bóldí deýān kalānsāl bólú şundā bāçálāyá kışılı sárá sínpi şaştan çıgdimmán. ....kuzaymağhāná inTi bilmáysáy şundāķá awāl bullání saqkızhāná deydílē, áwá şúrlédán tórpāg ālídílē çukır ídí şundā arawālē kulāllē tórpāg alılıydí burlē. bízle arawşālayá otídí şapillē, ákávúzdí āşnālári bāridí. búrdán şundā kättā tañlēbāridí sóñ arawālē tórpāg ālídí búrdán. awāl saq'kızhāná bóldí. torpāgí saq'kız ákán 10 kulāllí tándír kılaykánlē kulāllí máná kāsá deú táwāg deú şurní tórpāgí bóláykán qádímí şapillē, sárá bíz'zá keldí. şuryá paqat sáná háftāddá kóçí keldí. qas'sāvğhānádán, sárá şuryá kóçí keldí.átini kuzaymāğ kıoydílē áwál bóssá súrğílání miçití deydílē búriní.beş_áltí_ıl bóldí.... áwál bos'sá máná şu óz óndağları barákán şurdán otılıydí. qançarVāgdí yóli barídí qáTímdá, máná koyná deydí móndağın qáTímí ádāmlē bardí. şúrdá pármān ācíní átálári 15 bāridí şulé, hu niçá ināğáydí şúrdáydí qáTímdán sárá olá bízle bir pilládá şárdá kıoy póyá keşsáy málá keşsá bir asad ācílēni awíllári barídí şúrdá birdá, búllē am'masí máydāniydí... yā nārki asad ācílē bāylē áná şalā barídí, bízle şapillālā búryá keşú, kıoy póyyá otídí. birtá yāğídí am'ma cāyí máydānlíydí. şúrlédá híÇ kím yāğídí awlí yāğídí, sárá şunnán sárá o keldí bú keşú şundā bólú awāl súrğílē bāridí oşárdá átá bówásíní awlíları bārákán kóyná bir miçit bāridí 20 oşání kışkınáyná gúmmáz bir miçit máytáV bóldí. máná búlení máytáVí bóldí. ikítáğínáyná úy gommázçá bāridí. surğílē hām bāyyákán şundağın keşú átini aylantírdílē kuzaymağhāná kıldílē şundağın kılı, sárá kuzaymağhānáya aylandı. bízle mucāhídlēni wahtdá arawşādáydí. bāğúz bāridí bízlení ordá áwá sárá mucāhídlē şundāğ ondağın bólú, áwál bízle qassāvğhānádá

tóǵılıyan, áwá sára bızlē kāwıldáydı. sára kāwıldán keǵú baǵnı áldı. baǵnı sána pıncā pıncdá
25 kóçú sára, kóçú ętti arawá kóç mınám óndaǵına arawşahya kóçú baǵ'ká kóçú bardı. sára
oşardı bólúvúrdı baǵdá bóldı bızlē sána pıncā pıncdá bızlē baǵ'ká bardı. sára oşandı baǵnı
álu átavúz hodārahmátı barıdılē kāvıldá kásalıdılē, bızlē oşandı uçlak oñmıñ álu ǵavisıncúl
ācidán baǵ'ká kóçú bardı oşandı ... aslı ǵassávħānádá cāyúz şardı. áwá tazkırá yám şa
ǵassávħānádán álıdı şapıllē. hánız hām tazkırávúz ǵas'sávħānádá bıtılyan.... mucāhıdın kóp
30 azār beırdı. mucāhıdınlē deşayız ammavúz tór ināǵaydı bızlē şúndā kiçálē keǵıdı. kiçálē ik'kı
gurúp uÇ gurúp ihvānışayátún çıǵdı. awāl mınám, inTı ihvānışayátún şúndā bır móllā deǵılē
deyān, móllā bólú ihvānışayátún çıǵımmış ihvānışayátún çıǵımmış deǵılē deyān sára şúndā
ǵılı mıçıtyá keǵıydı olē. ón náfar bır camıyáttán ón náfar hār ǵaysı keǵıdılē ǵomāndān bólú,
keǵıdı. bızlē şa arawşayá barı şa mıçıtyá keǵıydı. am'ma ǵam çıǵıydı şúndā ǵorkıdılē túpańdán
35 am'ma çıǵalmıydı. álıbarıdı mıçıtyá şú bıtıñ bıtıñ bızlēni hodānı yólyá çıǵ'kán bızlēni
musılmān mucāhıdın deş şúndā bıtıydı deyān. áwál sárakú aşar bóldılē átıni aşar ǵoydılē,
búlē hār ǵaysı mıçıttá bıtıysá ǵançá bıtıydı bıtıñ bıtıñ opıllá ǵavmlē bıçarā ámmá ǵorǵaǵ
bāylē, hār ǵaysıyá ó'tı'z mıñrıpyá opıllálē kóp púl, sána pıncāhaştı gāplērı şú. pıncāhaştın
sára súlnıaşastá bóldı inǵılāb bóldı sára çıǵdı şúlē. sára şúndā mıçıtyá keǵıdı bıtıñ bıtıñ ǵançá
40 bıtıylē ó'tı'z mıñ bıtıñ múnı deydılē. bır mıçıttı ó'tı'z mıñ cabáyá ó'tızmıñ inám bırtasıyá
ırgırmámıñ óttızmıñ tór cabá bólı keǵıdılē. kıtıydı sára sórá burādár múnı āstāstá āstāstá
ǵamlādán camláv ómārvāy barıdı şa kúçanı yaşılıǵı osmān ákām yaşılıǵıydı ole, márdımnı
camlıydı búlē púl camláv olāyá sára beırdı. búlēni náfarı keǵıydı deyān sára átlıǵ bırdán onbeş
kúndán keǵıydı deyān aravşahya, búlē sára burādár deşāñ púldı camláv álıkeǵıydı şúndā
45 ǵılı... am'ması áwá ihvānışayátún deşú çıǵdı tanı bılmáy mardım nımársaykán nımársaykán
deşú sára şúndā ādámaykán. áwál bılmáydılē tánı bır kúçálēyá keǵıanı yaǵıydı. sára
mársaykán mársaykán deşalē sára şú ādámakán. sára sára kópaldı. kópálúvúrdı kópálúvúrdı,
sána şastıdá kópaldı. sára ay şúndā kúçálē tóldı. sára şúndā kúçálēyáçá tólú keǵú yayráyvúrdı
ama ǵışlāǵlāyá yáyradı sára búlē. awállá bos'sá mı búlēni cāyıyı bos'sá şúndā cumabāzārdáy
50 şúndā caylédá bóláykán búlā. awāl şúndā máymána tarftaydı awāl budıbāşı sára sára bossá
yayradı deyān şayħā keǵú anħoydán ir áldı. hār ǵaysı kómıtá túzátılē, awāl igırmá náfar ottı'z
náfar sára kópálú keǵtı. ętti kómıtá náfar barıdı ęttıtá. ętti rabārdán hām şú anħoydá hām náfar
barıdı. şú ęttıtáda hām. şuryá keǵú camıyát, harakat, māzımıllı hoş hızbı islāmı, áná şú hār
ǵaysıdán ętti átı barıdı. hār ǵaysı hār mıçıttı áldılē, mıçıtyá keǵú şúndā hār ǵışlāǵdán şúndā

55 púl camláv camláv márdím kóp bátāñ bóldí. sârá burādár kelú kışlāğdá nān iykán bóldí. hār awıldán şú darazāñ kättā bossā kelıydılē bülē. hār háftadá bir kelıydı. bız'zanı kışlāğızya on náfarmı onbeş náfarmı bir dilgáy bólıydı igirmá náfár mı bir dilgáynı kómandānı bólıdı. dilgáy deü máná şú bir gurúp, igirmá náfár bir gurup kómandānnı barıdı. igirmá máná akwárkas'sáw şú kiçá kelēdı sánikiyá igirmá náfár, hıy búlá sârá máná şúndā bossā ācı

60 hāláyız barıdı biçārâ yak'káydı. ravınıydı bız'zá tór inagáydı oşándâ ikıtásı qarıomár biçārâ kaçı kettti. şulānı kólıdán kaçı kettti, tanı bülē aylanı kelúvúrdı. bız'zá darazávúz kättáydı. ātı°z ketýanıydı bāy bülē kassávlē bāy deü. kóp kelıydı búlá bossā. máná inTı mán yak'ká ózimidim. awlādım oğlım hām yağıdı. şú ācı yañáyız şú igirmá náfaryá şú hām ontá onbeş

65 ātı yám barıdı olādâ. olāyá hām samān beřásız hām arpa yám beřásız. arpá hār kaysıyá bir sır arpá beřásız mı. yárim sırá arpá mı kiçálē, şúndâ azawıydı şúndâ azáwdâ kalú kalú āhır kaçú kettti bız'zá yám. pıncâ şastısıdâ bız'zá yám kaçı kettti. inTı azav beřdı kóp púl ālıydı. şúndāğlē kılú kılú, sârá ánâ şúndâ kāwılyá kettti.... askárlı áwa mán awāl dawrá askárlını pıncāsıdâ paķat pıncāsıdâ ātım çığdı. igirmá ik'kı yaşımdáydım askarlıyá kettti şúrdán... bir ik'kı askárlı kıldı sârá gáyri mārıf bóldım deyanmán. sârá taşkilātyá kelđım. askarlı eýyanıdâ ik'kı ay úÇ

70 ay talım kıldım oşárdâ. bir kómandān āšnāvúzıdı gulām nawıhān deyđılē máymánádánıdı. şú ināğádáydı. daráw mánı yānyá āldı. burādár deşāñ askarlıyımıdı. mánı aytı búrdán çığ inTı, biçārâ taşkilātyá beřdı. bírdáy náfári hızmát bólú dukānúzyá kelđım. dúkānyá tarhıs dúkándâ āldım.... askarlıdâ deşáyız rişhórdáydı. ordâ ánâ şú kiçáy kúndız dırışı çāğmıydı. askarlıyá bardı. baryándáy birādár deşáyız canpárlē dırışılē kóynâ, irtılyán botlē am'ması yamağlıg

75 şúndâ sawıg birādár deşáyız, ik'kı róz úÇ rózdâ bir bot çıgımydı orda. wazıfâ vúrış hām yağıdı vúrış bólmásâ yám şú āmādábāş bólú tahtıykán askárlē şúndâ bólú. ánâ şúndâ kılú kóp savıg idı. şúndağın kılú hātırayı hoşuz yağşı askárlı kılú şúndâ ik'kı ıldâ askárlı kılú sârá şúndâ tarķıs āldım ik'kı ıldámán. pıncāpáncdâ tarķıs āldı...ikíncıdâ búrdâ kās'sávlı kılıydı búrdâ kāwıldán kóçı kelđı. kāvıldâ bossâ bólmadı işlerúz bız'zanı, ordâ bız'zanı dúkānlē

80 kāvıldâ bağınkórıdáydı ..... sârá bossâ hafızıllâ amın bos'sâ bülēni mārkit am'ma kassávlēni mārkitâ bariylē am'ma awāl bossâ hār cāydâ kassávlı kılıydı... aaa hafızıllâ amınnı wahtı kāvıldáydı bız'zá áwâ niçâ waht şardâ bóldı. inám şastıhaşt pıncāhaştta inám kettti şaryá bız'zá pıncāhaştta kármáldı wahtıyá sârá bız'zá kāvıldáydı. hafızıllâ amın paşalıkiyán kāvıldáydı. bız'zá sârá ordán sârá mārkitlayá bardı. kās'sávlıvúz bólmadı. a sârá kármál āldı

85 ondâ kármál paķat şaşı caddı kāvıldáydı. mánâ ācı ikáw, baķķa bú calıl ákám qarı ákám

ammalári kóçı qayttı. bİR kättä awıldá ózúz idı bız'zá ikáwız. olē kóçı yám bārdı. sārā şundā hafızillā amín sārā şundā bīrādār zālīm şundā kiçālē tūrú náfarlēni tirıydı. am'ma azāraydı.

90 alı ketıydı. sārā o aytıdı kiçá ilān kılıydı tılvızıñá kiçá amma barķ kiçá kórınmāsın pardá tıtılē óylarızyá deydı. gurúplē óynı içıdá kórınsın şú daşķar ķórınmāsın. awlını yúzıyá gurúp

bólmāsın deydı. kiçá keļáykán náfar alı ketáykán náfarlēni azāralēni tirú alı ketıykán...şú

azārání alı ketıydı,öldırıydı. áná şundā kılıú o yağ bú yağ bólú şundağın kılıú alı ketúkán

deyan. şundāğın kılıú máná bİR púlírúmmı tılvızında cumá aḡşám púlírúm ķóyadı. işşámma

púlírúm deú bİR gāp bā. sārā ķádım hapızillā amını kılyán şıkáncálarını azáv iltú bīrādār

95 deşáyız. ikkıyúz náfar úÇ yúz tirú bandıḡhāná alı ketáykán. birtá dasta camı kılı öldıráykán.

sārā şú hār ķaysı bİR on náfar óyda bossá saāt sání átı sārā bİrbırıyá vıdālāşú sārā ḡodāyarıñ

kılıú yığlaşú bİrbırıyá bıláykán. átı çıgsá kiçá kılıú alı kıtsá idāmyá alı ketáykán deyan. bulānı

şú on náfar yığlaşú ḡodāyarıñ ķólıyá añıştár yā bİrān máná mündā saç taralıykán tarāğ mı bİR

āyná mı şunı ağar bİR waḡttá sızlē ḡalās bossáyızlē. şú mánı oğllarım ağar ḡātın baçam ķalyán

bossá şuná beřilē deú yādgārı kóyú ketáykán biçārá şú ózilēřini bİR ḡat máná palanı şú kiçá

100 kitti. o askárlākı aytáykán yurı sání átı çıgdı ruḡsát bóldıñ deykán deyan. şú sārā kiçádán tirú

alı ketáykán deyan şú am'masını tişıydán ķaráv óltırıydı. şundā aytadı púlírúmdá bız'zá

tişıydán ķaráv óltırıdı. tā motáryá ķara motáryá ķara ḡaltanı yám gardānıyá táylaw deydı

şundā ózını mótarları bā deydı. şú oşá kiçá ķiyámátı deydı bandıḡhānání içıdá. púlıçarḡını içı

deydı şú amma on_mıñ igırmá ama yığlaşıydı. ikkıyúz náfar úÇúz náfardı hār kiçá alıketıydı

105 deydı. sārā tórpāgdı táyıyá ķóyú şundā bİrdán zarbá kılaykán. áwá tórpāğnı tilárnı súrákán

çúķır kılıú bİrdán çukırdı lavıdá bİR tirú zarbá kılaykánlē, sārā bülē bİrdán taraktór oşaryá

çúķıryá súráykán. şundā deú işşıttı deydı. ķaysını náfar óttımış oşaryá bİrān waḡt kiçá ik'kı

róz ótıptı yám ġıñ ġıñ seşı çığáykán murdálē máná búrlēdán tiyan ólmáy ķalyánlē şundā

kılaykán deyan, bİrdán ólmáy ķalyán şa biçārání tórpāgdı tayıdán ġıñ ġıñ seş çığáykán. şú

110 baçalēni awāl ómárvāy deú ómárvāyız barıdı. kuçı tór beştá tóğsá kuçılēni, şundā amması

ikıtá alı kalıydı başķası tórpāğá ķómıydı... parçámı rus bólāmı ḡalkı parçámıydı. ḡanáḡarav

ikávı yám aması şülē şú tarap. inķılāb bóldı tılvızın vúrıldı. ḡoş tılvızınnán sārā bız'zání

pansadıçıl tayıpúz barıdı. ḡahārān burādārān şundā kılı gāpırıvúrdı. tılvızın viÇtı. tılvızını

vúrdı rusla keļú, top mınám vúrdılē tılvızın ḡarav bóldı. sārā bossá rādyanı áldı. rādyádán

115 gāpırdı. ḡahārān burādārān deú. şú afızillā mınám şú acı yañáyız şaşı caddaydı kāvıldá.

pincāḡaşt şaşı caddıydı. tarak'kını bossá hapızillā amın óldırdı. áwál tarak'kı ḡalkı bóldı.

halkí deü raisí inķilāb tarāk'kí bóldí. ondāgí ķildilē tarāk'kíní ķóydilē. rays camur bóldí
 onnán sárá bossá tarak'kíní afizillā amín óldírdí. hās náfarídí ózíní vafādār şagirtí deydilē oní,
 şāgirdí vafādār deydilē tarak'kíní, bülē ķaysí bîr calsádá şundā ķilādí deşān. tarak'kíní náfarí
 120 átádí. tarakkíní askarí bossá hafizillānî vúradí. hapizillā oñiyá tālîm deü hapizillā hās náfarí
 túpándí berádí talîm ólādí hapizillā tîrî ķaladí. hapizillā bossá tarak'kíní óldíradí. bú múnî
 óldíradí şundā kîlú zaddihórd bólādí. şa argdí içídá calsádá, hapizillā óldíray deü tarak'kíní
 náfarí vúradí. áná sárá ilān ķilādí hapizillā amín paşā bóldí deşú. kóp zālîmídî onídáy zālîm
 pāşā dunyādá ótyān.... sárá kārmał áldí. kārmał pîncāhaştá áldí tā şastî_ķāryāçá kārmał bóldí.
 125 kāvîldáydí. şastîķārdá burādār deşāñ kārmałdān sárá inķilāb bóldí mí bîr raķām bólú nácîm
 bos'sá rayísî hādiydí opîllā. şastîķārdá gúş berídí raysîhadídî nácîb bossá dāktār nacíp. bîr
 raķam bóldilē sárá kārmałdí hālāmādilē ondāgîn bóldímî oşá tanáyî kódtā, kódtādān sárá bú
 nacîmyá berdilē. ondağînnî... kārmał ķaçtı şurāvîyá ózínî panā ķildí deşān... şurāwînî ālî
 ķelyān vîristî ālî ķelú sárá şundā bólú ķalúvúrdí. nacîmnî waħttā hām ķalúvúrdí. nacîm sárá
 130 áná paşā bólú, nácîmnān amma márdîmnî ħatîrayî ħoşî bā kóp yaħşî bóldí. nacîmnî waħttā
 amma nîrsā arzānķilî bóldí. ún deü nîrsā deü márdîmyá rayāgān am'ma nîrsā berúvúrdí, kóp
 nîrsālā arzān ķilú pîrāgān bóldí sárá. bîr piyālālā ik'kî rîpyá bóldí. kättā piyālālā áná şundā
 piyālā ay piyālālē bā áná şundāgîn vîrisî piyālālā bā ik'kî rîpyáydí şapîllalā. vîristî híÇ kîm
 hām yaħşî kórmádí. afgānistān márdîm vîris kóp bināmîslî ķildí. anĥóylēdān hām, şundā
 135 eşittîkú vîrislē ķar'ri kámpîrlāyá tacāvîz ķilwākānlē, ah şundā yetmiş yāşār yāşlē çîgú ķaçí
 ķetāykān. kámpîrlē ķalîptî óylēdá deşān. ētmîş yāşār kámpîrlē sîsān yāşār kámpîrlē şúnā hām
 tacāvîz ķilyānākān. ķatîlîām ķilyān. vîris niçi îl anĥóydá bóldí. şundā vîristî cāyî mánā bú
 daryānî lāvídá paşîmşóy deydí. sarāy deydí o sarāydá bóldí kättākān, paşîmşúy deydilē óndā
 bossá tîrî yúvilídî opîllā mánā mündā landān ķetiydí. tirilē ķarakúlîkî barídî. ondā yuwîliydí
 140 bîrlak ik'kîlāk tîrî órdá yúvilíydí. kättā sarāyídí. mánā şúpîllē dāryā lavídá. şupîllē şúvirgānlî
 bāy áldí. deşān ondāgîn ķildí. bîzlē bārídî baçáydí. áná şundāg atāvúzdí kättā atî barídî
 paşîmsarāy içídá baķiydí. átāmnî āşnāsiydí o ustāyídî. tîrî yumāglēnî kättākāniydí. ik'kîyúz
 úÇúz náfar tîrî yúwidilē. taķîrlānî şundā pāk ķilú búrdān sárá bağlaydilē landān ķetiydí tirilē.
 oní atînî paşîmşúy deydilē. tîrî yuwîlāykān cāy daşķarîsídá şundā ótiydí. súrî súrî kóylānî
 145 kîrú bîr baştān dawā vúrilyān súyídí. súrî ķóylē yúvú şundā baĥtān pakízā bólî çîgî_úrídí.
 kóprînî oñídá cāyî barídî şundā súrî ķóylānî camlāydilē, áná şundāgînā yóldān otú hawîzyá
 tüşiydí deşān. hāwîzyá tüşú ķóylē súrî bîr baştān tüşú yúvilú çîgîvúridí kóylā...virislē

ána şardá cāy áldí... óltírdí búlē sárá mucāhídínlē mínám deydílē. kiçálē mucāhídínlē
 kełáykán. Һo aslan ҡówásíni bodíbāşí şardá bóldí deyən. olāni cāyí oşardı bóldí aslan.
 150 Һundí kandáy yā pırķá bossá şurí bóldí. sárá hāt cāyá búlē vúrış bos'sá harakát ҡılı
 ondağın ҡılısá áltí bóláyá búlē keťiydí. tópi barídí tañi barídí deyən. búlē óndā anҺóyní
 askárları yám sárá keťiydí. amályāt ҡılıydílē barú amma cāylāni mucāhídlāni amalyāt
 ҡılıydílē ҡişlāğlāni. awāl vırislē kirídí tañi mínám tañ kirú_úrdí sárá askárlē bos'sá
 mucāhídínlē ҡaçiydí búlē....kóp ziddí. mucāhídín vırístí átiyá çíğdí. şundā mucāhídín
 155 bólú awāl Һalkíleni átiyá çigyán búlē. Һalkílē kápír bóldí bóllā ziddí Һalkí bóldí deyən
 Һalkí ziddiyá çíğdí Һalkílā şundā yamān işlē ótú_úrdí. Һalkílā búlá mucāhídínlá çíğdí
 deşáyız. búlāni ziddiyá çíğdí. sárá vırís kełdí vırískí biҺı dúşmán bóldí búlēminám.
 sárá deydílē şú kättākánlarí cabbāramírlē kełáykán deyən vırislāminám gápírışı
 keťáykán. pórtiķól ҡiláykán bərbírúzyá gáp atmáyvúz nirsä ҡilmáyúz vúrışmáyúz
 160 deykán deyən. óz náfáriñ sáni búlē táslím bólú, ҡişlāğdá bólú biz'zāni iyú yúrúptí...
 rasílpālwānlē bossá tagáv bólidí. tagáv olā dóstímlā, dóstím çíğdí máná bú vırís
 mínám bóldí. vırís dóstím máná şú ҡançá waҺttán beři máná şú amírcān deşú birtá
 barídí. Һalkíydí oyám. biz'zāni anҺóydán çíğdí. biz'zāni kúçádán çíğdí oşárdán. máná
 şú búlē am'masí barawár çíğdí. sárá amírcān bos'sá búrdán bír kándáy ҡildí. dóstím
 165 búrdán kándáy ҡildí. amírcān anҺóydán ҡildí. búlē sárá kandáyda amírcān náfār yíğdí
 amírcānni náfári yamān bóldí. ҡóp tükmánlāyá azāb beřdí. şú amalyātyá çígi barsá
 ҡişlāğlāyá olāni márdímní ҡizíni náfáriníyám ҡóymáđí. amírcānni náfárları bír nirsä
 kándáy deydílē yamān áti barídí. amírcānni kandáyí deydílē. şú búlē kóp azav beřídí
 tükmánlāyá...beşuz náfárdí kandáy deydílē. Һund bossá tór kándáy bír Һund bóláđí.
 170 úç miñ náfār bír Һund bóláđí. tórmíñ náfār firķá bóláđí. sárá oñikkí náfār oníkkí miñ askár
 sayímánsábímínám bír firķá deydílā átíni firķáyí rişşór firķáyí calālabād yāzdá, firķáyí haft
 rişşor deydílē.... ҡizíl askár çíğdí bíllāni bağlāw, yamānliydán kórídá. amma oní şağāl
 deyəndáy am'má yamān kórdílā búlā máná bílini bağlídí kizíl iştān kiyídílē. ҡizíl iştān
 kiyídílē sárá bíllēni vúrrāw, bíllēni bossá başını ҡizíl ҡilú, şāҺalēni, diķān bóldí bízzá deşú,
 175 rayís deķān bóldí. şundāğlē ҡilú, máná şundā ҡilú sárá bíllēni ondāğın ҡilú oşāni ҡizíl askár
 deydílē. am'ma oşāñá óttí ҡizíl askáryá ҡizíl askar bóldí kóp şundā yamān ádāmlā ҡizíl askár

bóldílē. átá bizār áná bizārlā, sārā oşáñá amírcāná óttí.amírcān bossá áná şúndā kílú, amírcān
 ózı yaşşı bólı barútúdí askárlerı átını bad kıldı. sārā bızzá bağdıydı arawşadā şastısıdā
 şúrdıydı. şastısıdā inám kıldı kāvıldán bāğķá sārā amírcān kättā ādámıydı tór_üz náfār.
 180 amírcān kāvıldá şúndā kaçı yúriyán ādámıydı. akási inağası bā tıllē deydılē. onı bos'sá şú
 afızıllā amín kārmál bülē am'ması bossá bır okıyánákán. rafığtıllā deydılē átını amírcānnı
 okási rafığtıllā deydılē, şú ēttı şek'kız on náfār bır gúrū, inķılāb kıldılē şúlē am'ması, dāwúd
 nımásiyá inķılāb bóldı deşyān, sārā bır hāybār, akbārı hāybār deşkánlē onı óldırdı. dāwıd
 kättākán bülēnı. hāvār tāptı bülēnı calśası barıdı deşyān. ózlárını kiçá keşú cāyı barıdı maşşús
 185 gāplāykán múnı bos'sá óldırdı dāwıd. áná sārā bülē bırdán pıncāvđá inķılāb kıldılē mardım.
 pıncādúdá dāwıd áldı. pıncāhaftta sārā márdı vúrrā çığıydılē, pıncāhaftta bırdán çığdılē deşyān
 şú ondāğın kıldılē am'ma bóssá hāķķá fırkālānı yám kóryánıkánlē. askár şú wazır dífālēnı
 kórúkánlē tanáy deydılē şānawāz tánáy bülē wazırı deşfāydı bülē. am'masını kórú bırdán
 inķılāb kıldılē, dāwıdtı ortáyá áldılē. argá kirú bārdılē. argtı açú dāwıd oşándá yám kánçá
 190 zadıhórd kılıyán dāwıd hātın bāçásını yúvárúkán bır ózı kálúkán. sārā yak'ká yám ózı kánçá
 muķamát eşyān. aşşámyaçá mı bır'róz mı vırışyán şúnçá nırsāmınám āhır bır mármısı
 kalyándá ózını ózı óldıryān... şúlēnı kólıyı tüşı ráswā bólmáy deşú ózını ózı óldırdı dāwıd...
 rafığ tıllā deydı o kārmállā mınám bır ādámıydı ik'káví şú hafızıllē amín tanáy bülē on náfār
 bossá, toķ'kızı tıllē deydılē şú amírcānnı okásiydı. bú çıttıyná asabı hārābıdı, múnı indıstāñá
 195 yúvárádılē óldırtılēdı... amírcān búryá keşdı deşyān, kómıtá túzattı. awāl tóláydáy bóldı
 tóláydán sārā kättā kandáy bóldı. úÇ_üz náfār tór_üz náfār kıldı. ózı ay bāñ bākú şúpıllē sılēnı
 bāñ bārıdı áná şardán bossá kättā cāy túzattı ózı. ūlıswālını tóğrısidán çıñđañ cāy túzátú búrdá
 bólú_úrdı áná...amírcān átı ónāğın bóldı dāktār nácım hātını bız'zánıkıyá kóp bārıdı. kāwılıyá
 deşyān. búrdán barsá ķarı ákámınıkıyá bārıdı şúndā amírcānnı hātını minā deşyú bır kızı bārıdı.
 200 o hār namāzdá şú āt mınú çığıydı. bırtá bossá rayıs abıllāhāndá bır kızı barıdı. ikáwıdı sārā
 ātı barıdı oládá. ikáwı kúndı'z kún şúndā namāzğárládá āt mınú çakár vúrıdı. şahırlēdá āt
 mınú yúriydılē. sārā amírcānnı kánçá rāpır bārdı. búradār amírcānnı şúndā yamān iş eşadı.
 tūkmánlēdán bırmıñ şıkāyát kóp bardı deşyān. sārā bülēnı bossá ēttı náfardı bırdán bağláydı
 amírcānnı bağlatadı deşyān şú dārıdastásımınám maymáná ālı keşádılē. bırtá bız'zání cıyánúz
 205 mamadıllē hūrrám deşydı, bırtá ķamúz páywānd deşydı. şamsıyı páywānd deşydılē.... amírcānnı
 bağlēdılē şúnlēnı hālı máymáná bardı, ik'kı úÇ_áy bāndı bóldı hātını kóp nacıbnı yānıyá
 baryān, hātını baryān nacıbnı yānıyá bā deşptı keşú deşptı dāktār nacıb hātınıyá aytıptı keşúvú

başká avlādlarıñni yaḥşı tárbıyá qıl avlādlarınıñni yaḥşı tárbıyá qıl iriñdáy tarıbíyá bólmásın....
 dāktár nacımnán tālıblā dāktár nacımnı āstılā nimä qıldı āsú. tālıblā kełdı. tālıblanı bir ikki il
 210 guzárān qılú sára inám dóstı olēni vúru qavlaw āldılē dostım. dostım áná qánça waḥt bólú,
 dóstım yaḥşı mádı́m mınám guzárān qıldı. yaḥşılıydán áná şúpillāyça kełdı.... anḥoy awāl
 şúndā cañálákán. şúndā múnı mādāndarāz deymıkánlē cangálákán şúrlā iyyy máná múndā
 çuqırlı deydılē. o róz ayttılē paqat şúpillā ētmış beş mítır mí irdán kótárilıptı. çuqırákán şú
 anḥóy. çólláyá baravúz. óyısın deyə úy qazılēdı irdán úy qılādı çópānlē bossá ústını şúndā
 215 yapadı deyə́n, yaḥtáy bólú oşardı nān iyádılē. bahārlāda qışlādayam yaḥtáy qıştá is'sıg
 búládı. díwāldı yúziyá qarasáyız hār qáysı áná şúndāgdán şúndā bir qara ót bā inám áná
 şúñçadá inám bir qara búrı çagá tórpağ bólıptı ótti basıptı. şúndā bólú kótárilú kótárilú keḫyán
 şúndā bólú, áná bız'zá kóryán barsáyız úyısıyá kırsáyız hār çól şú daşlāyá baravúz. áwá tamām
 çóldá átinı yám máná şúndā çól kóyiptılē. máná şúndā zirḥānáyá kırsáy kırıyán máná búrdá
 220 şúñça çagá, iki tarap búrı yám qara búrı yám kára ót. şúndā bólú taḥtá taḥtá bólı keḫıyşı şúndā
 bólıptı deyə́n baravar çuqırlıyı ētmış beş mítır irdán kótırilıpı. şúndā anḥóy çuqırákán bir pillā
 órdá şandā şırlē palañlē cangalákán mādāndarāz deşú şúndā cangálákán qadımdá abamıslımı
 ḥorāsānılē cañalı mādāndarāz deşkánlē birpillē.... sára bāywālcān keḫyānlē deydılē,
 bāywālcān qāndā bólú keḫlúkánlē órdá sú kámmıkán. o kişi oşaqtan arıgdı daryā qılú ózlēri
 225 keḫlúbaryānlē. asālarını şúndā kólyá tútú keḫlú arqáyá tútú bir daryā sú aqı keḫlúryán şú
 bāywālcān. súnı şúndā qılú alıkeḫlúkánlē yagāncāydá ilān ilān qılú çóplēni múndā múndā
 qılıptılē cangallēni kórsáyızlē daryālā şúndā bólú keḫıptılē şúndā deşú átalárúz i keḫı^o iḥtılāt
 qılıydılē... bāyvālcān kişi awlıyāykánlē sára şúndā keḫlúvúradılē. sú álı keḫláy deşú bir daryā sú
 arqalarıdán keḫlú şúndā bólú anḥóy bólú márdım beştá ontá keḫlú iñdı, awāl kım keḫyānnı
 230 bilmáyvız. bız'zá şú anḥóydá tógılyán. anḥóykú áná kitáVlādáyám bā. anḥóy şúbırgān sapıl
 deşú bitilyán şú tór beş il awāl şúndā bólı kılyánákán...awá bir hākım bóláykan qadımdá sára
 olā bos'sá vúriş bólyándá başká mamlákátlādán yā kılsá vúriş kılsá şú laşkar tapı kılaykán
 deşú búlē şú amma sára pás qalsá qaçú bālāysarıyá çıgáykán búlā. şúndā amma tarāflā divāl
 sára múnı ḥandáykı şúrdá bızzá bılāvúz kättá kättá ḥandáy şú bız'zá bılāvúz kättá kättá
 235 ḥanday çārtarāfi şú bālāysárni ḥandáydı. sú kóyıráykánlē sára móñá, şúndā bir yólı bā şúndā
 çıgıykán şúndā bir yólı bā şúndā mótar çıgárdáy yólı barıdı. şúndā darvāzası barıdı şapıllēlē,
 askárları mınám hākım çıgáykán deşú sára ózını topları bā kättá topları barıdı. oñá paḥtá
 sālıydılē. átiydı bız'zání waḥtларúzdá barıdı. sára rózadá atılıydı sára oşarıyá çıgáykán deşú

am'masí ḥandak'ká sú ḳóyiráykánlē. sârá kóp ḥandáylē kóp çuḳír on mítír igírmá mítír
 240 ḥandáy, barí yám ótíz óttíz ik'kí mítír çâr tivârâyí ḥandáy ḳíliydlē. sú ḳóyilyáni bílmáyvúz
 sârá sil kíldí bír illí. şa ḥandaylá tóldí bír ilí.ána şúndâ ḳílaykán olâ sârá hâkímlâ oşárdá atíşí
 óltíráykán sârá búlâ búrdán ḳaytí kítáykán, almáykánlâ ḳelyáni... darâzá yám mak'kam sârá
 şúndâğín ḳílú onça búlání óndâğíníşí yâğ vúrişí ótárdáy. şúndâğín ḳílú ḳaytí ḳetiykán. sârá
 şariyá çígú inám paşâní hukmátídáy ḳílúvúráykánlē ḳadímdá şúndâ am'masí kitávlēdá yám
 245 bā ḥandáy ḳílaykánlē şárlání vilâyátlání pâyítaḥtláyá óziyá ḳala ḳilyánnán sârá ḥandáy
 ḳílaykánlē. híÇ kím sârá ótalmáyká sudán. Payámbárlárúzdán niçá ḥandáy ḳíldílâ. sârá şúndâ
 cāy ḳíldílâ ḥandáy ḳíldílâ. ótalmádí viríslâ kílu. olâ niçá mamlâkátlayá bardílâ amma caydí
 ondâğín ḳílú oşá ḥandáyá ḳaçí kírdí. ḥandáydán híÇ kím ótalmíydí bír hazrátí alí ótíydílâ dul
 dul míní ótíydí o kíşí. ḳalayá kíridílâ. o kíşí daryādán ótú úçí ótíydílē, şúndâ ḳílú sârá kíru
 250 şarní pát ḳíliydlē. barú pāşālâ áná şúndâ tóp túpañ yâğákán am'masí şúndâ cavírmínám
 bólyán şú ḳalálâ, ón ildá bólyán mí igírmá ildá bólyán mí şúndâ ḳílú, áná bālâysárdá kāvildá
 şúndâ balantí bā çârdivāl ḳílaykánlē opílla. çâr tarapíní divāl ḳílamán deşú bír paşâ bossá
 ondâğín deydí átiní şāşucā deşú bírpaşâ barakán amádşâ bābāní oğilláří óní divāl kíladí. şúndâ
 iñdí ḳíssá deşän. şúndâ zālímákán şúndâ divāl ḳíladí bú bossá ótú şú am'ma şúndâğ ḥullās şú
 255 kiçá ravín bossá deşän kím bossá baraykán bír kiçá bír igít úylánadí. şúndâ baçanı igírmá
 yāşlárídá bír úylánadí. kiçá nikā ḳíladí. bú bossá irtáyá şú baçanı ravíníykán nikā ḳíladí çóttá
 ḳelín aytadí a nimä bóldí deydí sâñá nimä gâp irtä mání ravíním deydí. pas ḳalsám óldíradílē
 deydí. pás ḳalyánní óldíráykánlē miñ náfâr işlāsá ala ayíkán tāş kóy lāy ḳóy sârá o baça
 aytadí mán deydí... sârá irtāñ mínám şú ḳelínçá ózî baradí. bíliní bağláv ik'kí miñ úç miñ
 260 náfární içiyá baradí. şú paşşâ oşá zālím ḳeládí aylánúvúradí ótúvúradí. paşşâ bossá bú ḳelínçá
 bossá yúzíní múndâ ḳíladí yāşíradí. ḳelínçá deydí ḳízálâğ kíliptí iri óçín deydí. ḳelíptí a bú
 mónçá náfâr ammasí túzátilyánydí búlâyá şúndâ ḳaraydí. mónçá náfárdán ḳaçmáý mándán
 nímäyá ḳaçadí. bú ḳíz yúziyá ḳaraydí. sánídáy curatlí ḳízákán aytadí. a bülē beş miñ náfâr
 am'masí ḥatín bülē am'masí deydí. ḥatín deydí, bülē am'masí ḥatín deydí, ḥo mí deyi mán
 265 ḥatínlēdán ḳaçámán mí mán hām ḥatín bülâ yám ḥatín deydí. şúndâğ deydí şú vúrrá kótáriñ
 deydí. şú on náfâr igírmá náfâr máná şúndâ beş miñ náfâr askárdí aladílē deşän paşşâní şúndâ
 tórpağní tayiyá ḳóyádílē diwáldí tayiyá ḳóyádílē. şú ḳízdí gâpímínám bülē deydí ḥatín deydí
 mán búlání. bír paşşâyám şúnçá náfaryá zulím ḳílâ mí bír náfâr hām deydí. kótáriñ vúrrâ deşú
 kótáradílâ. bírdán diwáldí táyiyá ḳóyádílâ paşşâní ārām ārāmlí bóládí áná şúndâ diwāl nā

270 takmíl ƙaladí h̄anáh̄arāv paṣṣā ṣunda yamān yamān paṣṣāla barakán o aytvákán ṣú híĈkím
 ötmásin deýú, guzárgāh deýmázañní yóli bākú, deýmázañ mínám ṣundā aylántirú
 hayrih̄anámínám ṣundā balanttán álíketamán divālní birtá otálmásin on_mítir ígirmá_mítir
 ƙílámán, ṣú kāvildí birtá ƙilú álámán deýiptí deýän. ṣundā fikir ƙilvákán. áná ṣundā ƙilú divāl
 táyiyá ƙóyiptilē ózini... bízlá awāl ƙas'sávlí ƙilíydí. átá bówá kismí ƙas'sávlí átámlē, átám
 275 ókíz súyidilē kóp ṣú bazār rózi ikítá ókíz súyidilē sárá múní áná opillálá diĕān kópídí, vírāĕĕí
 kópídí. bazār rózi hār bāy beṣ sír on sír guṣ álídí. on sír guṣ álaykán baylē barídí. olē hār ƙáysí
 bírbāy on ókíz on paykāl beṣ páykāl deýdílē deýän hār páykālīñ seĕ'kíz ókíz bólādí. ƙír ókíz
 eĕáykán bāylā barídí. sárá ṣundā. sárá olā eĕáykán ƙirnáfār illí náfārlē barídí. on sír on beṣ
 sír guṣ álaykán bāylā barídí. átám ḥodā ramátí bír ókíz ík'kí ókíz súysálā ƙír sírdán sisán sír
 280 ƙeĕdí ókízlá kättä kättä ókízlá súyidilē. sárá ṣú gúṣiní bossá bāylē áliydí, hār diĕāná bír pāw
 gúṣidí. vírāĕĕí yám bír pāv guṣ beṣidí piṣiñá, ṣundā ƙilú palav ƙilí beṣidí. aḥṣámyá sárá ṣórvá
 ƙilíydí deýän. ṣundā gúṣ beṣidilē vírāĕĕíyá... tírúzu ƙír girām. awāl pāwíydí, girām sárá ĕíĕdí.
 áwá ĕingílāĕ tāṣlā barídí. ḥo hār kím tímírĕilē alkālí bār pāv ƙilíydí. sárá nímĕákí bóldí
 nímĕákí ikkí paw aytídilē, nímĕá bír pāv nímĕá onnán máydá tāṣ yāĕidí. kóp gúṣlē arzānīy
 285 ṣapillalā... kättäkání ĕāyṣáy deýdílē yárim sírdí seĕ'kízpavdí yárim sír deýdílē. on áltí pāwdí
 bír sír deýdílē, máná am'masí tāĕlānī taṣíydí. onáltí pāv bóldí bír sír on áltí pāv bóldí. onnán
 sárá kíĕiyí deṣāñ bír pāv bóldí. yárim pāwám barídí. ík'kíyúz ĩyrmá girāmín yárim pāv
 bólídí. iñdí bóssá ík'kíyúz girām ṣúpillē ĕíĕdí. sárá bíz'zá kāvildáydí. dāvid píncāvpanĕdá mí
 píncāvídá sárá am'mání kilí ƙilídí, kāvildí. ƙas'sávlēní ammaní birtá eṭtí kilí kilí tāṣlānī
 290 peṣízripyá mí beṣúzi eĕlirípyádán áldí. beṣ kílilānī ammá baĕasíyáĕá barídí. eĕlí girāmnán tā
 burādār eṭtí kílíyáĕá barídí. áwá eĕlí girām yúz girām ík'kíyúz girām beṣúz girām birmíñ
 girām, sárá ík'kí kilí bóldí. beṣ kílí bóldí. sárá ṣuní mínám bír sír bólí ƙaldí... sárá bíz'zá
 ƙas'sávlí ƙilú átám ḥodā ramátíle ƙalín púrúṣ barídí. o bos'sá kāvíl barí ƙelíydí. kóp paydá
 ƙilíydí. tór iñáĕá átávúz yaḥṣí, sárá ƙelú kāvillēdán hār cummá bíz'zání áwlúzdá óltíríṣ bólídí.
 295 ƙiṣladá kítáVh̄anlí barídí. am'ma cam bólídí on igirmá náfār... olā bos'sá ƙasasíl anbíyā
 óĕíydílē, nādír míṣác óĕíydílē, kópí bos'sá kättä ādāmlē nādír míṣác, sárá olā ƙeṭíydílē. olā
 bír raĕámlári camṣíd deú bír kítāV máná mónĕá kádímí paṣṣā camṣíd deýdílē, oní sárá oní
 óĕíydílā, ƙārí ákám máná ƙasásílanbíyā... hār kiĕá barídí búlānící bú paĕát amma sárá nānlā
 yíyú bíz'zání mímmāh̄anáyá ƙelíydí. am'ma yāṣílíĕlā sárá awāl mírzā ĕaní isú vākíl bāridí búlá
 300 sárá oṣálá óltíríydí. búlá oyní balanttá mímmāh̄anávúz barídí. sárá am'má ƙulāĕ sāliyidilē.

kítáVláyá mán baçamán şándá. şú mâmádçá bā çāy dámlāv keļiydílē çāyyá barsám ik'ki
 dağ'kádá çapú keļiydílē. şundā kitáVyá şávķi, şundā sára kítáVlēni órgándim bólmásá
 máktáVdá mólládákú şú alámni kulálúahddi dúris óķiyánúz yáğidi. şú kitáVhānliyá şundā
 şávķim baridí. mólládá mán şú haftíyayni yúziní açi koryánim yáğ kaçiydím. şú attārḥānáyá
 305 baridí. dāmóllā pakkā deşú şú mádrásáni iyálárydy. ḥātínidí ķārī ákámínám óķiydí. bizlē savāğ
 beḥár beḥmás kaçiydí. bílmáysáy kaçiydí kavıştı ālı kaçiydí. tā beḥi çār'rāyi keļsáy kaçiydí
 arķávı°zyá ķaramáy baçaydí. sára burdá móllāvúzdí óķidí. sára búrdá móllāvúzdí óķidí. murzā
 ġáni ḥātínidílē, awílízdí yānydy. şundā am'ma kiçálē pişinlē tāmlāni ústídá ótínlāni içidá kiri
 yātydím. kaçi kaçú táni toğrı dúris óķimíydím. sára maytáVdá sára kózím açıldı şúkı°r,
 310 máytáVdá kaḥil idím... kułāğám sāllydy tárcúmá hām ķilí beḥidílē, kaşasılanbiyā deşú máná
 bú nādír mirācni şú kättā kítáV o ķişi ķarī ákámđá baridí. óni ķaysı oşá móllā beḥyānydy
 olāyá şundā páyğámbarúz on şek'kiz il kityánkú mirācyá çığı kityānlē. aması ķis'sası oşá
 duzāḥtá niç'çi il yúriptilē bihiştá niÇi il yúriptilē. balantyá ḥodāypāk arşıtağ ḥodāyipakti
 yānyá baradı ózlári, balantyá tā aḥír mánzilyáçá yānda şú aması bitilyá nādirmirāc deşydilē.
 315 şú aması bitilyān. iñdi ķaríákám aytadı. şú ķaysı alıPtı beḥmáydı deşydı. yáğ o kítávlē tilláláyá
 tápilmáydı. ķaysı alıptı şú ķasasıl anbiyā yáğ mí nādír mirāc yáğ mí ikávi birtási yáğ ķasásıl
 anbiyā mánám okıydím. ķasásılanbiyā deşydilē. kóp cāydá ayát hadís keļyān, āyát hadís
 okálmíydím deşyān başķası okıymán deşyān şundā kilú... paķát mán şek'kiz yāşımdá on
 yāşımdá baridím. ētti yāşúzdá átávúz kóp bayidilē, ķas'sávḥānádáydı átávúz azimbāy deşydilē
 320 bayidilē, sára oşánda tóy ķildilē, şundā kättā tóy ķildilē isiplilē on on tiyá hār ķaysı beş beş
 tiyá ótín yúvárídı olē. ķadír ācilē husán bāy yāķub bay deşú aşnālári baridí tamamçāy ótíndán
 tólí keḥtdí. ótínni şulē yúvárdı. átávúz şundā tóy ķildilē. bír kuçávı°zdı yāşılığı barakán ķilic
 kalántár āci deşydilē. ay azim ķançán tóy ķiládı. ķat'tiğ deşkánlē. sára átávúz hām bír tóy
 ķildilē. ētti kiçáy kúndíz gurāş ķilí tóy beḥdilē. óz avlúz kiçi máná şú ķas'sávḥāná túşyān cāy
 325 bākú oşárdá bír sarāy bādıķaranı sarayı deşydilē. kättā sarāy aná oşándá ētti kiçáy ētti kúndı°z
 ġays yaķú gurāş beḥdillē. şundā ġays yaķú kättā tóy beḥdilē. ētti kiçáy ētti kúndı°z şú aḥirdá
 ētti ķaynāğ bírinc damládilē. áwá ētti ķaynāğ bírincdi on sırá bossá ētti sır bóládı. ón_ik'ki
 sırá bossá seşsán tór sır bóládı. şundā ķilú tóy beḥdilē átávúz ḥodā ramátı. sára eşavlākánlā
 ķirmiñ avğāni şapıllā, ķirmiñ şupıllāni ķirmiñ ełlimiñidán kóp bos'sá bír pāw ġuş ik'kirıpyadı.
 330 şapıllalā ik'kirıpá bír pāw ġuş iñdi bír pāw ġuş ik'kiyúzirıpá iñdi opıllā ik'kirıpyáydı. ik'ki pāw
 ġuş. ór'rıpyákú ózúz sáttı. ór'rıpyá yaḥşı máná kāvıl bardı ótálláyá máná ór'rıpyádán ġuş

bírúzá ǎlmıř rıpyá on ǎltı pāw bírúzá ǎlmıř berıdı. ořá keřılıyán pillā mán igırmá ikkídá
 kāvilyá keřtım. ĥātın ǎlyánúz yǎğıdı. řandá bardı orrıpá gúř sattı bızzá kāvıldá, řapıllā ǎtámlā
 tóy kılúkánlā kırmiñ eřtı yǎřımdáyđım.....hácđá iñdı ĥātıráyı ĥořúz bā hacyá ĥodāyı řúkúr
 335 máná párnāzdı ǎldı sǎrá awlādım yǎğıdı igırmá beř il awlādúz bıçārā túřtı. ācı yǎñánıkı
 ĥāláyńıkı taĥtámadı. awlādyá zār bóldı máná múnı ǎldı. párnāzdı ǎldı bıçārā bówız bız'záyá
 yaĥřılıy kıldılē. bır múnı ǎlú beřtá awlād kórdı. ikıtásı óldı. řundā kılú a ĥodāyı řúkır beřırpá
 cām ĥodā bervákán ĥācı yǎñáyız mınám irādá kıldı báytıllā deđı. bırdán bārāvár kıldı ĥodāyı
 saĥı sǎrá keřtı. ācı yǎñáyız mınám úç miñ úçyárim miñ dālár ĥarçeřtı. óz púlıyá keřtı rāřtı
 340 yám řundā cámlávkán bıçārā. óz púlıyá řú músılmān keřtı. řurdán baravár kıldı, řá il túzátú
 keřtı. áná báytıllā bardı. búrdán máydān havāyı mazār bardı. ordá sǎrá ordán keçáláv úçtı.
 barú cıddáyá áná řúpıllalē cıddáyá bāri túřtı. úç bácia tór bácia ıs'sıgákán cıddá barı túřtı. sǎrá
 cıd'dádán sǎrá mótarlē alı keřtı bız'zání, báytıllā bardı. mákkáyá bardı. mák'káyá bardı sǎrá
 ořardá kättā táyı bóláykán bılmáyvúz, ořardá iñdı ıs'sıg sǎrá am'mávúz ořardá hırām
 345 bağláykánlē, mazārdá hırām bağláydı. hırāmdı bılasız hırām lóñı kúláy iřtānlāni çıgárú, sǎrá
 ořardá tayāráyá mındız sǎrá halāl bóláykánız halāl hırām bağlıyıkánız sǎrá. sǎrá ācı
 bóláykánız sǎrá amma nırsā kayd kıláykánız. sǎrá báytıllā bari túřtı. sǎrá hayrān am'mavúz,
 sǎrá dāktār mıyāssardı ákálárimınám tañıřmáyvúz hām bılmáyvúz hām, búlē řalā ózları
 gāpırıřvákán bır otāķ'ķá baravúz. ācı bówımınám máná ācıĥāláyız mınám, sǎrá ořardá bardı.
 350 bır otāķtán sǎrá beř náfār sıyāsár beř náfār ırkák'ká bır otāķ berıkán. bú mınám mán úç náfār
 ondağın dāktār mırınısāni yañası úç beř bóldı. sǎrá birtá barıdı ákávúzdı. sǎrá ákávúzdı
 ķodāsı barıdı dagárvāl deydılē. ācı gāfúr tǎpıldı. sǎrá o yám ķořıldı řek'kız bóldı. sǎrá birtá
 barákán ācı ırğāř deydılē, aķ mıçıttán ón náfār bólú bır otāķ ǎldı. bır kalıt bırdı. sǎrá olāku
 çālākıdı olā incınyár zābbı dāktār mıyāssardı ákáları kóp ĥuřyār bāçáykán otāķlāni ǎlú, darāw
 355 am'má tór mánzilyá çığdı. iñdı ǎdám bılmáydı. mání iñdı yařım ótyán, ķarrırāğ, sǎrá řundā
 kıldı am'ma nırsāni cāybácāy kıldı. ıltú nırsālāni baĥáyır iñdı bır otāķ'ķá cāybácāy bólú
 óltırdı. bır çay içtı. sǎrá darraw bóssá zıyārátyá keřáykánız. ordá sǎrá malımlē bā árķáyızdá.
 řú yúz náfār ēllı náfaryá malım bā awālkı barıkeļáykánlē malımlē ķořılıyıkán deyan sızdı ǎlı
 keřáykán,ranámollā. on náfār řú bız'zá ķāri yāķú deydı. ořá oñúzyá túřtı, am'ma bırdán yırıñ
 360 yırıñ bırdán çığdı. namāzyár bólar bólmás, bırdán iñdı ořardán tavāp ķılmásáyız barú
 mák'káyá baraykánız. tavāp kılú bırdán ořardá ondāğın kıláykánız. áná keřtı. bır ĥāl nıryá
 baravúz ēllı yúz náfār am'mavúz ķoyđáy toĥsán tok'ķúz daravāzāsı bóláykán. barsáy am'ma

darvāzá mak'kam bílmásáy ƣandāğ. bízlē bos'sá ayttílē bābīsalām deŷú bír darvāzá bā awāl
 darvāzādán kīrsáykán. hār darvāzání átí barakán, bābīsalām, davāzáyí awālní átí,
 365 bābīsalāmákán. šú adām báyttillā barsá šú bābīsalāmdán kīrsá bīsmillāyí ramānīrrāhīm deŷú.
 assalāmalāykúm deŷú kīrsáy oñí hār nīrsā murādíz bossá ħodā beŷáykán deŷú, sārā bīz'zá
 ózíkú bābīsalāmdán kīrdí, ša kičá am'mavúz. bābī salāmdán kīrdí. dárāw tahāp ƣílaykániz,
 tahāp ƣílyán sārā ƣelú ik'kí rākát namāz oƣíyániz muƣāmí íbrāhīm deŷkánlē. ošárdán eŷí náfar
 aylānádí. báyttillādán ƣelāsíz deŷān, muƣāmí íbrāhīm deŷú ošaryá ƣóyílyán iñdí akis ƣóyílyán
 370 ošárdá, san ošárdá íbrāhīmalāysalām ayāğlarí yúzi ákán. šúní oní yám ziyārát ƣílasíz deŷān,
 ik'kí rākát namāz oryá ókíysíz. namāzī tavāp ik'kí rākát namāzī tavāp deŷú, sārā barásíz deŷān
 burādār deŷsáyíz āVī zámzám ƣílasíz. sapāvú márvá ƣílasíz. sapā márvá ēttí dafá šúndán,
 birtásí sapā birtásí márvá ēttí, ik'kí túvāp bā, ēttí túvāp ēttí dafá móñá kílāsíz, úÇ dáfá mónnán
 oñá barádí. úÇyárím šúndā ƣílasíz aylānásíz ƣapíšu ózíní, šú órtáğínadá lóğ lóğ tiyádáy ƣāpí
 375 ótásíz. sapā márvá deŷdílē. ƣāpílaykan caylādá bos'sá ƣapíllā bibí ācárlā ƣapíptílē šúndā
 bīz'záyá vācīP bóliptí. ēttí dáfá šúñá bārasíz. ēttí dafá, ēttíní úÇyárím dáfá aylānásíz. sārā
 ordán kıldíz sapā márvá ƣıldíz mí barasíz deŷān saç saƣ'ƣalízdí ālasíz. ħatínlē ƣíttí ƣírkádí.
 bīz'zá bossá ƣeçáláv šúní ƣílmásáy bólmáydí. oní ƣílasíz deŷān. sārā burādār deŷsáyíz,
 saçníyám aldírú, sārā halāl bólyán bossá ƣílasíz deŷān. avlízyá hammām ƣílú hīrāmní
 380 ƣíğarasíz síz. onnán sārā bír dafá... onnán sārā šúndā ƣílú šú hār ƣír rózyáçá iğirmá úÇ kún
 óttí°z úÇ kún bóldí bīz'zá. óttí°z úÇ kúnám ƣeŷú barásíz. mák'kádá barásíz, awāl nābalatíydí.
 motárlē ālí ƣeŷíydí. motárlēyá mínásíz, ik'kí saāt úÇ saāt máná šúrdákú máná šú mák'ká šú
 šúrí mák'ká áná šúní yannán mín ótásíz. mín on dapá ótásíz. baƣ'ƣá ótásíz baƣ'ƣá ótásíz. šúná
 barínçín ik'kí saāt úÇ saāt motár band. am'másíyá on beş daƣ'ƣalí yol šú motár kóp
 385 aylānívúrákán aylānívíríkán kóp yúrísāñ bírúbār mótár šú máná iñdí şútyá túşşāñ túşírmáydí.
 áná iñdí bīz'zá şúryá túşşáy áná šú yol áná şúrdá yúz ƣadám hām yağ şúnnán šú aylántírí
 yúridí motár, sārā mán piyādá ƣeŷáykán bóldím. onbiryárím bos'sá kiçáyám bos'sá írtāñ
 úÇyárímdá túrávúz, ammávúz sārā írtāñ mínám kítávúz. írtāñ mínám am'ma ƣeŷádí. búlē yám
 am'mávúz. sārā bossá šú onbír yárím bóldí. pişín bos'sá ózím ƣeŷámán yak'ká ƣarámáy
 390 ƣapaláv, búlē bos'sá motaryá ƣeŷádí. mán bossá piyādá dar'rāw baramán mardímlāyá ƣarāv
 óltírámán mí... sārā barú namāzđí oƣíydí. şúndağín ƣílú, ħodāyí şúkí°r ziyārātlānı ƣílú áná
 sārā bos'sá bīçārā ondāğín bóláykán sārā, ondāğíndá arapáyá ƣeŷttí sārā. arāpáyá ik'kí róz
 óltíráykán úÇlānçí rózi arāpá deŷú barílaykán. arāpát tağígá mínāyá ƣeŷíylikán. mínāyá

baráykáníz deyən mīnādá ik'kí róz úÇ róz bóláykáníz deyən. sárá arapā keļiykán. kóyí
 395 arapāyá baríkáníz. o yám bārakán kóyí arápá yám. sárá arapáyá barú máná şúrdā irtāñ oşáqkâ
 ótáykáníz deyən. bír cay baríkán máná şú ħat barakán irtāñ on ik'kí bacayáçá oşáq'ká
 ótíykáníz hār raqam bólú. on ik'kí bácá ótú, sárá nazāmyár inám gúrub bólyándá pás şú
 mák'káyá qaytíykáníz. sárá oşánnán keļáykáníz. sárá ordán ondāgín bólíykán. ordán tās
 tiráykáníz keļú, muzállífáyá kiçá yátú, taşlānī tārú şaytāñá barákáníz. áná úÇ dafá yám úÇ
 400 kún mīnādá yatáykáníz. mīnānī yám úÇ kún yátú, mīnānī yám aláydá cāyí barakán. mīnā
 deykánlá oní. mīnādán sárá pás inám mák'káyá barú ārāmgínáy ót'tíz kúnyáçá şúndā hazír
 bólú máná kālā mīnám ondağín bólú ziyāratyá barí qılaykáníz. ziyārat qılú tavāp qılú, hār bír
 dapá úÇ dafá tavāp qılú aylānıydı bız'zá. mán tór beş dafá hār etti kúnda aylānú etti tavāp
 405 birtānī ātıyá kılsáyız mán ammalānī ātıyá kıldım. am'ma bówız ātıyá kıldım. accı hómra
 bóláykán sárá. haccı ummrá kılsa bóláykán etti aylānú ondağín ik'kí rakát namāz óqıysáyız
 sárá oşándá, sapā márvá kılasız deyən. sapā márvámínám bir umrá hac umrānī sárá savābını
 palānını ātıyá kıldım deşáyız bólíkán. mán amasínını camílā qaldı, ní aslām qaldı, ní osmān
 ákámni calıl ákám, am'malā máná parināz, am'manı ātıyá mán umrá kıldım líkín. báyıllāyá
 410 bardı sárá ordán ondāğ şek'kız kún kır namāz bóláykán madíná kılaykáníz. ót'tíz úÇ kún ót'tíz
 tór kún ordá bóldı. sárá madínáyá kılaykáníz. kır namāz deykánlá, şú maşsád kır namāzđı,
 şandā kılı oqıkáníz. kır namāzız şek'kız kúnda kır namāz bóláykán. beş waħttán kúnda beş
 waħt, sárá kır namāz şek'kız kúnda óqıláykán sárá ordá bóláykáníz deyən. kır namāz ħalās
 bóldı irtāñ ħalās bóldı. ħuptānda ħalās bóldı. yā pişín ħalās bóldı, şú kır namāzız şapıllā
 415 tayārayá mındırákán kıymáykán. şapıllā tayārayá cazā vúrilyán şú bıtilyán. palānı bú waħt
 tólādı palānıkı irtāñ tólādı kır waħt şú ózızdı bír tayārá nafár camláv yúváradı..... anĥóydá
 awāl bız'zá qassávĥānādáydı callítár bāridı opállā, onnán awállā bossá callítár deydılē,
 bālaysárdı arqásıdā bircāybarıdı, kättā callítár barıdı. baláysárdı arqásıdā ondağín barq
 maşınám deydılē, oşárdá burādár kättā barq māşın barıdı. ondā oşaryá barıdı. kıy baqyanı
 420 barıdı. ondá sárá bú oşá bazārlāyá beřıdı. kättā kättā asrı ādāmlādá barıdı barq. şúndā birtá
 birtá barq gurúplı callítáridı kättā kättā callítáridı. onnán sárá bossá bı°ryá máná bızzanı
 bı°ryá kıldı. attārlānı yānı máná búryá kırdılē kättā callítárnı. bír ondağındáy máná şú
 oydáyıdı. kättā māşınıydı. qār qār callítarı tıl mīnám yúridı. sárá hamsāyāvúz ħalfá qamár
 áldı. bızlē yám áldı. barqúz barıdı. bárq bos'sá inđı bız'zá şuryá kóçı keļúdı. tarānsıparmár

- 425   keldi. taranspármár keldi. ót'tíz ót'tízmíñ rípá taranspáryá áldi. şu haptáddá haptádísílēdá şu
barķi túrkmánistán keldi şuryá, túrkmánistán bárķ berdi. áná şunnán här taranpármárdi áldilē
tórmiñlak, úÇmiñlak, bíz'zání taranspármár tórmiñlak úÇmiñlaká keldi. úÇmiñlakdi
bírmiñlakíní baylē berdi. birmíñi oşá móllā yúsú āhí berdi. birmíñ lákíní kamlē berdi deýän,
şundā kelú, ikíyúzvāt taranspármární şundā áli keldilē. áná şu haptād haptádísídá keldi.
- 430   bíz'zákú hafdídudá bárķ yáğídí. sárá tarnspármár keldi şundā kílú barķ keldi hodāyí
şúkír...kíškínálívúzdá çāribówávúz tórtá kizlári barídí. çāri bówávúz birtá rādyá áldilē aķ
sarmízí eţtímíñá áldilē. āppāğ sármízí, kópбір hodā bīlādí kändāğ antik nirsādí o. sárá eţtímíñá
áli keldilā, sárá bíz'zá eştyáni barídí rādyá deú. am'ma kulāğ salıydí. baçalá yígílydí.
çāribówávúz alı keldilē awāl dafá eţtímíñá, inđi bíz'zá, şandā bāçá şastípánclādá, şastıçārlādá
- 435   oşándá, şastıçār şastípánclādá rādyání çāribówání óğlí kelvákákánlē, oşándá bír aķ sarmízí
rādyālē kání o rādyālē şúpillē tillē antik bóldí bóldí olā. sórá şulā şundā kílú rādyá oķú här
nirsáni kóp kóydilē... āmış úÇ il bólıptí mán sánásíní yāddán çığárimmán..... tılvızın
pıçavpāncdá dāvíd álıkelyán.... anhöyyá keldi bíz'zá kāvıldán kóçi keldi bíz'zá, oşándá áli
keldi anhöyyá awāllám barakán anhöyám, bulē kāvıldı álmıydí tākıkistán taşkándlānı álıdí.
- 440   pıncāpānc pıçāşāşlā aytásáyız bólādí.... hayvān tırısídán am'ması bótlē túzálādı. taķırdán
tırıdán bossá kālā túzálāykán şu kāvıldá yám kórdı. şu tırıdán máná mündā bālāpúş
túzálāykán.... kóyníkí bólādı. kóynı bos'sá beş ay beş kúnda kóy tógadı. tór aydá taķır bólādı.
oşá taķırdı súyídilē, búrdá bossá kóp nāzıyçá bólydı. hoşrı bólādı. onnán sórá onı kólay
kılāykánlá oşāklādá ba taķırdán kulāy kılāykánlā ģarıclādá kólay bólāykán. beş ay tógılyání
- 445   bossá bālāpúş yóñlí bólıdı. onı bos'sá kıştá kiyárdáy nırsä kılāykánlē. yónlí áná şundā bólú..
áná şu kóyníkí nāzı nırsádán nāzı bólāykán sárá yaģşı yaģşı carmánı botlā amması carmánlā,
paransávı bótlā bossá kótdı yaģşı nırsādı tırısídán bólāykán şundā nırsälā, irtılmáydı, masalán
máná bú kättā ināylānıkı bossá tiyalānıkı bossá anģoylādá bossá āş berıdılā çoķáy bólıdı.
oğlāğçālā çapıkān ótıylē bólādı çakkı deydı. áná oşándán ókızdıkı bossá tiyalānıkı bossá
- 450   çoķáy, túrkmání kavış bólıdı kättā kättā túrkmán kavışlē barıdı kadamlādá şundā bólıdı áwá....
..... mollā nasrıdın eşáyını áli ketívúriptı bazāryá, eşáyını áli ketívúriptı bıçārā tórtá
vúğrı luççáy çığıptı deýän onı āā nıryā ketási? bazāryá ketádtı. múnı gāpıyá eşáyımnı satyání
ketámán deú onı gāpyá tútádılē. bıçārání móllā násrıdın, eşáydı gardānnán iptı áladı deýän
úçlānçı birlānçı uğrılenı gardanıyá ózı táyláydılē. gardanıyá bú bossá eşáy arķasıyá móllasān
- 455   ketádtı deýän. eşáyını áli kaldı uğrılē. eşáyını áli ketú sātádılē. nārrāk'ķā bārādı. eşáyını bazār

460 álíbarāttí o ādám. arḩasíyá ḩarasá ādám āā eṣáy, mání deydí átám bad duvā ḩílúdí deydí. mání deydí átám badduvā ḩílúdí ilāyi eṣáy bólú... eṣáy bóldím mán deydí. inám deydí átám badduvā ḩíldí deydí. tovvá ḩíl, āā deṣám áná átám mání inám dúvālí ḩíldílē mání ādám bóldím deydí.ḩā ādám bólyán bos'sañ. mán hām sání ruḩsat ḩílú álamán bā deydí keṩúví deydí. inám niḩḩí rózdán sárá bariptí. bārsá eṣáyí, oṣá uḩrílē eṣáyíní tútú óltírímmíṣlē. uḩrībāzārdá tútú óltíríptílē bariptí múnđā ḩílíymíṣ. āā inám átāñ sání badduvā ḩíldí mí? áwá inám átám báddúvā ḩíldí. eṣáy bóldím. ṣúndā ḩílú ápándíní ṣúndā gāpları bā deyəñ móllā násríddíñní deyəñ.... aslí ápándí deydílē. assíl o bossá huṣyār ādámákán, ápándí deykánlē ápándímíkán aldáykán.

465 hámsāyání kazānní álı keṩú, bír hámsāyání ḩazānní álı keṩíptí. bariptí, hamsāyá ḩazānızdı beṩiñ ḩáy beṩíptí. bóyíñ bíḩārā bariptí bossá ḩazānní bílmíymán ḩazānní álíbarádí bossá, bú dafá ṣaṣámí ḩandā bóládí. íkítā ḩílí beṩádí baḩásí mínán. bú hamsāyání ḩazānní íkítā ḩílí beṩádí, íḩíyá bírtá ḩóyú iltí beṩádí, ápándí huṣyār ādámákán, bú dafá iltí beṩádí. inám ótádí niḩḩí rózdán sárá, ḩoṣám bóládí iyásí. iyásí ḩoṣ bóládí sárá inám ápándíyá baradı. taḕá
 470 ḩazānní beṩiñ ápándí. ápándí ḩiṣḩírí keḩládí. ápándí bos'sá ḩazānní álı keḩládí. inā sárá yúzdán keḩládí hamsāyá, ápándí taḕá ā beṩiñ ḩazān baḩá ústíyá keṩíptí, tógálmáv boḕāzákán tógálmáy óldí. o kí áldáv oñđā ḩílúdí. bú dafá bú sāzlādí ḩazānní. ṣúndā ay ḩazānız bíḩārā baḕāzákán tógálmáy óldí deydí. bíḩārā nímā deṩmáy ḩaytívúradí....

475 sárá deṣáyız darāzáyá gadāy keḩládí. bú ḩiṣí tāmđá lāy súváydílē gadāy. darazání taḩ'ḩíláv āā nímā işiñ bā búryá keḩliñ deydí. búryá keḩliñ deydí. ā bú bíḩārā lāy súvattí. sárá bú túṣá baradı a nímā işiñ bā sán oṣá balanttán aytsañ hām mán yúvárídím ṣúní deydí. ṣa balanttá nímāyá aytmáđiñ mání bír ḩáy óltí yúvárám deydí. óltí darazání yanídá óltí deydí. tāmýá ḩíḕádí bā keṩúví deydí, híḩ nirsä yāḕ deydí. gadāy nímā ha ṣapíllā ṣúrdá aytı keṩsañ sán máñí tílātmásđán aytsañ bólmíydí mí? mání yám ṣúndā aytíydí. san mání tílātmásí aytíñ. mán hām
 480 sání ḩóyí keḩú tāmđán keḩú aytím. bā deydí keṩú deydí íkáví baravár bóládí. ápándí ṣúndā bír yaḩṣí ādámákán.

... gór óḕlí mátalíydí. góróḕlí ṣúndā yamān ādámákán. ṣúndā ḩatínlā oní átíní eṣítsá ḩatínlē baḩá táylaykán... gór óḕlí bír yamān ādámákán kóp palvānákán badmāṣákán mí. ṣú ḩatínlē múní átíní eṣítsá baḩá táylaykánlē gór óḕlí. ṣúndā ḩílí iḩtílāt ḩílíydílē. bíran ḩiṣ'sálarí
 485 yadımdán ḩiḕíptí. kítáVlaríní oḕíyán. ózı niḩá náfárikán ḩirtá, ḩír náfári yāḕíykán ḩír náfárlē,

sâra oní ziddí bařká náfarlê çigádí. olê şundağínlê kílú, kítáVí barídí. řaramân řatíl deydíla....
 iñdí oşanı řandâ bólyánni oşá kítávdá oқыán bízza. řandâ bólyánni iñdí kítáVdá. iñdí maná
 ondāğín kítáVdá bā súltān ibrahímni óğillaríní górdán çígyán yařşı bílavúz. o kişíní řandâ
 bólyánlaríní siltān ibrahímni. hazratí adam, bír pařşā barákān, bír dīvāná oní kízíyá řořdār
 490 bólādí. oní malíkřā deykānlē deyan. malíkřā deykānlē bír pařşā baríkān, bír dīvāná oní kízíyá
 řořdār bólādí. aná řú gór óğlí deyan oşalá. bú oñí atíní adam dīvāná deykānlē. o řořdār
 bólādí. hār řançá řávlādí yám kíladí. kíladí ay řullās řóyáykān imās. sâra vazírlē aytádí, búkí
 řóymádí deydí. móñá bír řatíg iş búyír deydí. gúm bólí ķetsín deydí. móñá aytádí sán bír
 bírtá řám çírāğ řundāğ gavhári řamçírāğ deykānlē oní, o dayralanı táyídá pařşādá bírtá bírtá.
 495 sán deydí gavhári řamçírāğ täpí ķeřsāñ pařşā kízíní sāñá beřádí. vazírları aytí ķóyírádí. bú
 ķetádí. daryāyí amú deydíle, daryāyí ummān ummān daryā ondağíndān ótyán. hazratí musā
 alásālām ummānni daryāsídān ótyán. baradí řodā bíladí bír il ķetyán mí ik'kí il ķetádí. ay
 gum bólí ķetsín deyan. o kişí baradí baradí burādār deysáyíz. daryāyá kírú, daryāni řundā
 kílú daryāni súvíní sípúvúradí. daryāni súvíní, sâra bólādí. ondağín opíllá bos'sá ondağín
 500 barakān ādāmhāyí āhú barakān, ādām āhúlā barakān bírpíllēdá řulē olā daryādá bóláykān,
 ķaysí bírtásí çigádí. ā dīvāná nímā kılasān deydí. mán řú daryāni súvíní řalās kílú deydí, aná
 řundān gavhári řamçírāğ täpí alāmān çigáru deydí. ay sání, órín bā dūnyāni súvíní sípālāsān
 hām daryāni súví kāmālā mí deydí. maķílāsān aná bařtān ótyāñ ķis'sání, kílādí. aná řundā
 pařşāni kízíyá řořdārmān deydí. máñá řundā múřkíl iştı yúvardíle sán barí gavhári řamçírāğ
 505 täpíkí deyu. sán múní omrā daryāni súví řalās bólámí, řú vúradí gottá ķetádí deyan. bír itāyní
 çigáru beřádí móñá gavhári řamçírāğ, ontá mí igírmátá mí hār ķaysí tořímdáy bólā mí bír
 eřāyní çigáru beřádí. burādār deysáyíz āā ikkí il uç ildá řú piyādá ķelādí. alú baradí. alú baradí
 bírtāni ķolíyá alí baradí. kórādí pařşā vazírlē kórādí. ķóldá, aná sán múní deydí pařşāni
 řazināsídān oğíllāvsān deyu uęri tútādí. uęri tútādíle, adam dīvāná niçítá barídí, pařşānikídá
 510 oyām huřyār ādām deyan, bú kişíní bír itāyní túkādí maná deydí. mán kú monçāni alí ķeldím.
 hayrān řaladíle deyan. bírmáydíle múní, aldaydíle. bú bossá sâra baradí deyan baddúvā kílādí
 řodāyā řodāwāndā, máníkí řundā nāómíd kıldı řundā. pāt pařşāni kızı olādí. malíká olādí.
 aná tāmām cayyá avāzá óldí burādáy múní kapāñlāv iltí kómádíle. kómádíle adam kiçalāv
 múní góriní řazadí. řodāyā nālā kílādí ay řodā řuñā cān atā ķílgíníñ deydí. řodāyí pāk řú
 515 kişíní dúvāsímínām móñá cān atā kílādí. cān atā kílādí, múní ķavírdān çigárivúradíle, kólíñ
 be deydí. mán tartíří aláy opíllāni ķavírları çúķírákān. sâra bos'sá o aytádí sán nāmārām deydí.

malíká aytadí. ҡandā bossá yám sán nāmárám deydí. ҡandā ҡilú çigádí bú. oşá kapánní
 ondağın ҡilú canıyá viráw máná ózınını bır kúlbáyı váyrānı barakán kúlbáyá váyrān deydiládı
 gómmázçásı barakán. múnı álı baradı kúlbáyı váyrāná. sárá iyná mínám ip tápádı múnı ózıyá
 520 kólāy ҡiládı şú malíká, sárá aytadı. bır sán deydı bır móllā täpgınıñ deydı. móllānı álıkí mánı
 ózıñá níkā ҡıl deydı. iñdikú bólmádı deydı. sárá kiçáláv şundā móllā níkā ҡiládı. bú kişı
 tók'kız áy tógdı. sárá mónnán bır avlād berádıkú múnı fáķát şú gávhar şundā hoşrı átını,
 ibrahím ҡóyádılā. ibrahím a bır yaş ik'ki yâş etti yâştá móllāyá ҡóyádılē, bır on igirmá náfar
 mollānı içidá bú baçá şundā baçá bólādı. hoşrılıyı múnı pāşşānı hātını kanızı barıdı. bú yól
 525 púldá otádı. şú baçanı kız baçanı kórádı. múnı hoşı paķát şú malıkáyá oħşaydı deydān. şú ólyán
 kızıyá oħşaydı bú. móñá kúndá ik'kinān wazífá ҡiladı oşá kánızı ķetirú şúñá nān berádı. ğarú
 mánı átám ğarú, bú ik'ki nān wazífá ҡiládı kúndá, şúni bır múnı şaytānláydı. kúndá ik'ki nān
 aytú ҡáysıyá berádı ğaríb baçáyá deşú paşşānı hātıná çoğılláydılē múnı. paşşānı hātını burādár
 deşáyız ğäpırú, nimáy múndá ҡilásán taķsır deydı malıkám deydı. bır baçá bā etti seķ'kız
 530 yaşidá deydı paķát kórsáyız kórmásáyız şú ólyán ķızız. mán şúñá yıráyımnı ҡóyımmán. hār
 ikítá nān wazífá ҡilımmán deydı. bır kórsáyız siz am'ma dúnyāyızdá yám davlátızdán berásız
 şundā baçá deydı. barılā álı ķelílá deydı. baçanı álı ķeládı ҡandā paşşāyá malíká paķát
 óldiryán ķızını oşañá oħşaydı deydān. ā múnı barılē ānásını álı ķelílá deydı. ānásıyá ķeládılá
 mán bır ğarúv bız'zá módā kālāpālāmınám barsáy ҡandā bólādı. mán bızzá pāşşāyá lāyığ
 535 ādāmmás deşú barmáydı. sárá ҡandā ҡiládılá yañá kúláylē, sarıpālā pāşşānı kóylāylā kılú,
 múnı átlāyá mındırú álı baradı. şú baryándáy ónásı kórádı deydān. ķızı deydān oşá ólyán ķızı,
 sárá ҡandā bóldı ҡandā bólmádı deşú aná şúnú sáráydı átásı ķeládı, çāpáláv ānásını yanıyá
 ķızdı. am'ma baştán ótyánnı máná şundā tírilú barú deydı aná şundā ķıldım oğlāmnı átını.
 súltān ibrahím pāşşā bólú taħtyá mínádı.

Derleme yeri: Andhoy/Ağarhana

Anlatan: Salamat Rahim (72 yaşında, Altıncı sınıf, Ev Hanımı)

Metin kodu: Aa1

Konu: Hayatı, Sumalak tatlısının yapılışı.

....salāmát... rahím... yetmiş ik'ki... máktáV oқúdí... áltı il oқúdí.... áwá
 aǵárĥānádáydí...átavúz şapıllē tiyásı barídı. qoyı barídı şapıllē çopāncılı kılıydı. tiyá işlātiydı
 ózi. áná şapıllē tiyá yám kıttı qoyám keţti mālám keţti taqır máydān bóldı. ordán sárá búryá
 kóçı kełdı. búrdá yám sárá oyān bóyān kılı, kättá kełínım şú úç kełínımnı şú awıldá áldı.
 5 aǵár ĥānádá tóy póy kılyánúz yaǵıdı. áwá bır ĥámır, qazān, kır çāk áná şúndaǵınlēydı deyan.
 qalın bos'sá áná bar gāpidı şapıllālē. óltırú qalın tókıydı. başqa gāp yaǵıdı máná búlēnikı
 şanāzdı, ācını aldıyám kełú qalın tókı keţıydım...tiyá işlātiydılē, yaǵ ózúzdá barídı tiyá birtá
 ikıtá qāTımnán qalyán máná şú tiyālēni işlātiydılē sárá. sátsá máydāndá tiyá bır zāt qalmáy
 sáttı yaǵıyá kóydı sárá... yā máná şú kúçanı átiykán. máná bú kúçanı áti kúzaymáqĥāná
 10 sáq'kızhāná deydılē. onı kúçasını bos'sá o kúçanı bos'sá aǵárĥāná deykánlē. aǵárĥāná
 raháĥāná bālāĥāná kúlālĥāná şúládáy kılı, sárá hār kúçanı átiykán. .... káTımnán
 aǵárĥānáykán. onnán beři aǵárĥāná deyvúz rāhátĥāná deyvúz başqa gāp yaǵ... yā aǵárĥāná
 başqa rahátĥāná başqa.... ondāǵın kışı kılyán mínán, kıssá písá yaǵıydı opıllā. áná vírislā
 kełádı. palān kıladı pıkan kıladı deyu şandāǵın gāplē yákká yárim gāp barídı. başqa gāplē
 15 yaǵıdı. bızlānikı irtāñnán aĥşamyacı kiçá yám on ik'ki onbır bacáyáçá qalın tókıydı. kúndız
 kúni yám bır qalınıydı wazıpávúz. başqa iş yaǵıdı. máná bır ĥámır, qazān, kır çāk
 şúndaǵıydı.... yā şúryá kóçı kełúdı. mucāhıdın bāridı áwá. mollāpālwanlāni davırdá şapıllē
 barídı ondāǵın mucāhıdın kełıymış deú darāzalanı makkám eţú tāmlāni mákkám eţú
 waqĥbāqlanı nımársá kılı yúridılē. barımış deú. şapıllālā bā kełú kełyanıyaǵ deyan. īi nārki
 20 nımáyá kełıydı. zımrāvāt deymılē oşaqłāyá kełıykán.... kók ísvánttı çápú qaynatú qaynatú
 baǵlıydı. şandāǵınlē kılı qavıgyá baǵlıydılē. yā bólmásá máná múndā şorgávúǵni baǵlıydılē,
 ondā içıraykánlē qaynatú qaynatú içıryıdılē. áná şapıllē şalāminám bóli keţıydı. iñdikilē
 bossá dāktár pāktár şá şapıllākıdá ní pişār barákán, ní şākár mārāz barákán, híç gāp yaǵákán
 hār bır qóy súyılıyándá múndā múndā gúşlāni yaǵlāni iyıdı tánı híç gāp bólmıydı. máná
 25 şúpillē qurıǵ nānnı iysáyıs pişār.... motaryá minı kełúdı. ā bır áwlıdá bız'zá nāri beřıdá

imásiydí. şú bîr awlîní o úydán bú úyídí.... ƙáTímí kóylāylā máná şúpíllādákí kúlāy deŷān....
 aƙ bāridí savíz ondağínlē yāğídí. birtá kólay ƙeyídílē, onnán sārā başƙá kúlāy
 ƙeymíydílē...nāwrız ƙełattí deŷú kālā ƙíliyídí. ħínā ƙóyídí, tóptóp oyníydí oşápíllālā.... tórdín
 áğá tarāzî tóğdí deŷyídí. úlkár tóğdí deŷyídí. máná ēttí ináğá úÇtásí átásíní kótárú ƙeťattí. úÇtásí
 30 yíğlāv ƙiyttán ƙeťattí, deŷú aytíydí... súmáláyńí mí awāllí ƙanĉá búğday bos'sá yúvívúz. yúví
 tarāv pākízálāv tórváyá táylāvívúz. úÇ róz hām tórvádá taĥtáydí. tórvádá úÇ róz taĥtáyándán
 sārā úÇ róz hām bossá taĥtáyá álavívúz. sārā taĥtáyá ályánnán sārā, úÇ róz hām búrdá taĥtáydí.
 sārā bossá yáyrátávúz oní taĥtlāv yáyrátávúz. sārā úÇ kúndá bólámí tór kúndá bólámí beş
 kúndá búla mí áná ƙaĉán savzî bólí kókárú ĉiĥsálē oní bózávúz. ƙáTímí barídí áwluvúzdá
 35 inĉíydí. sıĉíydí áwluvúzdá eťíydí. sārā inđí şúpíllāla bossá bazāryá beřádílē. inĉí beřadí
 māşíndán ĉígáří beřadí. oní māşíndán ĉígáru onní ĉálú, ƙazāná sālú ƙaynátávúz. bişírávúz tā
 bîr waĥtyáĉá alāv yaĉávúz. sārā ƙiĉá ústíní bağlāv ƙóyávúz. irtāñ mínám aĉávúz. sārā irtāñ
 mínāñá bîriştırávúz. hār kímláyá álı ƙeťú iydílē, beřávúz. hār kímláyá.... súvúzdí ísítávúz.
 únúzdí ilāvívúz. ĥámírdí ƙarávúz. ĉâyíyá ƙóyávúz. ĥámírki aĉídí sārā yásáyvúz tándír sālávúz
 40 bişírávúz... tándíryá ótín táylāv áná ƙiğ táylāv ƙómálāğ táylāv bişíri álavívúz...umāĉńí tāğará
 unní táylāvívúz az az súní sípálav beřívúrávúz deŷān, aylántírívúrávúz. áná şúndā yaĥşí
 aylántírávúz. máydá tā ƙóldí táydá bişínĉín ízílmásday ƙílú, şúndā ƙílú umāĉtı avƙálāvívúz.
 umāĉtı avƙálāv ƙazāñá sútli bossá sútli ƙílávúz. sútli bólmásá yāğlí ƙílávúz. bişírávúz hār
 kímlāyá hār kímlāyá beřávúz. áná ózúz itárdáy bossáy ózúz iyvúz. bólmásá eťtí avlíyá
 45 beřávúz, kāsá kāsá.... bîrantásí nācír bossá yā bîr nímársá bossá aytávúz. baĉalarúz nacírdáy
 bossá yā bîr síná bağáldáy bossá aytí yúrimán. ēttí tavāğ ēttí óyá beřávúz deŷvúz ƙópálí
 ƙeťadí, şándá yám.... hār cāylāyá álı ƙeťídílā tíríladán áná ƙalín yaĥşíráğ bos'sá póstáy kílídí.
 tóşáyání. yúñlaríní ƙírĉí álu máná múndā māşíñá ĉígáru ígírú ƙalín ƙíliyídí, ráñ bóyáydí. ƙóyní
 yóñídán hār raĉám kílú bóyáv ƙalín ƙíliyídí.... kavíştı tiwáníkidán túzátádílē. tiwání tírísíní,
 50 áná şándán sārā kavíş, mássí máná mónāğ şúryá kílíkan ótíy, muzádáy kättá kättá... birtá ólsá
 aƙ kúlāy ƙeyú ƙars sālú barídí.... ƙóymáğdí bossá ay ƙáTímíkidá barídí. şúpíllē ƙóymağ
 póymağ itú ƙeťyán deŷān.oşápíllālā bişíryídílē.... ƙóymağní ĥamírni bóssá tóĥímní táylāv yāğ
 táylāv ƙarídí. dāmíní áliyídí o sārā beşta áltítá ĥātínní ƙazānní gírdáy ótú óltíríydí deŷān
 tízásíyá álu ĉózídí. birtá táylāv ƙazāñá yáĉƙá táylāv áluvúridí, bîr taraptán áná mondā ƙóymağ
 55 ƙíliyídí. ƙurān namāzda yám rózá namāzda yám, návróz bossá yám eťádílē....bodāná bā,
 ƙaldírgāĉ bā, bodāná bā, kók ƙarğá bā, alaşáĉ şáĉƙá bā. ā oşálakú bā ƙarğá... órdáy bağrí ƙara

deydilē, kiyi tūtáykánlayám barídí. oşá áǵárhānádá. yā çóldá bólādí o. şúrdán ketú tútí
 keşiydílá kiyilānı.... hıdır bówá áná niyátı sāp bóssá, pāk bossá, áná bír ādāmdı tışídá úşídá
 ildáydan çıǵıykānlē... áwá āhır zamān bossá sandıǵçádán sadā çıǵádı deşú, sándıǵçádán sadā
 60 çıǵyānı yalgān, máná tılızın, rādyá sandıǵçá deşyān oşála. ā oşālādán sazā çıǵı óltırıptı.

Derleme yeri: Andhoy/Postindozhana

Kaynak kişi: Sarvigul Roz Murat (71 yaşında, Eğitim yok, Ev hanımı)

Metin kodu: P01

Konu: Köyde yapılan işler, Doğum öncesi ve sonrası yapılan âdetler, Kendi düğünü, Nevruz, Sumalak tatlısının yapılışı.

átım sarvígúl... rózmurād... eťmişbir... yağ...átám şapíllē mání máktáVyá kıóymávkánlē. onám ólyán idí. ózím cudā yáš kıaldím. ânámni mársáliyíni bílmíymán. ânámni túrhíni ózini híç bílmíymán. şúndā bir ámakí báçálarímni kıóldá káttā bólyánmán. şúndā sarvárāglíg mínám mání káttā kılúkánlē óz inágálarídán hám izápá kılú. ik'kí ámakí baçam bāridí. birí óldí birí

5 āyím ācí hār kıançá yařşılıni bízlēyá kóp kılyán olē... ā oláy aslı poztíndízhaná... bízlaníkílē bossá máná múndā póstín tíkiykánlē súrpa tíkiykánlē.tírí āřkarlı kılíydíla. iñdí olāni máná şúpíllē tílpúrişlē bākú tílpúrişladáy olā şapíllē şú tíri āřkarlı kılíydíla. máná múndā mazállāyá keťiydílē. dayrā bóylādá işliydílē. ondāğín wazípalarí barídí... máná múndā kıoylaní, áwá kıoylaní tírisi ócáylaníkí, máná bú yáš tiyalāni táylāglānikídán şúladán kılú istíbā kılíydíle

10 opíllá. súrpa máná múndā póstín sárá eřkáyla kıyídí. postíndí eřkáyle kıyídí... iñdí oşapíllē átávúzdí zāmānásídán bówá kalānlarúzdí zamānásídán mí aslı postíndíz aytıladí olā... sárá wazípá täpyán. mání iñdí yášım eťmiş bir bóldí. ĥodā bíladí iñdí úÇuz ilki gáp mí ik'kí ilki gáp mí búlē átávúzdán bówávúzdán bówá kalānlarúzdán kıalyán gäplē. iñTí bíz'zá şúlaní tútávúz... iñTí bíz'zá olāni nivárasí çivārasí iñTí bíz'zadán bólyán ĥivará bólamí. áná astāstá

15 keťívúradí...dāktár bólmásáyám birtásí móndağín bossá kıarínní kótártírú yā gilās sālú yā bir áná bir aç'çíg tās mí şapíllē isvánt mí, şúndāglādán istábādá kılú, ĥodā beřyānníkí beři keťú, beřmáyaníkí ómrí ótú, áná ótyānlē bā deyān átácan... kıuş kúlça isvánt áná şúndāglāni istíbādá kılú... úÇ aydá bir is eťi beřídílē. iñTí māmálē óçín. káttā māmálē deú kıçiy māmálē deú, oní yúzdán tók'kıız ay bossá bir is eťi beřídílē. ik'kí is eťi beřídílē, şapíllē isúz barídí

20 bízlaní. bólyánúzdán sárá hār kıimni täpyáni, kópí āz kıızıl máyız, palvárdí, kıoşú bómířkil kılí beřídí. kıoşístírú eťi beříydí. ondā bir káttákán imáskú şírínĥorúz yağkú kıřkínáyná tařsímçálāyá kıoyídí. mínçá mínçá nānní uşátú, täptá rómālçálayá çiyí beříydí. opíllá kırdá máná múndā palāstík bāmídí. kıř çíllādá áná bówásíníkíyá álí barídí kótárú. bówásíníkíyá keťírdí deú, sárá birtína rómāl çiyí kıoyíridíle kıolyá góppí yağídí kólayřtān yağídí...ĥodāy

25 şúki°r kättä bólyánnán sára bír şevíníydí. báçavúz kättä bóldí deü. kúláyştān, hāTím kurvān,
 máná mündā k̄aşíg oynílydí. dáp çálílydí. ondā sāz yāğídí. sóbat yāğídí. dáp k̄aşígídí. kíçá
 máylís eţídílē tā yárim kíçáyáçá k̄aşíg oynáv kúndı°z kúni tağzānāni deydídlē. máná mündā
 dástāhān k̄lí kelíydílē varáki, díşvārā k̄atlamá, pátír eţú kelíydílē. máncá barídí opilla kättä
 kättä máncála kelíydí. nāğará súnnáyla mínám.... baryándáy k̄íziz bā mí h̄oşúz kelđí, áná
 30 álavúz. tağdíri k̄eţsá bólādí. táğdíri k̄eţmāsá k̄atívrávúz díğ bólú. beřyánnán sára şevíní
 k̄óvanú tání bízlaníkí iñdí kättākán bólí k̄eţtí.... káTímdá yám bağçáyá taķí çiyílydí. iñdí
 bağís çíğdí. tók'kízlaná máná mündā bağçáyá çiyídí deřān bír parancı sālú, çíşvánt tütú bitá
 bówiní başıyá k̄oyú beři k̄oyırıydí. kalavuşıydí kättä kättä kalavuşlē k̄oyí kelíydílē... mán
 bossá cudā yāşídím. ontír yāşımdá pātyá k̄íldílē. ón beş yāşımdá yígí áldílē. híÇ nirsāni
 35 bílmíydím. ámakímní kuçāğdá yátí k̄alímmán barú. kelú ámakím bıçārā túrgízú, mání beři
 k̄oyırıptílē nārki óyyá. sára h̄ínā k̄oyıptílē. k̄ólímní módākásí k̄lí tikiykánlē, mündā k̄lí virāv
 tikiykánlē múní kórásín deü... aráváyá kiyáv bıçārā píyādá kílāttí bonníní tütú yúzíní tütú,
 mán bossá aravádá k̄elātímmán. oñá k̄arāv başımdá parancı yúzımdá aķ lattāni tütí k̄oydílē.
 sára áná órdán kelđí. k̄elyánnán sára aravádán kiyáv kótárú álı k̄eţtí. bārú alávdán aylátırú_
 40 yátıptílē, alávdán aylátırú_yátıptílē oşápíllē... şápíllē gólím yúvítydí.... návríz k̄elāttí deü óy
 çíğárídí. áwłúzdí súpírydí. óçāğ tándír súvydí. tórtá dóst yārúz kúlmásín deydí. áná yúmāğ
 taramāğídí. návríz kíçá gólím yúvítydí. namāz kíçá máná mondā íslē bışırıydí.samsála
 bışırıydí. irtāñ mínán h̄alyáķķá k̄oyídí k̄eşsālā.... eţtí yāşımdán k̄alín órgándím aytımku
 ánámní ólyānní híÇ bílmíymán. şú átámnán şúndā úrgínçi kaçi barú k̄alín eţtí yāşımdá k̄alín
 45 órgándím. mání sára k̄alínçi deü áldílē deřān. sára kelđím deřān āsúnlarımyá hām k̄alín
 órgáttím. k̄ançákú mání igírmá ót'tíztá şāğírtím bā. k̄alínní órganú yānımnán çık'kán. k̄ıyídí,
 tarāğ vúrídí. bıçāğdá tókıydí onı... awāldán áná ráñ bóyaladı. ráñnán sára k̄alıp tuzátıladı tór
 çóp. sára onnán óltírú yúgírılydí. máná mündā máydá baçá ik'kí yandá ik'kí náfār óltírılydí.
 sára gúla kótarıydí. gúladán sára taķır kaķıydí. taķırdán sára máná mündā çıtmá başlıydí. sára
 50 áná şúndā kíçáy kúndız k̄alındáydı bízlē. k̄alínní igírmá kúndá ót'tız kúndá k̄alínní bólí beřídí.
 şevínıgíníná sára baçalaní átásı sātú kelú rózgārúzyá nirsā tütú kelíydílē şapıllalá. iñdí k̄alínla
 yám ití k̄eţtí. iñdí h̄odāy şúki°r yahşı íşlē çığdí....

súmálaynı awāl búğdáynı yúvıtú kúzáyá taşláydılē. kúzádán úÇ kúnnán sára áladıla tahtāni
 ústıyá. tahtāni ústıyá áladıla deřān múnı, beş kúndá mí háptádá mí bú súmálay íşıtadı. sára
 55 múnı óltírú çápávúz. úÇ mártáv çapıladı. tór mártáv tók̄māğlaladı. sára múnı sıķú, álú k̄azāñá

taşlávú. āşíní qaynásáy. qazāñá táşláv sára bîr iş sîr on sîr hâr kîmnî dâdî eţyânî. ik'kî sîr
 bîr sîr únnî çálávú. bú kiçá tâ yârim kiçáyáçá aláv yaqú damláv taşláv, irtañ mínám barú
 aǵzínî açávú. āyát oqú bîsmillâ mínám. irtañmínám sára hâr qaysiyá piyaládáy yâ tavāǵdáy
 yâ kāsádá tavzî kîlú ḥallāḳḳá beṛú duvāyî patyá kîlávú. bişîrsáy bossá tandîryá yapávú.
 60 máná mûndâ kâttâ kâttâ sûmáláy kúlçá bóládî.... acyá qetámán deṛú niyât eţtî ik'kî il úç il âtúz
 çîǵmádî. sára máná şúǵínâ nivárâmnî örtáyâ âldîm. şûnî úylántîrdîm. ḥodâ mîhrâbân ânâ
 omúdímdâ bâ baçalâni omúdídá bâ...açîǵtâş kóydîriydî...yârá çîḳ'ḳandâ yám ânâ ózínî
 davâlarî barídî. bazârdân máná mûndâ ḥasáy davâlâ âlî keşîydîlê. piyâz kómî baǵlîydî. irmâ
 bos'sâ yâ bîr yarâ bólsâ yâbîr óndâǵín bossâ óláy... samân yólî barídî... áwâ tañ atîşínî sahrî
 65 bólîşínî eţtî yóldíz barídî. eţtî inâǵâ deṛú. eţtî inâǵâ máná mûndâ keşîydî ústúzyâ bîz'zâ túrú
 sahrîlî kîlîydî. eţtî inâǵâ eţtî yóldî^oz keşîydî. eţtî yóldíz keşâ sára oşâñâ qarasâ sahrîlî kîlîydî...
 óltîriydî tóp âtiydî. sára azânnî aytiydî.... şapîllê keçáláv yúridî. âtlî bówâlê, keçáláv keşîydî
 biçâralê, kiçá kîlîydî hâr qaysúz nân beṛídî. yâ ḥorây beṛídî. mimân âlîydî. âtîni baǵláv biçârâ
 sahrîlî kîlú túrî keşîydîla. kiçála yúridî olâ opîllâ. kúndíz yúrimîydîlê kiçá yúridîlê. oşândâǵ
 70 yaḥşî waḥlaydî. birtâni birtâyâ işî yaǵídî. kârî yaǵídî. yaḥşî waḥtîdî..... barḳ yaǵídî kişkínâynâ
 işşâçâyâ tîl sâlú ondâ pîltâ çîrâǵ bîr yâkú óltîrú çarḥ îǵîriydî. çîllî îǵîriydî. sára mánâ mûndâ
 alakáy çîǵdí. alakâynî yaḳîydî deṛyân alakâynî yaḳtî deṛyân sára, mánâ mondâ ḳalín tóḳídî.
 alakâydâ ḳalín ḳóyídî. ḳalín tóḳîydî çarḥ yîǵîriydî oşândâ yám. sára mánâ mûndâ gâys çîǵdí.
 sára barḳ keşdí. sára bú barḳtân isTîPâdá kîlú yúriPtîlê îndî. şapîllâ barḳ bâmídî
 75 ânâcân....mârsâliynî bîlmîydî mûndân nimây şeş çîǵâttî. áwâl ḳórḳîydî. nimây mûnnân şeş
 çîǵâdtî. mûnî içîdân deṛyídî. bú hamsâyâdân bú hamsâyâyâ barídî. ḳúttîdân şeş çîǵúyâtiptî.
 ḳúttîdân deṛyídî. sára aytîlê bú radyó deṛyídîlê. radyo ḳandâ nîrsâ bóládî deṛyídî. sára móñâ
 am'ma óltîrú ḳulâǵ sâlídî. sára táyp çîǵdí. táypâ pítâ taşlîydî. sára mánâ mûndâ bâçâlê ḳîzlê
 óynîydî oñâ... bîzlênîkiyâ birtâ kóçî keşdí. kançârvâǵdân bîr mimân keşîptî. sára îñâm bîr
 80 ḳípçaǵ aḥtâçîdân bîr mimân keşdí onî tîlizínî barîkân. siyâ sâpid. sára o biyâḳ'ḳâ ḳarâv
 gâpîrattî tîlizín, o biçârâ mûndâ ḳaçú óltîriptî. sára bîzlê aytî nimây onnân ḳaçâttîz deṛyú ondâ
 kîlú deşâ. aylávú mâñâ karâv gâpîrattî. mâñâ nimây gâpîradî deṛydî o biçârâ. sára onî iyâsî
 aytîkú yaǵ onnân ḳaçmâñ sîzyâ gâpîrmâydî. yaǵ ânâ şú bîzlâyâ gâpîrattî keşsín ḳaramâsín
 bîzlayâ deṛydî. şapîllâ şûndâ siyâ sâpid tîlizínlâ bârídî. sára mârsâliynî bîldîkî. ámmâyâ kâttâ
 85 ravâc bólî ḳaldî... ismâlâǵ máydâñâ çîǵîydî eḳîşlî cirlâyâ çîǵádî. bîzlânî tarafúzyâ ḳoşḳúlçâ
 mí, mûndâ isvânt mí, mánâ mûndâ zîncây ânâ óndâǵínlê çîǵîydî áwâ dârdîñ.... zîncây mánâ

şúndā ƙanağríkká...ay mání kóryán azābní kóçı kórmásín ānācān.ātám atanāğ ƙíllí igíríydílē,
 bír ákám ƙíllí igíríydí. mán ƙíllí igíríydím. kättā bāzār beş pāñ igíríydím. kící bāzār ƙayráy
 igíríydí. múní átám iltíydílē kóyná bāzār deydídlā bāyváliní táyídá. iltú oşaryá sātú ƙelídílē.
 90 igírmá rípyá sátsálē sevánú ƙelíydí átáğínám. ontóƙízrípyá sátsá bāçám birrípyá arzān satí
 ƙeldím deydídlē. şúnnán tā bú bazāryáçá avƙāt eţíydí. mán kúçáyá ƙígú bír ƙízlāmínám óynáv
 kóryán kízímásídím. şú işím ƙaladı. átám aytíydílē baçám işín ƙaladı deydídlē. bír máktáVyá
 ƙóyanlarí yāğídí. móllāyá ƙóymáVdílē átám bīçārā. átámnán uğrínçı mán móllāyá sárá
 uğrínçı ƙaçú bardím. bír barú sabānākállāhúmmání órgándím. bír barú lāylávání órgándím.
 95 bír barú hām alámní órgándím. şú úÇ súrání órgándím. sárá mán tóy bóli ƙelyánímnán sárá
 móllā āsíním barídí. móllā avsunúm órgáttí máñá, şú namāzlıyní. kálmáyízdí bílāsíz mí ƙelíñ
 deşälē yā kálmámni bílmiymán deđím... sárá tāráttí órgátú máñá beş waht namāzímni şú
 āsúnúm bīçārā órgátúdí. sárá átám ƙeldílē sáníkí móllāyá ƙóymávdím. sání gunāyiñ
 mándáydí. sán ƙandā bólú namāz oğídíñ. kímnan órgándíñ namāzlını deđílē. máná móllā
 100 āsúním órgáttí deđím. átám aytítlē bā oşá móllā asíníñni aytíkígíñ deđílē. sárá bardím átámnı
 yāniyá āsínímni aytí ƙeldím. átám bír ƙapçığlarını aÇtlē beştá ƙírān.úÇtásı aƙ íkításı ƙara
 ƙírān mónni móllā āsínimyá berdílē. ámáƙicān mán álmıymán. mán bír iş eţsám ħodā yólıyá
 eţtım. yā bāçám álmásāñ mán hām díğ bólámán. ƙízímni maşsád móllāyá ƙóyanım yāğídí.
 ƙízímni gunāyi mání bóynımdáydí. máná namāzğınásıná oğídí. mán ƙançá sánnán ħoş
 105 bóldím baçam deş.o gíná asínímni sevdílē deşān bış ƙírān berdílē. máná iñdí móllāyám ƙığdí
 máktávám ƙığdí. iñdí áná isávinı tãpsáyız vúrişú yağalášú móllāyá yúvarcáğ bólāvúz
 máktavyá kóycāğ bólāvúz. iñdí bír ilım órgánsínlē... postındızhānádá avlıyā yāğídí. bír
 sáyıdħalcān deşú mıçıtúz barídí oşanı içídá bír áwlıyā barídí. onıyá máná baçalā ƙíllē bolsá,
 oşánnán sárá barı aylátırı ƙelíydílē. áná kättā eţişúz oğítíydílē. dāktár yāñá ƙığıptı ....
 110 uzāğrāğdá şāymárdāncān bā máná búrdá iñdí ƙalá táyídá bāyvālcān bā. máná tıpání táyídá
 inám ħocáyħāv awlıyā bā. bāyvāldán nārdá çardá maşsım bā.... yā bír niyát eţsáy yağşı
 niyátlē eţú bír baçalárúz óçín cānını sağlığını cúrlıyını yağşı niyát eţı barídí. iñdí awlıyāládán
 murād tıláv barídí. ƙelín álalı ƙız ƙığaralı, yağşı kúnlē ƙelısın deşú... kÁTímídá ƙudığ ƙazídílē
 yagān cíydán kópáláy lávdá barídí ƙudığ. kópáláy lávdán sú álı ƙelíydí. oşápíllā kúzáyá álı
 115 ƙelíydí. birtá íkítá kúzáyá álı ƙelíydí. bú yağınladá mudām havız súdán tólı yátiydí havızla.
 havızladá sú kópídí. kóp ƙodığ yāğídí.

Derleme yeri: Andhoy/Tavaçi Kalan

Kaynak kişi: Habiba Hacı Mammad Nabi (56 yaşında, Dördüncü sınıf, Ev hanımı)

Metin kodu: T01

Konu: Günlük işler, Halının yapılışı, Yemek tarifi, Bayramlar.

...habíba... hací mammád nábí...mán illí áltí yâşímdá bā...máktábní sínpi çāryáçá oğúdí.
 sārā mucāhídín deđílē mí tālúbkí demíydílē şápíllē mucāhídín deydílē mucāhídín çíğdí. sārā
 barálmáy táyláv keřtím... aslí bíz'zání ánavúz átávúzní hoşlarí yâğídí. kıóymáycágídílē. sārā
 bá zór álúdí deýān. máktáPyá sārádán bossá oní bahāná kıldí deýān barmáy keřtí. hām
 5 máktáPúz çittí uzāğrāğídí....mucāhídínlē işí yâğídí. ózúz çittí bahāná kılú barmáv keřtí.
 átávúz ánavúzdí hoşlarí yâğídí kóppālā, işānlādáníydí deýān... kulālĥānádán deydílā işān
 bówá barídí. bír waĥttá ĥálpá bówá kulālĥānádá, şúpíllá óğíllarí işān bówá bólí óltíriřtíllē....
 kıālín hām barídí, kıālín tókíydí. ináy barídí ócáy barídí. awāl bílālí waĥtúz. máñákú kóprāğ
 sāğdírmíydílā, kóppālā iş eřtírmíydílā, sārā sārádán bír, áná eřkáyłā bírbírávímánám cūr
 10 keřmádímí şúndā bólú bařká bóldí. sārā bařká bólyánnán sārā áná ikítá ináyám bóldí. yāş
 baçálíyám bóldí. kıazānúzám óçāğdá çāyúz hām óçāğdá şá waĥttá, şúndā kılú, hām kıalín
 tókíydí... tórtá kıalíp bólıydí. tór çóp oní bossá bírbírávíyá kıaķíydílā. sārā onú ip mínám ólçáv
 çílābíní álíydílā sārā oní çílābíní álí bólú sārā awālāķķú kıóldá ıgírílyán iriřtán iriřtán
 ıgíríydílā. sārā oní yúvítı kıóyídílā deýā, oní tartíydílā yaĥşı çózí çózú yúgíríydílā ikkı náfár,
 15 bír náfár o bařtá bír náfár bú bařtá óltířú yúgíríydílā. sārā şúndā kılíydílā deýān, oní yúzdán
 sārā bír náfár óltířb gúlá kótáridí. ústíyá çóptí kıoyú sārā oní taķír kıaķíydílā. oñá çítmá
 bařłāydílā şúndā kılú, bír ıldírím bír ıldírím çítú oní tóldířú çíğíydílā. bíçāğ tarāğ bólıydí...
 bír dápá çítí çíğíydíz bír dápá argāç kākí çíğíydíz. bír kıalínní áná şúndā eřtú tókí çíğáridí. áná
 şúndā kıyínçılı kúnlāyídí. eřkáyłāyám kóppālā iş yâğ. şápíllā bízlāní máníkí bossá bazār iş
 20 eřtáykáníydí. kıaynāğalářím bossá máná múndā dářtı işíní eřtáykánídílā. búğdāy eķú, vířú,
 şúndāğłā kılíydílā. sārā pāmádir eķílidí şápíllā... ó píllā kıoş ókíz aydáv, ókíz mínám kıoş
 aydáv, sārádán taráktór, kámpání, tíriřál óndāğínlā çíğdí deýān...árpá yám eķíydílā búğdáy
 eķídílā. zıgír máná múndā sil waĥtı kúncít tářvíz kıávún. şúndāğłā eřkáyłā eķíydí. sārā bazāryá
 satmāğíní, álí kılú bazār kıatnámāğíní bossá báçalāní átásí eřtídí. şápíllā arávadá sú sátílyídí.

25 aravádá sárá irtañ ketíydílā aḥşám şāmladá aravádá tankárdá sú sâtídílā.... áwá pamádír,
 bāmíyá, tarrá, ḳávin tárvízám pālíz eḳíydílā.... bāgdá bazāryá úzsālā úzízíydí. başḳá
 zāhmátlānī ózlarí eḱídílē...cúvāsíní ḳazíydílē súḡarídílē. sú ḳeḷyán waḥttá sú beḱrídílē. ḳişlēdá
 mudām bāḡlāyá zahmát eḱú yúridílē deyən. sárá úÇ tór il tāliblānī waḥtí bóldí mí ḳurígçilí
 illá bóldí. tāklá yám ḳurí keḱttí iñdí şúpíllē tāk pākám yaḡ. ḳuríg zámín bóli ḳalyán... ḳóyúz
 30 hám barídí. şapíllē bilālí waḥtúzdá. iñdí ḳaynátávúzdán ḳalyán. mání kilyán waḥtímdá ní
 ḳaynátám barídí. ní ḳaynánám barídílā híÇ ḳáysílaríyám yaḡídílā.... yóldízlānī eḱítá yóldíz
 barídí. oñí eḱttí ináḡá deydílē. inám bír tígālāy yóldíz barídí, oní bossá yeḱtím kúlní súrpaší
 deydídlē. bír yaḳtá çíttíná kámí barídí. inám bír ánāmlē aytí beḱrídílē. yādímdá yám
 taḥtámáydí. tímírçíní ḳazígí deydídlē. yáldírāḡ tógíymíş deydídlē, asáttí on altísídá yaldírāḡ
 35 tógádí salḳín túşádí deydídlē... şapíllāla ḳoş kúlçá deydídlē oní ḳaynátí beḱrídílē. inám saríg
 ináyní tappísíní bilmíymán ḳandā ḳílú yapíkānlē. mánkú yaptírú kóryáním yaḡ şannán beḱrí,
 ḳavígyá yaptíríkānlē, tillāv túráykanlē tíríní álú túráykanlē. mání ózímnikí beş altí ay bólmáy
 yúridí. sárá bír savíḡdá gúl waḥtí gúlní súvíyá saldírídílē. baḡ gúliní... tarayzār barídí keḱyán
 baryán. wāḳlādá cíydázārlē barídí. tút darahlē barídí. şínní ḳaynátíydí, bír waḥtlēdá... tútní
 40 bossá bír káttā nirsānī tór úÇídán tór náfār tútídí deyən birtá balāntyá çígí ḳaḳíydí. múní sárá
 bossá bír ḳazān káttā ḳazān ḳilíydílē deyən oní yaḥşí ḳaynátíydílē. ḳaynátíydílē deyən. sárá
 oní áliydílē top'pásíní sizí álú, inám başḳádán ḳaynátú ḳóyáltírú álí ḳóyídlē. bahārdá şúndā
 tút waḥttá şúndā ḳilí bişíríydílē deyən alí kóyídlē ḳiştá sárá savúḡlēdá iyídlē... çimçíg,
 mosíçá, máynā, alaşáḳşák'ká, ḳarḡá, tútikúş, inám kók ḳarḡá, kók ḳarḡānī savígí deydídlē. bír
 45 savíg bóliydí. pópí ḳuşnī savígí deydídlē bír savíg bólidí. síl keḱlydí. sílní savígí deydídlē. áná
 şúndaḡínlē opíllálá kóp síl keḱlydí yaḥşívāla am'ma nirsālē yám yaḥşívālan bóliydí. opíllálá
 bú il síl hām keḱlmádí... dáymālē sílmínám bóliydí... ḳávin kúncít tárvíz. pālízýá eḱsáyíz hām,
 ḳávin tárvíz bóládí. kúncíd bólmáydí.... bír awlíyā bā yāmçídá deydídlē. sárá baçalā yíglaşá
 şānnán barí aylantírí aylántírí keḱlāvúz yígísí ḳalsín. átiní bílmádím şanı... tirmān başídá bír
 50 mollā bā oşānī oḱímí yám yaḥşí deydídlē. baçalānī oşāná oḱíttírí keḱsá yám yíglaşāḡlarí
 ḳaládí... waḥtáki arígyá yāmçí aríg bāḥtáki bos'sá tavāçí aríg deydídlē. ik'ki yaḳúzdá yám aríg
 bā. yāmçídán çannāndá aḳmāsá kóp aḳmáydí. yāmçídán sú kóp bossá hamşālē aḳíydí.
 şúpíllálá bossá sú keḱyán mínán avízýá keḱládí, bírdándáy māyçá táyláydílē deyən hār kím
 avlísiyá áladí ikki kúndá ḡalās bóli ḳalıydí. bú illáku hamşá súvám keḱlmádí....şapíllálá
 55 pāmádír, bāmíyá deyú, tarrá deyú şúndaḡlē eḱávúz deyú bír káttā ḳúdiḡ ḳazúdlē. sárá oñá

bossá māsín táylādílē deyən. māsinnán sūvini ālú oláyá sú kóyiriydílē. kättä kódiğ otál pám
 kóyidilē deyən. sūni ālú oláyá kóyiriydílē... kışta bossá künçigárdán şamāl túrsá yāmír
 yāğadı, qar yāğadı deydilē. şupillála gándá tópálāñ bólsá, şándá tapān bólādí, deydilē. hām
 bossá bizlē baçaláni kóppālā kóymiydí. áná şandağlání içidá cini bólādí nirsəsi bólādí... awāl
 60 başı tā ētti aylı bossá bir is eti berávúz. sárá inám tók'kız aylıydá bir eti beridí... māmáláni
 yóqláyvúz deü beridí... şapillē mánikilē kóppalē tahtámıydı yám. mán kóppālā daktarıyá
 kórsatmıydım. molla deü hocá deü şundā kılú, áwá okit'tirú, bir mólláyá kórsattım. kóriberdí
 deyən o móllā bir háftádán sárá, üç kún tór kún deđi mí sárá bardım, aytı aytı berđi. onnán
 birí nirsálarını etú hár çarşámmı kún oña eş etidim deyən. aytıydı şu baçalarıñ hām kórmásın
 65 şu etyán işiñdán. şundā bir hiç kımıyá kórsatması şundā háyrāt biginiñ deydí. sárá baçaláni
 átásidán buládán ugrınçı eş etıydı, yúvarıdı... tāliblání wahtıydı. kórki bosú mucāhidıñ
 deydilē şapilla yám. sárá mucāhidinlē barıdı şapilla. olá bossá kórkıncidán mótar pótáram ālı
 baralmádilē. ondā bir sáz páz yāğıdı. şapilla micān barıdı. şá micāni yám kórki
 ālibaralmádilē. mucāhidinlá gāpiradı deýú. bulanı cāyí mucāhidinidí deyən. áwá sárá şundā
 70 kılú taráktórdá ālı kayt'tilē... bir kún tahtıgdı kıldilē. başká nirsä kılyánları yāğ. şá wahtá hām
 şirín ħorí ettilē hām máná mündā tók'kız berádilē. máylis etádilē şundāğlā... kełín kıyávni
 ústıyá kättä qarşını yapıdılē deyən. içiyá aynanı kóyidilá, kełín ħoşrı mí kıyáv ħoşrı mí
 deydilá. birtási baqtán kełín ħoşrı baqtán birtási kıyáv ħoşrı şundāğın deyişiydílē... opilla
 bil bağlamāğ yāğıdı... áwá kıyávni bilini bağlav kóltıgıyá nān tikıydilá. nāñá dām sāldırú,
 75 sárá bú kełinni nirsäsini kıyáv otáykán cāydá ústtán... birkún áwál óy çığarıdı. sárá tamām
 caylání pāklaydı, namāzyá kóylyay etidí şapilla yám. sárá bir kún awāl oña hár nirsä bişirıydı.
 sámbúsá deýú, o wahtlē ondāğın ħacır pácır bişirmıydı. návrúzdá yám etıydı áwá namāzdá
 yám. gólimni bir ózidán yúviti kóyidı. şapillā kóp'pālā óndāğ bir hár raqám nirsälē etú,
 ondāğlā kılınmıydı. şupillála bā hár nirsäla táylányanıydı. háft mıyvá deü hár raqám nirsälē.
 80 sárakı rózi, náwróz rózi bāyvālcān deýú, baçáşayıd bā deü oşárláyá čakár eti ketıydı. üçtá
 baçá ólyanıdı. oña bossá şu çarşámmı kúnlē namāzledá náwrózlēdá şundā náfár kóp kełıydı.
 awlıyádán aylancāğ bólú hām barmıydilē sáyılyá barıdilē. eyy o qassāvĥānádán berāğdá bir
 awlıyā bā... áwá şāhírān... sūmáláynı awāl başı bóssá yúviti kóyásız. üç kúnyáçá, sárá üç
 kúnnán sárá sūdán çığarásız deyən nān sívátyá birtá dastāĥān yazú náfisrāğ dastāĥān yazıládı
 85 deyən yáyratı kóyásız deyən, hár róz üç waht sú vúri táyláysız sú sípásız. sárá is'sig bólúvúrsá
 tez bólıydı. savıgdá bossá kíçrāğ bólıdı. o wahtlā bossá çapıydız awāl ētti mártá çapılıydı.

Derleme yeri: Andhoy/Tavaçi Kalan

Kaynak kişi: İbadat Mamadkul (66 yaşında, altıncı sınıf, Ev Hanımı)

Metin kodu: T02

Konu: Hayatı, Savzivan, Hâtıralar.

... mání átım ibādát... mámádkúl... mán álmış álti....áltıyáçá...yā qádımdán tavāçı...kättä tavāçi kıcı tavāçi... áwál bówám kełyánlē deýän şúrdán cāy tútyánlē. ayāthān hācı, sárá keľú bİR hayāt alyánlē deýän. sárá hayāt alú, búrdán avlí salyánlē. sárá şúrdán úylāñlē. sárá qándahārdán keľi qalyánlē deýän. sárá şanı óçin aytádílē, papázayı avgān deşú. bızlē ózúz

5 pārsını bılmásávúz hām avgān náslúz. sız náslızdı bılásızkú mársá náslız....paştú gāpíráykán avgānládán bızlá bılmáyvúz áná olá gāpírıkán. şá átámnı qámlárí yám paştú gāpírıykánlā... bahtán mucāhídın keľívúridí. bahtán mársá askárlē keľiverídí. tándírlēni içiyá tıķıydım búlanı. búlanı tútú alıķetídí deýän baçalanı. tāgáyızlání iznáyızlání álı keťıydı tútsá. sárá mán búlanı mávzyá tıķıydım deýän, sárá payrā bólı óltírıydım. búlanı tútı álı kitmásın azáv beřadı. yā

10 qáysi cāyá yúváradı. áná iznáyızdı yúvárdı. máná mársáyá yúvárdı yólda óldıkú. áwá şúrdá mucāhídlē barídí deýän. sárá şāķtán askárlē keľúrsá, búlanı alá táp'pá áltı etti náfárdı mávzyá tıķıydım deýän, tánırdı içiyá tıķıydım. ústtán ótın táşlıydım, ústtán kığ táşlıydım. túzátı qóyıdım. túzátı qóyılıyándán bólıdı. víríslá yám keľyán. víríslámı, eřkáyılayá azáv beřadı. tútsá áná gāpırmıydı... ħılá óltırdı ama cíyyá bardı. musā tağáyızdı awlısını tastán máná

15 mucāhídınlē keľi óltırúdí, aláv bircāğ bólıdú. ay órdá balāĥānálı áwlı... gādıyá mínú barúdı. gādıyá mínú oryá şahırdán aylānámán deşú ay óryá qáyıtú keľúdı... tór qars táyıdán romāl salıydı. ústtán tór qars salıydı. aardozí kólay keşıdı. níķāh rózıkú aķ kólay keşılıdı deýän... sávız. dáp çalıdılē óynıdılē gazál aytıydılē. nāy nāy aytıdılē máná bú sábzágúl barıdılē...

sánācān ittı deşú aĥtárdılē

20 sánācānnı ityanı yálgānákán

āpásını avlıstá mımānákán

ólırımmán kättä úynı tórıdá

ık'kı kózım darvāzání yólıdá

- halk aytadı ik'ki kózım bú yólda
- 25 cānnán şırın ānágínám şú yólda
 aynádán altın tarağım bā mání
 mazārcānda bīr sórāgım bā mání
 mazārcānda bīr sórāgım cıyánım
 bīr kóráy deú intizārım bā mání
- 30 tām ústıyá tāğará túntardıle
 tāmımnı arķásıdā yakká yāğāç
 ústıdā alám oķıydı ķaldırğāç
 ķaldırğāç úçár bólsañ yanımnán úç
 ķanátıñá hāt bıtáy ālāmyá úç
- 35 bāķ'ķá kirdım uzım úzdım yagāná
 ķızle mınám bılá kirdım bı āná
 kıtár bólsañ rāst túttım nişāná
 ķelar bólsañ....

- áwállā ķádımı pillādā óltırú ķalın tóķıydı. onnán sárá aķşámyáçá, onnán sárá ķazān ķóyılıydı.
 40 hámır eťılıydı. máná iñdı a şándá kámı hışúzdıkiyá barıdı. máná iñdı hiç nirsä iş eťmáyvúz
 hām barmāğ hám yāğ ķelmāğ hám, ķadırı ķımmát... yā ķalın tóķısáyız içız ķısiydı. iráyız góp
 eťı ķelıydı. sárá savzıvān aytıdı. çarħ iğirıydı. yıñ tarayıdı...tarāğ barıdı. máná múndā ķılıú
 tarāğ mınám tárıdı. onı áwál yúzını marsáyá ālıydı. irış ķılıyáni ālıydı deyān. tayını sárá çıtmá
 ķılıydı. táyıda pátı ķalıdı onı çıtmá ķılıydı. onı bossá ízını bossá irış ķılıydı. súnbılāsı uzın
 45 uzın bólıydı deyān. şándādā tilvızında kórsátadı. hóşrıvalān ķılıú.tāpsávúz çarħtá iğirıydı.
 tāpmásávúz çıllıydá iğirıydı. çarħı bar ādám çarħtá iğirıydı. máná hayātlayá eķıydı pamádır,
 pıyāz, gándáná, gāşnız mársá ķılıú, má múndāğ ķúdığ kávláv iltı iltú ķandāğ satıydı... āā o

bāgdí uzımlarını sórámāñkú, olānı sız savāl kılıvúrsáyız mán aytı berıvúrsám. şapıllá kıaráñ
 iyışúz úzzımıydı deýän. kättä kättä gáv sıvátlayá áná şúyın bazār, bazār irtāñı çığıydı deýän.
 50 här bağdá ik'kı náfar úzım úziydı.... tākklá ekilyanıdı. bız'zá mársá bólyánúzdá ekilyanıdı. oñá
 sú kıóyvúriydılē. sārá o súdán nımársä kılıdı. o sú hám yağ, tāk hám yağ darağ hám yağ.
 şapıllē barıdı uzım etıydı. ik'kı tağtá bağıdı. onnán uzım barını úziydı. eşaylayá yúkláv. o
 pillá rıškā pıškā yám yağıdı. eşşák'ká yúkláv álı ketılıydı. här kım óz bāğıdákını uziydı deýän
 berı kıyırıdı bazāryá tártú. áwál güllıydı. sārá góra kılıydı. góra kılyánnán sārá sú
 55 kıoyırúvúrsáyız kättä bólıydı. kättä bólyánnán sārá bır kún bólmásá bır kún bışı çıgáykán. áná
 onnán sārá sārá bışyánnán sārá máná cávzādá sārá ħalılı úzım bışadı. máná şúpıllā mársalā
 gülláyándú. ay úzın ótın çóplē bā áná olē güllaydı. ħalılı ħállaydı. sārá ħálláv ħálláv kızıl
 bóldı deýän. bırdánkú kızıl bólmáydı deýän. sārá áná onı ózúzdán izáfá bossá bāzāryá sátıydı.
 ózúzdán zıyādá bolmásá iyıdı. kóprāğını bizlē sátıydı bazāryá... kışlāğdá amma zāt barıdı.
 60 kıoyám bārıdı. mánı ózımdá álmıştá kıoyım barıdı. tórtá iñayım barıdı. onı sağıydım. máná şú
 darağlanı táyıdá, kıatığını çalıydım. tórváyá salıydım. ónnán kättä kättä máskála här bazār
 rózi ik'kı kilı maská bazāryá berıdım mán... yā kıatıgdán. kıattığını yúvıtıydım. bóyın
 yúvıtıydım .irtāñ mınám çalıydım. ózını ħumı barıdı. şúncá şúncá maská túşıydı. birkún máná
 múnı ánası ótı ketıvúrdılē. ibı kelıncān deđım şú çalavúmnı salmāğ'ká náfar tápmádım. şú
 65 ağzını tútı berıñ mán çalávni táşlay. ħáy deđım. áwál hám ikıtanı táşlávđım. ústıyá múnı yám
 taşlávđım. áwálkını yám birtáyá tawállā kılıú áná ağzını túttırú táşlayándım. sārá apá deđılá
 maskanı şúyın çaldız mı deđılá. áwá deđım. şú appağ tórvá máná şúndāğ bóliyatıydı
 kıatıgdán... súttán şırbırınc bóladı. pırını bóladı. kátıg bóladı. umāç bóladı.

unnán nān mársá túzátásá kúlmá,kúlça, mársá túzátásáyız. kúlmá, kúlça... áwál gúşı tóğrálādı.
 70 sārá āş ħámır tútıladı. onnán sārá yayıladı. içı yağlanadı. inám başkadán yáyıladı deýän içıyá
 gúş kıoyıladı. onı túzátásız. túzátı bólyánızdán sārá, iltú tándıryá yapasız póçáy bóladı. yağşı
 etşáyız barāğ barāğ bóladı. gándarāğ etşáyız áná ħışpárçádáy ħışpárçádáy bóladı... búğdāy
 ekıydı. árpá ekıydı. tárıg ekıydı. yā máná zıgır ekıydı. kúncıt ekávúz. bıyārá, kıavın tárvız.
 bıtırgıná hám áná şaryá tárrá párrásını álı iyúđım ekú. máná kúçádán náhıldán sú taşıydım.
 75 ay annımā bólyánnı iydı... pāmádır awāl cúvā çıgáriládı. sārá o cúvānı tıváraylarını
 ağdárásız. onnán sārá här cíyá pāmádırdı yúvıtú kıoyásız onnán sārá här cíyyá pāmádır ekú
 ekú táşláv ketúvúrasız. sārá oñá sú kıoyırúvirákánız sārá o çıgáykán. sú kıoyırmásáyız
 bólmıykánám. máná biltır bır cúvānı etkı. şúñá şúndā aláy bóldım táni. mağsád şú óz

bahānāmní ózím bašká iş ętálmíymán şúñá ózímni vúrdím. onnán tarrá yám ęttím. pamádír
 80 hām áldím. tarízçáyám áldím. o maħsád tarízlarí kättá kättá bólmádí... ęttí ināğá bā yáldírāğ
 bā.yáldírāğ waħtı mízāndá mí kaçān tóğádí. áná sārā çittígínáyná sálķín túşádí. inám súrpa
 deydílá ętím ķízni súrpaşí bā deydílá... sāvám sāvám ħar yağáttí... alakáy çírāğ yaķú ħalín
 tóķíydí. şa kúnlarúz hām yaħşí kúnákán. lámpaçírāğ çírāğ deydílá. bízlaní oşāñá hām ilācúz
 ętmíydí... uç áydán tór aydán igírmá rípyá púl alí keťíydí. nimāy álí kitádí. igírmá rípyá púldí
 85 deşáyíz aytídílá, móñá barķ keľíymíş. şú dúnyādákú barķ keľmáydí. mán aytíydím. yā bárķtı
 bılıydí. abdílaz tāğámníkíyá barídí deyə. barķ barídí olādá. bú anħóyládá barídí. kiçá keľú
 kúndíz kún yağídí. cāy túşáyınçíníz ħavár beřídí. sārā ħavár beřsá şartá ķimílláylē cāylarızdı
 túşáylē máná barķ alzámát kitádí deydílē. sārā şartágínáyná mársá ķılıydílá cāylāni túşídílá
 dáráw kitíydí. ħavár hām beřídí o. şápíllá şaķládá barídí. bízladá yağídí barķ. bízlē
 90 alakáyçírāğmínám mársá ķılıydí... sıyā sápit tılızín barídí. áwá rādyá barídí. máná rādyá
 barímíş. awāl máná múndā aylanáykán çígúdí. oý mónnán ħandā bólu şeş çígádí
 deydí...sándığçádán şeş çígádtí ķiyāmát ħayím bóldí deydí. áwá ķiyāmát ħayím bossá sārā
 şúndāğín şeş çígádí deydílē... tılızında ādāmlá gāpírívúrsá nimālē óynívúrsá aytíkánlamış,
 taní bülē āşlıdánám ólmádí. irtádán aħşámyáçá hām mónçá yám gāpíríykánlē mónçá yám
 95 óyníykánlē tání bülē āşlıdánám ólmáydí. tání búlá nān ĩmíymákán deykánlamış. bówím
 bıçará aytíydílē óçír oşanı taní búlá aşlıydán hām ólmádí deydílē bízlaníkíyá keľsálē. tání
 irtāñdán aħşámáçá búlá gāpírádí... baçálárim yağlığdá áná gúlmāşín tıķíydím. şúpíllá yám
 ħól māşín bos'sá tıķámán. onnán awāl pātyā bólmásındán awāl tór il nāmzādılı taħtádím. pātyá
 bólmásındán awāl assās kiçá kúndíz ħalínní ústtáydí. onnán sārā şúroz pātyá bos'sám
 100 ħaynāğalarím tóķíykán ħalıñá yā tóķímáğíníñ, şúndā ķiyínt kiyínt pākístāni ħalín çíğdí. ķiyín
 ķiyín búlá kallāñni ħarāv ķılı keťádí deýú. sārā máñá gúlmāşín áldílá tā tór ilyáçá gúlmāşín
 tıktím. onnán sārā yám búlá yağlığídá yám máná bú ķíz bólyándán sāráyám ħançá tıktím. bú
 ikávı bólyánnán sārā tıkyánım yağ... mán bossá ħıç ķímnı tãpmádím. tãğáyíz hãm máná bula
 mínám mársáydı. iñdı yāş baçalı, búlāni taşláv kitsá bólmíydı. iñdı kurān namāz ildáyı aslı
 105 acyá keťçáğídı. sārā bóssá ħay bú kitálmádı. amákım mínám keťtím. sārā pākístāndá bossá
 awālám amákım mínám yāñámnı bossá ħātínlē mársá ķílúkánlē. oşárdáki pākístāndáki
 ādāmlē, karāçídáki ādám. sārā bārdı. inám bız'zāni ótkázadı deđı. púlúz távıl kıldı bardı. sārā
 bízlanı şa cāyíyá alıbardı. şá yúvárıykán cāyíyá alıbardı. sārā amma ótikítádtı. tãyārā baru
 nirsálarúz hãm tayāráyá bardı. ħál tayāráyá mínáttı nirsálarını yúvárı kóyıráttı. áná bízlanıki

- 110 bossá amma kórdíkú mársásíní bóldí. bízláníkí bólmádí. pāspórt callíyákán. bízláníkí baḡ'ká yúvárúdí. bándiḡhānáyá yúvárúdí. ordán ḡāyú bóldí. şá yúváráykán ādám. ḡāyíb bóldí sârá keldí. bándí ḡıldí. o bándiḡhānádá maçitídá óltírdí. áná máçitíyám şú bandiḡhānání içtá bólíykán. nârkísí ırkáylē óltírdí. móndá bóssá bízzá siyāsárlē óltírdí. sârá óltírdí şúndâ yāmír yâḡdí. daráwkí aytyánízdáy bír ḡóñírâḡ ḡílú şavírdáv yāmír yâḡdí. oşárdá karāçídá. sârá inám
- 115 bú kiçá yattí. amakím ayttílē mání búrdán deðilē. başḡá cíyyá yúvárádí şakíllí.

Derleme yeri: Andhoy/Tavaçi Hord

Anlatan: Basmiddin Nurmuhammad ve Atika Badam Sarkar (76-49 yaşında, eğitim yok , Ev hanımı)

Metin kodu: Ta01

Konu: Hayatı, Günlük işler.

... átım básmídín... nurmámád... ētmış áltı... yâğ mólládá... ātiká... bādām sárkār...bír kám
 illi yâğ...şápíllá múdām ƙalín tókíydí. yavúrçáğ tártíydí. yavúrçáğdí máná múndā dólí
 barídí. táyídá kótárikáni bossá máná şúndā aylántírívúridí. búğdāyní táylavúridí. búğdāy
 un bóli ƙelívúridí... bağúz barídí ƙámlarúz am'masí ƙelídílē iyú içú. bízá yám şúncá báçá
 5 mársá bólyánúzdá dāktáryá barí kóryáníz yâğ. bír eş çírāğ deydílē. yā bossá mamalá dawā
 dāri nímā ƙíliydí. kúncálē, kúncálē ƙílaykánlē, arpá unni şáykánlē, tóhím tókáykánlē, oní
 bossá hātínlaní ƙanníyá yāpú, sárá báçá nímā bóli ƙetíydí. cāriptí, ót çíplání máná múndā
 yağşı yağşı ótlání tútíydí. olání çapí çapí, kóş kúlçá zāt deýú, ƙannúzdá baça zāt bóli
 10 ƙetíydí. dāktáryá bāri kóryánúz yâğ bíz'zá yám. áwá şú ót çóp bāğgúliní ƙaynátú içú, iç
 ađríg ĩráy ađríg'ƙá, áwá ĩráy ađríg'ƙá bağgúli. áwladí bólmásá máná múndā nímā bossá
 içizdá dāktár şúñá kúncálē, arpá uní, tóhím şúndāğlē ƙíliydílē deýān...ĩndídílē. tağaráyá
 ƙaynağ suní taşláv içiyá bír bala táyláydílē. ústúzyá tónni yapú, şúndā ƙílú ólti ƙurtlē
 túşadı deýídílē... kórávúz bíz'zá baçalēni alíbarídí deýä. tağaráyá sú ƙóyú ƙaníní ústíyá
 ƙóyádílá baçalāni ústíyá, kuzání súdán tóldírú, ikítá çópní lāyní ƙóyú yađí kóyírádílē. sárá
 15 oní içiyá kuzání kóyírídílē. kúzá suní tartú alíydí. úÇ ƙállá şúndā tárti áliydí.... ƙanađríg
 bos'sálē máná múndā búrgí bos'sálē, tohímní tókídílē deýān... báçá záyıp bossá ókíz
 gúşíní igín deýdílē. hār irtāñ navāt ahtá ƙílú içgíníñ, şúndağlē etíydí. navāt içíydí. ƙízil
 máyíz iyídí. şúndağín ƙílú sárá bíz'zání híÇ baçávúz dárd kórmíydí... ay tútílsá ƙaramá
 kózí bírán gāp tápádí deýkánlē... şínní, túthálvā, ƙat'tíg máská şúndağlēydí. ƙaraƙánd
 20 kitíríydílē nāvāt kitíríydílē, şúni içkín deú. úÇ kúnyáçá şíríní iyídí. úÇ kúnnán sárá
 bíz'záyá atala ƙílú atalē içíydí bíz'zá. içiyá tóhím táyláw, içiyá navāt táyláw, atalāni opíllá
 kúncít yağyá etídílē. yâğdá ƙílasíz. úní yağşı ƙavríladí. ƙípƙízil unni yağşı isi ƙíladí. yağşı
 ƙaynátí bişírásíz. sárá o cānízýá şúndā yağadı. ƙír çíllādán çígáryánúzdá çíllē ƙaÇtı ƙílú
 ƙetíydí...tişí tez çíğsín. mulāyím páhtádáy bóli çíğsín deú. cuvāríní ƙavírávúz. pátírdáy
 25 cuvári çíğsín deú... ƙelín alalí avlādúz óylí cāylí ƙílaylí. avlādúz kättā bossá şúndā yağşılı
 kóru, nivārā kóráylí. ummíd ƙíli ādám çígádí....ƙólik'ƙá ƙeldí... cāvçi pátírní yâğƙá
 ƙarávúz. yağ'ƙá ƙarú yúzíní gúl ƙílú kúnciT sípú, oní bişírú, sárá şúndā ƙílú, bír lalí pátír

30   álíbarú bîr lálî míyvádāná bómîşkîl, şúndā kılú bîşîrî álíbarávúz. alínnî bîr yaktá bîr
 náfár, ortáyá bîr náfár óltîrîydî. dúvâ kılíydî. alínúz ondâ bóssín mûndâ bóssín. is îrâğ
 bólîdí alıñá. is etú zât etú pâtyá dúvâ kılú alín kóyîdí. yól tóppá bóssín kálinúzyá deşú.
 yól tóppá keşú sârá bîşîrú kóydirú ondâ bîr alín başlıydî... âş amír tûtú, mánâ mûndâ
 kâttâ kâttâ toppá kılú keşú, azâñâ táyláv bîşîrú âşkókî táyláv iyúvúridî. úzín úzín oldá
 keşú... kıyávyá sarpây keşîñâ baradî sarpây... kópîsî dúşámmî bazâr, páysámmî bazâr...
 gâpîrmîydî. maqsád vûriştán kórıydî deşân. âtişıydîlê. óyrdâ birtásî,órdâ birtásî íkávî,
 35   ólavúz deşıdí deşân. cây aráv bos'sá óy aráv bossá bóssín. ózúzdî cânúzdî úrtáráylî
 deşú açıydî deşân. átám kóp nímársáydîlê şándâ. ógîllálú átám bîçârá, kóp kâttákán
 âdámıydîlê deşân. átámyá kóp ázáv beşú, óllarínî síndîrú kóp azâPlê kórdî. sârá múnî
 átámlê bándî kılamán deşú tayâráyá álíbaryán ağídá, dóstímnî kózlarî túşyán deşân síz
 nímáyá keşatúsíz. aráyá şú bağláv óllarínî şú dóstím alî kóyyán átámnî. şá bîz'zá
 40   kışkınálívúz pillê bîr ıl askárlê keşıydî. ar'rî bówúz barıdîlê odâ ramátî, ollarídâ
 tayâğlarî barıdî. táñattının bîz'záyá payradârlî kılí ıgıydîlê. píkirilarî avî âdámákán
 deşân şapíllê şúlê. şúndâ rkáydán izâpá bólú óltirdî. şúndâ bîz'zánî tór awlıyá mársálî
 kılíydîlê. rkáyvúz açı keşyán wahttá yám. hâr raám askárlê hâr raám ómándânlê
 keşıydî. şúndâ azâblâ kórú. vírîslê keşıydî bîz'zánî darwázávúzdán. şúndâ keşıydî tíliz
 45   túşmıydî. gâpîrmîydî bîz'záyá nân keşîrî beşıdí... gólímkî yúvítílú áwlı má áwlı
 beşıstîrîydî. gólímlanî yúvítú. óymağlanî bîşîrú... óymâğnî âş hámír tûtú, lolalê áyнатú
 ústıyá záválê apú sârá keşı keşı óymâğ. âş amír tútıladı, âş amír nândáy zavála
 kılínádî. mánâ mûndâğ záválânî yazásíz şuná bólî keşádî... ínáyñî súttán táğaráı óyú
 áymâğ alî áymâğdán sârá attıg bóládî. attıgñî şâ kásáyá yúvítî óyú, um bâ umyá
 50   táyláv alínú máská álínádî...búğdây, arpá, tárıg yâ mánâ mûndâğ zıgír, dáymá wahtı
 kúncít, avín, tárvíz amma zât kıydîlê. dárahılê bîz'záníkídâ bādám bâ, tút darahıl bâ,
 bāğgúlı bâ ínám bîr raám gúl bâ. ík'kı raám gúl bâ... giíníkídán tabílê mínám dáp...
 óptán túzáládî. píltá alılıydî îrâá tíl táylálıydî. íşşá síyrılıydî hâr aşám. şanı
 yahtısídâ, hám alín hám tóıydî. hám alín kırkıydím, hám tóıydî. paat mánâ şúndán
 55   yaşî bîz'zánî kırkáykán alínúz... alínnî ózúz tóú ózúz kırkıydî... bílcík bossá íñdí
 mánâ şú íñdí óynî yóñídâ bóládî. máşínnán ıgádî. íñdí sárdíz alín tóısáy íñdí íllıydá
 arhtá, bîr sír uñá, bîr sír uñá bossá yúgirtírádî. igirtírılyán sárdíz bóládî.ígírú igírú kalává,
 ózúz bóyıdí. bîz'zá azânlê. awál kókínî bóyıdí. sârá kızılínî bóyıdí. onnán sârá birtásínî
 bóyıdí. ráñî keşıdí, bazârdán. onnán sârá ózúz bóyáv, ózúz órútu kalawásínî lok'ká kılú
 60   alín tóıydî. ózúz kırkıydî. şuná zât bîz'zánî ólúzdán bólídî. bazârdá yóñínî nímá
 kılsáy savzínî bazârdán álú ózúz bóyáv ózúz. yúgirmağínî ózúz yúgírıydî. íllídá iriştı

bossá çíllídá igírílydí. tóqíláykán íp bossá çarhtá igíríladí. çóp ráñí bā.oní bóládí deyä azābı kēladı. bız'záyá mıtırbas berādılē, ni hayrını nı bārakátını bılāvúz onı. şúná oşşaydı. maşsád yağān kılu yúgirtıykānlē. hár cāydá yúgirtırı kēlykānlē. diysı bós'sá onı ipı 65 māşındán çıgı kēlydı. şaktán o yám şúrdá bóyaladı. ózı andá bólı kēlydı... áTı sım sım. kättá yâğsá tóhımdáy tóhımdáy yâğattı. barıdı eş etı barıdı tavāķ'ķá. sârá tâşlarıdán zıyârát etıdı. baçavúzdı alıbarıdı. yıgısı ķalsın deyú yıgısı ķalıdı. çılla bóládı baçalē. çıllā bóldı çıllē túşıptı deyú sârá şúlēnı alıbarıdı awlıyā bówālāyá. lāylādán súrtú, tâşlāyá yúzlarını yúwı sârá çıllalē keıtydı bídāktár.

SÖZLÜK

-A-

áç'çığtaş	: Şap. K01.40
açıl kâmiş	: Halk masalı. B01.34
adālāt	: Eski pazarın adı. Ç01.301
ádâş-	: Saptırmak, şaşırmaq. K01.417
ağalantır-	: Yuvarlamak, döndürmek. K02.169
ágárhānā	: Yer adı. Aa1.10
ahtáçídán	: Yer adı P01.80
áhtár-	: Aramak, araştırmak. K01.87
aka	: Abi. B01.43
aqláv	: Oklava K01.463
āksín	: Aşı K02.109
alákáy	: Benzin lambaları. K01.475
alaşákşák'ká	: Baykuş K02.552
aláydá	: Ayrı. Kb01.164
alá tãp'pá	: Hemencecik. T02.11
algínçág	: Salıncak. B01.443
ālí	: Erik B01.417
alíbar-	: Götürmek. B01.368
allā	: Ninni. K01.74
alwaysāwín	: Elle yapılan bir çeşit helva. K02.283
alwaytar	: İrmik helvası. Ç01.60
alwāttá	: Elbette Ç01.150
ámákí baca	: Amcaoğlu. P01.4
amdívāl	: Arkadaş. Ç01.34
amír timúr	: Emir Timur. Ç01.131
ánánāt	: Âdetler. K01.10
āpá	: Abla. K02.385
ápándí	: Nasrettin hoca için kullanılan unvan. Kb02.462
āppāğ	: Daha beyaz. Kb01.162
āptāw	: Güneş. Ç01.315

āPtāwá	: İbrik Ş01.8
aralaş	: Karışık. KA01.111
arawá	: At arabası. B01.241
arawhānā	: Yer adı. K01.6
arawşā	: Yer adı. K02.180
arqayinlā	: Ağırdan. KA01.118
art-	: Temizlemek. K01.467
āsānrāġ	: Daha kolay. K01.72
āsín	: Elti. Ş01.105
āstá	: Yavaş. K01.363
āstāsta	: Yavaş yavaş. Kb01.7
āşhānā	: Yemek yapılan yer, mutfak. B01.225
āş kókí	: Dereotunun kurutulmuş hali. K02.292
átír	: Parfüm. K01.60
avüç	: Avuç. K01.328
áwá	: Evet. Kb01.3
áwálahşám	: Akşamüstü, akşamlayın. Ş01.140
awkálá-	: Ezerek karıştırmak. K01.333
aydá-	: Herhangi bir aracı sürmek. K02.571
áynál-	: Dönmek. K01.35
ayt-	: Söylemek. KA02.83
azā	: Yas. K02.261

-B-

bā	: Var. K02.295
báčá	: Çocuk (kız ve erkek çocuk) K01.16
bādím kíládí	: Nefret ediyorum. K02.186
baħíl	: Kıskanç. Ç01.345
baħşídá	: Koca. B01.43
bâķí	: Bu taraf. K01.5
bala	: Çocuk. K01.81
bālāhānākúćá	: Yer adı. Ç01.317
balant	: Yukarı. K02.372

bāláysár	: Büyük iskenderden kalan kalenin adı. K02.416
báñáládış il	: Kıtlığın hâkim olduğu ve bu kıtlık nedeniyle her şeyin pahalı olduğu yıl. B01.4
bándlá-	: Kapatmak. Ş01.19
barq	: Elektrik. K02.384
bárkı-çirāğ	: El feneri. K02.331
barrápíyāz	: Yeşil soğan. K01.390
bāskıl	: Bisiklet. Ç01.323
basdençin	: Yeter diyene dek. Ş01.16
bāsrıq-	: Kabus gör-. B01.389
bāsrıq-	: Kâbus görmek K02.120
báy báy	: Şaşırmak KA01.142
bawāttán	: Sebep. K02.47
bāymáthócání	: Türbenin adı. Ç01.173
bāywālcānı	: Andhoydaki tarihi Baba Veli Türbesi. Ç01.150
beşi tóyí	: Bebek doğmadan önce anne annenin hazırladığı bebek çeyizini getirme töreni. Ş01.39
bıñáy	: Arı. Ş01.172
bırántá	: Birileri. K02.442
bır ħil	: Bazıları. K02.176
bırıştır-	: Bölüştürmek. K02.121
bır sıqım	: Bir avuç. B01.81
bırúbār	: Kalabalık. K02.550
bır yarım	: Bazen. B01.501
bıt-	: Yazmak. Kb02.35
bigāná	: Yabancı. KA01.1
bīkārلیy	: İşsizlik. K01.88
biyinpıllē	: Başka zaman, başka vakit. K01.88
boccı	: Çuval. Kb01.148
bodāná	: Bildiren. Ş01.3
boğāz	: Hamile. Kb02.471
bóldá-	: Bölüştürmek. KA01.68
bós'sa	: Olsa, ise K01.25
bowā	: Dede. Ş01.34

bóyín	: Bugün. K01.372
búrí	: Burası. Kb01.217
búşkā, banka	: Su taşıma bidonu. B01.360

-C-

calā yağ-	: Yağmurun şiddetli bir şekilde yağması. B01.202
cağál	: İnşaatla kullanılan küçük taşlar. Ç01.256
cállāp	: Esnaf. K01.369
cávçılık	: Kız isteme. K01.103
câyíní	: Yerini. Ş01.172
cíyán	: Yeğen. T02.28
ciyárhuñ ból-	: Üzölmek. K02.202
ciydá	: İğde. K02.300
cúca	: Cıvcıv. K02.554
cudā	: Çok. P01.2
cúvārí	: Patlamış mısır. K02.168
cúynát-	: Göndermek, yollamak. K01.101

-Ç-

çaga	: Kum. Ç01.257
çaçalağ	: Bebek. K01.17
çakalāş-	: Tartışmak. KA01.9
çak çak	: Alkış. KA01.58
çaláv	: Ayran. Kb01.261
çalá kál-	: Eksik kalmak. Ç01.58
čanān	: O kadar, bazen. B01.244
çañ bās-	: Tozlanmak. Ş01.113
çarím	: Deri. Ç01.173
çārşámmí	: Çarşamba. K02.192
çárwāğ	: Bağ. B01.416
çap-	: Dövmek. B01.69
çapala-	: Koşmak. K02.117

çapķá	: Karın çok şiddetli yağması. B01.382
çáppá	: Ters. K02.162
çāşkārāglādá	: Öğleyin. KA01.76
çáşvánt	: Eskiden kadınların kullandığı çarşaf tarzı giyilen ve yüz kısmını kapattığı yer. K01.299
cāynamāz	: Seccade. Ş01.52
çáynáy	: Demlik. KA01.66
çillá ķaştı	: Kırk uçurma, kırk çıkartma. KA02. 76
çímçig	: Taş kuşu. K02.553
çírış	: Yapıştırıcı. K02.393
çirkáw	: Çekirge. B01.86
çítíná	: Azcık. K02.55
çíwín	: Sinek. K02.600
çívārásí	: Torununun çocuğuna verilen ad P01.14
çíy-	: Bağlamak. KA01.79
çopánní súrpsí	: Yıldız adı. B01.289

-D-

darah	: Ağaç. B01.152
dáráw	: Hemen. K01.267
daráwķí	: Az önceki. Ç01.374
dārāzá	: Kapı. K02.8
daspāk	: El havlusu. Kb01.137
dástárķançá	: Küçük sofrası. K01.275
dawāķhāná	: Eczane. B01.157
dáymá	: Kavun ve karpuzun ekildiği yer. T01.47
dıgıbúķār	: Düdüklü tencere. K01.257
dıgıllá-	: Titremek. K02.455
dılāsā ber-	: Gönlünü avutmak, yasta olan ailenin yanında olmak. K02.274
dışwārá	: Hamurdan mantı gibi yapılan sulu yemek. K02.286
dóm	: Kuyruk. K01.298
dómbıráy	: Bağlama K01.351
duzāķ	: Cehennem Kb02.313

-E-

emmísím	: Sakince, sessizce KA01.62
er	: Koca K02.229
eş	: Koku K02.403
eş	: Akıl KA01.12
eşwánt	: Nazar otu, üzerlik tohumu Ş01.170

-G-

ğacır	: Yağda kızartılan kurabiye tarzı tatlı. K02.313
gadāy	: Dilenci. KA01.131
gādí	: Fayton, at arabası. K02.248
ğaltáy	: El arabası K02.269
gäpír-	: Konuşmak K01.277
gäp_ķóş-	: Konuşmak K02.36
gárdán	: Boyun. Ş01.221
ğárúçılı	: Serbest çalışan. K02.2
ğawsíddín kúlāl	: Kişi adı. Ç01.15
ğáys	: Gaz lambası. P01.73
ğázál	: Şarkı. K01.351
ğázálhān	: Şarkıcı. K01.347
gílkárlíy	: İnşaat işi. Ç01.11
gírtáy	: Azıcık Ç01.20
ğólím	: Kuru kayısı, Nevruzda yedi kuru meyveden yapılan şerbet. K02.292
góñ	: Konuşma engeli olan kişi için kullanır. K02.456
gúdāyış	: Aşerme K02.453
gúm	: Kayıp. B01.245
gúmmáz	: Kubbe. Ç01.161
gúñdáy	: Kundak. K02.209
gúş	: Et K01.458
gúvird	: Kibrit. Ç01.254
gúzarān	: Geçim. KA01.7

gúzáštá	: Geçmiş. B01.19
gūpír ból-	: Toplanmak. B01.247

-H-

ħallā	: Başka insanlar. KA02.94
ħāmáy	: İğne oyalı motifler. Kb01.58
ħámsáyá	: Komşu. K01.63
ħámşá	: Her zaman. K02.555
ħatár	: Tehlikeli. K02.146
ħaymá	: Çadır. Ç01.376
ħayrāt	: Hayır. K02.175
ħayt mārak	: Bayram ziyareti. Ş01.43
ħär kıncá	: Her ne kadar. K02.152
ħímçá	: Dal. B01.152
ħış	: Tuğla Ç01.151
ħívárá	: Torununun çocuğunun çocuğu. P01.14
ħódā	: Allah. K01.21
ħórcın	: Heybe. B01.309
ħóşrı	: Güzel. K01.188
ħúráy	: Yemek. K02.455

-İ-

īgír-	: eğirmek. Kb01.191
īgláw cavráw	: Ağlayıp sızlamak. KA01.169
ilác	: Güç. K02.22
ilāmín ablāw ákbár	: Amin. K02.447
ildáy	: Ön. Ç01.263
ilt-	: Götürmek. KA01.14
ĩñ	: Kol, giyilen eşyaların kolu. B01.254
inágá	: Erkek kardeş A01.60
inam	: Yine B01.43
irká	: Gözde, şımarık, nazlı. KA01.184

irtá	: Ertesi gün. Kb02.256
irtañ	: Sabahleyin. Ç01.255
ís'síqķínáyná	: Sıcacık. K02.82
ísTíPádá	: Kullanmak. P01.74
ít-	: Kaybolmak. K02.563
iyá	: Sahip. Kb01.469

-K-

ķábílá	: Ebe. B01.164
kaçálí	: Patates. B01.310
ķadam kúlçá	: Çocuk yürümeye başladığı zaman yapılan küçük ve yuvarlak ekmek. KA02.78
kādí	: Kabak. Ş01.71
ķaķ-	: Çakmak, vurmak. T01.41
ķāķánāğ	: İneğin ya da koyunun ağız sütünden yapılan yiyecek. K02.363
kākās	: Amca. KA01.29
kálápúş	: Takke. K01.320
ķáldırğāç	: Kırlangıç kuşu. K02.553
ķállá	: Defa, kere. K01.42
kámbágálçílí	: Fakirlik B01.12
kámpír	: Yaşlı, yaşlı kadın. Kb02.135
kámpírpağásí	: Karın büyük büyük yağması. Ş01.216
kámzíl, mónsáy	: Yünlü, pamuklu mont. B01.170
kān bówā	: Andhoy'daki tuz madeni. B01.166
kançárvāğ	: Yer adı. P01.79
ķaní	: Hani. K01.31
ķáptál	: Yan. K01.282
ķara-	: Bakmak. KA01.131
ķarāştír-	: Baktırmak, tedavi ettirmek. K02.339
kasál	: Hasta K01.51
ķas'sávħāná	: Kasaplık yapılan yer, yer adı. K01.1
kaştálí	: Çeşitli motiflerle işlenilen eşyalar. KA01.40
kátíg	: Yoğurt. K02.356

ķátlámá	: Undan yapılan katmer gibi bir börek. K01.92
ķáttá	: Büyük. K01.22
ķayín síñlí	: Görümce. B01.64
ķáynágála	: Kayınbirader. B01.20
ķáytar-	: Geri döndürmek. Ç01.396
ķazān wahtí	: Yemek yapma zamanı. K02.424
kāvíl	: Kabil (başkent). Ç01.83
ķavír ķáwlā-	: Kabir kazmak. Ç01.360
ķawí-	: Kapatmak. KA02.47
ķawırçág	: Kız çocukların oynadığı bebek oyuncağı. B01.465
ķawla-	: Kovmak. B01.503
káwıř	: Ayakkabı. Ç01.172
ķímárvāz	: Kumarbaz. K01.355
ķípçág	: Yer adı. P01.80
ķír-çíllá	: Kırklamak, kırk uçurma. K02.141
ķírnáfár	: Kırk kişi. Kb01.278
ķıřķír-	: Çaçırmak. K01.180
ķıřlağ	: Köy. K01.266
kispúz	: İřimiz. Ç01.6
kıs'sá	: Cep. K02.435
kístán-	: Acele etmek. KA01.139
ķiyáw	: Damat. Ç01.47
ķiyt	: Arka. K01.415
ķízámíg māmá	: Kızamık. K02.99
ķízılça	: Viřne. B01.417
kók tínnág	: Bulařıcı hastalık. B01.520
kóp	: Çok. K02.4
kórpá	: Yorgan. K02.136
kórpeçe	: Minder. K01.27
kórřāpálāñ	: Yarasa. K02.589
kořıř	: Çaba. KA01.90
kótár-	: Kaldırmak. KA01.39
kówlā	: Kible. B01.380

ķóymađ	: Sadece 6l6n6n kırkında yapılan yufka tarzı ince ekmek Kb01.134
ķóyná	: Eski. K02.209
ķózı ķaralıy	: Çok zor şartlarda evlat sahibi olan kiřilerin çocukları için kullandıđı s6zc6k. K02.202
ķózıyá ilmá-	: Beđenmemek, adam yerine koymamak. 01.394
ķuiy	: K6pek. K01.50
ķúdíđ	: eřme. K02.628
ķúláđ sal-	: Dinlemek. KA01.174
ķúlállı	: 6mlekilik. 01.4
ķúláy	: Elbise. K01.65
ķúláyıřtán	: 6st bař, giyim. K01.319
ķúla	: Kurabiye. K02.283
ķúlím díwánanı řamálı:	Dođudan esen r6zgárın adı. B01.379
ķunıđárdán	: G6neřin dođduđu y6n. B01.380
ķ6ncıt	: Susam. K02.39
ķ6ndářı	: Kuma. K02.340
ķúrwan namáz	: Kurban bayramı. 01.274
ķuř-	: Kesmek. K01.4
ķuř kıyáv	: İ g6veysi. B01.83
ķúzáđarĥáná	: Yer adı. 01.317
ķuzđá-	: Karıřtırmak. ř01.73

-L-

lāçırápátır	: Yađlı ekmek, katmer gibi yapılır. K01.465
lattá	: Bez. K02.126
láv	: Dudak. K02.476
láy	: Çamur. Kb02.258
láyıđ	: Uygun olan, layık. K02.209
lúlá	: Barbunya. K02.291

-M-

máxilāttīñ	: Ne yapıyorsun. Ç01.192
māmá	: Ebe. K02.118
māma ḵaldírāġ	: Yağmurun şiddetli yağması. Ş01.214
máná	: İşte. K02.198
mánáy	: Çene. Ş01.222
maská	: Tereyağı. T02.62
māşáwá	: Yemek çeşidi. K01.396
mátál kál-	: Beklemek Ç01.24
máydá	: Küçük. K01.363
máyíz	: Kuru üzüm. Ç01.338
máylís	: Kına gecesi. Ç01.53
mázálíġķínáyná	: Çok lezzetli. K01.276
mazāryá	: Şehir adı. B01.227
míltíġ	: Tüfek. B01.350
mímāḥāná	: Misafir odası. Kb01.299
mínçá mínçá	: Az az. K01.335
mísgár	: Bakırcı. Ç01.244
mótár	: Araba K02.246
múl	: Bol. KA01.129
mūrābbā	: Reçel. K02.295
murç	: Biber. K02.55
mūrdá	: Ölü. Kb01.116
músíçá	: Kumru. K02.553
múysaPíd	: Beyaz saçlı, yaşlı. Kb01.187

-N-

nācírçílí	: Hastalık. K02.40
námázzġár	: İkinci. K01. 277
nānbāy	: Ekmek satan, fırıncı. Ç01.377
nāçä	: Kaç, ne kadar, nasıl. K01.47
nārí	: Sonra. KA01.18

närrāḳ'ká	: Biraz uzağa. Kb02.455
nawčá ādám	: Uzun boylu adam. Ç01.322
níwará	: Torun. K02.109
nimáy	: Neden. K02.450
nişālási	: Ramazanda yapılan bir çeşit tatlı. K02.295
nóhs	: Zarar K01.15

-O-

ó cáy	: Buzağı. K02.230
óçír-	: Kapatmak. K02.415
oğíllá-	: Çalmak.Ç01.427
oğrí	: Hırsız. Ç01.396
oşşá-	: Benzemek. KA01.126
oká	: Kardeş. K02.276
óltí-	: Otur. B02.23
omárwāy	: Kişi ismi. Kb01.25
ončá	: O kadar. K02.389
oñdağ	: Öyle. K01.41
opíllá	: O zaman. K01.29
ópír-	: Koparmak. Ç01.151
órgán-	: Öğrenmek. K01.250
otág	: Oda. B01.160

-Ö-

öt'káz-	: Geçirmek K01.20

-P-

paḣta	: Pamuk. K01.43
paláñ	: Kaplan. Kb01.1
pálwárdá	: Mevlana şekerı. K02.300
pamádír	: Domates. Ş01.71

párancı	: Eskiden kadınların dışarıda giydiği Ferace. K01.298
pas	: Alt. KA01.39
Pás	: Tekrar. Kb01.9
pāsílā	: Mesafe Ç01.233
pášálá-	: Aramak. K01.246
pātyá kíl-	: Söz kesmek KA01.33
páyşám'mí	: Perşembe. K01.343
píncā	: Elli. Ç01.9
Píríní	: Puding. Kb01.261
píşîñ	: Öğlen. Kb1.41
píşínladá	: Öğle. K01.388
Píşínní çağí	: Öğle vakti. Kb01.53
píşkārí	: İğne. K02.87
píşraptá	: Gelişmiş. Ç01.358
píyádá	: Yürüyerek. Ç01.42
póçáy	: Tandır böreği. KA01.96
pōlá-	: Püfleme K02.393
póstáy	: Deriden yapılan döşemelik eşyalar. Aa1.47
póstín	: Hayvan derisinden yapılan kürklü mont. P01.6
púçāğ	: Kabuk Ç01.176
pūḥta	: Sağlam. K01.41

-R-

raháthāná	: Yer adı. Aa1.11
rāstá	: Düz, doğru. K02.162
rayís camūr	: Cumhurbaşkanı. Ç01.104
ríkíşā	: Üç tekerlekli taşıma aracı. Ç01.264
rípyá	: Para birimi. K02.207
ríşkán kíl-	: Alay geçmek. K02.64
riziş	: Grip K01.55
rómāl	: Mendil, Bir torba eşya anlamında da kullanılır. KA01.78
róz	: Gün K01. 341
roza	: Oruç K02.415

rúẓġar : Geçim K01.28

-S-

saġín- : Özle- Kb01.275
 sáķ'kízhāná : Yer adı Kb02.9
 salķín : Havanın soġumaya başlaması, serinleşmesi Ş01.211
 sállá : Sarık K01.320
 samān yólí : Yıldızın adı KA01.132
 sāmsá : Nevruzda yapılan, ince yufkanın içine barbunye konularak yağda kızartılan yiyecek. K02.285
 sáná- : Saymak. KA01.60
 sápár : Yolculuk K01.329
 savız : Yeşil Aa1.27
 savzivān : Dörtlük şekilde söylenen dizeler. K01.30
 sawízí : Havuç. KA01.88
 sawúr : Afganistan hicri takvimine göre ikinci ayın adı. Ç01.84
 sāyá : Gölge. K01.270
 sayıl : Seyir etmek. B01.36
 sáyra- : Ötmek, kuşun ötmesi. K01.427
 símíz : Kilolu, şişman. Ç01.291
 síryāll : Dizi. B01.53
 sívát : Sepet. T02.49
 sízdá píncā : Bin üç yüz elli. Ç01.9
 simāġúl : Kişi adı. Ş01.27
 siyā sápid : Siyah beyaz. P01.80
 sóñ : Sonra. B02.1
 sók- : Sövmek. Kb01.226
 súçícáy : Bulaşıcı hastalık. B01.525
 súnnáyçí : Zurnacı. Ş01.103

-Ş-

şāġírd : Çırak. Ç01.346
 şakíllí : Galiba. KA01.92

şāmáçá	: Akşama kadar. K02.229
şapāḥāná	: Hastane. B01.157
şáppá	: Hemen, hızlıca. K01.476
şárdán	: O yerden. K02.200
şártá	: Çabucak. K02.312
şawḫínlā-	: Bağırarak, gürültü yapmak. B01.88
şāyád	: Belki. KA01.153
şaytān aráwá	: Bisiklet. B01.138
şale	: Onlar. Ş01.21
şastísídá	: Altmış üçte. Kb02.178
şaşámí	: Yanlılıkla. Kb02.467
şíḥmalla	: Yer adı. Ç01.316
şílyárim	: Ilık. K01.407
şím-	: Emmek, somurmak. Ş01.172
şírbírinc	: Sütlaç. Ş01.165
sóplí	: Kül. KA02.20
sóydír-	: Kestirmek. Kb01.164
şúrává	: Tuzlu su. K01.327
şúḥrāḥ	: Şakacı. Ç01.312
şúñdā	: Şöyle. K02.199
súvá-	: Sıvamak. Kb01.475

-T-

tāğará	: Leğen. Ç01.6
táḥtá-	: Beklemek. K01.253
taḥt cá mí	: Düğün ertesi yapılan tören. Ş01.137
tāk	: Üzüm ağacı. T01.29
táká	: Yastık. K01.27
tálay	: Talih, şans. K01.15
támān	: Taraf. K01.188
tañāttín geçe	: Gece boyunca. K01.26
tanbākí	: Uyuşturucu. Ş01.189
tāñí	: Hiç. K02.403

tání	: Baya, çok.157
tañ yóldız	: Sabahları görünen yıldız. Ş01.208
tārát	: Abdest. P01.97
tārāzı	: Yıldız adı. Ş01.207
tarrá	: Acur. T01.26
tású	: Tespih. B01.75
táşlá-	: Atmak, koymak. K01.335
tátáñ	: Bekleyin. K01.31
távzí	: Bölüştürmek. K01.63
tawāḥ	: Tabak Kb01.30
táwçá	: Yüklük Ş01.113
tawıl	: Yatırmak. Ç01.269
táwlá-	: Sarmak. K01.463
táwlán-	: Döndürmek. K01. 280
tay	: Alt. Ç01.377
tayār	: Hazır. Ç01.247
táyará	: Uçak. Ç01.272
tāyifásı	: Tayfa. K01.9
táylá-	: İçine atmak, koymak. Ç01.174
tazkírá	: Kimlik Kb02.28
täp-	: Bulmak K01.88
täpḥóşlí	: Mutluluk KA01.59
tígáláy	: Yuvarlak. K02.320
tík'ká	: Kumaş, parça. K01.70
tílāt-	: İstemek. Ş01.15
tílbízín	: Televizyon. B01.53
tíllā gúlmíḥ	: Yıldız adı. Ş01.207
tílpín	: Telefon. B02.56
tín-	: Kurtulmak. B01.359
típ-	: Ayağının altına alıp ezmek. Ç01.175
tír-	: Dizmek. Ç01.28
tírsáy	: Dirsek. Ş01.221
tíşkān	: Fare. KA02.56
tiwāráy	: Kenar K02.163

tíyákás	: Deveci. Ç01.391
tíyāráy	: Kenar. B02.52
tíyĩñ	: Kenar. K02.317
tóhím	: Yumurta. K02.454
tóķ'kızlaná	: Kızın çeyiz ve çeyizin serme gününe denilir. P01.32
tópalãñ	: Fırtına. Ş01.212
tóy	: Düğün. KA01.33
túrĥ	: Şekil P01.2
tūnánkí	: Dünkü. K02.315
túntár-	: Bir şeyi tersine çevirmek. T02.30

-U-

úÇávní	: Üçünü. Ş01.90
úÇ karışlı	: Üç metrelik halı. B01.22
úÇlāy tólāy	: Daha çok. KA01.121
ūğırçá	: Havan. Ç01.227
ūrğínçí	: Gizli. B01.89
ūstaĥān	: Kemik. Ç01.416
úylán-	: Evlenmek. K01.24

-V-

vílísvāllí bāgrām	: Bagram ilçesi Ç01.26
vírá-	: Sermek P01.36
vírís	: Rus T02.13
vírípyá	: On rupyá (rupya para birimi) K01.366
vúríş	: Savaş Kb01.232

-W-

wāĥta	: O tarafta K01.13
wārākí	: Bir çeşit börek K01.93
wazípá	: İş Aa1.16

wír- : Sarmak Ç01.352

-Y-

yā : Yok. K01.1
yāgāç : Ağaç T02.31
yagān cíy : Bazı yer. P01.114
yāğçılı : Yoksulluk. K01.5
yāğí síríksín : Yağımı çeksin, yağı aksın. Kb01.141
yáḥ : Buz. K02.393
yáḥtáy : Serin, soğuk. Kb02.215
yáḥtí : Aydınlık. K01.466
yak'ká : Tek, yalnız. Kb02.61
yálápláw : Parıltılı. K01.480
yalañāç : Çıplak. B01.168
yám : Hem. Kb01.19
yañá : Yenice, az önce. B01.43
yanāğ : Ceviz. Ş01.181
yánç- : Dövmek, ezmek. B01.94
yásán- : Süslemek. Ş01.101
yasantír- : Süslendirmek. Ç01.60
yášılığ : Yaşça büyük insanlar için kullanılır. Ş01.75
yāşír- : Gizlemek. Kb01.287
yawírçağ : Öğütme taşı. B01.221
yíg- : Toplamak. K02. 149
yímmísímgínáyná : Sakince, sessiz bir şekilde. K02.234
yúgír- : Koşuşturmak. KA01.90
yúķış- : Hastalığın bulaşması. K01.51
yúrímle : Halk inançları, adetler. K02.183
yúvár- : Yollamak, göndermek. K01.12
yúvít- : Islatmak. K01.327

-Z-

záḥím : Yaralı. K01.210

zárçává	: Zerdeçal, baharat. K01.40
zárdalı	: Kayısı. K01.166
zígír	: Keten tohumu. T01.23
zında	: Canlı. Ç01.304
zındágılı	: Hayat, yaşam. Ç01.31

KALIPLAŞMIŞ SÖZLER

ādam ādamnān bawlı alar, awın avinnān rāñ alar (B01.511)

Üzüm üzüme baka baka kararır.

bāşıyā tūşyānnı kōz tārıtıptı (K02.219-220)

Başa gelen çekilir.

dıvāldā ulāğı bā ārpādā kısıyı bā (K01.446)

Yerin kulağı var.

gūlīm kıttı tikānı mōnnān nāri (B01.4)

Ölünün arkasında kalan kötü eşi için kullanılan bir deyimdir

ārrı tiyā yōlı bōlādı deydılē ātinnı ār'risā pālı bōlār (K01.42)

Devenin yaşlısı yolcu, kadının yaşlısı falcı olur.

āzānnı yānıyā bārsāñ ārāsı yōār, yāmānnı yānıyā bārsāñ bālāsı yōār (K01.444)

İyinin yanında iyi kötünün yanında kötü olmak anlamına gelir.

nāmāş dıvāldāy ōzıñyā tārtmāğının (K01.449)

Her şeye alınma

sāwām sāwām ar yağāttı (T02.82)

Karın büyük büyük yağması

taır māydān bōldı (Aa1.3)

Hiçbir şeyimiz kalmadı.

tāştān hām bāş āttıgākān (K02.221)

Baş taştan katıdır.

KAYNAKLAR

- Abdulla, M. Q. (2017). “*Afganistan Türklerinde Aile ve Evlilik (Andkhoy örneği)*”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Aimaq, F. (2019). *Turkic- Uzbek To Farsi/Dari Dictionary*, Kanada
- Akbari, N. (2011). *Afganistan Tahar İli Hocağar İlçesi Ağzı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aksu, Aslı. (2021). *Hatay Ovakent Ağzında Fiil Morfolojisi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Akyüz, M. (2012). *Geç Dönem Çağatay Edebiyatından Günümüze Afganistan özbek Edebiyatının Tarihi Gelişimi ve Faryab Edebi Muhiti* (Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi) İstanbul.
- Amini, K. (hicri 1387 miladi 2008). *Coğrafiyayî Umumi Faryab*.
- Andhoyi, M. M. (hicri 1378 miladi 1999). *Andhoy ve caygah an dar tarih*, İntişarat Kemal Tillayî Yay.
- Baldauf Ingeborg (2020). “Dayı Halkı ve Dilleri (Kuzey Afganistan)”, (Çev. Çiğdem Yıldırım), *Tehlikedeki Diller Dergisi*. 81-93.
- Bozkurt, F. (1977). “Kabil Avşar Ağzı”, *TDAY-Belleten*, Ankara, 25/1977, 205-261
- Darawgar, S. B. (2016). *Afganistan Özbek Türkçesi Grameri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Ceylan, M. (2001). “*Özbek Halk Mâkâllâri*”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çınar G. K. (2017). “16-19. Yüzyıllarda Avrupa’da Özbek İmajı” *Türk Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2/2, 66-108.
- Çotuksöken, Y. (2011). *Yapı ve İşlevlerine Göre Türkiye Türkçesi’nin Ekleri*, Papatya Yay. İstanbul.
- Duman, S. (2019). *Afganistan’da Türkler*, Berikan Yayınevi, İstanbul.
- Erbeden, Erdi. (2018). *Oş İli (Merkez) Özbek Ağzı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ertuğrul, Y., Nizamiddin M., (1998). *Özbek Türkçesi-Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi- Özbek Türkçesi Karşılaştırmalı Kılavuzu*, TDK Yay. Ankara.

- Hayri, A. (2007). *Afganistan'da Türkçe Eğitimin Tarihi*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İlsoyer, N. Y. (2015). *Kuzey Afganistan'da Ziyaret Dindarlığı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma -Andkhoy Örneği-* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Kayseri.
- Karahan, L. (2017). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Karamanlıoğlu, A. F. (1994). *Kıpçak Türkçesi Grameri*, TDK Yay. Ankara.
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara.
- Mamatkulova, M. (2016). *Standart Özbek Türkçesi Ve Ağızlarında Enklitikler Üzerine Örnek İncelemesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Marufov, Z. M. (1981). *Özbek Dilinin İzhali Lugati I-II*, Rus Tili Neşriyatı, Moskova.
- Mustafa, V. C. (2017). *Özbek Türkçesi grameri*, Ankara.
- Noori, İ. (2020). *Afganistan'ın Tahar Özbek Ağzı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Öz, Aynur, (1999). *Özbek Türkçesinde İsimler*, Ankara Üniversitesi, (Basılmamış Doktora Tezi) Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, R. (2007). "Özbek Türkçesi Grameri", *Türk Lehçeleri Grameri*, (Editor Ahmet Bican Ercilasun) Akçağ Yay., Ankara.
- Öztürk Tuncay ve D. (1997). *Özbekçe-Türkçe ve Türkçe-Özbekçe İzhali Lugati*, Özbek Türk Liseler Yay. Taşkent.
- Sağlam, B. (2014). *Çağdaş Türk Lehçelerinde Şekil Bilgisi Ortaklıkları* (Yüksek Lisans Tezi) Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Sayed Mahmod, S. F. (2012). *Afganistan Özbek Türkçesinde Birleşik İsimler*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türkçe Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Şahin S. (2016). "Afganistan Özbek Ağızlarında Kullanılan Zarf-fiil Ekleri", *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (Tubar)*, 39, 187-201.
- Şahin S. (2014), "Afganistan Özbek Türkçesinin Seripul Ağzı Üzerine Notlar", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 11, 112-126
- Şahin S. (2014), "Ersarı Ağzına Dayalı Afganistan Türkmen Türkçesinin Kısa Grameri", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 138-152.

- Şahsi R. (2022). “Afganistan”, *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 6 /1, 131-148.
- Şerebrennikov. B. A. Gadjieva. N.Z.(2011). *Türk Yazı Dillerinin Karşılaştırmalı Tarihi Gramer* (Çev. Tefik Hacıyev, Mustafa Öner) Türk Dil Kurumu, Ankara.
- Tadash H. (2012). *Kunduz İli İmamsahip İlçesi Ağzı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tok, T. (2002). *Denizli İli Güney Güneybatı Bölgesi ağızları*, (Basılmamış Doktora Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosya Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Tok, T. (2008). Denizli İli Ağızlarında Vurguya Dayalı Ünsüz Düşmesi, *Turkish Studies* 3/7, 841-848.
- Üşenmez, E. (2012). *Modern Özbek Türkçesi*, Akademik Kitaplar, Ankara.
- Yarkın, M. Halim (1388h/2009 m). *Bargha-i ez Tarih-i Özbekan-i Afganistan*, Çaphane-i Mirza Ulugbeg, Mezar-i Şerif.
- Yarkın, Ş., Yarkın, M. H. (1386h/2007m). *Özbekçe-Farsça Sözlüğü*, Tahran.
- Yıldırım, H. (2012). *Özbek Türkçesi Grameri (Dil Bilgisi – Alıştırmalar – Konuşma – Metinler)*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Yıldırım, H. (2017). “Özbek Türkçesi Ağızları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Dil Araştırmaları*, 11/20, 121-145.
- Yıldırım, H. (2009). “Özbek Türkçesinde o (â) Ünlüsü Üzerine”, *Gazi Türkiyat*, 2/5, 569-584.
- Yusupova, N. (2018). *Türkçe-Özbekçe Sözlük*, TDK Yay. Ankara.

Elektoronik Kaynaklar

- Kul Ömer, (2021). “Belki de son savaş son şans” *o gun haber*, (2021) <https://www.ogunhaber.com/yazarlar/doc-dr-omer-kul/belki-de-son-savas-son%20sans101836m.html> (Erişim Tarihi: 13.11.2022)
- İslam Ansiklopedisi İrani ve İslami Araştırmaları Merkezi (2020) <https://www.cgie.org.ir/fa/article/225820/%D8%A7%D9%86%D8%AF%D8%AE%D9%88%DB%8C> (Erişim Tarihi: 22.11.2022)
- <https://twitter.com/JulianRoepcke/status/618342129870499840/photo/1> (Erişim Tarihi: 09.10.2022)
- Web:<https://www.weather-forecast.com/locationmaps/Andkhoy.10.gif> (Erişim tarihi: 20.02.2021)

Web: <https://pauctle.com/uztr/index.php>
(Eriřim Tarihi: 23.10.2022)

Web: <http://www.translatos.com/>
(Eriřim Tarihi: 20.09.2022)

Web: <http://www.kurgun.com/sozluk/index.php/list/5/index.xhtml>
Eriřim Tarihi: (09.08.2022)

Web: <https://www.weather-forecast.com/locationmaps/Andkhoy.10.gif>
(Eriřim Tarihi: 19.09.2022)

Web: https://fa.m.wikipedia.org/wiki/%D9%88%D9%84%D8%B3%D9%88%D8%A7%D9%84%DB%8C_%D8%A7%D9%86%D8%AF%D8%AE%D9%88%DB%8C
(Eriřim Tarihi: 16.10.2022)

Web: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02Gxj15wSWpJLgM2gBiwyY6PSXHt3kd7uXnC6STYXawzXSGPeC74BJGsHui9EXyZjHl&id=100086380092879&mibextid=Nif5oz
(Eriřim Tarihi: 24.10.2022)

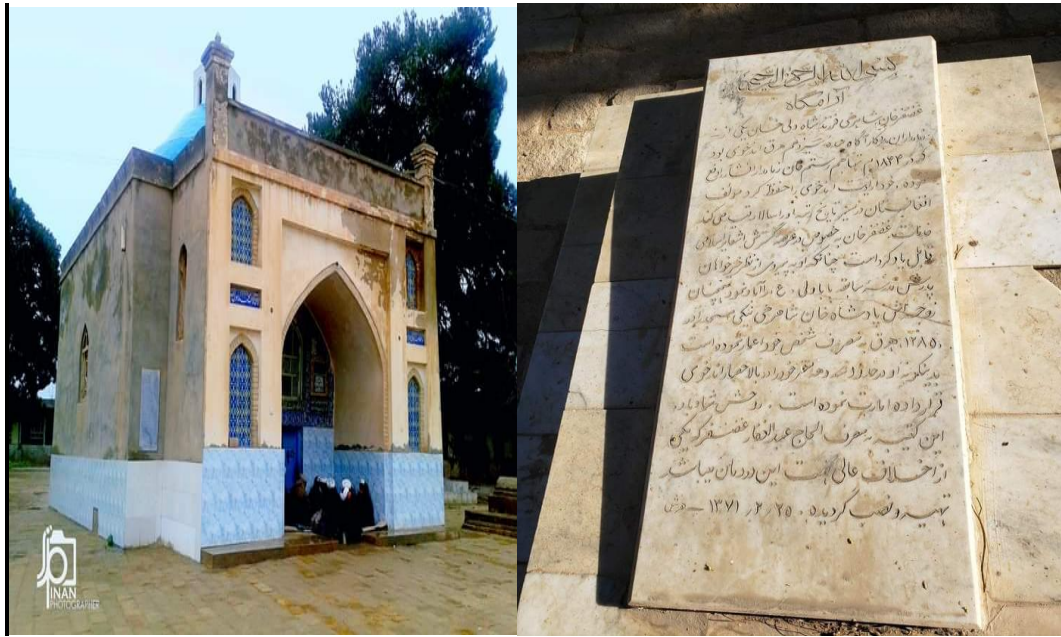
Web: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02Gxj15wSWpJLgM2gBiwyY6PSXHt3kd7uXnC6STYXawzXSGPeC74BJGsHui9EXyZjHl&id=100086380092879&mibextid=Nif5oz
(Eriřim Tarihi: 24.10.2022)

Web: <https://sozluk.gov.tr/>
(Eriřim Tarihi: 11.12.2022)

Faryab İli Andhoy İlçesi ve Derlemeden Görseller

Adhoy'un şehir merkezi

Metinde geçen Baba Veli Türbesi

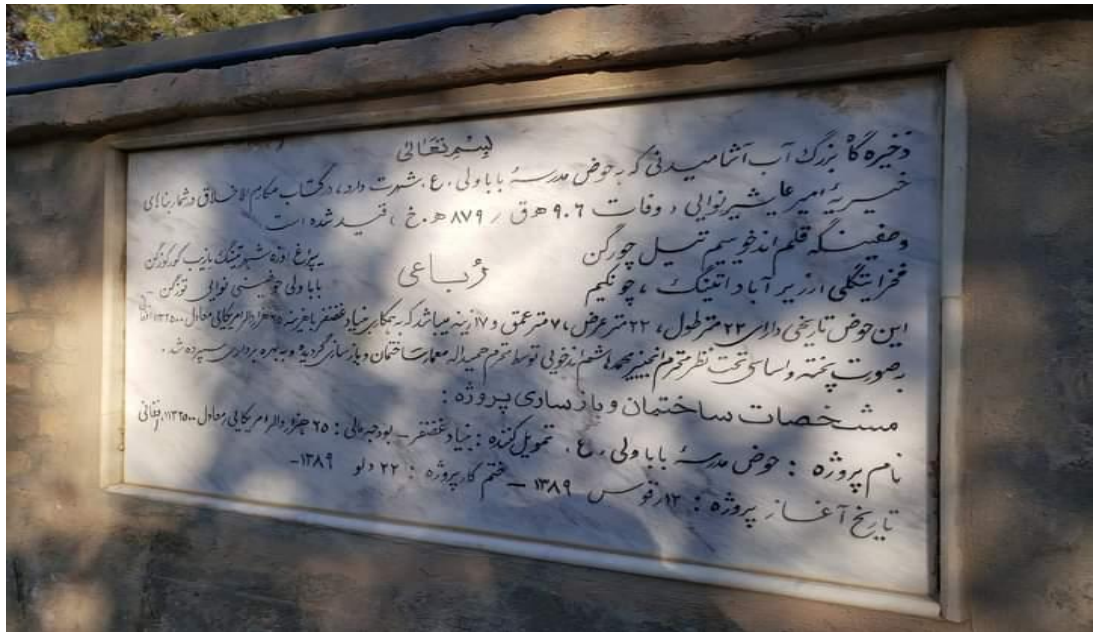
¹¹⁸https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02Gxj15wSWpJLgM2gBiwyY6PSXHt3kd7uXnC6STYXawzXSGPeC74BJGsHui9EXyZjHl&id=100086380092879&mibextid=Nif5oz (Erişim Tarihi: 24.10.2022)

119

Altı yüz yıllık havuz

¹¹⁹https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02Gxj15wSWpJLgM2gBiwyY6PSXHt3kd7uXnC6STYXawzXSGPeC74BJGsHui9EXyZjHl&id=100086380092879&mibextid=Nif5oz (Erişim Tarihi: 24.10.2022)

Metinlerde adı geçen Baymat Hoca Türbesi

Baymat Hoca Türbesinin kitâbesi

Bâlâhisar Andhoy

Karakul kuzusunun derisinin yapıldığı yer

Metinde Geçen Hoca-i Hab Evliya'nın Türbesi

Susam yağı çıkarma cihazı

Andhoy'da el dokuma halısı

ÖZ GEÇMİŞ